

**METAFOOR IN DIE VERTAALDE MEDIADISKOERS OOR AANDELE EN
MARKTE IN *FINWEEK***

deur

Erica du Preez

Proefskrif voorgelê ter vervulling van die graad

Philosophiae Doctor in Taalpraktyk

(Ph.D. Taalpraktyk)

in

DIE DEPARTEMENT AFRO-ASIATIESE STUDIE, GEBARETAAL EN TAALPRAKTYK

FAKULTEIT GEESTESWETENSKAPPE

UNIVERSITEIT VAN DIE VRYSTAAT

BLOEMFONTEIN

NOVEMBER 2009

Promotor: Prof. J.A. Naudé

VERKLARING

Ek, die ondergetekende, verklaar dat die proefskrif wat hierby vir die kwalifikasie Ph.D. (Taalpraktyk) aan die Universiteit van die Vrystaat deur my ingedien word, my selfstandige werk is en nie voorheen deur my vir 'n graad aan 'n ander universiteit/fakulteit ingedien is nie.

Handtekening:

E S du Preez

Datum: 27 November 2009

Ek dra hiermee die kopiereg van hierdie produk oor aan die Universiteit van die Vrystaat.

Handtekening:

E S du Preez

Datum: 27 November 2009

ERKENNINGS

Alles wat ek vermag, is 'n gawe van Bo. Alle eer aan God alleen!

Hiermee wil ek dank en erkenning gee aan die volgende persone waarsonder ek nie die eindpaal sou kon haal nie:

- Prof. J.A. Naudé, my studieleier, vir u geduld, aanmoediging en deeglike professionele akademiese leiding tydens my studie en veral met die skryf en finalisering van hierdie proefskrif.
- Aan my man James en my allerliefste kinders Liesl en Eric, Inge en Ian, en Werner: baie dankie vir jul deernis en liefdevolle ondersteuning.
- Opregte dank aan my vriendin en kollega Igna du Plooy, vir jou hulp met die soektogte.
- Spesiaal dankie aan prof. Tienie Crous, dekaan van die Fakulteit Ekonomiese en Bestuurswetenskappe, Universiteit van die Vrystaat, vir u begrip en die geleentheid om hierdie studie binne die verpligtinge van my werk as fakulteitsbestuurder te kon aanpak.
- Ek het reuse waardering vir al my kollegas se koestering en lojale ondersteuning.
- Aan my spesiale vriende Hettie en Gerrit van Wyk: dankie vir jul opregte vriendskap en aanmoediging oor baie jare.
- Aan die taalversorgers Marlie van Rooyen, Marti Gerber en Tessa Moller: julle insette was onmisbaar.

INHOUDSOPGAWE

VERKLARING	ii
ERKENNINGS	iii
LYS VAN TABELLE	x
LYS VAN FIGURE	xii
LYS VAN AFKORTINGS EN AKRONIEME	xiii
LYS VAN BYLAES	xv
OPSOMMING	xvi
ABSTRACT	xviii
QOTSO	xx

HOOFSTUK 1 INLEIDING

1.1	Noodsaaklikheid van studie	1
1.2	Die doel van die studie en probleemstelling	4
1.3	Hipotese	5
1.4	Raamwerk van die studie	6
1.4.1	Korpusgebaseerde vertaalkunde	6
1.4.2	Vorige ondersoeke	7
1.4.3	Metodologie	8
1.4.4	Afbakening van die studie	9
1.4.5	Samestelling van die korpusmateriaal	9
1.5	Organisasie van die studie	10

HOOFSTUK 2 METAFORE IN FINANSIËLE MEDIADISKOERS

2.1	Inleiding	12
2.2	Diskoers	
2.2.1	Definiëring van “diskoers”	14
2.2.1.1	Diskoersanalise	14
	(i) Strata	18

(ii) Metafunksies	21
2.2.1.2 Kritiese teorie	26
2.2.1.3 Poststrukturele tradisie	34
(i) Kulturele Studie	35
(ii) Michel Foucault en diskoers	36
2.2.2 Mediadiskoers	41
2.2.2.1 Fairclough en mediadiskoers	42
(i) Linguistiese en sosiolinguistiese-analitiese benadering tot mediadiskoers	44
(ii) Gesprekanalitiese benadering tot mediadiskoers	44
(iii) Semiotiese benadering tot mediadiskoers	44
(iv) Kritiese linguistiese en sosio-semiotiese benadering tot mediadiskoers	45
(v) Sosio-kognitiewe benadering tot mediadiskoers	45
(vi) Kultureel-generiese benadering tot mediadiskoers	46
2.2.2.2 Samevatting en implikasie van hierdie studie	48
2.3 Metafoor	50
2.3.1 Die klassieke kognitiewe metafoorteorie	50
2.3.2 Konseptuele metafoorteorie	52
2.3.2.1 Lakoff en Johnson	52
2.3.2.2 Kövecses	54
2.3.3 Poëtiese metafoorteorie	57
2.3.3.1 Verlenging	59
2.3.3.2 Uitbreiding	59
2.3.3.3 Bevraagtekening	60
2.3.3.4 Samestelling	61
2.3.3.5 Kartering	62
2.3.3.6 Vermengingsteorie	65
2.4 Die rol van metafoor in mediadiskoers en finansiële mediadiskoers	68
2.4.1 Die oorlogmetafoor in finansiële diskoers	74
2.4.2 Kognitiewe semantiek en kritiese metafooranalise	80
2.4.3 Die identifisering van die metafore in die korpus	83
2.5 Samevatting	86

HOOFSTUK 3 KORPUSGEBASEERDE VERTAALKUNDE AS ONDERSOEKRAAMWERK

3.1	Inleiding	90
3.2	Wat is 'n korpus?	93
3.2.1	Verskillende definisies	93
3.3	Die masjienleesbare korpus en die gebruik van rekenaars in korpusgebaseerde vertaalkunde	97
3.4	Die ontwikkeling van vertaalkunde	99
3.4.1	Vroeë korpuslinguistiek	99
3.4.2	Die herlewing van korpuslinguistiek	104
3.5	Korpusgebaseerde navorsing	105
3.5.1	Die ontwerp en ontwikkeling	107
3.5.1.1	Eerste generasie korpuse	108
3.5.1.2	Tweede generasie korpuse	108
3.5.2	Parallele korpuse	109
3.5.2.1	Definisies	109
3.5.2.2	Parallele korpuse en vertaling	109
3.5.2.3	Die gebruik van parallelle tekste in onderrig van vertalers	112
3.5.2.4	Die ondersoek van parallelle tekste	114
3.6	ParaConc	115
3.6.1	'n Basiese konkordansiesoektog	116
3.6.1.1	Resultaat in twee tale	117
3.6.1.2	Om die resultaat te sorteer	117
3.6.1.3	Voorgestelde vertalings	118
3.6.1.4	SWIK	120
3.6.1.5	<i>Hot words</i>	120
3.6.2	Korpusfrekwensie-inligting	120
3.6.2.1	Frekwensiekeuses	120
3.6.3	Kollokasies en kollokering	121
3.6.3.1	Kollokasiefrekwensies	122
3.7	Samevatting	123

HOOFSTUK 4		'N PARALLELE KORPUS VAN METAFORE OOR AANDELE EN MARKTE IN <i>FINWEEK</i> AS TAAL VIR SPESIALE DOELEINDES	
4.1	Inleiding		124
4.2	Taal vir spesiale doeleindes (TSD)		126
4.2.1	Omskrywing van TSD		126
4.2.2	Gebruikers van TSD		128
4.2.3	Verskillende vlakke van TSD-kommunikasie		129
4.3	Die ontwerp van 'n TSD-korpus		129
4.3.1	Die grootte van die korpus		130
4.3.2	Kopiereg en toestemming		132
4.3.3	Die samestelling van die TSD-korpusse		132
4.4	Die samestelling van die parallelle korpusse vir die studie		136
4.4.1	Aantal tekste		136
4.4.2	Medium		136
4.4.3	Ontwerp		136
4.4.4	Taal		137
4.5	Die gebruik van 'n TSD-korpus om metafoor te ondersoek		137
4.6	Tweetalige korpusse: voorafprosessering en inlynstelling		139
4.6.1	Die metode		139
4.6.1.1	Aflaai vanaf die web		139
4.6.1.2	Stoor van tekste		139
4.6.1.3	Register van artikels		140
4.7	Korpusprosessering		141
4.8	Die bepaling van die leksikale velde vir analise		145
4.9	Samevatting		145
HOOFSTUK 5		DIE KRITIESE ANALISE VAN DIE METAFORE IN DIE KORPUSSE	
5.1	Inleiding		147
5.2	Kwantitatiewe analise van die voorbeeldtekste		148
5.2.1	Leksikale velde		148

5.2.1.1	Afrikaanse tekste met voorbeelde van OORLOG EN MAG	148
5.2.1.2	Engelse tekste met voorbeelde van OORLOG EN MAG	149
5.2.1.3	Afrikaanse tekste met voorbeelde van SPORT EN SPELE	151
5.2.1.4	Engelse tekste met voorbeelde van SPORT EN SPELE	152
5.2.1.5	Afrikaanse tekste met voorbeelde van ROMANSE EN VLERKSLEEP	154
5.2.1.6	Engelse tekste met voorbeelde van ROMANSE EN VLERKSLEEP	155
5.2.2	Absolute en relatiewe frekwensies in die geïdentifiseerde Metafoorklusters	157
5.2.2.1	Afrikaanse korpus	157
5.2.2.2	Engelse korpus	160
5.2.3	Absolute en relatiewe frekwensies in die geïdentifiseerde alternatiewe metafoorklusters	164
5.2.3.1	Afrikaanse korpus	164
5.2.3.2	Engelse korpus	169
5.3	Samevatting en gevolgtrekkings t.o.v. die kwantitatiewe analise	173
5.4	Kwalitatiewe analise van die korpus	175
5.4.1	Die voorbeeldtekste	174
5.4.2	Kwalitatiewe analise van die Afrikaanse artikels	182
5.4.3	Kwalitatiewe analise van die Engelse artikels	191
5.5	Samevatting en gevolgtrekkings t.o.v. die kwalitatiewe analise	202
5.6	Patrone in die teks	207
5.6.1	Engelse artikels	207
5.6.2	Afrikaanse artikels	210
5.7	'n Hiërgiese kognitiewe model	213
5.8	Die gebruik van TSD, die uitbreiding van die woordeskat en die begripsvormende funksies van die metafoor	214
5.9	Samevatting	219

HOOFSTUK 6 SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS EN TOEKOMSPERSPEKTIEWE

6.1	Inleiding	221
6.2	Opsomming van die studie	224
6.2.1	Metafore en finansiële mediadiskoers	225
6.2.2	Korpusgebaseerde vertaalkunde as ondersoekraamwerk	227
6.2.3	'n Parallele korpus van metafore oor aandele en markte in <i>Finweek</i> as taal vir spesiale doeleindes	226
6.2.4	Die kritiese analise van metafore in die korpusse	227

6.3	Die geïdentifiseerde koherente metafoorklusters in die korpus	228
6.4	Die begripsvormende funksies van die metafore in die korpus	229
6.5	Die outeur se oogmerk met die keuse van metafoor wat gebruik word	229
6.5.1	Metafore se bydrae tot die evolusie van ekonomiese denke	230
6.5.2	Die ideologiese effek van die metafore in die korpus	231
6.6	Nuwe idees en betekenis wat deur die kombinasie van verskillende domeine gevorm is	232
6.7	'n Vergelyking tussen hierdie studie en die studie van Koller (2004)	234
6.7.1	Ooreenkomste	234
6.7.2	Verskille	234
6.8	Perspektiewe op toekomstige navorsing	236

BIBLIOGRAFIE

Bylaag A
Bylaag B
Bylaag C
Bylaag D
Bylaag E
Bylaag F
Bylaag G
Bylaag H
Bylaag I
Bylaag J
Bylaag K
Bylaag L

LYS VAN TABELLE

Tabel 2.1:	Die metafunksies van taal	23
Tabel 2.2:	Orde van bron na teiken	64
Tabel 2.3:	Verskille en ooreenkomste tussen klassieke metafoorteorie en vermengingsteorie	67
Tabel 2.4:	Vergelyking tussen Engelse en Afrikaanse oriëntasie metafore	73
Tabel 5.1:	Leksikale veld OORLOG EN MAG in die Afrikaanse korpus	148
Tabel 5.2:	Leksikale veld OORLOG EN MAG in die Engelse korpus	150
Tabel 5.3:	Leksikale veld SPORT EN SPELE in die Afrikaanse korpus	152
Tabel 5.4:	Leksikale veld SPORT EN SPELE in die Engelse korpus	153
Tabel 5.5:	Leksikale veld ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Afrikaanse korpus	155
Tabel 5.6:	Leksikale veld ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Engelse korpus	156
Tabel 5.7:	Metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Afrikaanse korpus per woordklas	157
Tabel 5.8:	Lemmas oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE ondersoek, nie in die Afrikaanse teks nie	159
Tabel 5.9:	Metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Engelse korpus per woordklas	160
Tabel 5.10:	Lemmas oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE ondersoek, nie in die Engelse teks nie	162
Tabel 5.11:	Relatiewe frekwensies van woordklasse in die Afrikaanse korpus by OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE	164
Tabel 5.12:	Relatiewe frekwensies van woordklasse in die Engelse korpus by OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE	164
Tabel 5.13:	Metaforiese uitdrukkings oor ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Afrikaanse korpus per woordklas	168
Tabel 5.14:	Lemmas oor ROMANSE EN VLERKSLEEP ondersoek, nie in die Afrikaanse teks nie	169
Tabel 5.15:	Metaforiese uitdrukkings oor ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Engelse korpus per woordklas	169
Tabel 5.16:	Lemmas oor ROMANSE EN VLERKSLEEP ondersoek, nie in die Engelse teks nie	170
Tabel 5.17:	Relatiewe frekwensies van woordklasse in die Afrikaanse korpus by ROMANSE EN VLERKSLEEP	171
Tabel 5.18:	Relatiewe frekwensies van woordklasse in die Engelse korpus by ROMANSE EN VLERKSLEEP	171
Tabel 5.19:	Die voorkoms van die klustermetafore in die Afrikaanse voorbeeldtekste	200
Tabel 5.20:	Die voorkoms van die klustermetafore in die Engelse voorbeeldtekste	200
Tabel 5.21:	Artikelopskrifte waar die Afrikaanse en Engelse opskrif metafoor uit die geïdentifiseerde konseptuele groep klustermetafore bevat	201

Tabel 5.22:	Voorbeelde van frases uit die vertaalde tekste waar 'n konseptuele metafoor in die een taal gebruik is en dieselfde konseptuele metafoor nie in die ander taal gebruik is nie	204
Tabel 5.23:	Die tien lemmas oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE wat die meeste in die Engelse korpus verteenwoordig is	207
Tabel 5.24:	Die tien lemmas oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE wat die meeste in die Afrikaanse korpus verteenwoordig is	211
Tabel 5.25:	Afrikaanse woordelys	215
Tabel 5.26:	Engelse woordelys	216
Tabel 6.1:	Verskille tussen hierdie studie en die studie van Koller (2004a)	235

LYS VAN FIGURE

Figuur 2.1:	Menings oor diskoersvanuit sosiale aktiwiteite en vanuit grammatika	22
Figuur 2.2:	Mumby se klassifikasie van kritiese teorieë	27
Figuur 2.3:	Die geïntegreerde drievlakraamwerk van KDA	49
Figuur 2.4:	Die basiese vermengingsdiagram	66
Figuur 2.5:	Oorlogvoering: 'n paar metonimiese skakels	76
Figuur 2.6:	Die proses waardeur militarisme as 'n koöperatiewe kultuur aangeneem is	78
Figuur 2.7:	'n Hiërgiese kognitiewe model van metafoor	83
Figuur 3.1:	ParaConc: Resultaat in twee tale	116
Figuur 3.2:	ParaConc: Sorteër van resultate	118
Figuur 3.3:	ParaConc: Alle voorkomste van “aandeel” in die korpus	119
Figuur 3.4:	ParaConc: Voorbeeld van SWIK	120
Figuur 3.5:	ParaConc: Voorbeeld van 'n gedeelte van die Afrikaanse frekwensielys wat gegenerereer word voordat die voorgestelde stoplys uitgelaat is	121
Figuur 3.6:	ParaConc: Verligte kollokasies	123
Figuur 4.2:	Data oor die publikasies oor aandele en markte	133
Figuur 5.1:	Die lekseme in die Afrikaanse korpus oor OORLOG EN MAG	148
Figuur 5.2:	Die lekseme in die Engelse korpus oor OORLOG EN MAG	149
Figuur 5.3:	Vergelyking tussen die voorkoms van lekseme oor OORLOG EN MAG in die Afrikaanse en Engelse korpuse	150
Figuur 5.4:	Die lekseme in die Afrikaanse korpus oor SPORT EN SPELE	151
Figuur 5.5:	Die lekseme in die Engelse korpus oor SPORT EN SPELE	153
Figuur 5.6:	Vergelyking tussen die voorkoms van die lekseme oor SPORT EN SPELE in die Afrikaanse en Engelse korpuse	154
Figuur 5.7:	Die lekseme in die Afrikaanse korpus oor ROMANSE EN VLERKSLEEP	154
Figuur 5.8:	Die lekseme in die Engelse korpus oor ROMANSE EN VLERKSLEEP	156
Figuur 5.9:	Vergelyking tussen die voorkoms van lekseme oor ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Afrikaanse en Engelse korpuse	156
Figuur 5.10	Die voorkoms van die metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE, en OORLOG EN MAG in die Engelse korpus	162
Figuur 5.11:	Vergelyking van die frekwensies van die woordklasse in die drie metafoorklusters volgens die Engelse leksikale velde	165
Figuur 5.12:	Vergelyking van metaforiese uitdrukkings in die drie metafoorklusters volgens die Engelse leksikale velde	165
Figuur 5.13:	Vergelyking van die frekwensies van die woordklasse in die drie metafoorklusters volgens die Afrikaanse leksikale velde	166

Figuur 5.14:	Vergelyking van die frekwensies metaforiese uitdrukings in die drie metafoorklusters volgens die Afrikaanse leksikale velde	166
Figuur 5.15:	Vergelyking van die frekwensies van die woordklasse in die metaforiese uitdrukings oor SPORT EN SPELE, en OORLOG EN MAG in die Engelse en Afrikaanse korpusse	167
Figuur 5.16:	Vergelyking tussen die voorkoms van die metaforiese uitdrukings oor SPORT EN SPELE, en OORLOG EN MAG in die Afrikaanse en Engelse korpusse	167
Figuur 5.17:	Die lekseme in die Afrikaanse korpus oor ROMANSE EN VLERKSLEEP	168
Figuur 5.18:	Die lekseme in die Engelse korpus oor ROMANSE EN VLERKSLEEP	170
Figuur 5.19:	Vergelyking van die voorkoms van die drie metafoorklusters in die Afrikaanse en Engelse korpusse	171
Figuur 5.20:	Metafore oor SPORT EN SPELE in die Engelse teks	172
Figuur 5.21:	Metafore oor SPORT EN SPELE in die Afrikaanse teks	172
Figuur 5.22:	Metafore oor OORLOG EN MAG in die Engelse teks	173
Figuur 5.23:	Metafore oor OORLOG EN MAG in die Afrikaanse teks	173
Figuur 5.24:	Die voorkoms van die klustermetafore in die Afrikaanse voorbeeldtekste	201
Figuur 5.25:	Die voorkoms van die klustermetafore in die Engelse voorbeeldtekste	201
Figuur 5.26:	'n Vergelyking tussen die voorkoms van die klustermetafore in die Afrikaanse en Engelse voorbeerbeeldtekste	202
Figuur 5.27:	'n Hiërargiese kognitiewe model van die metafoor in <i>Finweek</i>	214

LYS VAN AFKORTINGS EN AKRONIEME

ENGELS

CDA	Critical Discourse Analysis
CTS	Corpusbased Translation Studies
FWE	<i>Finweek</i> English
KWIC	Keyword in Context
LGP	Language for General Purposes
LSP	Language for Special Purposes
POS	Part of Speech

AFRIKAANS

KDA	Kritiese Diskoersanalise
KVS	Korpusgebaseerde Vertaalkunde
FWA	<i>Finweek</i> Afrikaans
SWIK	Sleutelwoord in Konteks
TAD	Taal vir Algemene Doeleindes
TSD	Taal vir Spesiale Doeleindes
WS	Woordsoorte

Nota: Bronne wat in hakies aangedui word (byvoorbeeld, FW14E) verwys na die publikasies en die artikels soos in Bylaag L vermeld word.

LYS VAN BYLAES

Bylaag A:	Soekenjins en metasoekenjins	247
Bylaag B:	Konkordansie programme	248
Bylaag C:	Korpusbronne	250
Bylaag D:	Demografiese inligting oor <i>Finweek</i>-lesers	252
Bylaag E:	Voorbeeld van 'n Engelse artikel soos dit in <i>Finweek</i> verskyn	254
Bylaag F:	Voorbeeld van 'n Afrikaanse artikel soos dit in <i>Finweek</i> verskyn	255
Bylaag G:	Voorbeeld van Afrikaanse artikel in 'n Word-dokument	256
Bylaag H:	Voorbeeld van Engelse artikel in 'n Word-dokument	258
Bylaag I:	Voorbeeld van register wat van elke uitgawe van <i>Finweek</i> gehou is	260
Bylaag J:	Die groot register van al die Afrikaanse en Engelse artikels	261
Bylaag K:	Parallele tekste	271
Bylaag L:	Voorbeeldtekste	272

OPSOMMING

Outeurs van finansiële mediadiskoers maak van metafore gebruik om met lesers te kommunikeer. *Finweek* is 'n toonaangewende Suid-Afrikaanse finansiële tydskrif en die artikels daarin oor aandele en markte word deur kundige outeurs in die veld van die Suid-Afrikaanse aandelemark geskryf. *Finweek* verskyn in Afrikaans en Engels en bevat dieselfde artikels, maar die Afrikaanse en Engelse metafore verskil. Die studie van metafoor in vertaalde finansiële diskoers oor aandele en markte is 'n wesentlike kenmerk van finansiële tekste en kan in 'n veeltalige land soos Suid-Afrika die uitbreiding van die leksikon in die finansiële domein ondersteun.

Die hipotese is gestel dat in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek* koherente metafoorklusters bevat wat sentreer om die metafore OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE; dat metafoor 'n begripvormende funksie in Suid-Afrikaanse finansiële diskoers oor aandele en markte verrig, dit wil sê die leksikon uitbrei; dat die keuse van metafoor saamhang met die bepaalde oogmerk van 'n outeur/vertaler daarvoor in die finansiële teks in 'n bepaalde kulturele agtergrond, en dat metafoor 'n ideologiese effek het.

Die studie het voortgebou op die resultate van Bowker en Pearson (2002) se ondersoek na die gebruik van taal vir spesiale doeleindes in korpusse; McEnery *et al.* (2006) se navorsing oor korpusgebaseerde taalkunde; Lakoff en Johnson (1980), Lakoff en Turner (1989), Lakoff (1997), Lakoff en Johnson (1999) en Kövecses (2002) se navorsing oor die bron- en doeldomeine van metafore; en Koller (2004) se navorsing oor metafoor en gender in besigheidmediadiskoers.

Die ondersoek het geskied binne die raamwerk van korpusgebaseerde vertaalkunde. 'n Afrikaanse en Engelse elektroniese korpus is saamgestel uit 1 000 artikels oor aandele en markte wat in 33 uitgawes van *Finweek* vanaf Maart 2006 tot Oktober 2006 verskyn het. Die twee korpusse is as parallelle korpusse saamgestel en die program ParaConc is vir die ontleding gebruik. Die fokus was op metafoor in TSD (Taal vir Spesifieke Doeleindes).

Die studie toon dat die finansiële diskoers oor aandele en markte in die Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek* gekenmerk word deur koherente metafoorklusters oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE. Die gebruik van hierdie spesifieke konseptuele metafore weerspieël die bepaalde oogmerk van die outeur/vertaler daarvoor in die kulturele agtergrond van die lesers, aangesien die voorkoms van die metafore in die Afrikaanse en Engelse tekste nie ooreenstem nie. Bewyse is gevind dat die outeurs, ten einde 'n bepaalde boodskap oor te dra, 'n spesifieke keuse van metafoer gebruik. In verslae oor prestasie van maatskappye en die aandelemark gebruik *Finweek* konseptuele metafore om hul persepsies oor te dra. In hierdie metaforiese terme wat gebruik is, is konseptuele, kommunikatiewe en ideologiese beginsels opgesluit. Die diskoers toon 'n basiese uitgangspunt en begrip van 'n evolusionêre stryd vir oorlewing. Op die vlak van konseptuele metafoer is *stryd* gekonseptualiseer in terme van fisiese konflik soos dit voorkom in die domeine van beide OORLOG EN SPORT.

Die analises het aangetoon dat, kwantitatief gesproke, die OORLOG EN MAG metafoer die meeste in die Afrikaanse artikels voorgekom het en dat die SPORT EN SPELE metafoer die tweede meeste in die Afrikaanse teks voorgekom het. In die Engelse teks het die SPORT EN SPELE metafoer die meeste voorgekom en die OORLOG EN MAG metafoer het die tweede meeste.

'n Moontlike verklaring vir hierdie bevinding is dat die moderne samelewing in Suid-Afrika met geweld, magsvertoon, vrees, kwesbaarheid en stryd gekonfronteer word. Wanneer 'n outeur die begrip van stryd vir evolusionêre oorlewing in Afrikaans wil oordra, word ruimskoots van metafore uit die OORLOG EN MAG domein gebruik. Aan die ander kant is sport 'n internasionale gemeenskaplike begrip en deur van metafore uit die SPORT EN SPELE domein in die Engelse teks gebruik te maak, kan die outeur aan internasionale lesers die begrip van stryd vir evolusionêre oorlewing oordra.

Sleuteltermes:

Finansiële diskoers, mediadiskoers, korpusvertaalkunde, parallelle korpuse, metafoer, konseptuele metafoer, klustermetafore, taal vir spesiale doeleindes, oorlog en mag, sporte en spele.

ABSTRACT

Authors of financial media discourse use metaphors to communicate with readers. *Finweek* is a renowned South African financial magazine and its articles on stocks and markets are written by expert authors in the field of the South African stock market. *Finweek* is published in Afrikaans and English and contains the same articles, but the Afrikaans and English metaphors differ. The study of metaphor in translated financial discourse on stocks and markets is a fundamental characteristic of financial texts and in a multi-lingual country such as South Africa it may support the expansion of the lexicon in the financial domain.

The hypotheses were put that the translated media discourse in *Finweek* on stocks and markets contains coherent metaphor clusters that centre around the metaphors WAR AND POWER, and SPORT AND GAMES; that metaphor has an ideational function in the South African discourse on stocks and markets, i.e. it extends the lexicon; that the choice of metaphor coheres with certain objectives of the translator/author in the financial text in a specific cultural background, and that metaphor has an ideological effect.

The study built on the results of research by Bowker and Pearson (2002) on the use of language for special purposes in corpora; the research of McEnery, *et al.* (2006) on corpus based linguistics; the research of Lakoff and Johnson (1980), Lakoff and Turner (1989), Lakoff (1997), Lakoff and Johnson (1999) and Kövecses (2002) on the source and target domains of metaphors; and the research by Koller (2004) on metaphor and gender in business media discourse.

The research was conducted within the framework of corpus based translation. An Afrikaans and an English electronic corpus were compiled from 1 000 articles on stocks and markets that appeared in 33 editions of *Finweek* from March 2006 to October 2006. The two corpora were compiled as parallel corpora and the programme ParaConc was used for the analyses. The focus was on metaphor in LSP (Language for Special Purposes).

The study showed that financial discourse on stocks and markets in the Afrikaans and English versions of *Finweek* are characterised by coherent metaphor clusters of WAR AND POWER and SPORT AND GAMES. The use of these specific conceptual metaphors reflects the goal that the author/translator has in the cultural background of the readers, because the metaphors in the Afrikaans and English texts differ.

Evidence was found that, to transfer a specific message, the authors used a specific choice of metaphor. In reports on the performance of companies and the stock market, *Finweek* uses conceptual metaphors to transfer their perceptions. Inherent in these metaphoric terms are conceptual, communicative and ideological principles. The discourse shows a basic reference and notion of an evolutionary struggle for survival. On the level of conceptual metaphor struggle is conceptualised in terms of physical conflict as it occurs in the domains of both WAR and SPORT.

The analysis indicated that, from a quantitative viewpoint, the WAR AND POWER metaphor appeared most frequently in the Afrikaans text and that the SPORT AND GAMES metaphor appeared the second most frequently. In the English text the SPORT AND GAMES metaphor appeared most frequently and the WAR AND POWER metaphor the second most frequently.

A possible explanation for this finding is that the modern society in South African is confronted with violence, power play, fear, vulnerability and struggle. When an author wants to convey the notion of a struggle for evolutionary survival in Afrikaans, metaphors from the WAR AND POWER domain are used abundantly. On the other hand, sport is an international common concept and by using metaphors from the SPORT AND GAMES domain in English, the author can transfer to international readers the notion of struggle for evolutionary survival.

Key terms:

Financial discourse, media discourse, corpus linguistics, parallel corpora. metaphor. conceptual metaphor, cluster metaphors, language for special purposes (LSP), war and power, sport and games.

QOTSO

Ho hokahana le babadi, dingodi tsa ditshohlwa tsa masedinyana a tsa ditjhelete di sebedisa ditshwantshanyo ka tsela e pharaletseng. *Finweek* ke makasine e tsebahalang ya tsa ditjhelete Afrika Borwa mme dingolwa tsa yona tse hodima disetoko le mebaraka di ngotswe ke dingodi tsa ditsebi lepatlelong la mebaraka ya setoko Afrika Borwa. *Finweek* e phatlalatswang ka puo ya seAfrikaanse le Senyesemane e tshwere dingolwa tse tshwanang, empa ditshwantshanyo tsa SeAfrikaanse le Senyesemane di fapane. Thuto ya tshwantshanyo poung e fetoletsweng mabapi le disetoko le mebaraka ke ntlha ya motheo ya mengolo ya tsa ditjhelete naheng ya maleme a mangata jwalo ka Afrika Borwa, e ka nna ya fana ka tshehetso katolosong ya tlotlontswa lepatlelong la tsa ditjhelete.

Ho thomehile kakanyo ya hore ditshohlwa tsa masedinyana a fetoletsweng puo mabapi le disetoko le mebaraka di tshwere dihlotshwana tsa ditshwantshanyo tse utlwahalang tse tsepameng hodima NTWA LE MATLA, le DIPAPADI LE TSA BOIPAPALLO; hore tshwantshanyo e na le tshebetso ya ho bopa monahano ho tshohlweng ha tsa disetoko le mebaraka, k.h.r. e atolosa tlotlontswa; hore kgetho ya tshwantshanyo e kopana le maikemisetso a itseng a mofetoledi/sengodi mongolong wa tsa ditjhelete mofuteng o ikgethileng wa botjhaba, le hore tshwantshanyo e ama tumelo ya maikutlo.

Thuto ena e ahilwe diphethong tsa patlisiso e entsweng ke Bowker and Pearson (2002) e hodima puo bakeng sa merero ya pokello ya dingolwa; patlisiso ya McEnery *et al.* (2006) hodima tshebediso ya puo e thehilweng hodima pokello ya dingolwa; patlisiso ya Lakoff and Johnson (1980), Lakoff and Turner (1989), Lakoff (1997), Lakoff and Johnson (1999), and Kövecses (2002) e hodima mapatlelo a mohlodi le ntlha e sebeletswang ya ditshwantshanyo; le patlisiso ya Koller (2004) e hodima tshwantshanyo kgwebong le ditshohlweng tsa masedinyaneng a tsa kgwebo.

Patlisiso e entswe kahara moralo wa phetolelo ya puo e thehilweng hodima pokello ya dingolwa. Pokello ya dingolwa ya seAfrikaanse le Senyesemane ka tsela ya elektroniki e bokeleditswe ho tswa dingolweng tse 1 000 tse mabapi le mebaraka tse hlahileng dikgatisong tse 33 tsa *Finweek* ho tloha ka Tlhakubele 2006 ho fihla ka Mphalane 2006. Dipokello tsena tse pedi tsa dingolwa di bokeletswe e le dipokello tsa dingolwa tse bapileng mme lenaneo la ParaConc le sebedisitswe bakeng sa dimanollo. Tjhebokgolo e

bile hodima tshwantshanyo ka Puo bakeng sa Merero e Kgethehileng, e tsejwang ka hore ke *LSP (Language for Special Purposes)*.

Thuto e bontshitse hore ditshohlwa tsa tsa ditjhelete tse mabapi le disetoko le mebaraka dikgatisong tsa seAfrikaanse le Senyesemane tsa *Finweek* di na le dibopeho tsa dihlotshwana tse utlwahalang tsa tshwantshanyo ya NTWA LE MATLA le DIPAPADI LE TSA BOIPAPALLO. Tshebediso ya ditshwantshanyo tsena tsa metheo e kgethehileng di bontsha sepheo seo sengodi/mofetoledi a nang le sona motheong wa botjhaba ba sebadi, hobane mengolo ya ditshwantshanyo ka seAfrikaanse le Senyesemane e a fapana. Bopaki bo fumanwe hore, ho fetisa molaetsa o kgethehileng, dingodi di sebedisitse kgetho e qollehileng ya tshwantshanyo. Ditlalehong tse mabapi le tshebetso ya dikhampani le mmara wa setoko, *Finweek* e sebedisa ditshwantshanyo ho fetisa ditjhebo tsa tsona. Kahara mantswe ana a tshwantshanyo ho ipatile maano a menahano ya kelello, a gkokahano le a tumelo ya maikutlo.

Tshohlo ena e bontsha tshupo ya motheo le monahano wa tsekello ya phetoho bakeng sa tswelletso ya ho phela. Boemong ba tshwantshanyo ya tjhebo ya kelello *ntwa* e utlwisiswa ho latela kgohlano ya nnete jwalo ka ha e hlahella mapatlelong a bobedi NTWA LE DIPAPADI. Manollo e bontshitse hore tshwantshanyo ya NTWA LE MATLA e hlahelletse kgafetsa ho feta mongolong wa seAfrikaanse mme DIPAPADI LE TSA BOIPAPALLO di hlahelletse bobeding ka bokgafetsa. Mongolong wa Senyesemane tshwantshanyo ya DIPAPADI LE TSA BOIPAPALLO e hlahelletse kgafetsa ka ho fetisisa mme tshwantshanyo ya NTWA LE MATLA e hlahile bobeding ka bokgafetsa.

Tihaloso e ka etswang bakeng sa qeto ena ke hore setjhaba sa maAfrika Borwa se tobilwe ke dikgoka, letswalo, ho ba kotsing le ditsekello. Ha sengodi se lakatsa ho fetisetsa monahano wa *ntwa* bakeng sa tsekello ya phetoho ka seAfrikaanse, ditshwantshanyo ho tswa lepatlelong la NTWA LE MATLA di sebediswa ka bongata.

Ka lehlakoreng le leng, papadi ke monahano o atileng wa matjhaba mme ka ho sebedisa ditshwantshanyo ho tswa lepatlelong la DIPAPADI LE BOIPAPALLO ka Senyesemane, sengodi se ka fetisetsa ho babadi ba matjhaba maikutlo a *ntwa* ya tsekello ya phetoho.

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 Noodsaaklikheid van die studie

Sedert die ontwikkeling van Lakoff en Johnson (1980) se kognitiewe metafoorteorie, was daar 'n groot aantal empiriese studies oor die gebruik van metafore in sosiale sisteme (Fukuda 2009:1693). Die lys studies dui 'n nuwe rigting in die ondersoek na metafore aan Koller (2004b) ondersoek byvoorbeeld die metafore wat gebruik word om vrouebestuurders te beskryf en kom tot die gevolgtrekking dat die metaforiese konsep – sakevroue is krygers – diepgaande is. Velasco-Sacristan en Fuentetaja-Olivera (2006) ondersoek die metodologiese gebruik van 'n kritiese kognitief-pragmatiese benadering tot gendermetafore in Engelse advertensies. Hobbs (2007) ondersoek die ontwikkelingsbeelde oor ondersteunde voortplanting deur 'n analise te doen van die gebruik van metafore in eierseldonasies wat in 'n artikel in 'n studentekoerant verskyn het. Volgens Charteris-Black en Musolff (2003) word woorde en sinne in algemene taal, wat na fisiese of lewende entiteite verwys, dikwels gebruik om na abstrakte of nie-lewende entiteite in 'n tegniese leksikon te verwys. Die ontginning van metafoor is veral van belang in konteks vir Taal vir Spesiale Doeleindes (TSD) (Language for Special Purposes [LSP]), aangesien metafoor 'n algemene manier is om die leksikon uit te brei (Fukuda, 2009:1693). Die gebruik van metafore in vertaalde finansiële diskoers oor aandele en markte is nog nie wyd bestudeer nie. Die studie daarvan is 'n wesentlike kenmerk van finansiële tekste en kan veral in 'n veeltalige land soos Suid-Afrika die uitbreiding van die leksikon in die finansiële domein ondersteun.

Wêreldwyd maak outeurs van finansiële mediadiskoers ruimskoots van metafore gebruik om met hul lesers te kommunikeer. In 'n onlangse studie hieroor doen Fukuda (2009) vergelykende ondersoek oor metafore wat in finansiële tekste in die VSA en Japan gebruik word om die siklusse binne die ekonomie te verteenwoordig. *Finweek* is 'n toonaangewende finansiële tydskrif in Suid-Afrika en die artikels daarin oor aandele en markte word deur erkende en kundige outeurs in die veld van die

Suid-Afrikaanse aandelemark geskryf. *Finweek* verskyn in Afrikaans en Engels en bevat dieselfde artikels. Alhoewel die artikels in die Afrikaanse en Engelse uitgawes dieselfde is, verskil die Afrikaanse en Engelse metafore wat in die artikels gebruik word. Die gebruik van metafore in artikels oor aandele en markte wat in *Finweek* verskyn, is nog nie tevore bestudeer nie. In die literatuur wat in ander kulture bestudeer word, word dit gesuggereer dat die finansiële diskoers oor aandele en markte gekenmerk word deur koherente metafoorklusters oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE. Dit is daarom nodig om te bepaal of dit ook vir die Suid-Afrikaanse veeltalige konteks geld. Dit vorm die vertrekpunt vir hierdie ondersoek. Voorbeelde van sodanige metafore is *SABMiller het reeds die aanslag van 'n wêreldaandeel geniet* en *Coronation teken lopies aan op die JSE*. In Engels realiseer dit as *SABMiller has tasted the onslaught of a global share* en *Coronation scores on the JSE*.

'n Metafoor het 'n multifunksionele aard en verrig funksies op verskillende vlakke. Wat makro-funksies betref, het dit 'n tekstuele funksie omdat dit bydra tot die kohesie van teks. Dit dra ook by tot die deurlopende argumentasie in die teks, wat ontstaan uit die logika wat deur die metafoor verskaf word (White, 1997:242). Die organisering van metaforiese uitdrukkings in multifunksionele kettings aktualiseer 'n metafoor se tekstuele funksie. Volgens Koller (2004a:2) organiseer metafoor verder die interpersoonlike verhoudings tussen deelnemers aan diskoers. Deur sekere metafore in finansiële tekste te gebruik, kan outeurs 'n spesifieke onderwerp identifiseer, argumente aanvoer vir die konseptualisering daarvan en lesers oorreed om in hul metafoor te deel en met hulle saam te stem. Outeurs van finansiële diskoers maak grootliks van metafoor gebruik om lesers se aandag te trek. Volgens Malszecki (1955:200) dwing die media outeurs om nuwe en dramatiese maniere te vind om hul gehoor of lesers se aandag te hou. Metafoor dra daartoe by om 'n sekere uitgangspunt van die werklikheid te konstrueer en kan help om sekere kognitiewe scenario's oor te dra. Deur byvoorbeeld sekere konseptualiserings van die gedrag van die aandelemark te verteenwoordig, funksioneer metaforiese uitdrukkings begripvormend op die vlak van kennis (*ibid.*). Fukuda (2009:1693) is van mening dat metafore 'n rol speel om 'n leksikon te skep vir finansiële siklusse in elke taal. Hy het bevind dat metafore in beide die VSA en Japan gebruik word ooreenkomstig die fases van finansiële siklusse wat elke ekonomie ervaar. Hy toon verder aan dat baie

van die ontwikkeling in die werkwoord-, bywoord- en byvoeglikenaamwoord-terme grootliks toegeskryf kan word aan die meganiese metafoor in die VSA, maar dat dit nie in Japan die geval is nie. Nog 'n bevinding van sy studie was dat daar meer metaforiese bywoorde of byvoeglike naamwoorde in die taksering van die ekonomie in die VSA voorkom as wat dit in Japan die geval is. Die ideologiese aspek van metafoor neem 'n belangrike plek in finansiële diskoers in, waar dit lyk asof die gebruik van metafoor 'n sentrale rol speel in die proses om finansiële gebeure te kommunikeer. Neem as 'n voorbeeld die gebruik van die hiperbool in metafore wat ekonomiese prosesse beskryf in term van 'n kernramp. In finansiële mediadiskoers oor die globale ekonomie is in 2009 gereeld van die sg. *economic meltdown* gepraat, wat direk verwys na die proses wat plaasvind wanneer 'n kernreaktor oorverhit. In die Suid-Afrikaanse finansiële mediadiskoers oor aandele en markte is die begripvormende en ander funksies van metafoor nog nie deeglik nagevors nie. 'n Verdere aspek by die versameling en beskrywing van gespesialiseerde onderwerpvelde, soos by finansiële diskoers oor aandele en markte, is dat TSD gebruik word. TSD bevat spesiale maniere waarop terme gekombineer word en inligting gerangskik word. Dit is noodsaaklik dat al bogemelde aspekte blootgelê word. Die insig wat hieruit voortspruit, is van belang vir outeurs en vertaalpraktisyns in die rol as bemagtigingsagente wat finansiële brontekste skryf en vertaal, en vir die ontwikkeling en vertaling van studiemateriaal vir universiteitstudente in die ekonomiese en bestuurswetenskappe.

In my hoedanigheid as fakulteitsbestuurder van die Fakulteit Ekonomiese en Bestuurswetenskappe by die Universiteit van die Vrystaat en terselfdertyd 'n opgeleide taalpraktisyn, sal hierdie studie waarde toevoeg tot die vaardighede wat nodig is om 'n studie van diskoers in die Suid-Afrikaanse sakewêreld te onderneem, veral wat betref TSD's wat gebruik word in die Suid-Afrikaanse finansiële mediadiskoers oor aandele en markte. Die Universiteit van die Vrystaat is ernstig oor sy beleid van parallelmediumonderrig en dit is verpligtend dat alle dokumente, studiemateriaal en vraestelle in Afrikaans en Engels verskyn. By voorgraadse onderrig in die vakgebiede *Ekonomie* en *Ondernemingsbestuur* word dikwels van gevallestudies gebruik gemaak om situasies uit die werklike finansiële omgewing aan studente voor te lê as voorbeelde van praktiese toepassing van die teorie waarin hulle onderrig word. Artikels uit Suid-Afrikaanse en internasionale finansiële joernale

word meestal vir hierdie gevallestudies gebruik. Die gebruik van metafore kom dikwels in hierdie verpligte voorgeskrewe tekste voor met onderwerpe oor aandele en markte, bemaking en entrepreneurskap. Die studente in die Fakulteit kom uit 'n plaaslike sowel as internasionale kulturele omgewings en die adekwate vertaling van die studiemateriaal is noodsaaklik.

1.2 Die doel van die studie en probleemstelling

Die titel van die studie is *Metafoor in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in Finweek* en die doel daarvan is om 'n vergelykende ondersoek te doen oor die voorkoms en aard van metafoor in finansiële diskoers oor aandele en markte, soos dit realiseer in die Afrikaanse en Engelse tekste in artikels oor aandele en markte wat in *Finweek* verskyn het.

Om te verseker dat die waarskynlike funksie van 'n metafoor op die finansiële diskoers oor aandele en markte in die Afrikaanse en Engelse weergawes van die tydskrif dieselfde is, sou ekwivalente metafore verwag word. Die probleem is dat die Afrikaanse en Engelse opskrifte in die praktyk verskil en dat die waarskynlike oogmerke nie dieselfde is nie. Neem as voorbeeld die opskrif van die gereelde rubriek oor aandele en markte, wat in Afrikaans *Skop, Skiet en Donner* genoem word. Dit is meer kultuur-spesifiek as die Engelse weergawe van die rubriek met die opskrif *The Good, the Bad and the Ugly*. (Laasgenoemde is die naam van 'n bekende rolprent en temalied. Nog 'n voorbeeld is die Afrikaanse opskrif van 'n artikel oor Telkom, wat heet *Die koop van Business Connexion gaan skerp reaksie uitlok*, terwyl die Engelse weergawe lui *Industry prepares assault on Business Connexion Deal*. Die Engelse opskrif gebruik 'n aanvalsmetafoor, terwyl die Afrikaanse opskrif 'n verdedigingsmetafoor gebruik. In 'n artikel oor uraan, lees die opskrif *Tactical manoeuvrings in uranium*, terwyl die Afrikaanse weergawe realiseer as *Die mineraal hou die belofte in om die wêreld van 'n energiekrisis te red*. Die Afrikaanse opskrif is 'n bevrydingsmetafoor, terwyl die Engelse opskrif dadelik by die leser 'n beeld van strategiese bewegings oproep.

Spesifiek handel die ondersoek oor die volgende probleme in verband met metafore in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek* wat in die loop van die studie beantwoord sal word:

- i) Om watter metafore sentreer koherente metafoorklusters?
- ii) Watter begripvormende funksie verrig metafore in Suid-Afrikaanse finansiële diskoers oor aandele en markte, dit wil sê brei dit die leksikon uit, en indien wel, hoe?
- iii) Hang die keuse van 'n metafoor saam met die bepaalde oogmerk van 'n outeur/vertaler daarvoor in die finansiële teks in 'n bepaalde kulturele agtergrond en hoe gebruik outeurs/vertalers van finansiële mediadiskoers dit om as kundige bronne kommentaar te lewer op gebeure op die aandelemark en in maatskappye, of om voorspellings oor die vertoning van aandele en maatskappye te maak?
- iv) Het 'n metafoor ideologiese effek?

1.3 Hipotese

Die hipotese word gestel dat in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek*

- i) koherente metafoorklusters bevat wat sentreer om die metafore OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE;
- ii) metafoor 'n begripvormende funksie verrig in Suid-Afrikaanse finansiële diskoers oor aandele en markte, dit wil sê die leksikon uitbrei;
- iii) die keuse van 'n metafoor saamhang met die bepaalde oogmerk van 'n outeur/vertaler daarvoor in die finansiële teks in 'n bepaalde kulturele agtergrond;
- iv) metafoor 'n ideologiese effek het.

1.4 Raamwerk van die studie

1.4.1 Korpusgebaseerde vertaalkunde

Hierdie vergelykende studie word gedoen binne die oorkoepelende raamwerk van korpusgebaseerde vertaalkunde, 'n paradigma in vertaalkunde wat deur Mona Baker verwoord is as 'n metodologie waardeur navorsers die aard van vertaalde teks as 'n bemiddelde kommunikatiewe gebeurtenis kan blootlê (Baker 1993:243). Vanuit hierdie raamwerk word die strategieë hoe metafore in teks vertaal word, bepaal. Om die rol en aard van die metafore te verstaan, word van insigte van die kognitiewe metafoorteorie gebruik gemaak, wat oorspronklik in 1980 deur George Lakoff en Mark Johnson in hul studie *Metaphors We Live By* ontwikkel is en waarmee hulle die tradisionele siening van metafoor uitgedaag het.

Navorsing oor korpusgebaseerde vertaling het in die laat 1990's as 'n nuwe gebied van navorsing binne die dissipline vertaalkunde ontstaan en dit word gevoed deur 'n spesifieke area van taalkunde wat korpuslinguistiek genoem word en wat betrokke is by die gerekenariseerde analise van groot korpuse oorspronklike teks. Die vinnige ontwikkeling in rekenaar-tegnologie en beskikbare programme maak navorsing op groot volumes tekste moontlik. Binne taalkunde het hierdie metodologie revolusionêre leksikografiese praktyke en metodes van taalonderrig laat ontstaan. In vertaalkunde behels navorsing die gebruik van gerekenariseerde korpuse om vertaalde teks te bestudeer, nie in terme van die ekwivalensie tot brontekste nie, maar as 'n geldige studieveld uit eie reg. Korpusgebaseerde navorsing in vertaalkunde behels die bekendstelling van beide die universele en die spesifieke eienskappe van vertaling deur die interaksie van teoretiese denkbeelde en hipotese, verskeidenheid van data, nuwe en afgeleide navorsing, sowel as produk- en prosesgeoriënteerde studies (Kruger, 2002:70).

Volgens McEnery *et al.*, (2006:8) kan korpusvertaalkunde beskou word as 'n metodologie binne 'n wye reeks toepassings oor verskeie areas en teorieë in vertaalkunde. Korpusgebaseerde vertaalkunde vorm die metodologiese basis waarop hierdie ondersoek gedoen is en dit vervul die rol wat deskriptiewe

vertaalkunde normaalweg sou vervul in studies waar daar nie van rekenaarkorpuse gebruik gemaak word nie. Daar kan onderskei word tussen korpusgebaseerde en korpusgedrewe taalkunde. By die korpusgebaseerde benadering word van outentieke of werklike tekste gebruik gemaak en die korpuse word grootliks gebruik om teorieë, wat voor die beskikbaarheid van groot korpuse geformuleer is, te toets of te verduidelik. Korpusgedrewe taalkunde is meer betrokke by die integriteit van die data as geheel (Tognini-Bonelli, 2001:65). By hierdie benadering stem die teoretiese stellings ooreen met, en reflekteer die bewyse wat deur die korpus verskaf word. McEnery *et al.*, (2006:8). McEnery *et al.*, (*ibid.*) beweer dat die onderskeid tussen die twee benaderings oorbeklemtoon word en volstaan by 'n minder rigiede onderskeiding. Hulle gebruik die term “korpusgebaseerd” in 'n breër sin en omvat daarmee beide die korpusgebaseerde en korpusgedrewe benaderings. Dit is ook die benadering in hierdie studie dat korpustaalkunde nie as 'n vertakking van taalkunde soos sintaksis, semantiek en sosiolinguistiek gesien word nie. Hierdie dissiplines konsentreer op die verduideliking en beskrywing van sommige aspekte van taalgebruik. Daarenteen is korpustaalkunde eerder 'n metodologie wat gebruik kan word om verskillende aspekte van linguistiek te bestudeer. TSD is 'n vertakking van toegepaste taalkunde en verwys na 'n verskeidenheid van taal wat deur lede van 'n spesifieke belangstellingsgroep gebruik word en fokus op die taal se genres, styleienskappe en tegniese leksis. Sedert die 1990's is korpustaalkunde baie nuttig gebruik in ondersoek om empiriese data oor TSD te verskaf. In hierdie studie word korpuse en korpus-analise-instrumente gebruik om finansiële tekste na te vors wat spesifiek handel oor aandele en markte.

1.4.2 Vorige ondersoeke

Hierdie studie bou voort op die resultate van die volgende ondersoeke:

- Bowker en Pearson (2002) se ondersoek na die gebruik van taal vir spesiale doeleindes in korpuse;
- McEnery, Xiao en Tono (2006) se navorsing oor korpusgebaseerde taalkunde;

- Lakoff en Johnson (1980), Lakoff en Turner (1989), Lakoff (1997) en Lakoff en Johnson (1999) en Kövecses (2002) se navorsing oor die bron- en doeldomeine van metafore; en
- Koller (2004) se navorsing oor metafoor en gender in besigheidmediadiskoers.

1.4.3 Metodologie

Ten opsigte van die laasgenoemde studie is die werkswyse van Koller in hierdie ondersoek gebruik.

- i) Eerstens word 'n leksikale veld gedefinieer wat 40 lemmas (Afrikaans en Engels) uit die twee klusterdomeine bevat.
- ii) Daarna word ParaConc gebruik om die voorkoms van die metafore in die korpus op te spoor wat dit moontlik maak om 'n kwantitatiewe analise te doen en die gebruik van die metafore in die Engelse en ooreenkomstige Afrikaanse teks te bestudeer en te vergelyk.
- iii) Deur middel van die parallelle korpusondersoek is 'n kognitiewe, vergelykende studie oor die aard en voorkoms van die metafore OORLOG EN GEVEG en SPORT EN SPELE in artikels oor aandele en markte onderskeidelik in die Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek* gedoen.
- iv) Die totale korpus is aan kwantitatiewe analise onderwerp.
- v) 'n Kwalitatiewe analise word gedoen op uitgesoekte tekste uit die korpusse.

'n Rekenaargesteunde kwantitatiewe korpusanalise verskaf die empiriese basis vir daaropvolgende bewerings oor die metaforiese eienskappe van die kognisie en diskoers wat in 'n spesifieke domein (taal vir spesiale doeleindes) oorheers. 'n Kwantitatiewe analise alleen voorsien nie genoeg insig nie, maar dit ondersteun die kwalitatiewe analise van sekere tekste.

Een van die ondersoekvrae is hoe om klusterdominante van metafore, sowel as alternatiewe metafore, in die korpus te bepaal. Klusters kan beskou word as 'n stel metaforiese uitdrukkings wat geneig is om gereeld in enige gegewe diskoers te verskyn en te herverskyn, bv. *vyandelike oorname* of *sterk mededinging*, wat

onderskeidelik as voorbeelde van die metafore OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE in tekste oor samesmelting en aanwinste voorkom.

1.4.4 Afbakening van die studie

In hierdie studie word die artikels oor aandele en markte ondersoek wat in *Finweek* (die Engelse en Afrikaanse weergawes) vanaf Maart 2006 tot Oktober 2006 verskyn het. Altesame 33 uitgawes (Afrikaans en Engels onderskeidelik) is vir die ondersoek gebruik en 'n totaal van 1 000 artikels is bestudeer.

In hierdie ondersoek is die fokus op metafoor in die taal vir spesifieke doeleindes wat gebruik word in ooreenkomstige Afrikaanse en Engelse uitgawes van finansiële tydskrifartikels oor aandele en markte binne 'n Suid-Afrikaanse konteks.

1.4.5 Samestelling van die korpusmateriaal

Met die samestelling van die korpusmateriaal is veral twee aspekte van belang:

- 'n Breë en verteenwoordigende groep Afrikaanse en Engelse Suid-Afrikaanse artikels oor aandele en markte is gebruik.
- Die materiaal is vertalingsrelevant, aangesien die artikels wat in die Afrikaanse tydskrif verskyn, dienooreenkomstig in die Engelse weergawe verskyn.

Die Afrikaanse en Engelse artikels se opskrifte is elektronies vanaf die Internet op rekenaar afgelaai. Die artikels is daarna in Word-dokumente omskep. Die Afrikaanse tydskrifartikelkorpus bestaan uit 203 677 woorde oor aandele en markte en die Engelse tydskrifartikelkorpus bestaan uit 206 353. As eerste basiese klassifisering is tydskrifartikelopskrifte in 'n Afrikaanse en Engelse opskriflys ingelees en die Afrikaanse en Engelse opskriflys bevat elk 500 opskrifte.

Twee elektroniese korpusse word spesifiek vir die studie saamgestel. Dit is masjienleesbaar en die korpusse bestaan uit teks wat in 2006 gepubliseer is in artikels oor aandele en markte in die Engelse en ooreenkomstige Afrikaanse

publikasies van *Finweek*. Die korpus kan as verteenwoordigend beskou word, want die artikels strek oor 'n periode van sewe (7) maande en is geneem uit 33 uitgawes van *Finweek* (in beide Afrikaans en Engels). Die artikels is deur 'n verskeidenheid finansiële joernaliste geskryf. Die joernaliste is manlik en vroulik, Afrikaans en Engels, en van verskillende rassegroepe. Die tydskrif is op die Internet beskikbaar en word afgelaai en aanvanklik in MSWord-lêers gestoor. Ten einde dit vir analise beskikbaar te maak, word die twee tekste met mekaar op paragraafvlak in ooreenstemming gebring en in teks-lêers gestoor sodat dit vir ParaConc ('n program wat parallelle tekste ontleed) leesbaar is.

1.5 Organisasie van die studie

In Hoofstuk 2 word die aard van diskoers, finansiële mediadiskoers en die gebruik van metafoor in finansiële mediadiskoers bespreek. Die konseptuele metafoorteorie word uiteengesit asook die metaforiese metafoorteorie. Die standpunte van Lakoff en Johnson (1980), Lakoff en Turner (1989), Lakoff (1997) en Lakoff en Johnson (1999) word bespreek, asook die siening van Kövecses (2002) oor die begrip "konsepsuele domeine". Verder word nuwe navorsing oor die rol van metafoor in finansiële diskoers, wat onderskeidelik deur Allan Partington (1998) en Veronika Koller (2004) aangeteken is, bespreek en die hoofstuk word afgesluit met 'n bespreking van die oorlogmetafoor.

Hoofstuk 3 handel oor korpusgebaseerde vertaalkunde en verskillende soorte korpusse. Die hoofstuk bied 'n kort oorsig oor die ontwikkeling van korpuslinguistiek en wat 'n korpus behels. Verskillende soorte korpusse, en spesifiek parallelle korpusse word bespreek. Die navorsing van Bowker en Pearson (2002), McEnery en Wilson (1969) en Barlow (2000) is hier gebruik. Die gebruik van rekenaars in korpusgebaseerde vertaalkunde en die gebruik van die program ParaConc om parallelle korpusse te ontleed, word ondersoek.

In hoofstuk 4 word taal vir spesiale doeleindes (TSD) en die samestelling van 'n parallelle korpus vir TSD ondersoek deur te steun op die navorsing van Bowker en Pearson (2002). Daar word aangetoon hoe om korpusse en korpus-analise-instrumente te gebruik om navorsing oor TSD te doen. Verder word die metodes vir

die samestelling van 'n TSD-korpus bespreek, na aanleiding van soortgelyke ondersoeke deur McEnery, Xiao en Tono (2006). Die metode vir die saamstel van die korpusse en die identifisering van die metafore word verduidelik en die hoofstuk toon verder hoe die leksikale velde, wat vir die ondersoek geïdentifiseer is, bepaal is.

Hoofstuk 5 beskryf die drieledige metode wat vir die studie gevolg is deur rekenaarondersteunde kwantitatiewe analise met kwalitatiewe ondersoeke te kombineer na aanleiding van funksionele grammatika. Kwantitatiewe korpusanalise word as wegspringplek gebruik waardeur 'n empiriese basis geskep word en gevolgtrekkings gemaak word oor die metaforiese eienskappe van die finansiële diskoers oor aandele en markte in *Finweek*. Die hoofstuk voorsien 'n kwantitatiewe en kwalitatiewe analise van die dominante klusters van OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE wat in die mediadiskoers oor aandele en markte gevind is. As die geïdentifiseerde alternatiewe metafoor is ROMANSE EN VLERKSLEEP ook soortgelyk kwantitatief en kwalitatief ondersoek.

Die gevolgtrekking van die studie oor metafoor in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek* word in hoofstuk 6 aangebied.

Metafoor in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte word in hierdie studie beskryf met konsepte soos konseptuele metafore, metafoorfrequensie, metaforiese scenario's en metafoorkettings, oorlogmetafore en sportmetafore.

HOOFSTUK 2

METAFORE EN FINANSIËLE MEDIADISKOERS

2.1 Inleiding

Metafoor is 'n komplekse verskynsel en kan vanuit verskeie perspektiewe bestudeer word. Metafoor het reeds in die tyd van Aristoteles belangstelling gewek maar dit het later meer op die voorgrond getree as gevolg van studies wat metafoor uit die tradisionele letterkundedomein geneem en in 'n kognitiewe domein geplaas het (Crawford Camiciottoli, 2007:142).

Baanbrekerspublikasies het sedert die laat 1970's gesorg vir 'n kognitiewe wending in die beskouing van metafoor. Dit is aangevoer deur Ortony (1979), Honeck en Hoffman (1980) en Lakoff en Johnson (1980). Vanaf die herontdekking van metafoor (Sampson, 1981), deur die opheffing daarvan as dié figuur van figure (Culler, 1981) is die dubbelsinnigheid van die metafoor uiteindelik beklemtoon (Papprotté & Dirven, 1984). Laasgenoemde twee skrywers sien metafoor as gesetel in die diepste en algemeenste prosesse van menslike interaksie met die werklikheid (Steen, 1994:3).

Dit word lank reeds aanvaar dat metafoor 'n dominante en wydverspreide eienskap van natuurlike taalgebruik is. Volgens Lakoff en Johnson (1980) is dit 'n eienskap van alledaagse spreektaal, en tegniese en akademiese taal. 'n Groot deel van die uitdaging om metafoor te definieer spruit voort uit die kwessie of dit die beste gesien kan word as 'n kognitiewe verskynsel, wat verband hou met hoe ons dinge verstaan, of as 'n taalkundige verskynsel wat verband hou met hoe ons dinge uitdruk.

Dit is duidelik dat metafoor nie 'n verskynsel is wat maklik afgebaken kan word nie. Hieroor was filosowe, sielkundiges en taalkundiges die afgelope drie dekades dit eens. Goatly (1997:1) is van mening dat metafoor 'n onmisbare grondslag van taal en denke is. Volgens hom moet metafoor gesien word as 'n basis waaruit taal waargeneem kan word, om 'n duidelike begrip van metafore se werking te vorm.

Metaphor has become intelligible as a highly revealing instance of the human capacity for making sense. This cognitive approach to metaphor has grown into one of the most exciting fields of research ... (Steen, 1994:3).

Outeurs van finansiële mediadiskoers gee hulself dikwels weer as kenners en analiste wat in 'n posisie is om verslag te lewer of voorspellings te maak oor ekonomiese prosesse en gebeure. Dit is algemene gebruik dat hierdie outeurs van metafoor gebruik maak. Dit stel finansiële verslaggewers in staat om op geanimeerde wyse verslaggewing te doen van gebeure of om gebeure te voorspel, deur byvoorbeeld die konseptuele metafoor DIE EKONOMIE IS 'N LEWENDE ORGANISME te gebruik. Hier word begrippe soos “groei”, “depressie”, “volwassenheid” “gesonde”, ensovoorts, benut. Die keuse van die metafoor wat gebruik word, bepaal grootliks die tipe storie wat 'n verslaggewer probeer vertel. Dit bepaal ook hoe hy/sy hom- of haarself as 'n kenner of leek in die situasie wil posisioneer en die oordedende rol wat hy/sy met die diskoers wil speel.

Die keuse van metafoor hang saam met die bepaalde oogmerk van 'n outeur daarmee in die finansiële teks in 'n bepaalde kulturele agtergrond en outeurs maak van finansiële mediadiskoers gebruik om as kundige bronne kommentaar te lewer. Die gebruik van metafore in finansiële diskoers oor aandele en markte kan 'n begripvormende funksie verrig deur die leksikon uit te brei en ook om 'n ideologiese effek te verkry. Die resultate van die kwalitatiewe ondersoek na die voorkoms van metafoor in die korpusse van hierdie studie word in hoofstuk 5 getoon en die bespreking daarvan volg in hoofstuk 6.

In hierdie hoofstuk word die aard van diskoers, finansiële mediadiskoers en die gebruik van metafoor in finansiële mediadiskoers bespreek. Die konseptuele metafoorteorie word uiteengesit asook die poëtiese metafoorteorie. Die standpunte van Lakoff en Johnson (1980), Lakoff en Turner (1989), Lakoff (1997) en Lakoff en Johnson (1999) word bespreek, asook die siening van Kövecses (2002) oor die begrip “konseptuele domeine”. Navorsing oor die rol van metafoor in finansiële diskoers, wat onderskeidelik deur Allan Partington (1998) en Veronika Koller (2004) aangeteken is, word bespreek en die hoofstuk word afgesluit met 'n bespreking van die oorlogmetafoor.

2.2 Diskoers

2.2.1 Definiëring van “diskoers”

Verskillende teoretici definieer die term “diskoers” op verskillende maniere. Daar moet gekyk word in watter konteks die term gebruik word en watter betekenis daaraan toegedig word. In die studievervelde waar taalkunde as ’n analisemetode gebruik word, word die term “diskoers” dikwels op maniere gebruik wat ’n skerp kontras vorm met die definisies wat deur kulturele en literêre teoretici gebruik word.

“Diskoers” is ’n gemeenskaplike term wat in verskeie dissiplines gebruik word, byvoorbeeld, kritiese teorie, sosiologie, taalkunde, filosofie, sosiale sielkunde en ekonomie. Volgens Mills (1997) is dit die term wat, in vergelyking met enige ander term in taalkunde en kulturele teorie, die wydste strekking van moontlike betekenis van terme het, maar dit is ook die term in teoretiese tekste wat die minste gedefinieer word. Woordeboeke verskaf die mees algemene betekenis van die term en dit lyk asof die meer teoretiese gebruike ineengestremel geraak het.

discourse 1. verbal communication; talk, conversation; 2. a formal treatment of a subject in speech or writing. 3. a unit of text used by linguists for the analysis of linguistic phenomena that range over more than one sentence; 4. **to discourse**: the ability to reason (archaic); 5. **to discourse on/upon**: to speak or write about formally; 6. to hold a discussion; 7. to give forth (music) (archaic)

(14th century from Medieval Latin. *discursus*; argument, from Latin, a running to and fro *discurrere*)

(Wilkes & Krebs, 1988).

diskoers. s.nw. (geselst.) ☒ s.nw. (-e). Gesprek, geselsery: ’n *Diskoers aan die gang sit oor die jongmense van vandag* 2. Toespraak, voordrag, redevoering: *Die minister hou ’n lang diskoers oor sy beleid.*

ll ww. (gediskoers). Gesels, redeneer. [L. *dis* apart + *currere*] ☒ **ww.** (gediskoers) Gesels, redeneer.

(Odendaal & Gouws, 2009)

Die algemene betekenis van die term, die filosofiese betekenis, en ’n nuwe stel meer teoretiese betekenis het gedurende die 1960’s effens begin afwyk van die

tradisionele sienings daaroor. Hoewel algemene betekenis se steeds gebruik is, het dit die teoretiese betekenis op verskillende maniere beïnvloed.

Binne die teoretiese strekking van betekenis is dit moeilik om te weet waar of hoe die betekenis van diskoers opgespoor kan word. Woordelyste met teoretiese terme kan soms help, maar heel dikwels is die dissiplinêre konteks waarin die term voorkom meer belangrik om te bepaal watter van hierdie betekenis gebruik moet word.

Die verskillende betekenis van die term word grootliks vasgevang in die beperkinge van dissiplinêre strukture. As 'n taalkundige praat van advertensiediskoers, verwys hy duidelik na iets heel anders as wanneer 'n maatskaplike sielkundige praat van rassisme-diskoers. Daar is selfs binne spesifieke dissiplines 'n groot mate van vloeibaarheid in die strekking van die term "diskoers" (Mills, 1997:3).

Crystal (1987) poog om die betekenis van die term binne taalkunde vas te pen deur dit soos volg te kontrasteer met die gebruik van die term "teks": diskoers- analise fokus op die struktuur van natuurlik voorgekome gesproke taal, soos dit in "diskoerse" as gesprekke, onderhoude, kommentare en toesprake voorkom. Teksanalise fokus op die struktuur van geskrewe taal, soos dit gevind word in "tekste" as essays, kennisgewings, padtekens en hoofstukke. Hierdie onderskeiding is nie baie duidelik nie en daar is baie ander gebruike van hierdie etikette. "Diskoers" en "teks" kan in 'n baie wyer sin gebruik word om alle taaleenhede met 'n definieerbare kommunikatiewe funksie in te sluit, synde gesproke of geskrewe. Party akademici praat van "gesproke of geskrewe diskoers"; ander praat van "gesproke of geskrewe teks" (Crystal, 1987:116).

"Diskoers" word ook dikwels gedefinieer deur wat dit nie is nie, of wat die teenoorgestelde daarvan is. Dit word dikwels gekenmerk deur hoe dit verskil van ander terme soos teks, sin en ideologie, en hierdie teenoorgestelde terme lig die betekenis van diskoers uit.

Emile Benveniste (1971:110) kontrasteer diskoers met die taalstelsel en beweer:

The sentence, an undefined creation of limitless variety, is the very life of human speech in action. We conclude from this that with the sentence we leave the domain of language as a system of signs and enter into another universe, that of language as an instrument of communication, whose expression is discourse”.

Benveniste (1971) karakteriseer diskoers as 'n domein van kommunikasie, maar hy gaan ook verder en kontrasteer diskoers met geskiedenis, of storie (*histoire*), 'n onderskeiding wat fyner in Frans as in Engels ontwikkel is, weens die gebruik van verskillende verlede tye vir formele narratiewe gebeure en dit verteenwoordig gebeure binne 'n meer mondelinge verwysingsraamwerk (Mills, 1997:5). Sommige teoretici kontrasteer diskoers met ideologie:

‘Discourse’ is speech or writing seen from the point of view of the beliefs, values and categories which it embodies; these beliefs etc. constitutes a way of looking at the world, an organization or representation of experience – ‘ideology’ in the neutral non-pejorative sense. Different modes of discourse encode different representations of experience; and the source of these representations is the communicative context within which the discourse is embedded’ (Hawthorn, 1992:48).

Benveniste (1971:109) beweer verder dat diskoers in sy wydste sin verstaan moet word, byvoorbeeld dat elke uiting as waar veronderstel word wanneer daar 'n spreker en 'n hoorder is en waar die spreker die bedoeling het om die hoorder op 'n manier te beïnvloed. Dit is die hele spektrum van mondelinge diskoers wat strek vanaf onbelangrike klein gesprekke, tot die mees uitgebreide redevoerings.

Fairclough (1995:7) se siening is dat diskoers die gebruik van taal binne sosiale praktyk is, en diskoers-analise is die analise van teks binne sosio-kulturele praktyke. Sodanige analise vereis aandag aan tekstuele vorm, struktuur en organisasie op alle vlakke; fonologiese, grammatikale, leksikale (woordeskat) en hoër vlakke van tekstuele organisasie in terme van argumentasie, en generiese strukture.

Diskoers is 'n kategorie wat deur beide sosiale teoretici en analiste soos Foucault (1972) en Fraser (1989), en taalkundiges soos Stubbs (1983) en Van Dijk (1987), gebruik is. Fairclough (1995:131) verkies om diskoers primêr te gebruik om na gesproke of geskrewe taalgebruik te verwys, hoewel hy ook semiotiese praktyke in ander semiotiese modaliteite soos fotografie en nieverbale kommunikasie (bv. gebare) insluit. Wanneer hy egter na taalgebruik as diskoers verwys, verkies hy om dit te ondersoek op 'n sosiaal-teoreties ingeligte manier, as 'n vorm van sosiale praktyk.

Fairclough (2004:104) beweer dat diskoers deesdae belangriker is as tydens enige ander tydperk in die geskiedenis van die mensdom. Aangesien die moderne samelewing kennisgebaseer of kennisgedrewe is, voer hy aan dat “language may have a more significant role in contemporary socioeconomic changes than it has had in the past”.

Foucault (1972:80) se kommentaar op die betekenis van diskoers is die volgende:

Instead of gradually reducing the rather fluctuating meaning of the word 'discourse', I believe I have in fact added to its meanings: treating it sometimes as the general domain of all statements, sometimes as an individualizable group of statements and sometimes as a regulated practice that accounts for a number of statements.

Hierdie bewering van Foucault bevat drie betekenisse van die term “diskoers” (*ibid.*). Die eerste een is baie wyd: “the general domain of all statements”. Alle uitinge of tekste wat 'n mening bevat en wat 'n effek in die reële wêreld het, geld as diskoers. Die tweede definisie wat hy gee, “an individualizable group of statements”, word meer dikwels deur hom gebruik wanneer hy die spesifieke strukture binne diskoers bespreek. Hy identifiseer diskoerse as groepe uitinge wat skynbaar op 'n manier gereguleer word en skynbaar 'n gemeenskaplike koherensie en krag het. Sy derde definisie is “a regulated practice which account for a number of statements”. Volgens Mills (1997:7) is Foucault hier minder geïnteresseerd in die werklike uitinge/tekste wat geproduseer word as in die reëls en strukture wat sekere uitinge en tekste

produseer. In die meeste diskoersteoretici se werk word hierdie drie definisies afwisselend gebruik en die een kan onderliggend aan die ander wees. In hierdie studie word die betekenis wat Foucault aan die term “diskoers” gee as uitgangspunt geneem.

Mills (1997:9–10) onderskei tussen drie groepe teoretici: diskoersanaliste, sosiale sielkundiges en kritiese taalkundiges.

In elk van hierdie velde word die analise van kommunikasie ondersoek. Die soort analises wat gebruik word, is op streng wetenskaplike beginsels gebaseer en in elkeen van hierdie velde word daar op 'n ander manier na die term “diskoers” verwys. Teoretici benader diskoers, samelewing en kultuur op verskeie maniere en kritiese teorie is die omvattende term via hierdie benaderings.

2.2.1.1 Diskoersanalise

Diskoersanalise behels noodwendig die analise van die taal wat gebruik word en dit kan nie beperk word tot die beskrywing van taalkundige vorms sonder om die funksies in ag te neem waarvoor die taalkundige vorms ontwerp is nie. Volgens Brown en Yule (1983) fokus diskoersanaliste op ondersoek waarvoor bepaal word waarvoor die spesifieke taal gebruik word. Dit is die funksionele benadering. Hulle gebruik twee terme om die vernaamste funksies van taal te beskryf:

- Transaksioneel (*transactional*)
- Interaksioneel (*interactional*)

Die meeste mense aanvaar dat die vernaamste funksie van taal is om inligting oor te dra en dat verskillende kulture op hierdie wyse ontwikkel het met kenmerkende sosiale gewoontes, godsdienstige opvattinge, wette en maniere waarop handel gedryf word. Die ontwikkeling van geskrewe taal het ook veroorsaak dat die wetenskap, wysbegeerte en literatuur ontwikkel, aangesien die gebruik van taal dit vir mense moontlik maak om die kennis van hul voorsate te gebruik en om kennis te neem van mense in ander kulture. Die taal wat gebruik word om feitelike of voorstellende inligting oor te dra, word deur Brown en Yule (1983) hoofsaaklik-transaksionele taal genoem (*primarily transactional language*). Taal wat in hierdie

soort omstandighede gebruik word, is meestal boodskap-georiënteerd en dit is belangrik dat die ontvanger die besonderhede van die boodskap wat oorgedra word korrek ontvang. Voorbeelde hiervan is resepte, doktersvoorskrifte en padkaarte, waar die korrekte inhoud 'n belangrike funksie verrig.

In teenstelling met die oordrag van feitlike en voorstellende inligting, word taal ook gebruik om maatskaplike verhoudings te vestig. Wanneer die taal wat sosioloë en antropoloë gebruik, ontleed word, word dikwels na die fatiese funksie daarvan gekyk. Veral van belang is die maniere waarop taal gebruik word om gesprekke te begin en af te sluit. Hierdie gebruik van taal is nie noodwendig om inligting oor te dra nie. 'n Voorbeeld hiervan is wanneer absolute vreemde mense, wat saam in 'n hysbak beland, met mekaar oor die weer gesels. 'n Groot deel van informele gesprekke bevat frases wat eerder bedoel om tot die gesprek by te dra as om inligting oor te dra.

Die manier waarop gesproke en geskrewe taal geproduseer word, verskil. Wanneer 'n spreker taal produseer, kan hy gebruik maak van stemgehalte wat die effek bepaal, asook gesigsuitdrukkings, liggaamshouding en gebare. Dit dra alles daartoe by om dit wat hy sê te beklemtoon of om die effek van die woorde te versag. 'n Spreker produseer sy kommunikasiestelsel onder heel ander omstandighede as 'n skrywer, want hy kan monitor wat hy pas gesê het en terwyl hy besig is om die eerste sin te uiter, kan hy sy volgende uiting beplan. Hy neem reeds waar wat die effek op sy hoorder is en of dit moontlik is om sy uiting daarvolgens te reguleer. Dit is vir 'n skrywer moontlik om te oorweeg wat hy reeds geskryf het en hy het meer kans om 'n spesifieke woord te gebruik of te verander. 'n Skrywer het minder onmiddellike druk om aan te hou produseer, soos in die geval van 'n spreker. Daar is ook nadele vir die skrywer, aangesien hy nie dadelik terugvoer kry oor die effek van sy produksie nie.

In taalkunde gebruik diskoersanaliste die term "diskoers" om 'n struktuur te beskryf wat verder as die grense van 'n sin strek. Deur die analogie van sinstruktuur en die interne bestanddele te gebruik (soos onderwerp, werkwoord, voorwerp, of naamwoord, werkwoord en komplement) word van die standpunt uitgegaan dat elemente bo die sinsvlak ooreenkomstige strukture bevat. Hierdie betekenis van

diskoers is veral deur taalkundiges gebruik wat navorsing by die Universiteit van Birmingham gedoen het. Hulle het 'n spesifieke soort diskoersanalise gebruik, soos die struktuuranalise in gesproke uitinge, of geskrewe teks bo die vlak van die sin. Mills (1997) noem hierdie werk diskoersanalise en onderskei dit van die diskoersteorie van Michel Foucault, wat verder in 2.2.1.3 (ii) bespreek word.

Diskoersanalise kan gesien word as 'n reaksie op die meer tradisionele formele en strukturele taalkunde, wat fokus op die samestellende eenhede en strukture van 'n sin, en wat nie na die analise van die taal wat gebruik word, kyk nie.

Martin en Rose (2007) interpreteer diskoers deur analise. In hul boek, getiteld *Working with Discourse*, is dit duidelik dat hulle diskoers sien as meer as bloot woorde in sinne. Hul fokus op die betekenis wat verder as die sin strek, naamlik semantiese bronne wat hulle van een sin na 'n ander lei om die teks te ontplooi. Hulle stel dit soos volg:

... we want to focus on the social as it is constructed through texts, on the constructive role of meanings in social life. In a sense then this book is an invitation to grammarians to reconsider meaning in the clause from the perspective of meaning in texts; and it is also an invitation to social theorists to reconsider social activity as meaning we negotiate in discourse (Martin & Rose, 2007:1).

In 'n onlangse ontwikkeling in Sistemiese Funksionele Linguistiek (SFL) word gefokus op die bespreking van sosiale diskoers deur tekste in sosiale konteks te ontleed, deur Halliday en Matthiessen in hul boek *An Introduction to Functional Grammar* (2004). Sosiale diskoers ontwikkel as gevolg van menings wat in tekste weergegee word. Tekste word geproduseer as gevolg van die wisselwerking tussen sprekers, en tussen skrywers en lesers. Dit kan derhalwe ontleed word om die wisselwerking wat dit manifesteer te interpreteer. Dit kan ook ontleed word om die kultuur wat dit manifesteer te interpreteer.

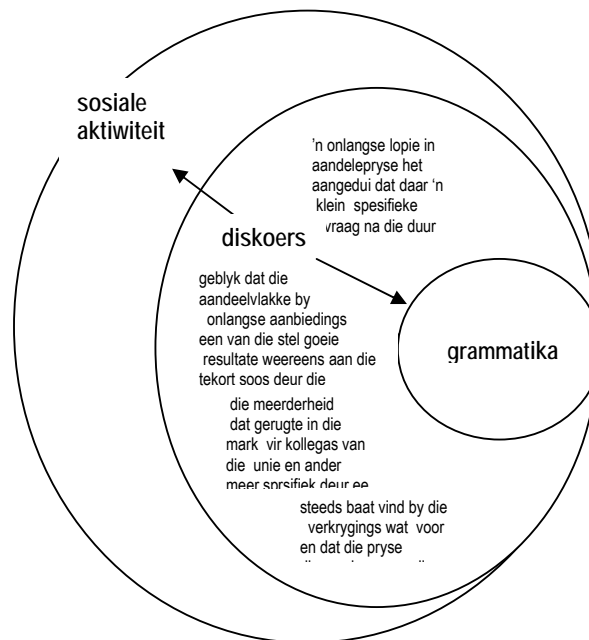
Martin en Rose (2007:17) stel ses sleutelinstrumente voor wat navorsers kan gebruik om diskoers te ontleed. Die raamwerk van die model val binne die breë veld van

SFL. Hulle gee toe dat navorsing in SFL vir baie jare gegaan het oor die semantiek van diskoers, maar hulle verkies om 'n nuwe taalgebruik bekend te stel wanneer hulle diskoers bespreek, naamlik 'n metataal. Hulle stel die onderstaande twee algemene perspektiewe voor om na die diskoersverskynsel te kyk:

- Strata: relevante vlakke van taal: soos grammatika, as diskoers en as sosiale konteks.
- Metafunksies: drie algemene taalfunksies in sosiale konteks: om ons verhoudings te vertoon, om ons ondervinding te verteenwoordig, en om diskoers as 'n betekenisvolle teks te organiseer.

(i) *Strata*

Diskoersanalise binne SFL het koppelvlakke met grammatika-analise en die analise van sosiale aktiwiteite. Dit lê dus tussen die werk van grammatici en sosiale teoretici. Grammatici is betrokke by soorte klouse (*clauses*) en die elemente waaruit dit bestaan. Sosiale teoretici ondersoek die verband tussen sosiale kontekste onderling. Diskoersanaliste maak van dieselfde instrumente as grammatici gebruik om die rolle van bewoording in teksgedeeltes te identifiseer en gebruik die instrumente van sosiale teoretici om te verklaar hoekom dit sekere betekenis het. Hierdie twee uitgangspunte word in figuur 2.1 geïllustreer. Grammatika, diskoers en sosiale aktiwiteite word gesien as simboliese sirkels waar diskoers binne sosiale aktiwiteit nestel, en grammatika binne diskoers. Daardeur word drie komplementerende perspektiewe op 'n enkele komplekse verskynsel gegee.

Figuur 2.1 Menings oor diskoers: vanuit sosiale aktiwiteit en vanuit grammatika (Martin & Rose, 2007:5)

Kulture is nie net kombinasies van tekste nie en tekste is ook nie kombinasies van klouse nie. Sosiale aktiwiteit, diskoers en grammatika is verskillende verskynsels wat op verskillende abstrakte vlakke werk. 'n Kultuur is meer abstrak as 'n teks, en die betekenis waaruit 'n teks bestaan, is meer abstrak as die bewoording waardeur dit uitgedruk word. In SFL staan die verhouding van hierdie strata bekend as realisering. Sosiale kontekste word as tekste gerealiseer en dit word gerealiseer as 'n opeenvolging van klouse.

(ii) Metafunksies

Binne die SFL-taalmodel is drie algemene sosiale funksies waarvoor taal gebruik word, naamlik (i) om verhoudings uit te spel; (ii) om ervarings te verteenwoordig; en (iii) om aanbiedings in betekenisvolle teks te organiseer. Dit vorm die metafunksies van taal in sosiale aktiwiteit:

- die interpersoonlike metafunksies om verhoudings uit te spel;
- die ideevormende (*ideational*) metafunksie om ervarings weer te gee;

- die tekstuele metafunksie om teks te organiseer (Martin & Rose, 2007:7).

Volgens Martin en Rose (2007:7) is hierdie drie funksies met mekaar ineengestremel en kan na enige stuk diskoers vanaf enige van hierdie perspektiewe gekyk word en word verskillende funksies geïdentifiseer wat deur verskillende betekenispatrone realiseer. Hierdie stelling betekenisse staan as diskoersstelsel bekend. Martin en Rose (2007:8) groepeer dit volgens die metafunksie wat dit verrig, soos dit in tabel 2.1 aangetoon word.

Tabel 2.1 Die metafunksies van taal

Stel betekenis	Diskoersstelsel	Metafunksie
Waardering (<i>Appraisal</i>)	'onderhandeling van houdings' (<i>'negotiating attitudes'</i>)	Interpersoonlik (<i>interpersonal</i>)
Ideevorming (<i>Ideation</i>)	'verteenwoordig ervaring' (<i>'representing experience'</i>)	ideevormend (<i>ideational</i>)
Konjunksie (<i>Conjunction</i>)	'verbintenis van gebeure' (<i>'connecting events'</i>)	ideevormend (<i>ideational</i>)
Identifisering (<i>Identification</i>)	'opspoor van mense en dinge' (<i>'tracking people and things'</i>)	tekstueel (<i>textual</i>)
Periodisiteit (<i>Periodicity</i>)	'inligtingsvloei' (<i>'information flow'</i>)	tekstueel (<i>textually</i>)
Onderhandeling (<i>Negotiation</i>)	'uitspel van uitruiling' (<i>'enacting exchanges'</i>)	interpersoonlik (<i>interpersonal</i>)

Vir doeleindes van hierdie studie oor die metafoor in vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte is veral die ideevormende metafunksies van belang, waar die diskoers ervaring verteenwoordig en die verbintenis van gebeure.

Waardering is 'n analise-instrument wat ontwerp is om die interpersoonlike metafunksies van tekste deeglik en in fyn detail te ondersoek. Met die Waarderingsraamwerk (*Appraisal framework*) word die maniere ontleed waarvolgens taal strategies gebruik word om te evalueer, standpunte in te neem, en interpersoonlike posisionering en verhoudings te bestuur. Volgens Martin en White (2006) word met waardering spesifiek verwys na die maniere waarop taal gebruik

word as deel van die proses om 'n gehoor in lyn te bring en 'n gemeenskaplike gevoel (*community of feeling*) te skep. Die Waarderingsraamwerk is 'n uitbreiding van SFL wat deur M.A.K. Halliday en sy kollegas ontwikkel is. As gevolg van navorsing deur 'n groep navorsers onder leiding van prof. James Martin van die Taalkundedepartement van die Universiteit van Sydney is dit oor 'n periode van byna 15 jaar ontplooi (<http://www.grammatix.com/appraisal>).

Die waarderingsraamwerk ondersoek die funksionering van evaluerende taal volgens drie hoofsubstelsels: Houding (*Attitude*), Graduasië (*Graduation*) en Betrokkenheid (*Engagement*). Houding behels die bronne wat gebruik word om 'n positiewe of negatiewe evaluering van verskynsels te doen. Hierdie evalueringe kan verder gekategoriseer word volgens die uitdrukking van 'n mens se gevoelens of emosies (affek), 'n normatiewe of morele oordeel oor mense se gedrag (oordeel), en die evaluering van voorwerpe, artefakte of situasies (appresiasie) (Droga & Humprey, 2002:75). Uitdrukkings van houding kan eksplisiet of implisiet wees en hierdie onderskeiding is belangrik wanneer dit gaan oor die bepaling van die graad van 'n teks se oorreding (Marshall, Adendorff & De Klerk, 2009:7). Graduasië hou verband met die graad waarin menings gegee word as meer of minder intens, of meer of minder eksak. Dit word in 'n teks ingeskryf deur intensifikasie of kwantifikasie. Intensifikasie behels die gradering van eienskappe of verbale prosesse en word uitgedruk deur enkele leksikale gebruike soos *baie* en *nogal*, asook deur herhaling of stopwoorde. Dit kan ook uitgelok word deur metafore (bv. *Hy is in sak en as*) of leksikale items wat op sigself graduasies van 'n spesifieke betekenis is (bv. *tevrede* wat minder intens as *verheug* is, en wat op sy beurt weer minder intens as *ekstaties* is). Kwantifisering behels die meting van hoeveelhede (bv. *verskeie*, *sommige*), tyd (bv. *onlangs*, *eeue gelede*) of afstand (bv. *ver*, *afgesonderd*) en word gebruik om uitdrukkings implisiet of eksplisiet te intensifiseer (Marshall *et al.*, 2009:8). Betrokkenheid is 'n substelsel wat wyd strek en dit laat skrywers toe om met die lesers te “onderhandel” en met hulle in gesprek te tree.

Marshall en Pienaar (2008) gebruik die waarderingsraamwerk van Martin en Rose (2007) in 'n studie oor diskoers in die wêreldbekende TV-kletsprogram van Oprah Winfrey. Die program is veral daarvoor bekend dat dit as 'n forum van openbare terapie dien waar gewone sowel as bekende mense hul diepste geheime onthul. Dit

sluit hul probleme, sukses en intieme besonderhede oor hul privaatlewens in. Die artikel ondersoek die herhalende tema in die program, naamlik die lyding van mense, soos dit in die diskoers wat hulle gebruik na vore kom. Die analise van die taal wat in die program gebruik word, toon dat uitdrukkings wat Affek, Oordeel en Evaluasie kodeer kragtige meganismes is om die identiteit van die lydende slagoffers te wettig en te waarmerk. Die artikel voer aan dat die Oprah Winfrey-program van die universaliteit van lyding gebruik maak om terapeutiese selfhelp vir almal te bevorder – beide die lydende slagoffers (die gaste op die program) en die potensiële slagoffers (die kykers).

Ideevorming behels die manier waarop ons ervarings in diskoers gekonstrueer word. Dit fokus op die opeenvolging van aktiwiteite, die mense en dinge wat daarby betrokke is, die plekke en eienskappe wat daarmee vereenselwig word, en hoe hierdie elemente opgebou word en met mekaar verband hou terwyl die teks ontvou (Martin & Rose, 2007:73).

In hierdie studie word ondersoek watter begripvormende metafore in die Suid-Afrikaanse finansiële diskoers oor aandele en markte verrig en hoe outeurs en vertalers 'n spesifieke keuse uitoefen in die gebruik daarvan om kommentaar te lewer op die gedrag van aandele en maatskappye in die Suid-Afrikaanse omgewing. Die resultate van die ondersoek oor hierdie aspek word in afdeling 5.3 aangetoon.

Konjunksie gaan oor die onderlinge verbintenisse tussen prosesse – deur dit te herformuleer, daaraan by te voeg, dit opeenvolgend te stel en dit te verduidelik. Dit is die logiese betekenis wat aktiwiteite en boodskappe opeenvolgend met mekaar koppel. Logiese betekenis word gebruik om onder meer temporale en kousale verbintenisse te vorm (Martin & Rose, 2007:115).

Identifisering gaan oor die opsporing van deelnemers – deur mense, plekke en dinge in 'n diskoers bekend te stel en dit dop te hou. Dit is tekstuele bronne waardeur die diskoers vir die leser sin maak, deur tred te hou met identiteite (Martin & Rose, 2007:155).

Periodisiteit behels die vloeï van inligting – lae van voorspelling wat vir die lesers tekens gee oor wat gaan gebeur, en lae van konsolidasie wat die betekenis wat gegee word, versamel. Dit is ook tekstuele soort betekenis wat diskoers as inligtingspuls organiseer (Martin & Rose, 2007:187).

Onderhandeling gaan oor die wisselwerking wat tussen sprekers plaasvind – hoe sprekers rolle aanneem en dit gedurende dialoog aan mekaar toeken en hoe bewegings in verhouding tot mekaar georganiseer word (Martin & Rose, 2007:219).

2.2.1.2 Kritiese teorie

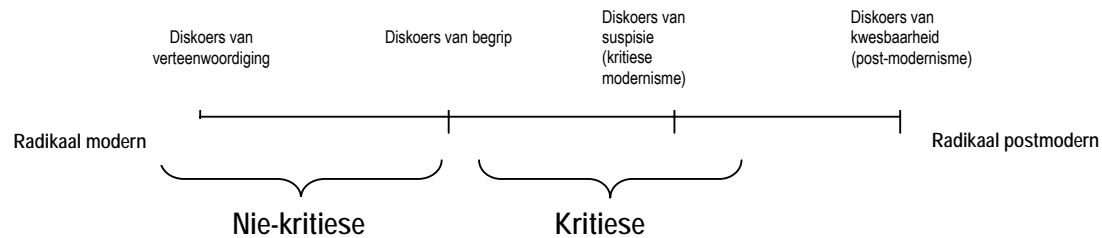
Hoewel verskillende weergawes van kritiese sosiale wetenskap bestaan, deel almal drie noodsaaklike eienskappe:

- Die maatskaplike realiteite en ervarings van werklike mense in die gemeenskap, veral hul onderdrukking, word uitgelig.
- Dit ondersoek maatskaplike omstandighede en ontbloot onderdrukkende magstrukture, aangesien kennis die sleutel tot mag bevat.
- Dit poog om teorie en aksie te versmelt, aangesien teorie in 'n abstrakte sin maatskaplike verantwoordelikheid sal verwaarloos (Littlejohn, 1989:142).

Kritiese teorie dek 'n verskeidenheid verwante onderwerpe, insluitend taal, organisatoriese strukture, interpersoonlike verhoudings en die media. Kritiese teorie word dikwels gesien as verteenwoordigend van post-moderne benaderings tot kultuur, maar die kritiese tradisie was in werklikheid reeds in Modernisme teenwoordig. Kritiese teorie beklemtoon dat tekste en kommunikasie deel uitmaak van die samelewing en dit is ineengestremel met die ingewikkeldhede van interpretasie. 'n Teks of kommunikasie kan verstaan word as die enigste mandaat in 'n onderwerp-voorwerp-verhouding, waar die onderwerp die voorwerp in terme van verdedigbare kriteria interpreteer. Wat die ou optimistiese siening betref, was die onderwerp in die posisie om alle kwessies in diskoers en interpretasie op te los op die basis van empiries verifieerbare metodes. Volgens hierdie benadering kon die betekenis van 'n teks of diskoers objektief bepaal word (Littlejohn, 2008:45).

Verskillende kritiese teorieë het ontstaan waarmee daar na tekste in die arena van magspel in die gemeenskap gekyk kan word, asook na die ingewikkeldhede van die dinamika in gemeenskappe. Tekste en diskoers speel 'n lewende rol in die lewe van mense, en mense speel op hul beurt 'n rol wat tekste en diskoers beïnvloed. Diskoers in massakommunikasie help om die doelwit en mag te bevorder van diegene wat daarby betrokke is, en poog om die agendas te bevoordeel van mededingende betekenisse en waardestelsels.

Aangesien kritiese teorieë baie wyd is, is dit dikwels moeilik om dit binne die kommunikasieteorie te plaas en te kategoriseer. Dennis Mumby (1997a:1–28) verskaf 'n eenvoudige en duidelike skema wat help om dit te illustreer.

Figuur 2.2 Mumby se klassifikasie van kritiese teorieë

Soos aangetoon in figuur 2.2, klassifiseer Mumby (*ibid.*) navorsing oor kommunikasie (*communication scholarship*) in twee breë groepe, naamlik modern en postmodern. Hy stel vier diskursiewe posisies voor op 'n kontinuum vanaf die radikaal modern tot die radikaal postmodern. Die eerste twee tipes, representasiediskoers en begripdiskoers (*discourse of representation and discourse of understanding*), is nie-krities. Die ander twee, suspisiediskoers en kwesbaarheidsdiskoers (*discourse of suspicion and discourse of vulnerability*) is krities.

In die representasiediskoers (of die positivistiese variasie van modernisme) tref akademië 'n skerp onderskeid tussen die waarnemer en die wêreld. Mense kan realiteit buite hulself waarneem en representeer daardie realiteit met taal. Voorbeelde hiervan is teorieë oor sekere kenmerke van semiotiek en teorieë oor boodskap-produksie en -ontvangs. Die lyn tussen die waarnemer en dit wat

waargeneem word, is minder duidelik by begripdiskoers (of interpretatiewe modernisme). Realiteit word gedefinieer as 'n interaksie tussen die kenner en die kennis. Die waarnemer struktureer waarnemings op maniere waardeur dit wat sigbaar is beïnvloed word. Voorbeelde hiervan is simboliese interaksie, maatskaplike konstruksie, interpretasie en kultuur. Die derde en vierde kategorieë is suspiesediskoers (of kritiese modernisme), en kwesbaarheidsdiskoers (of postmodernisme). Kritiese modernisme is in die strukturele tradisie, aangesien dit kritiek is op 'n voorgestelde struktuur van maatskaplike reëlings wat werklik buite menslike persepsie bestaan en oor tyd blywend is. Postmodernisme is poststruktureel, aangesien dit die bestaan van enige ware blywende sosiale reëlings ontken (Macey, 2000:306).

Die onderskeid tussen moderne en postmoderne weergawes vorm 'n spesifieke foutlyn binne die kritiese tradisie. Daar word dikwels na die moderne weergawe as struktureel verwys en dit sentreer om onderdrukkende maatskaplike strukture, wat werklik en blywend is, hoewel dit vir die meeste mense se bewussyn weggesteek mag wees. Hierteenoor is die postmoderne weergawe, waarvolgens geen objektiewe werklike strukture of sentrale betekenis bestaan nie en waar onderdrukkende strukture kortstondig is. Dit is 'n stryd tussen vloeibare belange en idees.

Volgens Littlejohn (2008:46) val die meeste kritiese teorieë terug op die Marxistiese teorie, waarvolgens tekste deel uitmaak van die ekonomiese stryd in die samelewing. Dit ondersteun die gevestigde kapitalistiese sienings, waardeur die magstryd tussen klasse bevorder word. Volgens hierdie teorie het tekste of diskoerse geen neutrale grond nie en dit kan nie uitgesluit word van die maatskaplike konteks waarbinne dit in diskoerse gebruik word nie.

Vervolgens word die Marxistiese uitgangspunte en die leerstellings van die Frankfurt-skool kortliks bespreek

Die Marxisties gebaseerde sosiale teorie is een van die belangrikste bene van studie in die twintigste eeu. Hierdie beweging spruit voort uit die idees van Karl Marx en Friedrich Engels, wie se werk in die negentiende eeu gepubliseer is. Dit bestaan uit 'n aantal losweg verwante teorieë wat die oorheersende orde van die samelewing

uitgedaag het. Hierdie gedagtegang het op feitlik alle vertakkinge van die sosiale wetenskappe 'n invloed uitgeoefen, insluitend kommunikasie (Bottomore, 1984:17–18).

In sy boek *The Communist Manifesto*, wat in 1888 gepubliseer is, beweer Marx dat die aard van 'n gemeenskap deur middel van produksie bepaal word. Die basiese liniêre idee van Marxisme en die basiese superstruktuurverhouding is dat die ekonomie die kern van alle maatskaplike strukture vorm. In kapitalistiese stelsels word produksie deur wins gedryf en dit oorheers derhalwe arbeid. Arbeid word 'n instrument om wins te genereer wat tot nadeel van die werkers is. Werkersklasgroepe word deur dominante groepe onderdruk wat voordeel trek uit winste. Alle instellings wat oorheersing binne 'n kapitalistiese samelewing in stand hou, word deur hierdie ekonomiese stelsel moontlik gemaak. Marx se uiteindelige doelstelling was revolusie, waarin werkers (wat bewus geraak het van hul benarde toestand) in opstand moet kom teen die belange van kapitaal, sodat die orde van die samelewing kan verander. Slegs as die werkersklas in opstand kom teen oorheersende groepe kan die produksiemetode verander word en kan die werkers vryheid verkry. Deur hierdie vrylating te bereik, sou die natuurlike verloop van die geskiedenis bevorder word, waar opponerende magte bots in 'n dialektiek wat 'n hoër maatskaplike orde sou veroorsaak. Hierdie klassieke Marxistiese teorie word die *kritiek van politieke ekonomie* genoem (Wiggershaus, 1994: 5–6).

Hoewel kritiese teorie 'n ver pad gekom het sedert die werk van Karl Marx en Friedrich Engels, is Marxisme duidelik die oorspronklike tak van kritiese teorie. Marxistiese kritiese teorie floreer nog vandag, hoewel dit verspreid en multi-teoreties geraak het. Nie alle aanhangers van kritiese teorie is in die klassieke sin van Marx se leerstellings “Marxiste” nie. Hoewel 'n klein aantal kritiese teoretici vandag Marx se idees oor politieke ekonomie aanvaar, bly die basiese belange van dialektiese konflik, oorheersing en onderdrukking belangrik. Marx het sonder twyfel 'n geweldige invloed op hierdie denkskool gehad, insluitend besorgdheid oor dialektiese konflik, oorheersing en onderdrukking. Baie van hierdie werk word deesdae “neo-marxisme” of “marxisme” genoem (met 'n kleinletter-*m*) (Bottomore, 1984:78–79).

In teenstelling met die eenvoudige materialistiese Marxistiese model, beskou die meeste kontemporêre kritiese teorieë sosiale prosesse as oorbepalend, of as die gevolg van 'n verskeidenheid bronne. Volgens Littlejohn (2008:46) sien hulle maatskaplike strukture as 'n stelsel waarin baie faktore mekaar onderling beïnvloed en in wisselwerking met mekaar is.

Kritiese teoretici sien hul taak as die blootlegging van onderdrukkende kragte in die samelewing deur dialektiese analise. Die bevolking neem gewoonlik 'n soort oppervlak-orde in sake waar, maar dit is die werk van die kritiese teoretici om die onderliggende stryd tussen opponerende kragte uit te lig. Slegs deur bewus te raak van die dialektiek van opponerende kragte in 'n magstryd, kan individue bevry word om die bestaande orde te verander.

'n Belangstelling in taal bly vir kritiese teoretici belangrik. Marxisme 'n groot klem op kommunikasiemiddels in 'n samelewing. Kommunikasietegnieke is die gevolg van spanning tussen individuele kreatiwiteit en die maatskaplike beperkings op daardie kreatiwiteit. Slegs wanneer individue werklik vry is om hulself met duidelikheid en beredenering uit te druk, sal daar bevryding wees en daardie toestand is nie in 'n klasgebaseerde samelewing moontlik nie. Dit is egter teenstrydig dat taal ook 'n belangrike beperking op individue se vermoë is om hulself uit te druk, want die taal van die oorheersende klas maak dit vir werkersklasgroepe moeilik om hul situasie te verstaan en om maniere te ontdek om emansipasie te verkry. Dit bly die taak van die kritiese teoretikus om nuwe taalvorms te skep waardeur die oorheersende ideologie blootgelê word, en om mededingende ideologieë hoorbaar te maak (Habermas, 1997:65–66)

Vir kulturele en kritiese teoretici was daar 'n intense teoretiese probleem om te besluit of hulle moet put uit die werk gebaseer op die opvatting van ideologie, of werk wat na diskoers verwys. Hierdie probleme het voortgespruit uit politieke oriëntasie wat, in die pessimistiese politieke klimaat van die 1990's, beteken het dat baie teoretici meer gemaklik gevoel het om hulle by die Marxisties-gemoduleerde teorieë te skaar, deur van die term "ideologie" gebruik te maak. Ná die ineenstorting van die Sowjet-Unie en die skynbare wêreldwye ineenstorting van kommunisme as 'n lewensvatbare politieke stelsel, wou baie teoretici 'n intellektuele praktyk ontwikkel

om die bepalers van denke en gedrag op 'n meer komplekse wyse te analiseer. Dit was moontlik deur die gebruik die term “ideologie” (Mills, 1997:29).

Die term “ideologie” is in die meeste kritiese teorieë belangrik. 'n Ideologie is 'n stel idees wat struktuur verleen aan 'n groep se realiteit, 'n stelsel van verteenwoordiging, of 'n kode van betekenis wat bepaal hoe 'n individu en groepe die wêreld waarneem. In klassieke Marxisme is ideologie 'n vals stel idees wat deurtrek is van oorheersende politieke mag. Vir die klassieke Marxis moet die wetenskap gebruik word om waarheid te ontdek en die valse bewustheid van ideologie te oorkom (*ibid.*).

Daar is 'n neiging onder meer onlangse teoretici om te beweer dat daar nie net een dominante ideologie is nie, maar dat die dominante klasse in die samelewing deur hulself bepaal word weens 'n stryd tussen diegene wat van mekaar verskil. Heelparty moderne teoretici verwerp die idee dat 'n ideologie 'n geïsoleerde element in die maatskaplike stelsel is en voer aan dat dit eerder diep vasgelê is in taal en ander maatskaplike en kulturele prosesse. Die Franse Marxis Louis Althusser is waarskynlik die bekendste ideologie-teoris. Vir Althusser is ideologie teenwoordig in die struktuur van die samelewing self en dit spruit uit die werklike praktyke wat deur instellings binne 'n samelewing onderneem word. Ideologie vorm die individu se bewussyn en skep die persoon se subjektiewe begrip van ervaring. In hierdie model skep die superstruktuur (maatskaplike organisasie) ideologie, wat op sy beurt 'n individu se bewussyn en subjektiewe begrip van ervaring skep (Hall, 1985:94).

Marxistiese teorieë is geneig om die samelewing te sien as die rede vir 'n stryd tussen belange, weens die oorheersing van een ideologie oor 'n ander. Die konsep “hegemonie” dateer terug na die Italiaanse Marxis Antonio Gramsci. Dit vul die teorie van *state as force* aan, wat mag verstewig deur middel van geweld (Forgacs, 2000:195). Hegemonie is die proses van oorheersing waarin een stel idees 'n ander omverwerp en waar een groep in die samelewing leierskap oor alle ander voer. Hegemonie kan op verskillende maniere en verskillende terreine voorkom. In beginsel vind dit plaas wanneer gebeure of tekste op so 'n manier geïnterpreteer word dat dit die belange van een groep bo dié van 'n ander bevorder. In 'n hegemoniese omgewing setel bestaande mag asimmetries tussen dominante en minder dominante groepe, in plaas daarvan om te berus op die toestemming van die

gemarginaliseerde groep. Om toestemming te bewerkstellig, moet 'n sekere ooreenstemmende ekwilibrium gevorm word. Dit beteken dat die dominante groep aan die dominerende groep 'n paar voorregte toeken, maar nooit genoeg om die heersende mag te bedreig nie (ibid., 211). Mag word verseker deur samewerkende afgevaardigdes van die gemarginaliseerde, potensieel onderdrukte groep, sodat dit lyk asof die asimmetrie ondersteun word deur toestemming van die meerderheid (Koller, 2004:17). Hegemonie is 'n sentrale konsep in kritiese diskoersanalise.

Mumby (1997b:343-375) het 'n oortuigende teorie van hegemonie binne organisasies voorgestel wat die proses baie goed illustreer. Hy toon aan hoe organisasies omgewings is waarbinne hegemoniese stryd voorkom. Mag word in 'n organisasie gevestig deur die oorheersing van een ideologie oor 'n ander. Kommunikasie in organisasies funksioneer gedeeltelik om 'n georganiseerde kultuur te skep deur, onder meer, rituele en stories. Die kultuur in 'n organisasie behels 'n inherente politieke proses. Kommunikasie binne die organisasie dien nie slegs om opinie te skep nie, maar skep ook mag en oorheersing. Hegemonie is nie soseer 'n kwessie van 'n aktiewe en kragtige groep wat 'n passiewe en minder kragtige groep oorheers nie, maar 'n proses van magreëlings wat voortspruit as 'n aktiewe proses van multigroep- sosiale konstruksie. Hegemonie is, volgens Mumby (*ibid.*), 'n noodsaaklike gevolg – wat nie altyd goed of sleg nie is en wat voortspruit uit 'n stryd tussen aandeelhouergroepe in gebeure wat daagliks voorkom.

Die leerstellings van die Frankfurt-skool is een van die langste en bekendste Marxistiese tradisies. Dit is só 'n belangrike tradisie in kritiese studies dat dit dikwels bloot as Kritiese Teorie bekend staan. Hoewel hierdie teoretici oorspronklik hul idees op Marxistiese denke gebaseer het, het dit in die afgelope vyftig jaar verby die oorsprong beweeg. Die kernondersoeke in die beweging het oor kommunikasie gegaan en navorsing is veral oor massakommunikasie gedoen.

Die Frankfurtskool is 'n komplekse verskynsel en die styl van maatskaplike denke wat daarmee vereenselwig word (kritiese teorie), is op 'n verskeidenheid maniere vertolk. Die aanvanklike Instituut vir Maatskaplike Navorsing het in 1923 ontstaan, in affiliasie met die Universiteit van Frankfurt. Die stigting van die Instituut het plaasgevind ná die suksesvolle Bolsjewistiese revolusie in Rusland en kan gesien

word as reaksie op die behoefte van linksgesinde intellektuele om die Marxistiese teorie te laat herleef, veral wat betref die verhouding tussen teorie en praktyk, onder die nuwe omstandighede. Daar is vier periodes in die geskiedenis van die Frankfurtskool:

- 1923 – 1933, toe die navorsing wat hulle verrig het redelik wyd was en nie deur 'n spesifieke konsepie van Marxistiese denke geïnspireer is nie
- 1933 – 1950, toe veral die idees en navorsing van Horkheimer 'n groot invloed uitgeoefen het op die veranderde benadering tot idees en navorsing van die skool
- 1950 – 1970, toe die basiese idees oor kritiese teorie duidelik uitgespel is in publikasies en die skool begin het om 'n belangrike invloed uit te oefen op die Duitse maatskaplike denke en ook uitgebrei het na die res van Europa en die VSA
- Vanaf 1970 het die invloed van die Frankfurtskool geleidelik afgeneem en ná die dood van Adorno in 1969 en Horkheimer in 1973, het die skool feitlik verdwyn (Bottomore, 1984:11–13).

Jürgen Habermas kan word beskou as die bekendste kontemporêre lid van die Frankfurtskool. Sy teorie put uit 'n wye reeks denke en gee 'n koherente kritiese beeld van kommunikasie en die samelewing. Habermas (1979:66–68) leer dat die samelewing begryp moet word as 'n mengsel van drie hoofbelange: *werk*, *wisselwerking* en *mag*.

- *Werk* bestaan uit die pogings om materiële hulpbronne te skep en is basies 'n tegniese belang. Tegnologie word gebruik as instrument om praktiese resultate te verkry en word op wetenskaplike navorsing gebaseer. Dit ontwerp rekenaars, bou brûe, plaas satelliete in die ruimte, bestuur organisasies en maak moderne mediese tegnieke moontlik.
- *Wisselwerking* behels die gebruik van taal en ander simboolstelsels van kommunikasie. Maatskaplike samewerking is noodsaaklik vir oorlewing, en Habermas (*ibid.*) noem dit die “praktiese belang.” Die wisselwerking kan gesien word in toesprake, kongresse, psigoterapie, familieverhoudings en vele ander koöperatiewe ondernemings.
- Die derde hoofbelang is *mag*. Maatskaplike orde lei na die verspreiding van mag, maar mense wil ook van oorheersing bevry wees. Mag lei na skeefgetrekte kommunikasie. Deur bewus te wees van die ideologieë wat in die samelewing

oorheers, kan groepe self bemagtig word om 'n samelewing te verander. Mag is gevolglik 'n emansiperende belang. Habermas beskou die werk wat deur die kritiese teoretici gedoen is as emansiperend, aangesien dit andersins magtelose groepe kan bemagtig (Littlejohn, 2008:333).

Habermas (1979:70-71) beskou kommunikasie as noodsaaklik vir emansipasie, aangesien taal die manier is waarop emansiperende belange vervul word. Kommunikasiebevoegdheid is daarom nodig vir doeltreffende deelname aan besluitneming. Bevoegdheid beteken die kennis om spraak op die toepaslike manier te gebruik en daardeur doelwitte te bereik, waar oortuigende argumentasie vereis word.

Habermas (1979:73-74) gebruik die term “diskoers” as hy verwys na die spesiale soort kommunikasie wat vereis word wanneer 'n spreker se stellings uitgedaag word. Volgens hom is daar vier soorte diskoers, afhangende van die soort spraakaksie wat verdedig word.

- Bewerings oor die waarheid word gestaaf deur *teoretiese diskoers*, waardeur bewyse benadruk word.
- Wanneer die argument oor toepaslikheid gaan, word *praktiese diskoers* gebruik. Daar word dan van norme gebruik gemaak.
- Waar kommunikatore nie van dieselfde standarde gebruik maak om die krag van 'n argument te evalueer nie, moet hulle na 'n hoër vlak van diskoers beweeg, wat *metateoretiese diskoers* genoem word. Hier word geargumenteer oor wat 'n goeie bewys vir 'n eis is, of watter norme van toepassing is in 'n gegewe situasie.
- Nog 'n hoër diskoersvlak is soms nodig, naamlik *meta-etiese diskoers*. Hier word die werklike aard van kennis self betwis en beredeneer. Hierdie soort diskoers is 'n filosofiese argument oor wat ware kennis is. Dit is presies wat kritiese teorie behels, want dit daag die aanvaarde prosedure uit om kennis in die samelewing te genereer.

2.2.1.3 Die post-strukturele tradisie

Kulturele studie en die werk van Michel Foucault val onder die post-strukturele tradisie. Die twee studies verskil van mekaar en stuur die post-strukturele tradisie in twee heeltemal verskillende rigtings.

(i) *Kulturele studie*

Die term “kulturele studie” is in 1964 deur Richard Hoggart geskep met die stigting van die Birmingham Centre for Contemporary Cultural Studies. Sedertdien word dit sterk vereenselwig met Stuart Hall, wat Hoggart as direkteur opgevolg het. Die oorspronklike publikasies van Richard Hoggart en Raymond Williams, in die 1950's, vorm die oorsprong van hierdie tradisies. Hulle het die Britse werkersklas ná die Tweede Wêreldoorlog bestudeer. Hierdie navorsers is wel deur Marxistiese denke beïnvloed, maar het 'n heel ander denkrigting ingeslaan oor onderdrukkende kommunikasie. Hulle argumenteer onder andere dat kulturele studie:

- poog om die onderwerpe te ondersoek in terme van kulturele praktyke en die verhouding tot mag
- se doelwit is om kultuur in al sy ingewikkelde vorme te verstaan en dit analiseer die maatskaplike en politieke konteks waarbinne kultuur manifesteer
- poog om die verdeling van kennis bloot te lê en te rekonsilieer, om die gaping tussen stilswyende kulturele kennis en objektiewe vorme van kennis te oorbrug
- toegewy is aan 'n etiese evaluering van die moderne gemeenskap en 'n radikale houding oor politieke optrede (Williams, 1958:162–165).

Die bestudering van massakommunikasie lê sentraal in hierdie werk, want die media word gesien as 'n kragtige instrument van oorheersende ideologieë en dit het ook die potensiaal om die bevolking se kennis oor klasseverskille, mag en oorheersing aan te wakker.

Aangesien sommige ideologieë meer geartikuleerd is as ander, bestaan ideologieë in die samelewing op 'n ongelyke voet. Kulturele teorie aanvaar dat kapitalistiese gemeenskappe deur 'n spesifieke ideologie van die elite oorheers word. In teenstelling daarmee is hegemonie 'n vloeibare proses wat 'n tydelike toestand is.

Daar is altyd 'n stryd tussen teenoorstellende ideologieë teenwoordig en dit verskuif gedurig (Littlejohn, 2008:338).

Kulturele studie verskil van Marxisme. Marxisme verkondig dat 'n ekonomiese stelsel 'n basisfaktor is wat in 'n gemeenskap geproduseer word. Kulturele studie sien die magte wat 'n rol in die gemeenskap speel as iets wat deur verskillende bronne bepaal word. Kulturele teoretici stel belang in die verhoudings tussen verskillende komponente van die kulturele veld, wanneer dit met mekaar in wisselwerking tree, teenoor verskillende geskiedkundige en maatskaplike prosesse (Bennett, 1998:528).

Deur die verspreiding van inligting speel kommunikasie, en veral kommunikasie deur die media, 'n belangrike rol wat gewilde kultuur beïnvloed. Die media voorsien 'n manier waarop die realiteite waargeneem kan word. Die media beeld ideologie direk en eksplisiet uit, maar daar sal altyd opponerende stemme opgaan as deel van die dialektiese stryd tussen verskillende groepe in 'n gemeenskap. Noggans word die media oorheers deur die heersende ideologie en bedreig dus opponerende menings vanuit die raamwerk van die dominerende ideologie. Die gevolg hiervan is dat die opponerende groepe as die "rand" (*fringe*) gedefinieer word. Die gehore/ontvangers kan steeds hul eie kategorieë gebruik om die boodskap te interpreteer, en hulle interpreteer dikwels mediaboodskappe op maniere wat nooit deur die bron so bedoel was nie. As gevolg van alternatiewe betekenis kan alternatiewe ideologieë in 'n samelewing ontstaan (Carragee, 1993: 332).

Uit bogemelde is dit duidelik dat dit die hoofdoel van kulturele studie is om die maniere bloot te lê waarop die ideologieë van magtige groepe onwetend deurdring, en maniere te vind waarop hulle gekeer kan word deur die onderbreking van daardie magstelsel wat sekere groepe se burgerregte ontnem.

Die meeste werk in kritiese studies is op massamedia-kommunikasie toegepas, aangesien die media kragtige instrumente van ideologie in die gemeenskap is. Die Marxistiese benadering is egter nie beperk tot toepassings in die media nie en enige aspek van maatskaplike struktuur kan op hierdie manier ondersoek word.

(ii) *Michel Foucault en diskoers*

Postkulturalisme was aanvanklik 'n beweging wat in Frankryk ontstaan het in reaksie op tradisionele semiotiese idees oor taal. Postkulturaliste het veral die idee teengestaan dat taalstruktuur bloot natuurlike vorme is wat individue as taalinstrumente gebruik. Hul doelwit was om taal te “dekonstrueer” ten einde te wys dat taal op onbeperkte maniere gebruik en verstaan kan word. Poststrukuralisme is dus ook postmodern, want dit staan enige idees teë wat 'n universele, normale struktuur in die wêreld postuleer (Foucault, 1970:xxii).

Michel Foucault se werk was noodsaaklik in die ontwikkeling van verskillende teorieë, wat breedweg gegroepeer is onder die term “diskoersteorie”. Binne die huidige kommunikasieveld word hy as die invloedrykste postkulturalis gereken. Hy word normaalweg gesien as 'n postkulturalis, maar dit is onmoontlik om hom netjies te klassifiseer, aangesien sy werk oor 'n wye verskeidenheid onderwerpe strek. Dit is moeilik om hom vas te pen as 'n historikus, 'n filosoof, 'n sielkundige of 'n kritiese teoretikus. Hy sê self:

All my books ... are little tool boxes ... if people want to open them, to use this sentence or that idea as a screwdriver or spanner to short-circuit, discredit or smash systems of power, including eventually those from which my books have emerged ... so much the better (Foucault, 1979:30).

Foucault (1979:30–38) ontken 'n strukturalistiese neiging in sy werk en sy publikasies oorbrug poststrukturele en strukturele tradisies in kulturele teorie. Volgens hom het elke periode 'n kenmerkende wêreldsiening, of konsepuele struktuur wat die aard van daardie periode se kennis bepaal. Foucault noem die karakter van kennis in 'n gegewe epog die *epistēm*, of *diskursiewe formasie*. Die visie van elke periode is eksklusief en onaanpasbaar met visies van ander periodes. Dit is onmoontlik vir mense uit een periode om soos mense uit 'n ander periode te dink. Die epistēm (of manier van dink) word nie deur die mense bepaal nie, maar deur die heersende pre-dominante diskursiewe strukture. Hierdie diskursiewe strukture is diep gewortelde maniere waarop idees uitgedruk of toegepas word. Dit wat mense weet, kan nie geskei word van die diskoersstrukture wat gebruik word om daardie kennis uit te druk nie. Vir Foucault sluit diskoers geskrewe tekste in, maar dit sluit ook gesproke

taal en nie-verbale vorms soos argitektuur, institusionele praktyke, gebeurtenislyste en grafieke in.

Die struktuur van diskoers is 'n stel inherente reëls wat die vorms en substansie van diskursiewe praktyk bepaal. Vir Foucault (*ibid.*) word reëls oor die kultuur heen toegepas in verskillende soorte diskoers, en dit funksioneer op 'n diep en kragtige vlak. Hierdie reëls is nie slegs reëls oor hoe om te praat nie, maar reëls wat die aard van kennis, mag en etiek bepaal. Hierdie reëls beheer dit waaroor gepraat en geskryf mag word, wie mag praat en skryf, en wie se gesprekke ernstig opgeneem moet word. Volgens Foucault (1970:xxi) is mense nie daarvoor verantwoordelik om die voorwaardes van diskoers te bepaal nie, maar diskoers bepaal die posisie van die persoon in die wêreldskema. In ons huidige diskursiewe struktuur word mense as die basis en bron van kennis gesien, maar Foucault is van mening dat die episteme weer sal skuif en dat mense weer van hul sentrale plek in die wêreld sal verdwyn.

It is comforting ... and a source of profound relief to think that man is only a recent invention, a figure not yet two centuries old, a new wrinkle in our knowledge, and that he will disappear again as soon as that knowledge has discovered a new form (Foucault, 1970:xxii).

Hierdie radikale siening beteken nie dat mense nie diskoers produseer nie. Hulle doen dit wel, maar enige aantal individue kan 'n gegewe stelling produseer, en enige spreker of skrywer vervul bloot 'n rol wanneer hulle 'n stelling maak. Op verskillende tye kom totaal nuwe idees oor kennis, mag en die eie self in die diskoers wat gebruik word voor.

In sy boek *The Archaeology of Knowledge* (1972) maak Foucault die stelling dat diskoers nie bloot die saamgroepering van uitinge is wat rondom 'n tema of kwessie gegroepeer is nie. Dit is ook nie bloot stelling uitinge wat voortvloei uit 'n spesifieke institusionele omgewing nie. Diskoerse is hoogs gereguleerde groeperings van uitinge of stellings met interne reëls wat spesifiek tot diskoers self behoort. Foucault se latere werk beweeg weg van hierdie oorspronklike stelling, maar behou steeds die opvatting dat diskoers reël-georden en intern gestruktureerd is. Die bestudering

van diskoers is nie bloot die analise van uitinge en stellings nie; dit behels ook die struktuur en reëls van diskoers (Mills, 1997:49).

Volgens Littlejohn (2008:343) fokus Foucault se latere werk op die analise van diskoers om die reëls en struktuur daarvan bloot te lê. Sy metode poog om die bepalings van diskoers bloot te lê. Foucault noem dit aanvanklik *argeologie* en later *genealogie*. Dit vertoon wanverhoudings of teenstellings eerder as koherensie, en ontbloot 'n opeenvolging van een vorm van diskoers na die ander. Foucault plaas klem op vergelykende beskrywings van meer as een stuk diskoers. Die interpretering van 'n teks kan nie in teksanalise vermy word nie, maar dit behoort geminimaliseer te word, aangesien interpretering nie diskursiewe struktuur blootlê nie, maar dit kan daardeur verberg word.

Foucault se geskryfte sentreer om mag as 'n onderwerp. Hy is van mening dat mag 'n inherente deel van alle diskursiewe formasie is, dat dit 'n funksie van diskoers of kennis is, en dat dit nie 'n menslike of institusionele eiendom is nie. Mag is in besit van alle partye in 'n onderlinge wisselwerking; dit is nie iets wat een mens het en 'n ander een nie. Dit is 'n skeppende mag wat alle menslike aktiwiteite infiltreer. Mag en kennis kan nie geskei word nie. Mag is egter 'n goeie, kreatiewe krag wat sy toppunt bereik in die voorskrifte van standarde oor korrekte gedrag (Foucault, 1972:49).

Een van die produktiefste maniere om oor diskoers te dink, is nie as 'n groep tekens of 'n stuk teks nie, maar as praktyke wat sistematies die voorwerpe vorm waaroor hulle praat (*ibid.*). Diskoers is iets wat iets anders produseer ('n uiting, 'n konsep, 'n effek), eerder as iets wat op sigself bestaan en in isolasie geanaliseer kan word.

Foucault is van mening dat ons waarneming van voorwerpe gevorm word binne die grense van diskursiewe beperkings en dat diskoers gekenmerk deur 'n "delimitation of a field of objects, the definition of a legitimate perspective for the agent of knowledge, and the fixing of norms for the elaboration of concepts or theories" (Foucault, 1977:100). In hierdie aanhaling maak Foucault drie bewerings:

- diskoers veroorsaak 'n vernouing van 'n mens se visie, en daardeur word 'n wye reeks verskynsels uitgesluit om as werklik of betekenisvol oorweeg te word. Die

afbakening van 'n veld is die eerste stadium in die vasstelling van 'n stel diskursiewe praktyke;

- om verder toe te laat dat 'n diskoers of voorwerp geaktiveer word, moet die persoon wat kennis dra vir hom/haar 'n reg vestig om te praat. Toetrede tot diskoers is onlosmaaklik gekoppel aan vroeë oor gesag en wettigheid;
- elke optrede spel die moontlike gebruik uit van daardie stelling, of toekomstige reëls vir die gebruik daarvan. Elke stelling lei na 'n ander en moet ingesluit word binne die parameters van die moontlike maniere waarop toekomstige stellings gemaak kan word (Mills, 1997:51).

Die term “diskoers” is nie gewortel binne 'n groter stelsel van volledig uitgewerkte teoretiese idees nie; dit is slegs een element in Foucault se werk. Hierdie gebrek aan stelsels veroorsaak soms probleme vir teoretici en kan een van die redes wees waarom daar so baie verskillende definisies vir die term “diskoers” is, asook so baie modifikasies van die term se betekenis (Mills, 1997:17).

In Foucault se werk is daar 'n belangrike onderskeiding tussen diskoers as 'n geheel (wat die stel reëls en prosedure is vir die produksie van spesifieke diskoerse) en daardie diskoerse of groepe stellings self. 'n Diskoers is 'n stel bevestigde stellings wat 'n mate van geïnstitusionele krag het, wat beteken dat dit 'n diepgaande invloed het op die manier waarop individue optree en dink. Dit is onduidelik waar die grense van 'n diskoers lê. Daar kan aanvaar word dat diskoerse daardie groeperings van stellings is wat dieselfde krag het; dit is saamgegroeper weens een of ander institusionele druk, weens 'n ooreenkoms van herkoms of konteks, of omdat dit op dieselfde manier optree. Voorbeelde hiervan is die diskoers van middelklas-feminiteit in die negentiende eeu wat uit die stel heterogene stellings bestaan het (d.i. daardie uitinge, tekste, gebare en gedrag wat aanvaarbaar is as beskrywend van die essensie van Victoriaanse vroues: nederigheid, simpatie, onselfsugtigheid). Dit het die parameters gevorm waarbinne middelklasvroue hul eie sin vir identiteit kon uitwerk. Ander diskoerse het hierdie kennis uitgedaag (bv. die diskoerse oor feminisme), maar hierdie diskoers van feminiteit was die soort kennis wat die goedkeuring weggedra het van die instellings binne die Victoriaanse era (die Kerk, die onderrigstelsel, ens.) en wat saamgewerk het om die grense van alle moontlike

van die middelklas-vrouwees te bepaal (Mills, 1997:62). In hierdie studie word die siening van Foucault nagevolg dat diskoers 'n stel bevestigde sienings is met 'n geïnstitutionaliseerde krag wat 'n sterk invloed het op mense se denke en optrede. In die studie word ondersoek hoe outeurs van finansiële diskoers taalstrategies benut om te evalueer, standpunte in te neem, en interpersoonlike posisionering en verhoudings te bestuur. Met Foucault se siening as uitgangspunt oor die krag van diskoers, word daar gekyk hoe die waarderingsrol van taalgebruik word as deel van die proses om 'n gehoor in lyn te bring en 'n gemeenskaplike gevoel te skep. Outeurs van mediadiskoers konstrueer ervarings en benut daardeur die ideevormende funksie van taal. Terwyl die teks ontplooi, fokus hierdie outeurs op die opeenvolging van aktiwiteite, die mense en dinge wat daarby betrokke is, die plekke en eienskappe wat daarmee vereenselwig word, en hoe hierdie elemente opgebou word en met mekaar verband hou.

2.2.2 Mediadiskoers

Norman Fairclough (1995:55) gebruik die term “diskoers” vir taalgebruik wat op 'n spesifieke manier waargeneem word as 'n vorm van sosiale praktyk. Aangesien skrif sowel as gesproke taal in die media verteenwoordig word, verkies hy om die term “diskoersverteenvoording” te gebruik wanneer hy van media praat. Daar is altyd 'n besluit wat geneem moet word oor hoe die verslag oor wat gesê of geskryf is, geïnterpreteer moet word en hoe dit aangebied sal word.

Volgens O'Keefe (2006:1) is die benaming “mediadiskoers” 'n omvattende term wat aantoon hoe realiteit in die uitsaai- en gedrukte media verteenwoordig word – van televisie tot koerante. In hierdie ondersoek na tekste in *Finweek* word nouer gefokus op die geskrewe media in finansiële joernalistiek en spesifiek artikels oor aandele en markte. Deur hierop te fokus, word gepoog om lig te werp op die verskillende tipes interaksie wat deur metafoor in die teks veroorsaak word, en hoe die gebruik van metafoor in die Afrikaanse en Engelse tekste verskil.

Ons daaglikse lewe in die Westerse wêreld word gekenmerk en bepaal deur die produksie en inname van 'n verskeidenheid menings wat in die media gelug word. Volgens Johnson en Ensslin (2007:11) is mense deesdae feitlik voortdurend by 'n

proses van kodering en dekodering van taalkundige en nie-taalkundige boodskappe betrokke. As gevolg hiervan word mense onderwerp aan 'n oormaat vloed van tegniese en media-inligting wat ideologieë tussen onself, ons inligtingverskaffers en ons doelgehoore konstrueer en oordra.

Die breë begrip “media” omvat die klassieke kommunikasiekanale soos koerante, tydskrifte, radio, rolprente en televisie. Hierby kom die nuutste elektroniese media wat bestaan uit voortdurend ontwikkelende digitale en elektroniese kommunikasiepraktyke, soos die internet, e-pos, selfoonboodskappe, *YouTube*, *Facebook*, *Twitter* en *MXit*.

Die term “media” kan ook wyer strek om alle instrumente en tegnieke te dek wat bewustelik of onbewustelik deur mense gebruik word om 'n onbeperkte reeks betekenisvolle praktyke te verrig (*ibid.*). Op mikro-kulturele vlak strek dit tot by klere, haarstyle, loopstyle en liggaamstaal. Op makro-kulturele vlak word openbare of kollektiewe menings aangedui, of ingesluit deur plakkaat, padtekens, argitektuur en advertensies (Bignell, 2002:1).

Taalkundiges se verwysing na die term “die media” hou meestal verband met 'n mediavorm waar geskrewe en gesproke taal as die primêre semiotiese modus gebruik word. Johnson en Ensslin (2007:12) verwys na die begrippe “mediasie” en “mediatisasie”. “Mediasie” is die algemene proses van inligtingkodering, oordrag en dekodering wat die onderlinge skakeling tussen sender, ontvanger en gekodeerde boodskap vorm. Die begrip “mediatisasie” verwys na die organiserende en oriënterende rol wat die media speel met betrekking tot gemeenskaplike persepsie, en die allokering en aanvaarding van verskillende maatskaplike rolle in menslike kommunikasie.

In their function as public agencies of observation, interpretation, performance, representation and dissemination, the media exhibit a variety of signifying practises, which are unconditionally purpose-driven. Depending upon their particular point of emphasis, media producers therefore combine ‘conative,’ ‘emotive’ and ‘conceptual’ meanings so as to achieve a maximum effect on the target audience (Johnson & Ensslin, 2007:13).

2.2.2.1 Fairclough en mediadiskoers

Gedurende die eerste helfte van 1994 het vier wêreldgebeure plaasgevind wat Fairclough se navorsing oor mediadiskoers beïnvloed het:

- die politieke party Forza Italia het die algemene verkiesing in Italië gewen;
- Tony Blair is tot leier van die Arbeidersparty in die Verenigde Koninkryk (VK) verkies;
- binne 'n paar dae het twee miljoen Hutu-vlugtelinge uit Rwanda na Zaïre gevlug; en
- Rupert Murdoch, die hoof- uitvoerende beampte van *News Corporation* in Australië en direkteur van verskeie TV-kanale met toegang tot meer as 2,5 miljard mense in 50 lande, het 'n week lange besoek aan Delhi gebring.

Volgens Fairclough (1995:2) is die gemeenskaplike tema van hierdie gebeure die mag van die massamedia om regerings en partye te vorm; om die lyding van mense in die Suidelike Halfrond te verander in die vermaak van die Noordelike Halfrond; en om die gewilde kultuur van Noord-Amerika en Wes-Europa uit te saai na die onontwikkelde landelike gemeenskappe in Indië. Dit is ook die mag om kennis, opvattinge, waardes, maatskaplike verhoudings en maatskaplike identiteite te beïnvloed.

Met sy boek *Media Discourse* (1995) poog Fairclough om twee doelwitte te bereik:

- die daarstelling van 'n raamwerk om taalgebruik in die media te analiseer wat lesers kan gebruik om hul eie belangstelling in massamedia na te volg;
- om lesers te oortuig om die analise van taalgebruik in die media as 'n belangrike element binne navorsing oor moderne prosesse van maatskaplike en kulturele veranderinge te sien (Fairclough, 1995:2).

In sy navorsing fokus Fairclough (*ibid.*) op media oor openbare sake in nuus, dokumentêre programme, tydskrifprogramme en die hantering van die politiek, maatskaplike sake en die wetenskap. Hy gebruik voorbeelde uit die Britse, Amerikaanse en Australiese media (soos die pers, die radio en die televisie)

gedurende die tydperk van 1992 tot 1993. 'n Analise van die taal in mediateks (geskrewe sowel as uitsendings) lig drie vrae oor mediauitsette uit:

- Hoe word wêreldgebeure (gebeurtenisse, verhoudings, ens.) verteenwoordig?
- Watter identiteite word geskep vir diegene wat betrokke is in die program of storie (verslaggewers, gehore, derde partye waarna verwys of wat ondervra word)?
- Watter verhoudings word geskep tussen diegene wat betrokke is (verslaggewer-gehoor, kundige-gehoor of politikus-gehoor)?

(i) *Linguistiese en sosiolinguisties-analitiese benadering tot mediadiskoers*

Die verskillende maniere waarop taal in die media gebruik word, kan vir taalkundiges van belang wees as bewys van spesifieke soorte grammatikale strukture of besondere patrone van intonasie. Koerantopskrifte het spesifieke sintaktiese eienskappe wat die aandag van taalkundiges trek en mediataal word ook deur sosiolinguiste, soos Bell (1984), geanaliseer. Hy het gefokus op die ooreenkomste tussen veranderlike taalkundige eienskappe en veranderlike aspekte van sosiale konteks.

(ii) *Gesprekanalitiese benadering tot mediadiskoers*

Gesprekanalise is deur 'n groep sosioloë ontwikkel wat bekend staan as etnometodologiste. Dit behels 'n interpretatiewe benadering tot sosiologie wat fokus op die alledaagse lewe as 'n geskoolde beskawing en op die metodes wat mense gebruik om dit vol te hou. Die fokus is veral op die verhoudingsaspekte van gesprek – die bereiking van interaksie – en daar word nie veel aandag geskenk aan vrae oor verteenwoordiging en geassosieerde taalkundige eienskappe nie. Hierdie navorsers is ook huiwerig om eienskappe van gesprekke te koppel aan eienskappe van samelewing en kultuur, soos magsverhoudings, ideologieë en kulturele waardes (Fairclough, 1995:23).

(iii) *Semiotiese benadering tot mediadiskoers*

In teenstelling met die benadering van gesprekanaliste, is die analise van teks 'n sleutelkomponent by die kulturele analise van media. John Hartley (1982) se navorsing het veral gefokus op die semiotiese kodes en konvensies onderliggend

aan die taalkundige en visuele aspekte van nuusstories. Hy het 'n reeks taalverwante kodes en konvensies geanaliseer, soos die effek van nuuswaardes (as 'n ideologiese kode) op die hantering van onderwerpe, die aanname van konsensus in die hantering van meningsverskille, die werkswyse van uitsaaiers as tussengangers wat nuus vertaal in die alledaagse terme wat gehore sal verstaan, die gebruik van kommunikatiewe gesprekstyl en die strukturering van nuusgebeure. 'n Baie belangrike prestasie van hierdie navorsing is dat dit die analise van teks gevestig het as 'n betekenisvolle deel van die sosiokulturele analise van media, deur die eienskappe van tekste te koppel aan ideologieë, magverhoudings en kulturele waardes. Hierdie algemene doelwit is vervat in kritiese benaderings tot taalkunde en diskoersanalise.

(iv) Kritiese linguistiese en sosio-semiotiese benadering tot mediadiskoers

Kritiese taalkunde is 'n vorm van diskoersanalise wat in die 1970's ontwikkel is deur 'n groep aan die Universiteit van East Anglia, onder leiding van John Fowler. Hulle ondersoek was veral op mediadiskoers gerig. Kritiese taalkunde is gebaseer op sistemiese linguistiekteorie en sien teks as multi-funksioneel. Teks verteenwoordig altyd gelyktydig die wêreld (ideevormende funksie) en verwoord maatskaplike verhoudings en identiteite (interpersoonlike funksie). Dit beskou teks as 'n samestelling van keuses binne beskikbare stelsels van woordeskat- en grammatika-opsies. Diskoers word gesien as 'n veld van beide ideologiese prosesse en taalkundige prosesse en daar is 'n bepalende verhouding tussen hierdie twee prosesse. Die taalkundige keuses wat in tekste gemaak word, kan veral ideologiese betekenis dra (Fairclough, 1995:25).

(v) Sosio-kognitiewe benadering tot mediadiskoers

Teun van Dijk (1988a) het in verskeie studies 'n raamwerk ontwikkel om nuus (veral in koerante) te analiseer. Diskoers word gekonseptualiseer in drie dimensies: teks, diskoerspraktyk en sosiokulturele praktyk. Die fokus op diskoerspraktyk skep 'n manier om tekstuele analise aan sosiokulturele analise te koppel. Van Dijk se studies het die belangrike oorgang van teksanalise na diskoersanalise gevorm. Sy analyses van die maniere waarop nuus geproduseer word en die begrip van nuus, het 'n sosiaal-psigoanalitiese klem op prosesse van sosiale kennis gelê. In teenstelling hiermee, fokus Fairclough (1995) op hoe daar geput word uit sosiaal

beskikbare genres en diskoerse. Van Dijk se hoofmotivering is om mediatekste met konteks te koppel en in detail aan te toon hoe sosiale verhoudings en prosesse op 'n mikro-vlak deur roetinepraktyke bereik word. Sy raamwerk analiseer tekste in terme van die nuusstrukture, die prosesse van nuusproduksie en die prosesse van nuusbegrip. Hierdie analise poog om die verhoudings aan te toon tussen tekste, produksieprosesse en begripsprosesse en die breër maatskaplike praktyke waarin dit gesetel is. Hy maak 'n onderskeid tussen die mikro-strukture (tematiese) en makro-strukture (skematiese) van nuusdiskoers. Die makro-struktuur is die oorkoepelende organisasie wat temas of onderwerpe betref. Die mikro-struktuur word gespesifiseer in terme van die geordende dele waaruit dit opgebou is. Volgens (1988a:35-36) bestaan 'n nuusverslag kenmerkend uit 'n kop, wat die tema van die teks formuleer. Dit word gevolg deur 'n inleiding, 'n gebeurtenis- element wat die hoofgebeure in die storie dek, en miskien ook elemente wat mondelinge reaksies op die stories verskaf en 'n kommentaar-element. Die beginsels waarvolgens tematiese inhoud gegee word, is 'n belangrike element in die skematiese struktuur van 'n tekstipe. By nuusverslae heers 'n sterk relevansie-beginsel wat vereis dat die meer algemene inligting eerste kom en dit word deur meer gedetailleerde inligting gevolg. Die aanvanklike kop en inleiding bevat kenmerkend meer algemene inligting (Fairclough, 1995:30). Die makro-strukture in nuusdiskoers word in terme van semantiese verhoudings geanaliseer, naamlik die koherensieverhoudings van kousaliteit en gevolg. Hierdie analise identifiseer ook die sintaktiese en leksikale eienskappe van koerantstyle en retoriese eienskappe van nuusberigte.

Anders as Van Dijk (1998b), probeer Fairclough (1995:30) aantoon hoe verskuivende taal sosiale en kulturele veranderinge en diskursiewe praktyke in die media vestig. Dit verskil van Van Dijk se metode van analise, aangesien laasgenoemde fokus op maatskaplike verhoudings en identiteite van nuusdiskoers en nie genoeg aandag skenk aan die interpersoonlike funksie van taal nie. Verder word tekste daardeur taalkundig geanaliseer, maar nie intertekstueel in terme van hul saamstelling deur konfigurasies van diskoerse en genres nie. Fairclough se benadering tot diskoersanalise komplementeer taalkundige analise deur intertekstuele analise. Hy beweer ook dat van Dijk se werk 'n eensydige klem lê op nuusmakende praktyke as stabiele strukture wat bydra tot die reproduksie van

dominante verhoudings en rassistiese ideologieë, wat 'n agtergrond vorm vir die diversiteit en heterogeniteit van praktyke.

(vi) *Kultureel-generiese benadering tot diskoers*

In 1990 het 'n groep navorsers by die *Centre for Contemporary Cultural Studies* aan die Universiteit van Birmingham spesifiek ondersoek ingestel na 'n nuwe ontwikkeling in mediagenres, naamlik onderhoudvoering en gesels. Hulle het 'n kultureel-materialistiese benadering gevolg en beskou 'n vernuwing in genre as “an articulation, by technical discovery, of changes in consciousness which are themselves forms of consciousness of change”. Hulle beskou analyse van generiese vorm as 'n modus van kulturele analise op sigself. 'n Belangrike eienskap van hierdie benadering is dat dit interaksie en verteenwoordiging gesamentlik bestudeer. Die ondersoek het gesteun op navorsing oor hoe radio-omroepers hul gehore aanspreek (Fairclough, 1995:31).

Fairclough (1995:33) stel die volgende ses vereistes voor vir 'n doeltreffende en voldoende kritiese analise van mediadiskoers:

1. 'n Fokus op hoe wyer veranderinge in die samelewing en kultuur in veranderde mediadiskoerspraktyke manifesteer. Die keuse van data behoort dienooreenkomstige areas van verskeidenheid en onstabiliteit asook areas van stabiliteit te reflekteer;
2. Gedetailleerde aandag aan die taal en tekstualiteit, en gedetailleerde analises van visuele beelde en klankeffekte;
3. Komplementeer teksanalises deur 'n analise van teksproduksiepraktyke en teksverbruik, insluitend aandag aan die transformasies wat tekste gereeld oor netwerke van diskoerspraktyke heen ondergaan;
4. Brei teks- en praktykanalise uit na analises van die institusionele en wyer sosiale en kulturele inhoud van mediapraktyke, wat magsverhoudings en ideologieë insluit;
5. Sluit beide taalkundig intertekstuele analises in terme van genres en diskoerse in. Dit behoort erken te word dat tekste oor die algemeen intertekstueel verbaster met mengsels van genres en diskoerse, en dat sulke hibriede in heterogene taalkundige eienskappe manifesteer; en

6. Begryp taalkundige analyses van tekste multifunksioneel en rig dit op verteenwoordiging en die vasstelling van verhoudings en identiteite as gelyktydige prosesse in tekste, asook die belangrike verhoudings tussen dit.

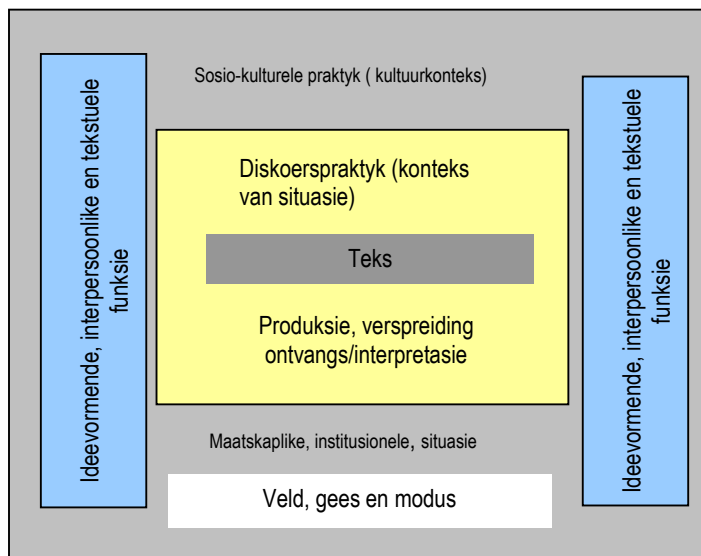
Ná die bestudering van bogemelde teorieë oor diskoers en diskoersanalise is die afleiding vir doeleindes van hierdie studie (oor die finansiële diskoers in *Finweek*) dat kritiese diskoersanalise fokus op die koppelvlak tussen teks en konteks. Vir doeleindes van hierdie studie word na diskoers verwys as enige gesproke of geskrewe taalgebruik wat as 'n sosiale praktyk ervaar word. Volgens Chiapello en Fairclough (2002) is sosiale praktyke gestabiliseerde vorme van sosiale aktiwiteite. Diskoers verteenwoordig 'n gestruktureerde stel diskursiewe praktyke en dit koppel aan 'n sosiale veld soos media of onderrig. Die spelers in hierdie sosiale veld het spesifieke eienskappe wat hulle verkry in spesifieke sosiale omstandighede en saam met hul mentale modelle vorm dit hul diskursiewe toerusting. Die spelers in hierdie spesifieke veld is aan die een kant die skrywers van die artikels en aan die ander kant, die lesers van *Finweek*.

2.2.2.2 Samevatting en implikasie van hierdie studie

Vir doeleindes van hierdie studie oor finansiële diskoers in *Finweek*, word die term “diskoers” gebruik om die totaliteit van onderling verwante tekste aan te dui, beide gesproke en geskrewe, wat oor 'n spesifieke domein geproduseer word, byvoorbeeld aandele en markte. 'n Diskoers het sy oorsprong in 'n diskoersdomein (die sosiale veld waarna hierbo verwys word) en word gestruktureer deur die orde van diskoers wat in daardie domein heers.

Deur lesers en hul sosiale verhoudings vanuit 'n spesifieke uitgangspunt saam te voeg kan diskoers as 'n medium vir ideologie dien, en verder kan dit ook ideologie naturaliseer deur dit wat sosiaal is as gewoon voor te stel. Metafoor kan hierdie naturalisering ondersteun as dit die “A is B”-soort metafoor is, soos byvoorbeeld in 'n sin soos “'n Verandering in die mark gaan 'n oorlog wees!” Diskoers is beklee met 'n ideologiese aard aangesien dit manifesteer in tekste en taalkundige eienskappe. Vanuit Halliday (1978:33) se konsep van veld, register en modus word die ideevormende, interpersoonlike en tekstuele funksies van taal bepaal wat onderling met die drie tekstdimensies van teks, diskoerspraktyk en sosiokulturele praktyk

reageer. Die produksie, verspreiding en ontvangs van 'n teks verteenwoordig gesamentlik die omstandighede waarin die teks voorkom en diskoerspraktyk word geposisioneer in 'n gesamentlike verhouding tot wydgedefinieerde sosio-kulturele praktyke. Hierdie praktyke kan weer verder onderverdeel word in maatskaplike, institusionele en omstandigheidsvlakke. Die geïntegreerde drievlakraamwerk van Kritiese Diskoersanalise (KDA) word in figuur 2.3 aangetoon. Raadpleeg ook die gedeelte oor diskoersanalise (2.2.1.1) waar die standpunte van Martin en Rose (2007:7) oor die ideevormende metafunksie van taal bespreek word.

(Aangepas uit Koller, 2004:22)

Figuur 2.3

Sommige diskoerse word in 'n groot mate gedefinieer deur die kommentaar wat daarvoor gelewer word en joernalistiek is 'n vorm van kommentaar. Die sekondêre diskoersdomein van finansiële media word vereenselwig met 'n beperkte aantal publikasies wat tot 'n groot mate hul ideologiese uitkyke op die primêre domein van die finansiële omgewing saamvoeg. Daar is verskillende deelnemers aan hierdie diskoersdomein. Die primêre diskoerse is nie altyd vir almal toeganklik nie, byvoorbeeld korporatiewe diskoers wat agter geslote deure in maatskappye se raadsvergaderings plaasvind. Kommunikasie vanaf hierdie binnesirkel na werknemers, aandeelhouers, kliënte en die publiek vind deur beheerde kanale plaas,

soos jaarverslae, onderhoude en artikels in tydskrifte. Die joernaliste wat hieroor verslag doen, vorm die tweede groep deelnemers en die lesers vorm die derde groep. Hierdie laaste groep is die verste verwyder van die primêre korporatiewe (oorspronklike) diskoers wat plaasgevind het en die lesers sien korporatiewe diskoers deur die bykomende lens van die media. Dit is vir joernaliste moontlik om die oorspronklike korporatiewe diskoers te herrangskik volgens hul eie ideologiese uitgangspunte, deur dele weg te laat of sekere inhoud meer te benadruk. Die metaforiese uitdrukkings wat in finansiële publikasies verskyn, kan hierdie ideologiese standpunte beklemtoon. Skrywers se sukses om lesers te oorreed om hul uitgangspunte te deel, maak nie slegs staat op die taalkundige eienskappe wat gebruik word nie, maar grootliks ook op die gesag wat die lesers aan daardie spesifieke tydskrif toedig. In Suid-Afrika word *Finweek* as 'n gesaghebbende finansiële publikasie beskou en die tendense wat deur 'n parallelle korpusanalise blootgelê word, kan gesien word as verteenwoordigend van finansiële mediadiskoers in Suid-Afrika, beide in Afrikaans en Engels.

2.3 Metafoor

2.3.1 Die klassieke kognitiewe metafoorteorie

Tot ongeveer 1980 was die tradisionele heersende konvensionele siening oor metafoor dat dit bloot 'n poëtiese instrument is wat retories gebruik word. Tot en met die eerste werk hieroor (in 1980) deur Lakoff en Johnson gepubliseer is, is metafoor tradisioneel deur navorsers as 'n taalkundige rariteit en as deftige taal gesien wat deur digters, politici of mense wat ongebalanseerd is, gebruik word.

Lakoff (1993:2-3) het beweer dat die vroeëre metafoorteorieë verkeerde aannames ondersteun het en dat die fout primêr gebaseer was op die manier waarop onderskeid getref is tussen letterlike en figuurlike taal. Die verskil tussen die klassieke teorie en die konseptuele teorie lê in hierdie onderskeid, aangesien die konsep van 'n "letterlike" taal die volgende aannames behels:

- alledaagse konvensionele taal is letterlik, en niks is metafories nie;
- alle onderwerpmateriaal kan letterlik verstaan word, sonder metafoor;

- slegs letterlike taal kan voorwaardelik waar of vals wees;
- alle definisies wat in die woordeskat van 'n taal verskaf word, is letterlik en nie metafories nie; en
- die begrippe wat in die grammatika van 'n taal gebruik word, is alles letterlik en niks is metafories nie.

Metafoor is tradisioneel nie gesien as 'n verskynsel wat 'n sentrale plek in taalkunde ingeneem het nie. Die bestudering daarvan is hoofsaaklik aan die literêre kritici oorgelaat (Van der Berg, 1996:91). Metafoor is tradisioneel gesien as 'n tipe beeldspraak wat een saak met 'n ander vergelyk deur te sê dat die een die ander is, byvoorbeeld *Die aandelebeurs is 'n mynveld*.

Kövecses (2002:vi) bevestig ook dat metafoor in die verlede tradisioneel gesien is as:

- 'n linguistiese verskynsel;
- vir artistieke en retoriese gebruik;
- gebaseer op 'n ooreenkoms tussen twee entiteite wat vergelyk en geïdentifiseer word;
- vir bewustelike en doelbewuste gebruik; en
- 'n vorm van beeldspraak waarsonder 'n mens kan klaarkom.

Volgens Lakoff (1993:2) se konseptuele metafoorteorie is al bogemelde tradisionele aannames vals. Die klassieke teorie beweer dat metaforiese uitdrukkings afgelei word van 'n letterlike uitdrukking deur die toepassing van 'n algoritme wat op die letterlike inwerk en dit vir dekoratiewe doeleindes verander in 'n metaforiese uitdrukking. Die konseptuele teorie verwerp hierdie interpretasie en beweer dat die vlak van erkenning, selfs voordat 'n taalkundige uitdrukking plaasvind, basies fundamenteel is. Dit beteken dat 'n metafoor nie die transformasie van letterlike na figuurlike taal verteenwoordig nie, maar eerder kognisie, en daarom is die uitdrukking in taal inherent natuurlik metafories (Nothnagel, 2009:9).

Lakoff (1993) beweer dat metaforiese begrip die norm is wanneer dit kom by die begrip van abstrakte konsepte of emosies. Om te beweer dat sommige konsepte nie metafories begryp kan word nie, is nie dieselfde as die bewering van die klassieke

teorieë dat alle konsepte nie-metafories is nie. Hy erken dat daar sommige konsepte is wat nie-metafories is, soos konkrete fisiese konsepte en ervarings wat uitgedruk word in 'n sin soos *die ballon het opgegaan*. Dit is nie-metafories aangesien dit nie gebaseer is op 'n metaforiese kartering tussen twee domeine nie, maar eerder direkte empiriese ervaring uitdruk. Die teenwoordigheid van nie-metaforiese konsepte wat op direkte empiriese ervaring gebaseer is, word deur Lakoff en Johnson (1981:312) die grondslag van konseptuele metafoor genoem aangesien hierdie letterlike konsepte dikwels as die brondomein in metaforiese kartering dien.

2.3.2 Konseptuele metafoorteorie

2.3.2.1 Lakoff en Johnson

Lakoff en Johnson het in die tagtigerjare 'n kognitiewe wending in die benadering van metafoor teweeggebring met die publikasie van hul studie *Metaphors We Live By*. Hul navorsing was baie teoriegedrewe en as voorbeelde van metafore het hulle meestal voorbeelde gebruik wat uitgedink is in pleks van outentieke data om hul argumente te staaf (Partington, 1998:107).

Met hul siening oor konseptuele metafoor kan Lakoff en Johnson beskou word as die moderne navorsers wat die meeste invloed op die aard van metafoor uitgeoefen het. Hul benadering het ingedruis teen die tradisionele siening wat vooraf oor metafore bestaan het. Volgens Dirven en Papprotté (1985:vii) het hulle metafoor beskou as gesetel in die diepste en mees algemene prosesse van menslike interaksie en realiteit. Dit is gesien as 'n kognitiewe meganisme: "... helping in the construction of a conceptual word with its own laws" (Van der Berg, 1996:93). Lakoff en Johnson (1980:30) het 'n aantal sterk bewerings gemaak oor die rol van metafoor self in die menslike kognitiewe proses. Hulle het die tradisionele siening (dat metafoor slegs 'n poëtiese instrument was) uitgedaag en beweer dat dit nie slegs 'n eienskap van taal is nie, maar die voertuig van normale denke en aksie:

...we have found [...] that metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature.

We have seen that the traditional view of metaphor is empirically false, because metaphor is conceptual and everyday thought is largely metaphorical (Lakoff & Johnson, 1999:118).

Die aanvanklike navorsing van Lakoff en Johnson (1980) is van die belangrikste bronne wat 'n groot invloed uitgeoefen het op die veranderde perspektief oor metafoor. Hulle het die idee begin ontwikkel dat metafoor 'n noodsaaklike rol speel in die interaksie tussen mense en die wêreld waarin hulle bestaan, en het aangevoer dat mense hul konsepte oor die wêreld gedeeltelik formuleer in terme van ander, meer toeganklike, basiese konsepte. Mense gebruik metafore as 'n noodsaaklike wyse om die wêreld te begryp. Die metaforiese struktuur van 'n mens se konsepte word gereflekteer in die taal wat gebruik word om daarvoor te praat. Lakoff en Johnson (*ibid.*) het verder beweer dat die meeste konsepte deur meer as een metafoor begryp kan word. Hulle is ook van mening dat baie van ons kognitiewe prosesse afhang van metafore wat afgelei is van ons prekonseptuele liggaamservaring as suigeling.

In sy boek *The Body in the Mind* (1987) voer Johnson aan dat metafoor 'n deurdringende begripsvorm is waardeur ons patrone van een domein van 'n ervaring projekteer om die struktuur van 'n ander domein te struktureer. Volgens hom is metafoor nie slegs 'n taalkundige manier om iets uit te druk nie, maar is dit eerder een van die belangrikste kognitiewe strukture waardeur dit moontlik is om koherente, geordende ervarings te hê waaroor ons kan redeneer en wat ons kan verstaan. Deur metafoor maak ons gebruik van patrone wat in ons fisiese ervaring verkry is om meer abstrakte begrippe te organiseer. Begrip via metaforiese projeksie van die konkrete na die abstrakte maak op twee maniere gebruik van fisiese ervarings. Ons liggaamsbewegings en interaksies in verskillende ervaringsdomeine is gestruktureerd en daardie strukture kan deur metafoor geprojekteer word na abstrakte domeine. In die tweede plek is metaforiese begrip nie slegs 'n geval van arbitrêre vergesogte projeksie van enige iets op enige iets sonder enige beperkings nie. Konkrete liggaamservaring beperk nie alleen die inset tot die metaforiese projeksie nie, maar ook die aard van die projeksies self. Dit is die soort karterings wat oor domeine heen kan voorkom.

Lakoff skryf in 1995:

We have discovered, over the past decade and a half, that a conceptual system contains an enormous subsystem of thousands of conceptual metaphors – mappings that allow us to understand the abstract in terms of the concrete. Without this system, we could not engage in abstract thought at all – in thought about causation, purpose, love, morality, or thought itself. Without the metaphor system, there could be no philosophizing, no theorizing, and little general understanding our everyday personal and social lives.

Volgens Lakoff (1995:568) is die werking van hierdie uitgestrekte konseptuele metafoorstelsels grootliks onbewustelik. Ons redeneer metafories gedurende die meeste van ons wakker ure en selfs terwyl ons slaap, en die meeste van die tyd is ons onbewus daarvan:

The mechanism by which spirituality becomes passionate is metaphor. An ineffable God requires metaphor not only to be imagined but to be approached, exhorted, evaded, confronted, struggled with, and loved. Through metaphor, the vividness, intensity, and meaningfulness of ordinary experience becomes the basis of a passionate spirituality. The vehicle by which we are moved in passionate spirituality is metaphor. The mechanism of such metaphor is bodily. It is a neural mechanism that recruits our abilities to perceive, to move, to feel, and to envision in the service not only of theoretical and philosophical thought, but of spiritual experience.

2.3.2.2 Kövecses

Kövecses (2002:viii) som Lakoff en Johnson se standpunte soos volg op:

- metafoor behoort aan konsepte en nie aan woorde nie;
- metafoor word aangewend om sekere begrippe beter te verstaan en nie slegs vir artistieke of retoriese doeleindes nie;
- metafoor is dikwels nie op ooreenkomste gebaseer nie;

- metafoor word gemaklik deur alledaagse mense gebruik en nie slegs deur spesiale talentvolle mense nie; en
- metafoor vorm 'n onvermydelike deel van menslike gedagtes en argumentasie.

Partington (1998:108) is van mening dat dit die moeite sou loon om te soek na bewyse van sistematiese metafore in korpusdata. Volgens hom het Lakoff en Johnson nie voldoende aandag gegee aan die genre-vraag nie. Hy voer aan dat dit moontlik is dat metafoor meer in sekere soort geskrifte as ander kan voorkom. Volgens hom is een van die eienskappe van 'n genre juis die soort metafoor wat algemeen daarin gevind kan word. Data in 'n korpus word na aanleiding van 'n aantal verskillende (mega-) genres toeganklik, byvoorbeeld die kunste- en sakeblad van 'n koerant, en mediese en maatskaplike tekste in 'n akademiese teks. Dit is dus moontlik om empiriese data oor genrespesifieke sistematiese metafore te versamel.

In hierdie studie word gesteun op Lakoff en Johnson se latere werk oor konseptuele metafoor, waar na 'n verteenwoordiging verwys word wat beskryf hoe woorde of uitdrukkings van oënskynlik verskillende domeine op 'n onderliggende kognitiewe vlak geassosieer word.

... 'metaphor ... has come to mean a 'cross-domain mapping in the conceptual system'. The term 'metaphorical expression' refers to a linguistic expression (a word, phrase or sentence) that is the surface realisation of such a cross-domain mapping (Lakoff, 1993:203).

Die tradisionele siening van metafoor was dat dit effek verkry deur die vergelyking van een objek met 'n ander. Hieruit volg dit dat hierdie twee elemente uit verskillende domeine kom en dat betekenis van een domein na die ander oorgedra word om 'n nuwe betekenis te vorm. Een van die probleme met die term "metafoor" is dat dit nie altyd duidelik is of dit na die vergelyking self verwys of na die basis van die verwysing nie. Die taalkundige uitkoms kan dus verwar word met die kognitiewe proses waardeur dit gegenereer is (Charteris-Black, 2001:250). Om hierdie probleem te oorbrug, word in hierdie studie van die begrip van 'n konseptuele metafoor gebruik

gemaak, naamlik dat 'n konseptuele metafoor gedefinieer kan word as 'n proto-metafoor wat onderliggend is aan 'n aantal oppervlakmetafore in een of meer tale.

'n Konseptuele domein kan ook verduidelik word as 'n koherente organisasie van ervaringe, byvoorbeeld ons het 'n koherente georganiseerde kennis van plante en ons maak daarop staat om die ekonomie te verstaan (Kövecses, 2002:4). Aangesien metafoor 'n komplekse struktuur is wat gebaseer is op 'n tipe beeld uit 'n brondomein, 'n draer of vorm wat hierdie beeld uitdruk of vasvang, en 'n tipe strekking is wat voortspruit uit die oordrag van die beeld uit die brondomein na die teikendomein, is dit duidelik dat die beelde wat deur die brondomein voorsien word, grootliks afhanklik kan wees van die ruimtelike en perseptuele omstandighede waarin mense woon, of meer algemeen, van die ekologiese agtergrond van die taalgemeenskap en sy kultuur (Dirven, 1994:23).

Uit die oogpunt van kognitiewe taalkunde definieer Kövecses (2002:5) metafoor as die begrip van een konseptuele domein in terme van 'n ander konseptuele domein. Voorbeelde hiervan is wanneer gepraat word van die ekonomie in terme van plante, teorieë in terme van geboue, die lewe in terme van 'n reis, ensovoorts. Hy noem dit konseptuele metafoor en verduidelik dit soos volg: KONSEPTUELE DOMEIN (A) IS KONSEPTUELE DOMEIN (B). Konseptuele metafoor bestaan uit twee konseptuele domeine waarin die een in terme van die ander verstaan word, naamlik brondomein en teikendomein. Die konseptuele domein waaruit metaforiese uitdrukkings geput word om 'n ander domein te verstaan, is die brondomein. Die konseptuele domein wat op hierdie wyse verstaan word, is die teikendomein. Die teikendomein is die domein wat deur die gebruik van die brondomein probeer verstaan word.

Kövecses (*ibid.*) noem die volgende voorbeelde van konseptuele metafoor. Die klein hoofletters dui die uitdrukking van konseptuele metafore aan en die donkergedrukte woorde dui die metaforiese taalkundige uitdrukkings aan.

'N ARGUMENT IS OORLOG

Hulle het al ons argumente **afgeskiet**.

Hy het al die **swak punte** in my argument **aangeval**.

LIEFDE IS 'N REIS

Hul huwelik was vol **slaggate**.

Hulle verhouding het baie **afdraaipaaie** gevat.

TEORIEË IS GEBOUE

Hy het die **boustene** van die teorie verduidelik.

Die nuwe teorie is op stewige **fondamente gegrondves**.

IDEES IS KOS

Hulle wou nie sy idee **sluk** nie.

Die skielike nuwe idees was te veel vir my om te **verteer**.

EKONOMIE IS PLANTE

Die maatskappy se aandele het vinnig **gegroei**.

Die **stygende** petrolprys het 'n swak opbrengs veroorsaak.

Die meeste van hierdie voorbeelde van metafoor is nie letterlik nie en is meestal so aards dat sommige mense dit as “dooie” metafoor beskou (metafoor wat so gewoon en alledaags geword het dat dit kragtigheid verloor het en nie meer metafoor is nie). Newmark (2003:106) noem “dooie” metafoor daardie metafoor waar 'n mens skaars van die beeld bewus is. Hierdie metafoor verwys dikwels na universele terme van ruimte en tyd, die hoofdele van die liggaam, algemene ekologiese eienskappe en die belangrikste menslike aktiwiteite. Dirven (1994:8) verduidelik dat “dooie” metafore beteken dat die taalgebruiker die gevoel verloor het dat daar histories 'n oordrag van 'n term van een domein na 'n ander plaasgevind het. Morgan (1993:129) is van mening dat daar gestoorde metafore is wat aan die meeste mense baie bekend is en wat op pad is om idiome te word. As die metafoor eenmaal 'n idioom is, word dit 'n “dooie” metafoor. Gibbs (1993) se empiriese navorsing het getoon dat mense idiome verstaan omdat hulle die metaforiese oorvleueling van een domein na 'n ander verstaan. Dit is 'n teenstelling met die tradisionele idee dat idiomatiese betekenis primêr arbitrêr is.

Volgens Kövecses (2002:ix) word deur hierdie sogenaamde “dooie” metafoor eintlik 'n belangrike punt aangetoon, naamlik dat dit wat so diep ingewortel is en skaars opgemerk word, eintlik baie aktief in ons gedagtes is. Die metafoor is dus “lewendig” op 'n baie belangrike manier omdat dit ons gedagtes beheer. Dit is die metafore waarvolgens ons leef. Een hiervan is die begrip wat ons het dat die menslike brein 'n masjien is, soos in hierdie twee voorbeelde aangetoon word:

*Na die rustyd was die span weer volstoom op dreef.
Mans sal nooit die werking van 'n vroulike brein verstaan nie.*

2.3.3 Poëtiese metafoorteorie

Om poëtiese metafoor te verstaan is dit nodig om konvensionele metafoor te verstaan. Deur dit te begryp, ontdek 'n mens dat jy 'n wêreldbeskouing het, dat jou verbeelding begrens is en dat metafoor 'n reuse-rol speel om 'n mens se begrip oor alledaagse gebeurtenisse te vorm. Dit is 'n belangrik deel van die krag van poëtiese metafoor: “... *it calls upon our deepest modes of everyday understanding and forces us to use them in new ways*” (Lakoff & Turner, 1989:214).

Aanhangers van die Literêre Betekenisteorie was van mening dat metafoor geen rol in ernstige gebeure in die lewe speel nie en dat dit slegs ornamenteel is of 'n rol speel by irrasionele oorreding. Dit het na die foutiewe opvatting gelei dat metafoor slegs aan digters behoort en aan die werk van digters; dat die werk van digters nie ernstig is nie en dat poësie 'n eenaardige, ontvluggende soort aktiwiteit is wat verwyderd is van die alledaagse bestaan. Daar word oor die algemeen gedink dat poëtiese taal heeltemal anders as gewone taal is, dat dit iets spesiaals is, iets hoër en met buitengewone instrumente soos metafoor en metonomie – instrumente buite die bereik van iemand wat slegs praat. Groot digters en meestervakmanne gebruik egter dieselfde instrumente as wat ons gebruik. Wat hulle anders maak, is hul talente om hierdie instrumente te gebruik en hul vaardigheid in die gebruik daarvan. Hulle bekom dit deur volgehoue aandag, studie en oefening. Aangesien digters ons lei om ons wêreld op nuwe maniere te ervaar, kan hulle kunstenaars van die gedagtes genoem word (Lakoff & Turner, 1989:215).

Metafoor is in werklikheid so 'n eenvoudige instrument dat mense dit so outomaties en met so min inspanning gebruik dat ons dit meestal skaars agterkom. Metafoor is alomteenwoordig: ons gedagtegang is oortrek daarvan. Dit is toeganklik vir almal, en as kinders verkry ons 'n vaardigheid van alledaagse metafoor. Dit is ook konvensioneel en vorm 'n integrale deel van ons gewone alledaagse denke en taal. Metafoor is verder onvervangbaar, want dit laat ons toe om onself en ons wêreld te verstaan op maniere wat geen ander soort denke kan nie (Lakoff & Turner, 1989:xi).

Dit is vir groot digters moontlik om met ons te praat, want hulle maak gebruik van die soort denke wat ons almal besit. Dit is vir ons moontlik om die aard en waarde van poëtiese kreatiwiteit te verstaan as ons ons gewone denkwyse verstaan. Poëtiese denke gebruik die meganismes van alledaagse denke en verleng dit, brei daarop uit en kombineer dit op maniere wat verder as die gewone strek. Volgens Lakoff en Turner (1989:67) is daar vier meganismes waardeur konvensionele metafore verryk kan word om poëtiese metafore te word, naamlik verlenging, uitbreiding, bevraagtekening en samestelling.

2.3.3.1 Verlenging

Een belangrike modus van poëtiese denke is om 'n konvensionele metafoer te neem en dit te verleng. Volgens Nothnagel (2009:27) is verlenging die kartering van 'n vorige ongekarteerde gleuf in 'n konseptuele metafoer. Lakoff en Turner (1989:67) het in hul analise van poëtiese tekste gevind dat dit moontlik is om vorige ongebruikte aspekte van die brondomein te karteer en sodoende die konseptuele metafoer te verleng op maniere wat steeds aan die basiese logika van die metafoer voldoen, maar verder as die konvensionele gebruik daarvan strek. Lakoff en Turner (1989:68) noem as voorbeeld die konvensionele metafoer *DOOD IS SLAAP*. Die konvensionele metafoer is eensydig, want dit karteer nie alles in ons algemene kennis van slaap tot dood nie, maar slegs sekere aspekte soos onaktiwiteit, onvermoë om waar te neem, horisontale posisie, ensovoorts. Lakoff en Turner (*ibid.*) gebruik die onderstaande aanhaling uit die alleenspraak in *Hamlet* (Shakespeare) om aan te toon dat die skrywer die konvensionele metafoer van dood as slaap verleng om ook die moontlikheid van droom in te sluit:

*To sleep? Perchance to dream! Ay, there's the rub;
For in that sleep of death what dreams may come?*

Deur die frase "Perchance to dream" te gebruik verleng die skrywer die metafoer deur die voorheen ongebruikte aspek van droom uit die brondomein van slaap te karteer na die teikendomein van dood. Dit laat die skrywer toe om hierdie nuwe struktuur wat deur die kartering voorsien word te gebruik en deur die vraag "what

dreams may come?” die leser ’n nuwe begrip van dood te laat oorweeg. Die digter laat hierdie nuwe begrip van dood ontstaan deur ’n konvensionele metafoor op ’n onkonvensionele wyse te verryk (Nothnagel, 2008:27).

2.3.3.2 Uitbreiding

’n Verdere belangrike modus van poëtiese denke wat verder as die gewone gaan, is die onkonvensionele uitbreiding van skemas deur gleuwe op ongewone maniere in te vul, anders as die verlenging van die metafoor. Volgens Nothnagel (2009:27) is die poëtiese uitbreidingsmeganisme die invul van bestaande gleuwe in ’n metaforiese kartering met meer spesifieke, onkonvensionele konsepte. Die gleuwe waaruit ’n konsep saamgestel is, is abstrak en daarom is dit moontlik om dit op verskillende maniere en meer spesifiek te vul. Lakoff en Turner (1989:68) gebruik die voorbeeld van die konvensionele metafoor DOOD IS VERTREK, waar dood gekonseptualiseer word as die vertrek op ’n reis, weg van die teenswoordige, sonder die moontlikheid van ’n terugkeer en moontlik in ’n vaartuig. Die metafoor bevat konvensioneel nie meer besonderhede as hierdie nie. Dit is dus moontlik om hierdie algemene gleuwe te vul met spesifieke voorbeelde. Lakoff en Turner (1989:68) gebruik Horatius se verwysing na dood as die “eternal exile of the raft”.

Horatius gebruik die metafoor en vul die gleuwe (brei dit uit) op ’n interessante manier. Ballingskap (“exile”) word gebruik om weg van die teenswoordige uit te beeld. Die vaartuig, ’n vlot (“raft”), is buitengewoon. Hierdie maniere om die DOOD IS VERTREK metafoor spesifiek te maak, verleen aansienlike inhoud aan die metafoor van dood as vertrek. Ballingskap is nie slegs weg van die teenswoordige nie, maar ook verbanning, ongevraagd, en aanvaar dat ’n mens verkieslik wil terugkeer. Dit is ook ’n onnatuurlike staat. ’n Vlot is verder nie iets wat ’n mens vinnig, direk, luuks en veilig na ’n gegewe eindpunt vervoer nie. Dit is iets wat ons nie kan beheer nie, want ons is uitgelewer aan die willekeur van die strome en blootgestel aan die elemente. Horatius se gebruik van “external exile” kan gesien word dat ons vir ewig op die vlot is. Hierdie uitbreiding van die dood-as-vertrek-metafoor op so ’n onkonvensionele manier veroorsaak dat ons die dood anders verstaan en anders daarvoor redeneer (Lakoff & Turner, 1989:68).

Die uitbreiding van konvensionele gleuwe met onkonvensionele konsepte laat 'n poëtiese skrywer toe om 'n radikaal verskillende interpretasie aan die teikendomein te gee (Nothnagel, 2009:28).

2.3.3.3 Bevraagtekening

Volgens Nothnagel (2009:28) kan die poëtiese bevraagtekeningsmeganisme soos volg gedefinieer word: Bevraagtekening is die aksie waardeur teenstrydighede uitgewys word tussen die begrip (wat deur 'n konseptuele domein op sy teikendomein indring) en die leser se kennis van daardie domein. Lakoff en Turner (1989:69) beweer dat digters die grense van ons alledaagse metaforiese begrip kan bevraagteken. 'n Skrywer kan vrae oor konvensionele metafore vra op so 'n manier dat dit die tekortkominge daarvan aantoon. Die volgende aanhaling van Catullus word as voorbeeld gebruik:

*Suns can set and return again,
but when our brief light goes out,
there's one perpetual night to be slept through.*

Die metafoor LEEFTYD IS 'N DAG word deur die digter gebruik. Met hierdie metafoor ervaar ons gewoonlik 'n persoon se leeftyd asof dit verteenwoordig word deur die fases in 'n dag: dagbreek is geboorte, oggend is die jeug, middag is die ouderdom en nag is die dood. Die digter bevraagteken die waarheid in hierdie metafoor deur daarop te wys dat dit nie die konsep van sterflikheid insluit nie. 'n Mens het slegs een lewe en sal ná die dood nie 'n ander een kry nie. Hy doen dit met die sin "but when our brief light goes out, there's one perpetual night to be slept through." Die leser raak bewus van die metafoor wat gebruik word wat nie ten volle van toepassing is op sy begrip van die lewe nie. Dit laat die digter toe om metafore uit te daag wat nie in ooreenstemming met sy ideologiese doel is nie, en gee aan hom 'n gaping om ander konseptuele metafore in hul plek te gebruik (Nothnagel, 2009:29).

2.3.3.4 Samestelling

Volgens Lakoff en Turner (1989:70) is samestelling waarskynlik die kragtigste van al die maniere waarop poëtiese denke verder gaan as die gewone manier waarop ons metaforiese denke gebruik. Daar kan meer as een konvensionele metafoer vir 'n gegewe teikendomein bestaan. Die lewe kan, byvoorbeeld, metafories gesien word as 'n dag en ook as 'n kosbare besitting. Een van die eienskappe van poëtiese denke is die gelyktydige gebruik van twee of meer sulke metafore in dieselfde gedeelte of selfs in dieselfde sin. Lakoff en Turner (*ibid.*) gebruik die volgende voorbeeld van Shakespeare:

*In me thou seest the twilight of such day
As after sunset fadeth in the west;
Which by and by black night doth take away,
Death's second self that seals up all in rest.*

Die saamgestelde metaforiese begrip van dood in hierdie kwatryn bevat ten minste vyf konvensionele konseptuele metafore, naamlik LIG IS 'N SUBSTANSIE, GEBEURTENISSE IS AKSIES, LEWE IS 'N KOSBARE BESITTING, 'N LEEFTYD IS 'N DAG en LEWE IS LIG.

Die sin, "black night doth take away [the twilight]", bevat al vyf hierdie konvensionele metafore in samestelling. Die nag is die agent wat wegneem (GEBEURTENISSE IS AKSIES). Die lig word weggeneem (LIG IS 'N SUBSTANSIE), wat metafories begryp word as lewe (LIG IS LEWE) en dit is dus die roof van 'n kosbare besitting (LEWE IS 'N KOSBARE BESITTING). In hierdie sin word byna net soveel konseptuele metafore as woorde gebruik (Lakoff & Turner, 1989:71).

Wanneer 'n skrywer enige van bogemelde vier meganismes gebruik, kan gesê word dat die metafoer poëties gebruik word en word poëtiese metafoer gevorm. Hoewel die metafoer self in hierdie proses verander word, maak dit steeds op die konvensionele metafore staat vir begrip. Digters gebruik hierdie meganismes om ons verby die grense van gewone denkmodusse te stuur en ons verder as die

outomatiese en onbewuste daaglikse gebruik van metafoor te lei (Lakoff & Turner, 1989:72).

Indien dit in die digkuns moontlik is, is dit ook moontlik dat hierdie poëtiese meganismes in ander tekste gebruik kan word, waar daar gepoog word om die wyses waarop mense oor seker dinge dink te beïnvloed en te verander.

2.4.3.5 Kartering

Vanuit 'n kognitiewe taalkundige perspektief word metafoor gedefinieer as die begrip van een konseptuele domein (A) in terme van 'n ander konseptuele domein (B). Die vraag ontstaan wat presies hiermee bedoel word. Kövecses (2002:6) verduidelik dit soos volg: Daar is 'n stel sistematiese ooreenkomste tussen die bron en die teiken in die sin dat samestellende konseptuele elemente van B ooreenkom met samestellende elemente van A. Tegnies word na hierdie konseptuele ooreenkomste verwys as kartering ("mapping").

Die konseptuele metafoor, die LIEFDE IS 'N REIS, kan as voorbeeld geneem word waar elemente van die brondomein gekarteer word in elemente van die teikendomein. In 'n sin soos *Ons gaan nêrens heen nie*, dui die uitdrukking *om êrens heen te gaan* op 'n reis na 'n eindpunt, en in hierdie spesifieke sin, 'n reis sonder enige duidelike eindpunt. Die woord *ons* verwys duidelik na die reisigers wat betrokke is. Hierdie sin gee dan drie samestellende elemente van reise: die reisigers, die reis of die rit, en die eindpunt. As hierdie sin in die toepaslike konteks staan, sal ons dit interpreteer asof dit oor liefde gaan en ons sal weet dat die skrywer van die sin nie regtige reisigers in gedagte het nie, maar minnaars; dat dit nie 'n fisiese eindpunt aan die einde van die reis is nie, maar die doelwit(te) van die liefdesverhouding. 'n Sin soos *Dit was 'n stamperige pad* gaan nie oor die fisiese hindernisse in die pad nie, maar oor die probleme wat die minnaars in hul verhouding ervaar. Indien 'n spreker wat oor liefde praat sou sê *Ons het groot vordering gemaak*, beteken dit dat groot vordering gemaak is in die verhouding en nie dat die reisigers ver gereis het nie. 'n Sin soos *Ons is nou by 'n kruispad* beteken dat keuses nou in die verhouding gemaak moet word en nie dat die reisiger moet besluit na watter kant hy by 'n virk in die pad moet draai nie (Kövecses, 2002:6–7).

Dit is moontlik om 'n hele stel ooreenkomste (of kartering) saam te stel tussen die samestellende bestanddele van die bron, en die bestanddele van die teiken. In tabel 2.2 word die orde aangetoon as bron-teiken om die punt te benadruk dat die begrip gewoonlik van die meer konkrete na die meer abstrakte konsep gaan.

Tabel 2.2

Bron: REIS

Teiken: LIEFDE

die reisigers	⇒ die minnaars
die vaartuig	⇒ die liefdesverhouding self
die reis	⇒ gebeure in die verhouding
die afstand afgelê	⇒ die vordering wat gemaak is
die struikelblokke teëgekóm	⇒ die probleme wat ervaar is
besluite oor watter rigting geneem moet word	⇒ keuses oor wat om te doen
die eindpunt van die reis	⇒ die doelwit(te) van die verhouding

(Kövecses, 2002:7).

Bogemelde is die sistematiese stel ooreenkomste (of kartering) wat die eienskappe vorm van die LIEFDE IS 'N REIS- konseptuele metafoer. Samestellende elemente van konseptuele domein A is in sistematiese ooreenkoms met die samestellende elemente van konseptuele domein B. Uit hierdie verduideliking mag dit lyk asof die elemente van die teikendomein altyd daar was en dat mense met die metafoer vorendag gekom het, omdat daar voorafbestaande ooreenkomste tussen die elemente in die twee domeine was. Dit is egter nie so nie. Die liefdedomein het nie al hierdie elemente gehad voor dit deur die reisdomein gestruktureer is nie. Dit was die toepassing van die reisdomein op die liefdedomein wat die konsep van liefde voorsien het in hierdie spesifieke struktuur of stel elemente. Op 'n manier was dit die konsep van reis wat die konsep van liefde “geskep” het (Kövecses, 2002:7).

Om 'n metafoer te ken, beteken dat die sistematiese kartering tussen 'n bron en 'n teiken geken word. Hierdie kennis is grootliks onbewustelik en dit is vir doeleindes van analise dat 'n mens van die kartering bewus moet wees. Wanneer ons 'n konseptuele metafoer ken, gebruik ons die taalkundige uitdrukkings wat dit in so 'n mate reflekteer dat ons nie die kartering skend wat konvensioneel vir die taalkundige gemeenskap vasgestel is nie. Enige element van B kan nie kartereer word na enige

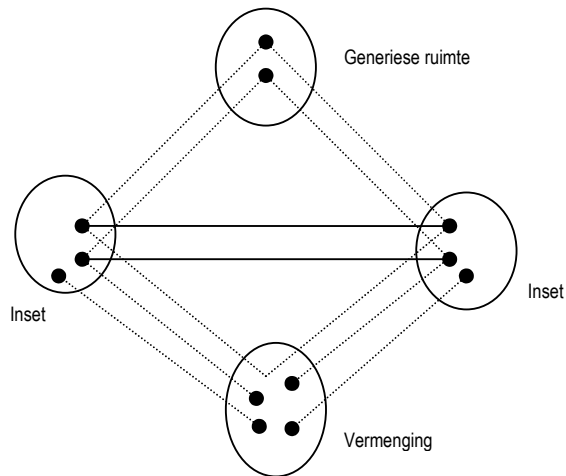
element van A nie. Die taalkundige uitdrukkings wat metafories gebruik word, moet voldoen aan vasgestelde ooreenkomste tussen die bron en die teiken (Kövecses, 2002:9).

Volgens Lakoff en Johnson (1999:65) is dit belangrik om te verstaan dat konseptuele metafore gebruik word om mee te redeneer. Die LIEFDE IS 'N REIS- kartering laat nie slegs die *woorde* oor reis praat van liefde nie. Die kartering laat vorms van *redenering* oor reis toe om gebruik te word in redenering oor liefde. Dit funksioneer so om afleidings oor reis te karteer na afleidings oor liefde. Daardeur word die konsep van liefde verryk en word dit uitgebrei na liefde-as-reis.

Lakoff en Johnson (1980) se seminale werk oor metafoor is steeds die belangrikste wat die grondslag en die effek van metafoor betref. Latere ontwikkelings fokus op die vermenging van metafore.

2.3.3.6 Vermengingsteorie

Die konseptuele vermengingsteorie (Fauconier & Turner, 2002) omvat 'n kognitiewe trajek waar twee verstandelike ruimtes vermeng is om 'n nuwe verstandelike ruimte te skep. (raadpleeg figuur 2.4). Die vermengingstrajek word verteenwoordig deur 'n narratiewe diagram wat uit vier ruimtes bestaan: (i) 'n generiese ruimte, wat die struktuur bevat wat deur die insetruimtes gedeel word; (ii) twee insetruimtes; en (iii) die mengsel uitgesoekte elemente van die insetruimtes projekteer in die mengsel, waar dit aanleiding gee tot 'n nuwe struktuur wat daaruit voortvloei. In die diagram, verteenwoordig die vierkant in die mengspasie die voortvloeiende struktuur. Die uitbreiding van hierdie struktuur – 'n proses wat bekend staan as “running the blend” – veroorsaak nuwe elemente, wat deur die klein wit sirkels van die mengspasie aangedui word. Deur die mengsel te laat loop (“running the blend”), ontdek individue nuwe eienskappe, verhoudings en elemente (Osborn, 2005:31).

Figuur 2.4: Die basiese vermengingsdiagram.

Die beelde bestaan uit (i) generiese ruimtes; en (ii) twee insetruimtes; en (iii) die vermengde ruimtes.

Net soos metaforiese kartering, is vermengingsprosesse alomteenwoordig, en selfs meer so, aangesien dit nie tot die metafoer beperk is nie. Dit vorm 'n basiese aspek van alle menslike ervaring (Coulson & Oakley, 2000:182).

Blending theory sets out to account for blending as an online-process applied to individual, often novel metaphoric expressions (Grady, Oakley & Coulson, 1999:para.64).

Konseptuele vermenging is 'n algemene teorie van kognisie. Volgens hierdie teorie word elemente en belangrike verhoudings van verskillende scenario's "vermeng" in 'n onderbewuste proses wat konseptuele vermenging (*conceptual blending*) genoem word. Insigte wat uit hierdie vermengings verkry word, vorm die produkte van kreatiewe denke, hoewel konseptuele vermengingsteorie nie op sigself 'n teorie van kreatiwiteit is nie. Dit verduidelik nie die kwessie oor waar die insette tot 'n vermenging in werklikheid vandaan kom nie. Vermengingsteorie verskaf 'n ryk terminologie om die kreatiewe produkte van ander te beskryf, maar dit het nie veel te sê oor die inspirasie wat as beginpunt vir elke vermenging dien nie (Fauconnier & Turner, 1993:23).

Die konseptuele vermengingsteorie is in 1993 deur Gilles Fauconnier en Mark Turner ontwikkel en verteenwoordigende vroeë formulering is te vind in hul artikel “Conceptual Integration and Formal Expression”. Arthur Koestler (1944) se navorsing word as vroeë voorloper van konseptuele vermenging beskou. Hy het ’n algemene patroon in kreatiewe prestasies in die kunste, wetenskap en humor geïdentifiseer: “Bisociation of matrices” is ’n begrip wat hy met verskeie goeie voorbeelde beskryf het, maar nie in terme van algoritmes geformuleer het nie. Konseptuele vermengingsteorie word ook nie op die vlak van algoritmiese besonderhede geformuleer nie, maar die verskillende optimaliteitsbeginsels gee ’n aantal riglyne vir diegene wat rekenaarmodelle bou (Fauconnier & Turner, 1993:23).

Volgens Koller (2004:11) verskil vermengingsteorie van kartering (soos dit in klassieke kognitiewe metafoor gebruik word) omdat dit vier spasies veronderstel in plaas van slegs die twee ruimtes van die bron- en doeldomein.

Vermengingsteorie betrek gewoonlik twee of meer insetruimtes sowel as generiese ruimtes waarin basiese eienskappe aangetoon word wat met die insetruimtes verband hou, asook ’n vermengingspasie wat die insetruimtes gedeeltelik betrek en ’n voortspruitende struktuur aantoon. As voorbeeld kan die volgende uitdrukking gebruik word: “die bestuur was bang dat hulle deur Standard Bank opgevrete sal word”. Hier word die twee insetruimtes, naamlik die VOEDING- en die OORNAME-scenario in ’n vermenging verbind. Die generiese ruimtes wat die twee insetruimtes hier verbind, is die basiese scenario van een entiteit wat ’n ander inkorporeer en laasgenoemde se bestaan in die proses uitwis. ’n Mengsel is meer as die som van twee insetspasies, aangesien die struktuur daarvan voltooi word deur inligting wat in die langtermyngeheue gestoor word.

In Tabel 2.3 word die verskille en ooreenkomste tussen klassieke kognitiewe metafoorteorie en vermengingsteorie opgesom.

Tabel 2.3

	<i>Klassieke kognitiewe metafoorteorie</i>	<i>Vermengingsteorie</i>
Omvang	Karteringsprosesse word op metafoor en metonimia toegepas	Vermengingsprosesse word op metafoor, metonimia, voorwaardelike stellings, ironie, grammatika ens. toegepas
Fokus	Teorie ondersoek konvensionele, verskanste konseptuele metafore	Teorie behels aanlynprosessering van spesifiek nuwe gevalle
Eienskappe	Karteringsprosesse behels twee domeine Karteringsprosesse is alomteenwoordig Karteringsprosesse is eenrigting Karteringsprosesse is sistematies Karteringsprosesse is konstant: teikendomein-struktuur oorheers	Vermengingsprosesse behels veelvoudige spasies Vermengingsprosesse is alomteenwoordig Vermengingsprosesse is alrigting Vermengingsprosesse is sistematies Vermengingsprosesse is integraal en asimmetries, gevolgtrekkings is van vermenging na doel

(Koller, 2004:14)

Uit die voorgaande uiteensetting en bespreking van metafore is dit duidelik dat metafoor 'n deurdringende begripsvorm is en nie slegs 'n taalkundige manier is om iets uit te druk nie. Volgens Lakoff en Johnson (1999:65) is dit belangrik om te verstaan dat konseptuele metafore gebruik word om mee te redeneer. Dit is ook die denkwysie wat in hierdie studie gevolg word waar die uitgangspunt is dat metafoor gebruik word om 'n begripvormende funksie in Suid-Afrikaanse finansiële diskoers oor aandele en markte te verrig en 'n spesifieke rol speel in mediadiskoers oor aandele en markte in Suid-Afrikaanse finansiële mediadiskoers.

2.4 Die rol van metafoor in mediadiskoers en finansiële mediadiskoers

Finansiële markte en die konstituerende markmerkers gebruik 'n reeks metafore om die gebeure en selfs die oorsake van gebeure te beskryf. McCloskey (persoonlike onderhoud, 2008) beweer dat metafoor bydra tot die evolusie van ekonomiese denke. Dit skep nuwe idees en betekenis deur die kombinasie van verskillende domeine, byvoorbeeld menslike kapitaal. Die onderwerp van tegniese analise, waar van grafiese en wiskundige modelle gebruik gemaak word om finansiële markte te voorspel en te beskryf, gebruik metafore in 'n groot mate en dit word ook ruimskoots in finansiële mediadiskoers gebruik.

Henderson (1982:147) beskou metafoor as “a device for exploring specific economic problems and as a basis for extending the domain of economic ideas.” Hy sien wortelmetafore (“*root metaphors*”) as ’n vasgestelde basis vir die organisasie van die bespreking van ’n onderwerp, en vir die keuse van terme om die onderwerpe te bespreek.

Ekonomiese diskoers is deurtrek met wortelmetafore, byvoorbeeld die organiese metafoor waar ekonomiese verskynsels en entiteite gelykgestel word met lewendige organismes wat groei, ly of gedy. Die meganiese metafoor is ook ’n voorbeeld van ’n wortelmetafoor, waar die ekonomie gekoppel word aan ’n masjien wat aanskakel, stadiger werk of oorverhit (Henderson, 2000; Charteris-Black, 2000; White, 2003). Ander metafore wat dikwels in ekonomiese en finansiële tekste voorkom, behels oorlogvoering, byvoorbeeld die ekonomie of onderneming word aangeval of gevegte vind plaas.

As enige ekonomiese teks na willekeur van ’n rak geneem word, is die volgende voorbeelde van metafoor reeds in die inhoudsopgawe te sien: “handelsbalans, gesentraliseerde beplanning, verdeling van arbeid, die groot depressie, mobiliteit van kapitaal, ondergrondse ekonomie”, ensovoorts.

In finansiële tekste word ook gebruik gemaak van dieremetafore, soos in Engels “bear trap”, “bear spread” en “butterfly spread”. (In Afrikaans is hierdie terme “daalspekulanttransaksie, prysdaalspreiding” en “vlinderprysdaalspreiding”.) Daar is ruimtelike metafore soos “vertical spread” en “slippage”. (In Afrikaans is dit “vertikale spreiding” en “wanbetaling”.)

Charteris-Black (2001) voer aan dat metafoor beskou kan word as een van die stilistiese hulpbronne waarvan outeurs van finansiële sake afhanklik is. Volgens Ahmad (2002) is daar ’n hele reeks jargon wat in die finansiële markte gebruik word wat voorkom in die finansiële nuus, gehaltekoerante en internetgebaseerde finansiële verslae, tydskrifte en sakeblaaie wat oor die markte handel. Hierdie metafore het ’n wye strekking en gebruik metafore van estetika, godsdiens, gesondheid en feëverhale. In 2002 is na die heersende toestand in die finansiële

teks verwys as “a dead cat bounce”. Hierdie term in die jargon word gedefinieer as “’n tydelike herstel deur ’n mark ná ’n langdurige agteruitgang of beermark.” In die meeste gevalle is die herstel tydelik en die mark sal aanhou om te val (Ahmad, 2002:5). Die term word verder soos volg uitgebrei: “Ever heard the saying: ‘even a dead cat will bounce if it is dropped from high enough?’” (<http://www.investopedia.com/terms/d/deadcatbounce.asp>).

Volgens McCloskey (2008) is dit makliker vir nie-ekonome om metafore in teks raak te sien, aangesien ekonome gewoon is daaraan om daaglik die idee te gebruik “... that of course business moves in cycles”. Volgens haar is elke stap in ekonomiese beredenering metafories, selfs die beredenering van die amptelike retoriek.

This is in the end the significance of metaphors and of the other rhetorical machinery of argument in economics: economists and other scientists are less isolated from the concerns of civilization than many think. Their modes of argument and the sources of their conviction – for instance their uses of metaphor – are not very different from Cicero’s speeches or Hardy’s novels. This is a good thing (McCloskey, 1985:83).

Selfs ’n oppervlakkige kykie na tekste oor maatskappye en aandele sal die leser verras met die groot hoeveelheid metafore wat daarin gebruik word. As voorbeelde kan die volgende uittreksels uit *Finweek* geneem word:

“Predictions by Impala Platinum market executive Derek Engelbrecht that the market will plunge into deficit this year have been confirmed by the supply crunch at Angloplat” (Finweek, 21 Februarie 2008).

“The group unfortunately suffers the investment trend where jittery retail investors tend to bail a panic during market turbulence” (Finweek, 7 Februarie 2008).

“The decision by PSG to shelve its listing plans on AIM is symptomatic of a broader global allergy to financial services” (Finweek, 24 Januarie 2008).

Koller (2004:1) vra:

“What exactly is going on in business media discourse? And, more specifically, what constitutes the fascination that metaphor in business media discourse holds for the critical researcher?”

Die multifunksionele aard van metafoor dra in 'n groot mate by tot die betowering daarvan, soos Koller dit noem. Metafoor verrig 'n belangrike tekstuele funksie in finansiële diskoers, aangesien dit bydra tot die kohesie in die teks. Verder verskaf metafoor 'n stewige en volgehoue argumentasie deur die logika wat daaruit voortvloei en dra daardeur by tot die belangrike eienskap van koherensie (White, 1997:242). Metafore kan as suksesvol beskou word as die leser duidelik die analogie verstaan wat deur die skrywer gebruik is.

Deur sekere metafore in finansiële tekste te gebruik, kan outeurs 'n spesifieke onderwerp identifiseer, argumente aanvoer vir die konseptualisering daarvan en lesers ooreed om aan hul metafoor te deel en met hulle saam te stem. Metafoor dra daartoe by om 'n sekere uitgangspunt van die werklikheid te konstrueer (Koller, 2004:2). In finansiële tekste word dit ruimskoots aangewend.

In die verhouding tussen outeur en leser maak outeurs van saketekste baie staat op metafoor om die aandag van lesers te trek. Volgens Koller (*ibid.*) is dit een van die hoof funksies van metafoor in mediadiskoers, aangesien dit mediaverslaggewers dwing om nuwe en dramatiese metodes te gebruik om die lesers se aandag te trek. Die hoogs ekspressiewe, lewendige en ontdekkende styl wat gewoonlik in die gedrukte finansiële mediadiskoers gebruik word, maak grootliks van metafoor gebruik. 'n Lewendige styl is 'n deug in die nuusmedia, maar vindingrykheid kom nie sommer terloops nie. Koller sien die ideevormende konstruksie van die werklikheid as die derde funksie van metafoor. Deur van sekere spesifieke metafore in diskoers gebruik te maak, kan joernaliste spesifieke begripsmodelle in hul lesers se kognitiewe denkpatroon skep. *Finweek* gebruik as advertensieslagspreuk “Kort, kragtige, kolskoot-joernalistiek /Short, powerful, hard-hitting journalism.”. Hierdie slagspreuk bevat 'n metafoor wat in beide die konseptuele-oorlog- en sportmetafoor reflekteer. Die lewendige styl wat *Finweek* deurgaans gebruik, maak ruimskoots van

metafoor gebruik en die ideevormende konstruksie van die werklikheid (wat Koller beskryf as die derde funksie van metafoor) word in hierdie studie ondersoek.

In 'n studie oor metafoor in sakejoernalistiek, volg Partington (1998) 'n induktiewe benadering en laat die data self toe om aan te dui watter soort metafoor in finansiële mediadiskoeers gevind word, in stede daarvan om *a priori* te raai wat dit moontlik kan wees. Die metode wat hy gevolg het, was om eerstens uit te vind watter basiese woordeskat-verskille tussen saketekste en ander koeranttekste bestaan, aangesien hierdie verskille 'n insig kan gee in waarom metafore meer dikwels in saketekste voorkom. Hy het Mike Scott se Word Smith-program gebruik om 'n lys saam te stel van die leksikale items wat die meeste in saketekste voorkom en 'n tweede lys oor al die ander tekste in koerante. Deur die twee lyste te vergelyk, het die program 'n derde lys saamgestel wat betekenisvol meer in saketekste voorkom, asook 'n vierde lys van woorde wat opmerklik minder gereeld voorgekom het.

Partington (1998:112) het 'n verdere databron gebruik, naamlik 'n kort woordeboek van saketerme getiteld *Business Buzzwords* met die subtitel *The tough new jargon of modern business* (Johnson, 1991). Dit is deur die redakteur van 'n invloedryke Europese saketydskrif (*International Management*) geskryf, en bied 'n interessante metode waarvolgens voorbeelde uit koerante gemeet kan word.

Partington (*ibid.*) se bevindinge toon een stel woordeskat aan wat baie tipies van saketekste is, naamlik woorde wat verband hou met “op” en “af”. Dit was nie verrassend nie, maar wat hom wel opgeval het, was die variasies op die tema. In tabel 2.4 word Partington se bevinding aan die linkerkant aangetoon, met die dienooreenkomstige Afrikaanse woorde aan die regterkant.

Tabel 2.4 Vergelyking tussen Engelse en Afrikaanse oriëntasie metafore

Engelse woordeskat		Afrikaanse woordeskat	
<i>up</i>	<i>down</i>	op	af
<i>above</i>	<i>below</i>	bo	onder
<i>high(ly)</i>	<i>low</i>	hoog	laag
<i>raise</i>	<i>fall</i>	styg	val
<i>rise</i>	<i>slip</i>	toeneem	gly
<i>grow(th)</i>	<i>drop</i>	groei	val
<i>jump</i>	<i>slump</i>	skerp styg	ineenstort
<i>escalate</i>	<i>slide</i>	eskaleer	gly
<i>climb</i>	<i>tumble</i>	klim	tuimel
<i>spiral</i>	<i>crash</i>	spiraal	ineenstort
<i>soar</i>	<i>plunge</i>	vinnig styg	duik
<i>mount</i>	<i>collapse</i>	styg	insink
<i>upmarket</i>	<i>downmarket</i>	mark-op	mark-af
<i>upstream</i>	<i>downstream</i>	terugwaarts	voorwaarts
<i>upsized</i>	<i>downsized</i>	opskik	afskik

Lakoff en Johnson (1999:47) bespreek ook die OP-AF-metafoor in detail as 'n voorbeeld van wat hulle "oriëntasie metafore" noem, wat op ruimtelike oriëntering gebaseer word. Soortgelyke metafoor is IN-UIT, en VOOR-AGTER. Vir Lakoff en Johnson (*ibid.*) is dit belangrik, want dit spruit voort uit die feit dat ons die liggame het waarmee ons in ons fisiese omgewing funksioneer. Vir hierdie skrywers is dit die bewys dat metafoor die resultaat van ervaring is en daarom is dit basiese, natuurlike eienskappe van denke en aksie. Hulle toon ook dat die OP-AF-metafoor verlengings het. Daar is twee wat relevant is in die sakediskoers, naamlik OP IS MEER, AF IS MINDER, en OP IS BETER, AF IS SLEGTER. Daar is waarskynlik geen plek waar die metafoor van OP-AF meer duidelik na vore kom as in die sakeomgewing nie (Partington, 1998:113). Daar is ook nie 'n gebrek aan bewyse om die OP IS BETER-metafoor te illustreer nie.

Dit is egter nie altyd so dat OP altyd, of oorwegend BETER is nie. Dit is nie altyd goed dat *koste*, *skuld*, *inflasie* of *werkloosheid* OP is nie. Daar is inderdaad items, veral

ophoop, eskaleer en spiraal, wat almal in saketekste spesifiek gebruik word om aan te toon dat OP beslis SLEGTTER is. Voorbeelde hiervan is:

*Dit volg op **opgehoopte** bekommernis oor die stygende petrolprys.*

*Spanning tussen die vakbond en die bestuur het **opgehoop**.*

*Die maatskappy moes tred hou met die **eskalerende** koste van die werkgewer se aanspreeklikheid.*

*Dit lyk asof die huidige waarde van die rand verantwoordelik is vir die land se **eskalerende** finansiële krisis.*

*Dit lyk ook asof die politieke onstabiliteit 'n aaklige **spiraal** veroorsaak.*

*Die **spiraal** van stygende rentekoerse het die tou om hul nekke stywer getrek.*

VOORUIT en AGTERUIT is nog 'n oriëntasiemetafoor wat gereeld in finansiële tekste voorkom. Aandele en pryse kan vooruit beur, vooruit spoed, vooruit storm of vooruit bars (voorbeeld is uit die korpus van hierdie studie geneem). Hierdie metaforiese gebruik maak deel uit van die sistematiese metafoor DIE AANDEELMARK IS 'N WEDREN.

Nog 'n eksperiënsiële metafoor in finansiële teks word op die HARD-SAG-teenoorgestelde gebaseer. Met betrekking tot SAG vind ons in saketekste voorbeelde van *sagte pryse, sagte koerse, sagte krediet en sagte kommissie*. HARD word aangetref in *harde kontant, harde transaksie en harde onderhandeling*. 'n Hele aantal items kan *hard* of *sag* wees, soos *opsies, landings en valuta*.

Dit is nie altyd maklik om presies te sê in watter vorm metafore is nie. Soms is dit SAG IS SWAK, SOOS in *sagte valuta*, of SAG IS MAKLIK, SOOS in *sagte opsie*, SAG IS MINDER, SOOS in *sagte pryse*. Soms: HARD IS TASBAAR, SOOS in *harde transaksies*, en andersins HARD IS ONVERSETLIK, SOOS in *harde onderhandeling*

Sakemanne is berug daarvoor dat hulle *hardekwas, hardegat, hardgebak, hardvogtig* en *hardkoppig* is. Wanneer hulle besonder moeilik wil wees, speel hulle (in Engels) "*hardball*" wat heelwat meer aggressief is as "*softball*" (n voorbeeld van 'n sportmetafoor). Wanneer hul maatskappye *hard geslaan* word, kou hulle *harde bene*.

In tekste oor maatskappye en aandele kom metafore gereeld voor, soos:

Die aandeelhouers baklei om aanvaarding.

Die maatskappy se aanslag op die mark was beplan.

Die internasionale mededinging was voorspelbaar.

Die stryd om beheer van die prys het gestaak.

Uit die voorafgaande uiteensetting van die rol van metafoor in mediadiskoers blyk dit dat metafoor verantwoordelik is vir 'n sekere logika in teks en dit dra by tot 'n volgehoue argumentasie in die teks. Die suksesvolle gebruik van metafoor lei daartoe dat lesers kan verstaan watter analogie deur die outeur gebruik is. Wanneer outeurs van spesifieke metafore in finansiële tekste gebruik maak, gebruik hulle dit om argumente aan te voer om 'n bepaalde oogmerk te bereik. In finansiële mediadiskoers oor aandele en markte gebruik outeurs en vertalers spesifieke metafore om kommentaar te lewer of om voorspellings oor die gedrag van aandele en maatskappye in die Suid-Afrikaanse finansiële omgewing te maak.

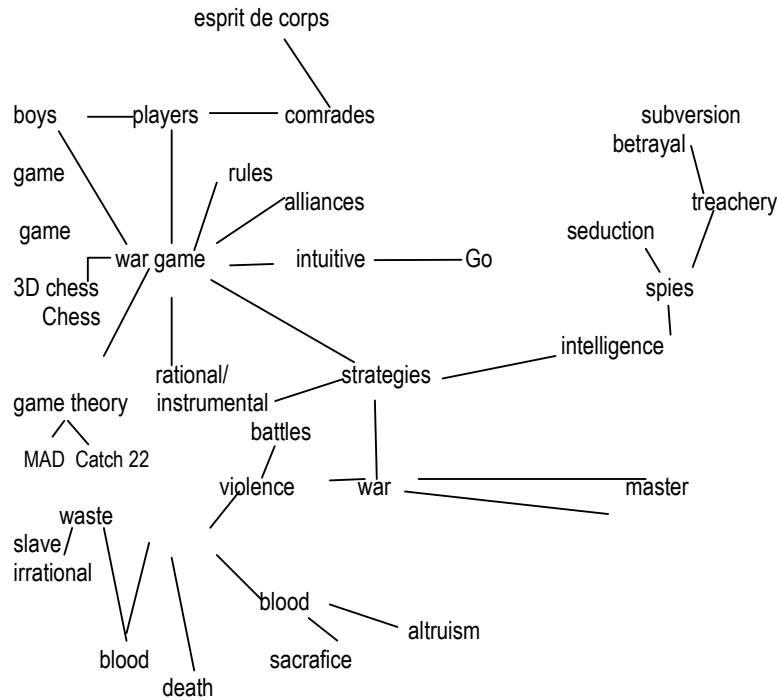
Die samestelling van 'n korpus vir hierdie studie steun op die metodes wat onderskeidelik deur Alan Partington (1998) en Veronika Koller (2004) vir die samestelling van soortgelyke korpusse gebruik is. 'n Volledige uiteensetting van die metodologie wat vir hierdie studie gevolg is en die resultate wat dit opgelewer het, word in hoofstukke 5 en 6 aangetoon.

2.4.1 Die oorlogmetafoor in finansiële mediadiskoers

Die taal wat deur outeurs van finansiële mediadiskoers gebruik word, is deurtrek met metafore. In hierdie studie oor die vertaalde metafoor in finansiële diskoers oor aandele en markte in *Finweek* is dit duidelik dat metafore van beweging gereeld gebruik word. Dit behels beweging in die konseptuele metafoor DIE EKONOMIE IS 'N LEWENDE ORGANISME en ook aggressiewe bewegings, soos in die konseptuele metafore DIE EKONOMIE IS 'N STRYD VIR OORLEWING. *Finweek* verwys in sy advertensies na die diskoers wat hy gebruik as “kort, kragtige, kolskootjoernalistiek” en in Engels is dit “short powerful, hard hitting journalism.” Om hierdie boodskap uit te dra, bevat metafoor wat in hul artikels voorkom die konseptuele begrippe van onder meer oorlog en mag.

Volgens Desmond (1997:338-339) is begrippe oor oorlog diepgewortel in die moderne gemeenskap. Oorlog speel 'n belangrike rol in die vorming van moderne teorieë oor identiteit en ons hele begrip van redenering is gebaseer op 'n oorlogvoeringmetafoor. Oorlog is mag en mag is oorlog. Identiteit is 'n stryd om mag en dit is derhalwe 'n oorlog. Hieruit kan aangevoer word dat die hele struktuur van argumentasie in taal gekonstrueer kan word as 'n reeks oorlogspeletjies. Kennis is oorlog, en wetenskaplike waarheid is die uitkomst van die stryd tussen mededingende spelers waarin die gewig van die geallieerdes, beide fisies en sosiaal, die uitkomst bepaal. Die sakewêreld en die akademiese sfeer is terreine van stryd, geweld en oorlog.

Desmond (*ibid.*) beweer dat die aard van oorlog in 'n groot mate bepaal word deur hoe 'n mens dit waarneem. Dit kan waargeneem word as 'n strategiespel (soos in skaak), as die ontknoping van 'n drama (soos in eskatologiese filosofie), as 'n brand of epidemie (in kataklismiese filosofie), as 'n tydverdrijf of avontuur, as 'n seremonie of as 'n doodswens. Dit word in figuur 2.5 geïllustreer:

Figuur 2.5 Oorlogvoering : 'n paar metonimiese skakels
 (Desmond, 1997:340)

Figuur 2.5 toon dat oorlog op verskillende (dikwels paradoksale) maniere omraam kan word, maar as dit binne die gemeenskap georganiseer word, kan oorlog die gewone gegroefde vorm van tweeledige teenoorgesteldes aanneem wat help om die verskillende identiteite, houdings en optredes in 'n kultuur voor te skryf (Desmond, 1997:340).

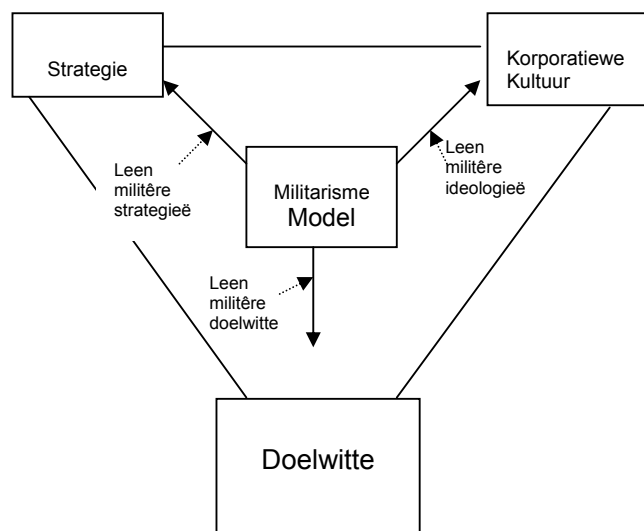
Die Chinese skrywer Sun Tzu gee reeds in 221 BC in sy geskrifte (wat later in Engels vertaal is as *The Art of War*) advies oor verskeie strategiese konsepte van oorlog, soos:

When you are committed to employing your forces, feign inactivity. When your object is nearby, make it appear as if distant; when far away, create the illusion of being nearby (<http://www.kimsoft.com/polwar02.htm>).

Volgens Garsombke (1988:48) verskaf oorlogvoering die strategiese taal wat die struktuur van byna alle markdiskoers vorm:

... it builds systematic thinking, a "tight ship" mentality, a positive outlook, discipline, solidarity and endurance among the troops ...

Soos die bestuurders en direkteure herhaaldelik militêre strategieë, doelwitte en ideologieë geleen het, het die verandering in die mark van 'n organisatoriese na 'n militêre kultuur verander. Garsombke dui die proses in die onderstaande figuur 2.6 aan.

(Garsombke, 1988:48)

Figuur 2.6: Die proses waardeur militarisme as 'n korporatiewe kultuur aangeneem is

In meer spesifieke oorlogsvoering-verwante literatuur oor strategiese diskoers word die eliminering van doeltreffende mededinging uitgesonder as die belangrikste strategiese doelwit in die aandelemark (*ibid*).

Volgens die neo-Darwiniste (*ibid*.) vorm mededinging die kern en aard van menslike ondernemings. Mededinging strek van die molekulêre tot die reusagtige: die oorlewing van die gene-poel word beskou as die primêre doelwit vir alle menslike pogings: gene ding mee, diere ding mee, mense ding mee, masjiene ding mee en ekonomieë ding mee. Daar is baie retoriek van oorlog in verhouding tot aandele en

markte, en mededinging (oorlog) word gesien as noodsaaklik vir 'n gesonde markstelsel. Strategiese diskoers is waarskynlik die sigbaarste aspek van oorlogvoering in die markstelsel.

Charteris-Black (2002:143) het in sy navorsing oor finansiële verslaggewing tot die slotsom gekom dat die metafoor MARKONDERHANDELINGS IS FISIESE KONFLIK die mees resonante konseptuele metafoor is. Tipiese metafore uit hierdie domein bevat werkwoorde van die prototipiese stadiums van militêre aksie soos geveg, veldslag, beskerm, verdedig, terugval, houe wissel, ensovoorts:

These have become the stock metaphors of global capitalism as we can see it from analysing the typical agents and patients of frequency keywords .

Herrera en White (2000:232) identifiseer ook 'n konseptuele metafoor SAKE-ONDERHANDELING IS OORLOG en identifiseer drie stadiums in die oornam van maatskappye, naamlik uitdaging, konflik en oorwinning.

Koller (2005:199-224) het 'n korpus van finansiële tydskrifartikels oor samesmeltings en verkrygings ondersoek en gevind dat die spesifieke diskoers georganiseer is rondom 'n konseptuele metafoor van evolusionêre stryd, met uitdrukkings soos "oorleef konsolidasie, paring vir oorlewing" en "om deur 'n maatskappy opgevrete te word."

In die boek *Metaphor and Gender in Business Media Discourse* ondersoek Koller onder meer die OORLOG-metafoor in finansiële mediadiskoers. Volgens haar is die eienaardigheid van die spesifieke metafoor die feit dat oorlog op sigself nie 'n uniforme domein is nie, aangesien dit uit 'n mengsel van fisiese geweld en militêre strategie bestaan. Joernaliste maak in mindere of meerdere mate van albei aspekte gebruik, soos "bruising battle; cut-throat killer" of "brutal internet prices" aan die een kant, tot "target group maneuver" en "strategic alliance" aan die ander kant (Koller, 2004:3).

Finweek se advertensieslagspreuk "kort, kragtige, kolskootjoernalistiek"/short, powerful, hard-hitting journalism" sluit aan by Koller se bogemelde siening oor

evolusionêre stryd. Aangesien die redakteurs van *Finweek* doelbewus van hierdie stryd- en mededingingmetafoor in hul advertensieslagspreuk gebruik maak, kan verwag word dat metafore oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE in die artikels van *Finweek* oor aandele en markte sal voorkom.

2.4.2 Kognitiewe semantiek en kritiese metafooranalise

Om geskrewe diskoers te verstaan, gebruik lesers hul kognitiewe en taalkundige vaardighede om die teks, wat in 'n spesifieke struktuur georganiseer is, te prosessee. Om 'n teks te verstaan, maak vaardige lesers staat op bloudrukkennis wat vooraf bekom is. 'n Onderskeidende element in die begrip van teks is die proses waardeur lesers die segmente van teks karteer in voorafbestaande substantiewe kennis (Flood, 1984:viii).

Metafoor speel 'n sentrale rol in openbare diskoers. Dit konkretiseer ingewikkelde politieke prosesse in die vorm van stereotiepe skemas wat die agenda van die media vorm (Charteris-Black & Musolff, 2003:153). Lakoff en Johnson (1980) het 'n raamwerk verskaf van hierdie begripsaspek van beeldspraak deur metafoor te analiseer as 'n kartering vanaf 'n konseptuele brondomein na 'n doeldomein (raadpleeg 2.3.2). In kognitiewe studies kan hierdie model gebruik word om konseptuele verskille tussen verskillende taalgemeenskappe aan te toon deur die bestudering van metafore wat die leksikale strukture in die verskillende tale karakteriseer. Volgens Charteris-Black en Musolff (2003:156) is daar ook 'n tweede kontrasterende vlak tussen spraakgemeenskappe, naamlik die manier waarop metafoor gebruik word in spesifieke kontekstuele uitinge. Die kognitiewe model moet gekomplementeer word deur 'n verslag oor die pragmatiese en retoriese funksies van metafoor wat baie belangrik is by die gebruik van metafoor in openbare diskoers. Charteris-Black (2004:18) is van mening dat daar veral pragmatiese en kognitiewe verskille tussen tale en die rol van metafoor in diskoers kan wees.

Charteris-Black (*ibid.*) toon aan dat studies oor metafoor onderskei tussen onderliggende en oppervlakmetafore. Lakoff en Johnson (1980:4) verwys na onderliggende metafore as konseptuele metafoor en Goatly (1997:16) noem dit wortelanalogieë. Hierdie navorsers gebruik nie noodwendig hierdie terme om na

dieselfde tipe metafore te verwys nie, maar hulle aanvaar dat metafore geklassifiseer kan word na aanleiding van taalkundige kriteria, aangesien dit die taalkundige uitkomst is van onderliggende kognitiewe prosesse wat ook verteenwoordig moet wees (Charteris-Black, 2004:244) (raadpleeg ook 2.4.2).

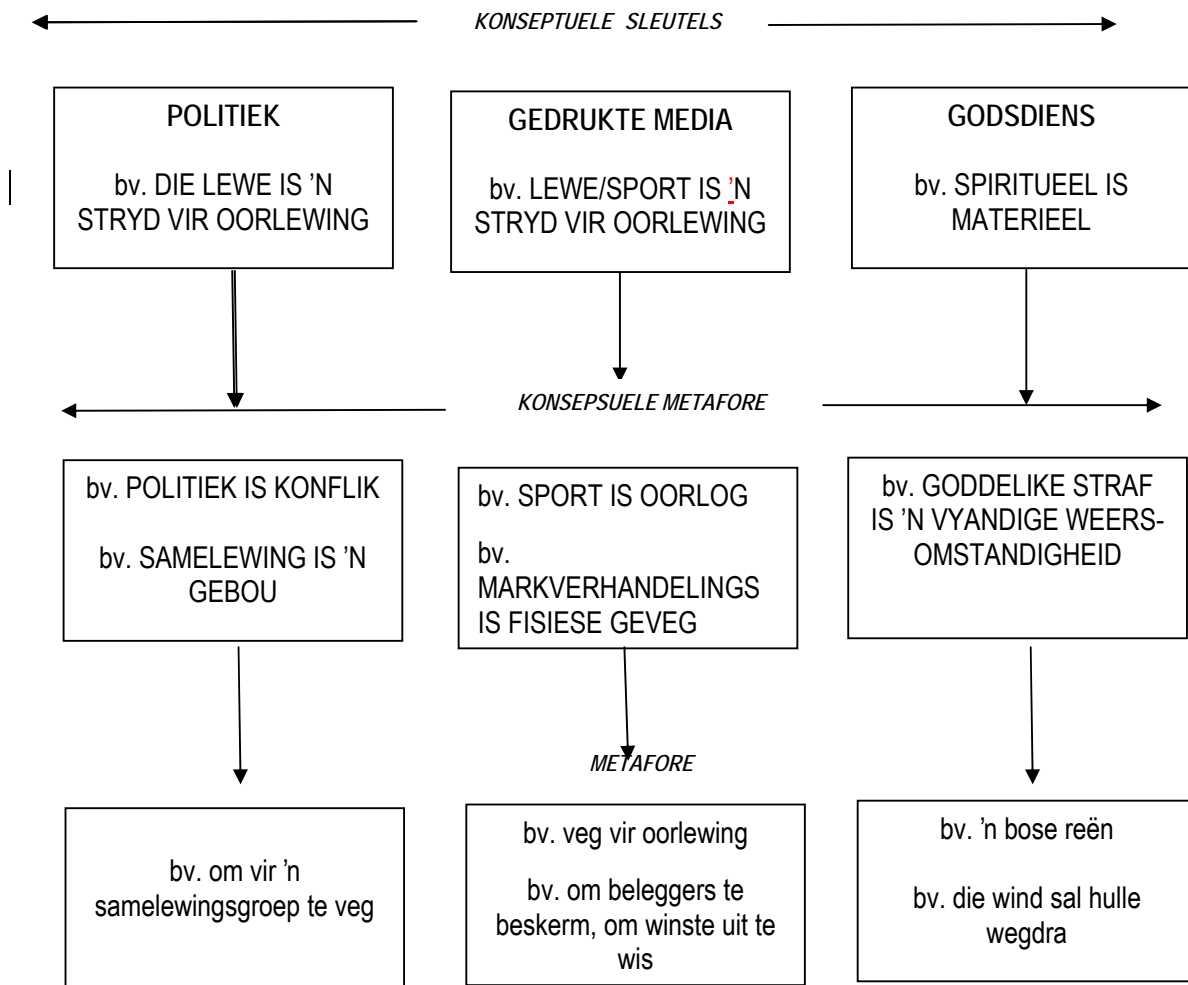
Charteris-Black (*ibid.*) se navorsing steun die siening van Lakoff en Johnson (1980:64) dat metafore se posisie in 'n hiërargie beskryf kan word na aanleiding van die vlak van abstraktheid waarvolgens dit geklassifiseer is. Deur metafore in 'n korpus te analiseer, is dit moontlik om die konseptuele vlak van metafoor te verstaan en hoe dit met die onderlinge ideologie verband hou. Die doel van 'n onderskeid tussen konseptuele metafore en oppervlakmetafore is dat dit ons in staat stel om patrone in die onderlinge verhoudings van metafore te identifiseer waardeur hul betekenis aangedui word. Deur konseptuele metafore deur middel van die identifisering van konseptuele sleutels onderling te verbind, kan koherensie in spesifieke diskoerse verklaar word. Die identifisering en beskrywing van daardie konseptuele vlakke verbreed die begrip van hul rol in ideologie en dra by tot die ontwikkeling van teorie, aangesien dit 'n toegangspunt verskaf tot die gedagtegang wat onderliggend aan taalgebruik is (Charteris-Black, 2004:244). Charteris-Black het 'n interessante teorie oor die outeurs van finansiële tekste wat hy baseer op grond van sy navorsing oor metafoor in finansiële verslagdoening. Hy is van mening dat, waar outeurs hulself as kundige analiste sien wat in posisies is om ekonomiese prosesse en tendense met 'n mate van sekerheid te voorspel, hul grootliks gebruik maak van 'n lewendige stelsel van metafore. 'n Voorbeeld hiervan is om die ekonomie in sy geheel as 'n lewende organisme te sien. In hierdie geval word metafore soos *groei*, *agteruitgang* en *volwassenheid* gebruik. Dit word gebruik as die skrywer in staat is om met 'n mate van akkuraatheid, positiewe of negatiewe evaluasies te doen. Wanneer die selfstandige naamwoord *ekonomie* ter sprake is, word dit dikwels deur werkwoorde soos *groei*, *herstel*, *benodig*, ensovoorts, gevolg. Aan die ander kant, is daar outeurs wat hulself nie voorhou as kundiges nie, aangesien hulle nie genoeg kennis dra van veranderlikes wat die mark beïnvloed nie (Charteris-Black, 2004:135). Hierdie outeurs gebruik meestal lewelose metafore. Wanneer markveranderinge beskryf word, gebruik hulle woorde soos *opswaai*, *gly*, *wip*, ensovoorts. Hierdie gebruik kom voor by outeurs wat hulself as kommentators sien en gebeure beskryf eerder as om dit te voorspel. Volgens Charteris-Black

(2004:136) is die keuse van metafoor sentraal wanneer bepaal word of outeurs hulself as kundige analiste of as kommentators sien.

There is a degree of choice available as to whether the primary role of financial reporting is to report events or to predict them. In pragmatic terms, choice of an animate or inanimate metaphor has a discourse role that determines the positioning of the author in relation to the text as well as a persuasive role in the forming evaluation of the events that are described.

In hierdie studie was dit nie moontlik om Charteris-Black (2004) se teorie te beproef nie, aangesien die outeurs se vlak van kundigheid nie bepaalbaar was nie. *Finweek* is nie 'n vakwetenskaplike joernaal nie, maar van 'n meer wetenskaplik-populêre aard. Die outeurs se name word wel by die artikels gepubliseer, maar hul akademiese kwalifikasies en kennis oor finansiële markte is nie vir navorsing beskikbaar nie.

Die onderstaande model van Charteris-Black (2004:245) illustreer die siening dat metafoor in verskillende taalgebruikdomeine werk, asook die onderlinge verhouding tussen die verskillende hiërargiese vlakke. Kritiese metafooranalise skep die moontlikheid om die onderlinge verhouding tussen verskillende domeine te identifiseer en te ondersoek.

Figuur 2.7 'n Hiërargiese kognitiewe model van metafoor

2.4.3 Identifisering van die metafore in die korpus

Een van die probleme in hierdie studie was om 'n bevredigende en voldoende definisie van metafoor te kry, aangesien dieselfde verskynsel in twee verskillende tale in die navorsing vergelyk word. Indien verskillende linguistiese eienskappe in elke taal as metafoor beskryf word, sou dit enige geldige basis van vergelyking tussen die twee tale elimineer.

In 'n soortgelyke korpusgebaseerde studie oor metafoor het Deignan (1999:24) metafoor geklassifiseer as “uses of a word where they have abstract reference and are related semantically to another use of word that has a concrete referent.” Charteris-Black

(2000:150) definieer metafoor as 'n "figure of speech in which, in some sense, meanings are transferred". In 'n vergelykende studie oor Engelse en Spaanse finansiële verslaggewing brei Charteris-Black en Ennis (2001:250) hierdie definisie uit na "a linguistic phenomenon in which a word or expression is used in a particular context with a sense other than the one which it normally has in other contexts."

Volgens Charteris-Black en Musolff (2003:155), in 'n vergelykende studie oor metafoor in Duitse en Engelse finansiële tekste, is daar sekere kriteria wat in enige definisie van metafoor teenwoordig moet wees. Dit kan na aanleiding van die spesifieke navorsingsdoelwit aangepas word. 'n Buigsame definisie van metafoor het voordele teenoor een wat te eksklusief is en Charteris-Black en Musolff (*ibid.*) stel voor dat 'n definisie van metafoor die volgende moet insluit:

A metaphor involves a meaning shift in the use of a word or phrase. This shift occurs when a linguistic expression is taken from one context and applied to another. This shift is caused by (and may accelerate) a change in the conceptual system.

Bostaande uitgangspunt is gevolg in die proses om metafore in die onderskeie korpusse vir hierdie studie te identifiseer.

Uit bogemelde bespreking is dit duidelik dat, wanneer metafore in verskillende tale vergelyk word, daar goeie rede is om 'n definisie van metafoor toe te pas wat verskil van die tradisionele definisies wat hierbo aangetoon en bespreek is. Die verskille in metafore in die twee tale is beide op semantiese en pragmatiese vlakke, naamlik in die relatiewe verspreiding van spesifieke soort gebruike. Wat 'n konvensionele beeld in een taal is, mag in die ander taal 'n nuwe metafoor wees. Dis is daarom belangrik om die soort metafoor waarmee gewerk word te oorweeg ten einde die vlak van presisie te bereik om 'n verskynsel oor tale heen te beskryf.

Charteris-Black en Musolff (2003) se studie bespreek die gebruik van metafoor in verslaggewing in die Engelse en Duitse finansiële gedrukte media gedurende 'n periode van erge turbulente finansiële verhandelings. Hulle was van mening dat, hoewel die benadering tot metafoor in die breë kognitief taalkundig is, metafoor geïdentifiseer word

deur van twee kriteria gebruik te maak, naamlik 'n breë semantiese een wat gevalle van konkretisering en personifikasie insluit en 'n nouer een waar metafoor as pragmaties gemotiveer hanteer word.

Charteris-Black en Musolff (2003:157) stel die volgende semantiese definisie van metafoor voor:

metaphor is a figure of speech in which at some point in the evolution of the meaning of a word or phrase there is a shift in its use from one domain to another so that it refers to something else. This can be, for example, a shift from a physical sense to a context where it has an abstract sense (reification) or from an animate sense to a context where it has an inanimate one (personification).

Hierdie definisie het 'n interessante implikasie vir finansiële verslaggewing in Afrikaans en Engels. Taal vir Spesiale Doeleindes (TSD) is 'n vertakking van toegepaste taalkunde en verwys na 'n verskeidenheid van taal wat deur lede van 'n spesifieke belangstellingsgroep gebruik word en fokus op die taal se genres, styleienskappe en tegniese leksis. (Raadpleeg hoofstuk 3.) Aangesien TSD-domeine tipies abstrak is, vereis dit nuwe, abstrakte woorde. Woorde en frases wat na fisiese en geanimeerde entiteite in die algemene taal verwys, sal dikwels gebruik word om na abstrakte of geanimaliseerde entiteite in tegniese of semi-tegniese woorde te verwys. Dit beteken dat die gebruik van metafoor veral relevant is in TSD-kontekste, aangesien dit 'n baie algemene manier is om die leksikon uit te brei (Charteris-Black & Musolff, 2003:157). Metafore kom baie dikwels in finansiële verslaggewing voor. Ekonomie word dikwels gekonseptualiseer in terme van organisasies en entiteite wat gebaseer word op die konseptuele metafoor DIE EKONOMIE IS 'N ORGANISME (Charteris-Black & Ennis, 2003:256).

By die realisering van tekstuele doelwitte, soos om volgehoue leesbelangstelling te verkry en 'n outoritêre identiteit te vestig, asook waar humor en handelsmerkvestiging van 'n spesifieke styl belangrik is, word 'n meer pragmaties-georiënteerde definisie van metafoor vereis. Charteris-Black en Musolff (2003:158) stel die volgende definisie voor:

metaphor is a figure of speech in which a writer aims to achieve particular rhetorical goals such as establishing a relationship with the reader and making judgements by selecting particular words and phrases to refer to important topics when these words or phrases usually refer to other topics.

Hierdie definisie van metafoor dui meer op die gebruik van minder konvensionele taalgebruik en waar metafoor spesifiek gebruik word om opinie te help vorm. Wanneer metafoor pragmaties gemotiveer is, word die gebruik van 'n woord of uitdrukking bepaal deur die behoefte om die leser te oorrede. By die skryf van finansiële tekste en waar die gedrag van die aandelemark en gebeure in die maatskappywêreld beskryf word, het die skrywer dikwels 'n verskuilde agenda wat implisiet oorgedra word deur die spesifieke woordkeuses wat hy gebruik. In 'n kontrasterende studie oor diskoers oor aandele en markte, is daar 'n interessante waarneming. Tale verskil met betrekking tot hul metafore op beide die semantiese en pragmatiese vlakke. So kan 'n konvensionele beeld in een taal, 'n nuwe metafoor in die ander taal wees. 'n Tipiese semantiese interpretasie van 'n metafoor is waar die gebruik van die metafoor die "normale" wyse is waarop na daardie verskynsel verwys word, byvoorbeeld, die dollar het tot 'n nuwe *laagtepunt geval* (Charteris-Black en Musolff (2003:158)). Pragmatiese interpretasie-kriteria word gebruik waar dit lyk asof die skrywer 'n spesifieke figuurlike spraakvorm gebruik om 'n retoriese doelwit te bereik. Voorbeelde hiervan is hiperbool of beklemtoning, soos "die beleërde Suid-Afrikaanse rand", "die siek euro" en "die aangerande euro".

In die bespreking hierbo is volledigheidshalwe 'n oorsig gegee van verskillende standpunte oor die definisie van metafoor. Vir doeleindes van hierdie studie word volstaan by die definisies van Lakoff en Johnson wat volledig in 2.3.2.1 en 2.3.2.2 uiteengesit is.

2.5 Samevatting

In hierdie hoofstuk is verskillende teorieë oor diskoers bespreek en daar is aangetoon dat die studie die betekenis wat Foucault aan die term "diskoers" gee, onderskryf, naamlik dat diskoers 'n stel bevestigde sienings is met 'n geïnstitutionaliseerde krag wat 'n sterk invloed het op mense se denke en optrede.

Vir doeleindes van hierdie studie oor finansiële diskoers in *Finweek*, word die term “diskoers” gebruik om die totaliteit van onderling verwante tekste aan te dui, beide gesproke en geskrewe, wat oor ’n spesifieke domein geproduseer word, byvoorbeeld aandele en markte. Ná die bestudering van die verskillende teorieë oor diskoers en diskoersanalise is die afleiding vir doeleindes van hierdie studie dat kritiese diskoersanalise fokus op die koppelvlak tussen teks en konteks.

Die verskillende benaderings tot mediadiskoers is bespreek, met spesifieke klem op die siening en werk van Fairclough, wat van mening is dat die media die mag het om kennis, opvattinge, waardes, maatskaplike verhoudings en identiteite te beïnvloed. Dit is hierdie mag wat deur outeurs van finansiële diskoers gebruik kan word om as kundiges kommentaar te lewer op gebeure in die finansiële omgewing en daardeur ’n begripvormende funksie te verrig.

Die klassieke kognitiewe metafoorteorie, die konseptuele metafoorteorie en die poëtiese metafoorteorie is bespreek met spesifieke verwysing na die bydraes van Lakoff en Johnson, en Kövecses in die ontwikkeling van metafoorteorie.

Die rol van metafoer in mediadiskoers en finansiële mediadiskoers is in ’n literatuurstudie ondersoek en daar is bevind dat reekse metafore gebruik word om gebeure en oorsake van gebeure te beskryf en dat die gebruik van metafoer bydra tot die evolusie van ekonomiese denke. Metafoer kan beskou word as een van die stilistiese hulpbronne waarvan outeurs van finansiële diskoers afhanklik is. Deur sekere metafore in finansiële tekste te gebruik, word spesifieke onderwerpe geïdentifiseer en die outeurs voer argumente aan vir die konseptualisering daarvan en om dit begripvormend aan die leser oor te dra. Die keuse van metafoer wat die outeur in finansiële mediadiskoers gebruik, hou verband met die bepaalde oogmerk van die outeur oor watter ideologie hy deur die teks wil verkondig.

Vir doeleindes van hierdie studie word, by die vergelyking van die twee tale, en vir die identifikasie van die metafore, uitgegaan van die standpunt dat die metaforiese struktuur van ’n mense se konsepte gereflekteer word in die taal wat hulle gebruik. Die meeste konsepte kan deur meer as een metafoer begryp word.

In die volgende hoofstuk word 'n kritiese analise van die metafore in die korpusse
gedoen, wat kwantitatiewe en kwalitatiewe analises insluit.

HOOFSTUK 3

KORPUSGEBASEERDE VERTAALKUNDE AS ONDERSOEKRAAMWERK

3.1 Inleiding

Korpusgebaseerde vertaalkunde is die bestudering van werklike vertalings. Die inligtingseeu het 'n ontploffing in die gehalte en omvang van inligting meegebring wat bestudeer en bestuur word. Saam met die snelle ontwikkeling van metodes om data te stoor, te herroep en te manipuleer, is dit nodig dat enige dissipline (wat daarna streef om in die een-en-twintigste eeu volhoubaar te wees) noodwendig sy metodes en inhoud moet aanpas. Korpusgebaseerde vertaalkunde vorm die kern van die wyse waarop vertaalkunde as 'n dissipline dinamies kan bly en taalkundiges van alle oortuigings het ontdek dat korpusse 'n baie handige hulpbron in navorsing is. Korpusse het daarin geslaag om nuwe navorsingsvelde te open en verskaf nuwe insigte in tradisionele navorsingsvraagstukke. Hoewel deskriptiewe/teoretiese taalkundiges en rekenaartaalkundiges korpusse vir verskillende doelwitte gebruik, deel hulle die gemeenskaplike aanname dat dit belangrik is om 'n analise van taal op werklike data te baseer – werklike voorkomste van spraak of skrif – eerder as op data wat geforseer of opgemaak is.

Die studie word gedoen binne die oorkoepelende raamwerk van korpusgebaseerde vertaalkunde, 'n paradigma in vertaalkunde wat deur Mona Baker verwoord is as 'n metodologie waardeur navorsers die aard van vertaalde teks as 'n bemiddelde kommunikatiewe gebeurtenis kan blootlê (Baker 1993:243). Vanuit hierdie raamwerk word die strategieë hoe metafore in teks vertaal word, bepaal. Navorsing oor korpusgebaseerde vertaling het in die laat 1990 as 'n nuwe gebied van navorsing binne die dissipline vertaalkunde ontstaan en dit word gevoed deur 'n spesifieke area van taalkunde wat korpuslinguistiek genoem word en wat betrokke is by die gerekenariseerde analise van groot korpusse oorspronklike teks. Die vinnige ontwikkeling in rekenaartegnologie en beskikbare programme maak navorsing op groot volumes tekste moontlik. Binne taalkunde het hierdie metodologie revolusionêre leksikografiese praktyke en metodes van taalonderrig laat ontstaan. In vertaalkunde

behels korpusgebaseerde navorsing die gebruik van gerekenariseerde korpusse om vertaalde teks te bestudeer, nie in terme van die ekwivalensie tot brontekste nie, maar as 'n geldige studieveld in eie reg. Korpusgebaseerde navorsing in vertaalkunde behels die bekendstelling van beide die universele en die spesifieke eienskappe van vertaling deur die interaksie van teoretiese denkbeelde en hipotese, verskeidenheid van data, nuwe en afgeleide navorsing, sowel as produk- en prosesgeoriënteerde studies (Kruger, 2002:70).

Volgens McEnery *et al.* (2006:8) kan korpusvertaalkunde beskou word as 'n metodologie binne 'n wye reeks toepassings oor verskeie areas en teorieë in vertaalkunde. Korpusgebaseerde vertaalkunde vorm die metodologiese basis waarop hierdie ondersoek gedoen is en dit vervul die rol wat deskriptiewe vertaalkunde normaalweg sou vervul in studies waar daar nie van rekenaarkorpusse gebruik gemaak word nie. Daar kan onderskei word tussen korpusgebaseerde en korpusgedrewe taalkunde. By die korpusgebaseerde benadering word van outentieke of werklike tekste gebruik gemaak en die korpusse word grootliks gebruik om teorieë, wat voor die beskikbaarheid van groot korpusse geformuleer is, te toets of te verduidelik. Korpusgedrewe taalkunde is meer betrokke by die integriteit van die data as geheel (Tognini-Bonelli, 2001:65). By hierdie benadering stem die teoretiese stellings ooreen met, en reflekteer die bewyse wat deur die korpus verskaf word. McEnery *et al.*, (2006:8). McEnery *et al.*, (*ibid.*) beweer dat die onderskeid tussen die twee benaderings oorbeklemtoon word en volstaan by 'n minder rigiede onderskeiding. Hulle gebruik die term “korpusgebaseerd” in 'n breër sin en omvat daarmee beide die korpusgebaseerde en korpusgedrewe benaderings. Dit is ook die benadering in hierdie studie dat korpuslinguistiek nie as 'n vertakking van taalkunde soos sintaksis, semantiek en sosiolinguistiek gesien word nie. Hierdie dissiplines konsentreer op die verduideliking en beskrywing van sommige aspekte van taalgebruik. Daarenteen is korpuslinguistiek eerder 'n metodologie wat gebruik kan word om verskillende aspekte van linguistiek te bestudeer. Taal vir Spesiale Doeleindes (TSD) is 'n vertakking van toegepaste taalkunde en verwys na 'n verskeidenheid van taal wat deur lede van 'n spesifieke belangstellingsgroep gebruik word en fokus op die taal se genres, styleienskappe en tegniese leksis. Sedert die 1990 is korpuslinguistiek baie nuttig gebruik in ondersoeke om empiriese data oor TSD te verskaf. In hierdie studie word korpusse en korpus-analise-instrumente

gebruik om navorsing te doen in finansiële tekste wat spesifiek handel oor aandele en markte.

In hierdie hoofstuk word 'n kort oorsig gegee van die ontwikkeling van korpusgebaseerde vertaalkunde. Daar word gekyk na wat 'n korpus behels, verskillende soorte korpusse word bespreek, asook spesifiek parallelle korpusse. Die gebruik van die program ParaConc om parallelle korpusse te ondersoek, word ondersoek.

3.2 WAT IS 'N KORPUS?

3.2.1 Definisie en aard van korpusse

Die woord “korpus” is oorspronklik gebruik vir enige versameling geskryfte deur 'n spesifieke outeur (Baker, 1993:225). Deesdae beteken “korpus” in die eerste plek 'n versameling tekste wat in elektroniese formaat bewaar word, wat outomaties of semi-outomaties eerder as per hand geanaliseer kan word. Dit sluit gesproke sowel as geskrewe tekste uit 'n verskeidenheid bronne, onderwerpe en deur baie skrywers en sprekers in (Kruger, 2002:71).

Wanneer 'n navorser 'n “korpuslinguis” genoem word, is die versoeking daar om te dink dat hierdie navorser taal binne 'n spesifieke taalkundeparadigma (korpuslinguistiek) bestudeer, soortgelyk aan ander paradigmas in linguistiek, soos sosiolinguistiek of psigolinguistiek. Volgens Leech (1992:105) is korpuslinguistiek eerder 'n metodologiese basis waarvolgens navorsing in linguistiek verrig word as 'n afsonderlike paradigma binne linguistiek.

Die *Expert Advisory Group on Language Engineering Standards* (EAGLES) definieer 'n korpus baie algemeen en beweer “it can potentially contain any text type, including not only prose, newspapers, as well as poetry, drama, etc., but also word lists, dictionaries, etc.” (<http://www.cs.vassar.edu/CES/CES1-0.html>).

Sinclair (1996) definieer 'n korpus as 'n versameling van taalgedeeltes wat volgens eksplisiete taalkundige kriteria uitgesoek en gerangskik is om as 'n voorbeeld van die taal te dien.

McEnery *et al.* (2006:3) is van mening dat die term “korpus”, soos dit in die moderne linguistiek gebruik word, die beste gedefinieer word as 'n versameling van voorbeeldtekste (geskrewe of gesproke) in masjienleesbare formaat wat annotasies van verskeie taalkundige inligting kan bevat.

Korpusse word gemanipuleer met behulp van sagteware wat as korpusanalise-instrumente bekend staan. Korpusse is 'n wonderlike bron vir mense wat daarin belangstel om taal te bestudeer en die manier waarop mense op korpusse reageer verskil van die manier waarop daar op gedrukte teks reageer word. Gewoonlik reageer 'n mens op gedrukte tekste deur dit een-vir-een te ondersoek en dit opeenvolgend van die begin tot einde te lees. In teenstelling hiermee sal 'n mens by die ondersoek na 'n korpus gewoonlik na klein fragmente van die teks kyk (soos individuele woorde of 'n enkele teksreël) en daar kan gelyktydig na verskeie fragmente gekyk word (Bowker & Pearson, 2002:1).

Volgens Bowker en Pearson (2002:9–10) moet 'n korpus die volgende vier elemente bevat:

- dit moet in elektroniese formaat wees
- dit moet outentieke tekste wees (insluitend transkripsies van gesproke data)
- dit moet groot wees
- dit moet aan spesifieke kriteria voldoen

Teks in elektroniese formaat kan deur 'n rekenaar geprosesseer word. Dit kan 'n teks wees wat uit 'n tydskrif gekandeer is, of 'n teks wat op die internet verkry is. Wanneer teks in elektroniese formaat beskikbaar is, kan spesiale sagteware gebruik word om die data te manipuleer.

'n Teks is outentiek as dit 'n voorbeeld van werklike natuurlike taal is en uit werklike kommunikasie tussen mense wat met hul daaglikse aktiwiteite besig is, bestaan. Die

teks kom dus normaal voor en is nie spesiaal geskep vir die uitsluitlike doel om in 'n korpus ingesluit te word om 'n spesifieke punt oor grammatika te demonstreer nie.

Aangesien die tegnologie dit maklik maak om korpusse te gebruik, is elektroniese korpusse gewoonlik baie groter as gedrukte korpusse. Die spesifieke grootte van die korpus hang van die doelwit van elke stuk navorsing af. Daar bestaan nie vaste reëls oor die grootte wat 'n korpus moet wees nie. Dit is egter duidelik dat 'n elektroniese korpus oor die algemeen groter sal wees as 'n korpus wat in gedrukte formaat versamel en gelees moet word.

Volgens McEnery en Wilson (1996:29) verskil 'n korpus, as die basis vir empiriese taalkunde, op verskillende maniere van 'n ondersoek na spesifieke tekste. Enige versameling van een of meer tekste kan 'n korpus genoem word (korpus is die Latynse woord vir liggaam, dus is 'n korpus enige liggaam van tekste). Die term "korpus", soos dit gebruik word binne die konteks van moderne taalkunde, het gewoonlik meer spesifieke konnotasies as bogemelde eenvoudige definisies. McEnery en Wilson (*ibid.*) verskaf die onderstaande lys om die vier hoofeenskappe van die moderne korpus te beskryf:

- steekproewe en verteenwoordiging
- eindige grootte
- masjienleesbare formaat
- 'n standaard verwysing

Vir doeleindes van hierdie studie word van die standpunt uitgegaan dat 'n korpus nie bloot 'n onwillekeurige versameling van tekste is nie. Tekste in 'n korpus word na aanleiding van spesifieke kriteria gekies om gebruik te kan word as 'n verteenwoordigende voorbeeld van 'n taal of 'n onderafdeling van 'n taal. Dit kan 'n korpus wees wat geskep word om die taal van 'n spesifieke onderwerpveld, soos die ekonomie, te verteenwoordig. Die korpus kan selfs verder toegespits word om te kyk na 'n spesifieke tipe teks wat in die ekonomiese veld geskryf is, soos maatskappye se jaarverslae.

Om 'n korpus meer bruikbaar vir taalkundige navorsing te maak, word dit dikwels onderwerp aan 'n proses van annotasie (*annotation*). 'n Annotasie is 'n opmerking by inligting in 'n boek, dokument, aanlyndokument, video of sagteware-kode. Dit word in konsepdokumente gebruik, waar 'n ander leser notas oor die gehalte van die dokument by 'n sekere punt in die kantlyn geskryf het, of sinne onderstreep of beklemtoon het. Geannoteerde bibliografieë gee beskrywings van hoe elke bron vir die leser nuttig is in die konstruering van 'n voordrag of van 'n dokument. Die skep van hierdie opmerkings is gewoonlik 'n paar sinne lank en vestig 'n opsomming vir, en druk die verband van elke bron uit. In taalkunde voeg annotasies oor morfologie, sintaksis, semantiek, diskoers en pragmatiek inligting by oor die taalkundige vorm. Ander vorms van annotasies sluit kommentaar en metadata in. Hierdie nie-transkriptiewe annotasies is ook nie-taalkundig. 'n Versameling tekste met taalkundige annotasies staan bekend as 'n korpus (McEnery *et al.*, 2006:29–30).

'n Voorbeeld van annotasie in 'n korpus is woordsoorte etikettering (*POS, part of speech*), waar inligting oor elke woordsoort (werkwoord, naamwoord, byvoeglike naamwoord, ens.) tot die korpus bygevoeg word in die vorm van etikette. Nog 'n voorbeeld is die aanduiding van die lemmavorm (basis) van elke woord. As die taal van die korpus nie 'n werkende taal is van die navorsers wat dit gebruik nie, word interliniêre glossing gebruik om die annotasie tweetalig te maak. Sommige korpuse pas verdere gestruktureerde vlakke van analyse toe. Veral kleiner korpuse kan ten volle ontleed word. Sulke korpuse word gewoonlik *treebanks* of “afgeleide korpuse” genoem. Om te verseker dat die hele korpus volledig en aanhoudend geannoteer is, ontstaan die probleem dat hierdie korpuse gewoonlik kleiner is en ongeveer een tot drie miljoen woorde bevat. Ander vlakke van taalkundig-gestruktureerde analyses is moontlik, insluitende annotasies vir morfologie, semantiek en pragmatiek (McEnery *et al.*, 2006:37).

Korpuse is die vernaamste kennisbasis in korpusgebaseerde vertaalkunde. Die analise en prosessering van verskillende korpuse is ook die onderwerp van baie werk in rekenaaromatige taalkunde, spraakherkenning en masjiënvertaling. Dit word dikwels gebruik om versteekte Markov-modelle vir spraaketikettering en ander doeleindes te skep. Korpuse en frekwensielyste wat hieruit afgelei word, word vir taalonderrig gebruik (Olohan, 2004:86).

3.3 Die masjienleesbare korpus en die gebruik van rekenaars in korpusgebaseerde vertaalkunde

Volgens Hunston (2002:3) kan 'n korpus op sy eie niks verrig nie en is dit niks meer as 'n stoorplek van gebruikte taal nie. Sagteware wat korpusse toeganklik maak, kan daardie stoorplek in so 'n mate herrangskik dat verskillende soorte waarnemings gemaak kan word. 'n Korpus bevat nie nuwe inligting oor taal nie, maar die sagteware bied nuwe perspektiewe op die bekende.

Die ontwikkeling van tegnologie en veral kragtige rekenaars skep die toenemende moontlikheid van massiewe stoorkapasiteit en daarmee saam die moontlikheid om groot korpusse te ondersoek. Die verbeterde toeganklikheid van rekenaars het die bestudering van korpusse verander van 'n vakgebied wat net vir spesialiste moontlik was na iets wat vir almal moontlik geword het.

Sonder rekenaars sou baie van die toonaangewende korpusgebaseerde navorsing van die afgelope twintig jaar nie plaasgevind het nie, en die rekenaar het die metodologiese raamwerk van taalkundige navorsing beïnvloed. Dit het die belangstelling in korpuslinguistiek opnuut laat posvat. Masjienleesbaarheid is 'n vanselfsprekende eienskap van moderne korpusse, en elektroniese korpusse het voordele wat nie by papiergebaseerde korpusse moontlik is nie. Die voordele van elektroniese korpusse is:

- die spoed van die prosessering en die gemak waarmee data gemanipuleer kan word, byvoorbeeld soek, seleksie, sorteer en formateer asook die prosesse wat teen 'n minimale koste plaasvind
- rekenaars prosesseer masjien-leesbare data akkuraat en konsekwent
- rekenaars sluit menslike vooroordeel uit en die resultate is meer betroubaar
- masjien-leesbaarheid maak verdere outomatiese prosessering van die korpus moontlik en korpustekste kan met verskeie metadata en taalkundige analyses verryk word (McEnery *et al.*, 2006:14).

Die analise van 'n korpus deur middel van rekenaarsagteware onthul dikwels feite oor 'n taal en vertalings wat voorheen nie denkbaar was nie. Dit is nie verrassend dat 'n wye spektrum van navorsingsaktiwiteite binne die omvang van korpusgebaseerde vertaalkunde ontstaan het nie (Olohan, 2004:168).

Die beskikbaarheid van inligting op die internet en die gemaklike toegang wat dit vir navorsers skep, vorm saam met die vinnige ontwikkeling van rekenaar-tegnologie 'n ideale omgewing vir moderne navorsing oor korpusgebaseerde vertaalkunde. Daar is 'n rykdom inligting op die internet beskikbaar. Deur van soekenjins (raadpleeg bylaag A). gebruik te maak, kan toegang tot tekste verkry word. Behalwe die internet, is CD-ROM's en aanlyndatabasisse 'n verdere bron van elektroniese tekste. Die voordeel van CD-ROM's en aanlyn-databasisse is dat dit meestal makliker is om die gehalte van die inligting wat dit bevat, te bepaal.

Verskeie rekenaarprogramme is die afgelope twintig jaar ontwikkel vir spesifieke gebruik deur navorsers in die bestudering, ontleding en konkordering van groot volumes tekste (raadpleeg bylaag B). Vir die doeleindes van hierdie studie is ParaConc gebruik en in afdeling 3.6 word meer inligting oor die gebruik van die program gegee.

Die begrip "korpus" is feitlik sinoniem met die begrip "masjienleesbare korpus". Taalkundiges se belangstelling in rekenaars spruit voort uit die vermoë van 'n rekenaar om verskillende prosesse uit te voer wat nie vir mense moontlik is nie. Die prosesse wat voortgevloei het uit die samewerking tussen rekenaar en korpus is kortliks die volgende:

- rekenaars beskik oor die vermoë om 'n spesifieke woord, opeenvolging van woorde of selfs 'n gedeelte van spraak in 'n teks te soek en op te spoor
- rekenaars se vermoë om alle voorbeelde van 'n spesifieke woord (gewoonlik binne konteks) op te spoor, help taalkundiges met navorsing
- rekenaars kan die betrokke teks opspoor en dit aan die gebruiker vertoon en kan verder die aantal voorkomste van die woord bereken, sodat die frekwensie van die woord aangedui kan word

- data kan op verskillende maniere sorteer word, byvoorbeeld alfabeties volgens woorde wat aan die regter- of linkerkant van die betrokke woord verskyn
- lyste kan sorteer word deur te soek na woorde wat binne die onmiddellike konteks van die woord voorkom

Bogemelde prosesse word gewoonlik in 'n konkordansieprogram ingesluit en dit is die instrument wat meer dikwels in korpusgebaseerde vertaalkunde gebruik word om korpusse te ondersoek (McEnery *et al.*, 2006:94–95).

'n Verdere uitvoerige beskrywing van die analitiese vermoëns van die program ParaConc (wat vir hierdie studie gebruik is) word in hoofstuk 5 gegee.

3.4 Die ontwikkeling van korpusgebaseerde vertaalkunde

3.4.1 Vroeë korpuslinguistiek

Volgens McEnery *et al.* (2006:3–8) dateer korpuslinguistiek terug na 1940 en is dit deur taalkundiges van die strukturalistiese tradisie gebruik, soos Boas, Sapir, Newman en Bloomfield. Hulle het nie noodwendig die term “korpuslinguistiek” gebruik nie. Voor die beskikbaarheid van rekenaars is groot versamelings tekste deur middel van indekskaarte en woordeboeknotas per hand bestudeer. Dit was daarom nie baie omvattend nie en die kans op foute was groot. Hoewel die navorsers van daardie tyd nie rekenaars tot hul beskikking gehad het nie, was hul metodologie in wese korpusgebaseerd aangesien dit empiries en op die waarneming van data gebaseer was

Korpuslinguistiek is nie 'n onafhanklike tak van taalkunde nie, maar 'n metodologie. Fonetiek, sintaksis, pragmatiek en semantiek is onafhanklike takke van taalkunde, aangesien dit sekere aspekte van taalgebruik beskryf of verduidelik. Korpuslinguistiek, daarenteen, is nie tot 'n spesifieke aspek van taal beperk nie. Dit kan ingespan word om feitlik in enige area van linguistiek navorsing te doen (Kennedy, 1998:7).

Korpuslinguistiek is die bestudering van taal soos dit in voorbeelde (korpusse) of tekste in die ware lewe uitgedruk word. Dit is ook 'n teorie en volg 'n benadering

waardeur 'n stel abstrakte reëls afgelei kan word om natuurlike taal te reguleer, of om dit met 'n ander taal in verband te bring. Die korpusbenadering staan direk teenoor Noam Chomsky (1964) se uitgangspunt dat reële taal deurtrek is van gebruiksverwante foute en dat dit 'n deeglike analise van klein spraakvoorbeelde vereis wat in 'n beheerde laboratoriumomgewing verkry word. Die probleem met laboratoriumgekose sinne is dat navorsers geen metode het om die etnografiese verteenwoordiging van die data te meet nie. Navorsers in korpuslinguistiek is van mening dat betroubare taalanalise die beste uitgevoer kan word op voorbeelde wat in die veld versamel is, in natuurlike kontekste en met die minimum eksperimentele tussenkoms (McEnery & Wilson, 1996:20).

Van 1876 tot 1926 is navorsing oor kindertaal gedoen deur die deeglike bestudering van ouers se dagboekinskrywings oor kinders se spreekwyse. Volgens McEnery en Wilson (1996:3) word hierdie primitiewe korpuse vandag nog deur navorsers oor taalverkryging gebruik as bronne van normatiewe data, byvoorbeeld deur Ingram (1989). Die versameling van korpuse het na die periode van dagboekbestudering voorgegaan en is van 1927 tot 1957 afgewissel met analises van inligting wat versamel is van groot groepe kinders, ten einde norms van ontwikkeling te bepaal. Langtermynstudie wat op uitings gebaseer is, is van 1957 tot op hede onderneem. Hierdie studies is gedoen op kleiner groepe kinders wat oor 'n lang tydsverloop deur, onder andere, Brown (1973) en Bloom (1970) bestudeer is.

In 1897 reeds het Kading 'n groot korpus van 11 miljoen Duitse woorde gebruik om die frekwensieverspreiding van letters en opeenvolging van letters in Duits te kollokeer. Hierdie korpus is indrukwekkend (selfs vir daardie tyd) en vergelyk, wat grootte betref, gunstig met moderne korpuse (McEnery & Wilson, 1996:3).

Fries en Traver (1940) en Bongers (1947) is taalkundiges wat korpuse gebruik het in navorsing oor vreemdetaalopvoedkunde. Volgens Kennedy (1992:19) het die korpus- en tweedetaalopvoedkunde 'n sterk skakel met die eerste helfte van die twintigste eeu, en woordeskatlyste vir leerders van vreemde tale is dikwels van korpuse afgelei. Volgens McEnery en Wilson (1996:4) was die woordtellings wat afgelei is van, studies deur Edward Lee Thorndike (1921) en Palmer (1933), belangrik in die vasstelling van die woordeskatbeheerbeweging in tweedetaalopvoedkunde. Thorndike was 'n

Amerikaanse sielkundige wie se werk oor dieregedrag en leerprosesse gelei het na die verbindingsteorie. Dit het die wetenskaplike basis help lê vir moderne opvoedkundige sielkunde. Hy het drie boeke gepubliseer om onderwysers te help met woord- en leesopleiding. Een hiervan is *The Teacher's Word Book of 30 000 Words* (1944).

Daar was twee basiese, foutiewe aannames onderliggend aan die werk van vroeë korpuslinguistiek, naamlik dat die sinne van natuurlike taal oneindig is en dat die sinne van natuurlike taal versamel en getel kan word (McEnery & Wilson, 1996:20).

Sommige taalkundiges het die korpus gesien as die enigste inligtingbron van taalkundige teorie. Volgens Leech (1991:16) het taalkundiges die korpus beskou as die enigste *explicandum* van taalkunde. Ander taalkundiges, soos Hockett (1948), was van mening dat dit die doel van 'n taalkundige is (wat binne die strukturele tradisie werk) om nie slegs verslag te lewer van uitings waaruit sy korpus bestaan nie, maar om verslag te lewer oor uitings wat nie op 'n gegewe tyd in sy korpus voorkom nie. Die aantal sinne in 'n natuurlike taal is nie slegs arbitrêr gesproke groot nie, maar dit is potensieel oneindig as gevolg van die blote aantal keuses (leksikaal en sintakties) wat in die produksie van 'n sin gemaak word. Sinne kan ook herhaaldelik voorkom.

Self al was taal 'n eindige samestelling, is dit volgens McEnery en Wilson (1996:10) nog nie 'n uitgemaakte saak dat korpusmetodologie die beste manier is om taal te bestudeer nie. Hulle voer aan dat 'n mens deur 'n proses van introspeksie kan delf in sy/haar eie gedagtes om sy/haar eie taalvermoë te ondersoek, en dat dit minder tyd in beslag sal neem as die bestudering van 'n korpus. Sonder 'n toevlug na introspektiewe oordeel is dit nie moontlik om ongrammatikale uitings te onderskei van uitings wat nog nie plaasgevind het nie. Indien 'n eindige korpus nie 'n sin soos "Hy poets Pieter boeke" bevat het nie, sou 'n mens nie kon bepaal dat dit ongrammatikaal is nie. Daar kan egter oorredende bewyse in die korpus wees om aan te dui dat dit grammatikaal korrek is om sinne te gebruik soos "Hy gee vir Pieter boeke," of "Hy leen aan Pieter boeke," of "Hy skuld Pieter boeke". Introspeksie is 'n handige instrument in voorbeelde soos hierdie, maar die gebruik daarvan is deur vroeë korpustaalkundiges ontken.

Volgens McEnery en Wilson (*ibid.*) kan dubbelsinnige strukture slegs geïdentifiseer en opgelos word as daar 'n mate van introspektiewe oordeel bestaan. Die waarneming van fisiese vorm lyk asof dit voldoende is, maar probleme kan ontstaan in sinne soos: “Pieter en Wagter gaan sit – hy lees 'n resepteboek,” of “Pieter en Wagter gaan sit – hy eet hondebeskuitjies.” Slegs met introspeksie kan hierdie dubbelsinnige sinne opgeklar word, as 'n mens weet dat Wagter die naam van 'n hond is en dat Wagter die een is wat die hondekos geëet het en Pieter die een is wat die boek gelees het.

McEnery en Wilson (*ibid.*) is van mening dat data wat natuurlik voorkom deur almal waargeneem en bevestig kan word, terwyl introspektiewe oordele onsigbaar en moeiliker is om te bevestig. Introspektiewe data is kunsmatig en die soort sin wat deur 'n introspektiewe taalkundige geanaliseer word, ver verwyder van die soort bewys wat 'n mens geneig is om tipies in 'n korpus waar te neem. Deur die informant kunsmatig te manipuleer, word die data self gemanipuleer. Mense het slegs 'n vae idee oor die frekwensie van 'n sin of 'n woord. Korpusse is bronne van onvergelykbare kwantitatiewe inligting, maar frekwensiegebaseerde data is nie op 'n introspektiewe manier beskikbaar nie.

Chomsky het binne 'n kort bestek van tyd die rigting wat taalkunde ingeslaan het laat wegbeweeg vanaf empirisme na rasionalisme. Hierdeur het die waarde van die korpus as 'n bewysbron in taalkundige navorsing afgeneem. Hy het aangevoer dat die korpus nooit as 'n bruikbare instrument vir 'n taalkundige kan dien nie, aangesien die taalkundige eerder na die modellering van taalvermoë (*competence*) as taalprestasie (*performance*) moet streef. Taalvermoë is 'n mens se aangebore, geïnternaliseerde kennis van 'n taal en verklaar en kenmerk 'n persoon se kennis van 'n taal. Volgens McEnery en Wilson (1996:12) is prestasie die eksterne bewys van taalvaardigheid en die gebruik daarvan by spesifieke geleenthede wanneer ander faktore as 'n mens se taalkundige bevoegdheid die vorm daarvan kan beïnvloed. Voorbeelde hiervan is die manier waarop faktore, soos beperkte korttermyngeheue en alkoholgebruik, 'n invloed kan hê op dit wat 'n mens op 'n gegewe oomblik sê. Dit vorm die kern van Chomsky se aanvanklike kritiek op 'n korpus, naamlik dat dit in wese 'n versameling van eksterne uitings is, dat dit prestasie-data is en nie 'n goeie gids vir die modellering van taalkundige vermoë is nie. Chomsky (1964:159) beweer:

Any natural corpus will be skewed. Some sentences won't occur because they are obvious, others because they are false, still others because they are impolite. The corpus, if natural, will be so wildly skewed that the description [based upon it] would be no more than a mere list.

Die probleem is dat, indien taalkundige vaardigheid nie gemeet kan word nie, daar nie uit enige gegewe uiting bepaal kan word wat 'n taalkundig verwante prestasieverskynsel is nie. Indien hierdie belangrike vraag nie beantwoord kan word nie, kan 'n navorser nie seker wees of dit wat ontdek word direk verband hou met taalkunde nie.

Volgens McEnery *et al.* (2006:13) was die kritiek teen korpusmetodologie in die laat 1950's in daardie stadium geldig, aangesien die grootte van die eenvoudige papiergestoorde korpuse klein en onvertekenwoordigend was. Die korpuse is primêr gebruik vir die bestudering van onderskeidende eienskappe in fonetiek, maar taalkundiges soos Jespersen en Fries het ook papiergebaseerde korpuse gebruik om grammatika te bestudeer.

Behalwe Chomsky se teoretiese kritiek, was daar praktiese probleme met korpuslinguistiek. Abercrombie (1965:115) het aangevoer dat die korpusgebaseerde benadering 'n samestelling van "pseudo-prosedures" was. Om per hand en met die oog deur 'n korpus van elf miljoen woorde (soos dié van Kalding in 1897) te soek, klink na 'n onmoontlike en tydrowende taak sonder rekenaars. Dit is duur en onderworpe aan foute. Hierdie vroeë korpuslinguistiek het dataprozessering vereis wat in daardie tyd nie beskikbaar was nie.

Die onmiddellike kritiek op korpuslinguistiek in die vroeë 1950's was hewig en korpuslinguistiek is grootliks gedurende hierdie periode eenkant gelaat, hoewel dit nooit heeltemal doodgeloop het nie. Hoewel Chomsky se kritiek korpuslinguistiek in onguns geplaas het, het dit nie alle korpusgebaseerde werk gekeer nie. In die veld van fonetiek het natuurlik waargenome data die oorheersende bewysbron gebly en introspektiewe beoordeling het nie dieselfde invloed uitgeoefen as wat dit op ander velde van taalkundige navorsing gehad het nie. In die veld van taalverkryging het die waarneming van natuurlik voorgekome bewyse oorheersend gebly. Introspektiewe

oordeel word eers vir 'n mens beskikbaar nadat sy meta-taalkundige bewussyn ontwikkel het en daar is geen bewys dat kinders op die eenwoord-stadium 'n meta-taalkundige bewussyn het nie. Selfs Chomsky (1964) was versigtig om die prestasiedata as 'n bewysbron vir taalverkryging te verwerp.

Volgens Leech (1992) is 'n korpus, vanuit 'n wetenskaplike oogpunt, 'n kragtige metodologie want dit is oop vir objektiewe bevestiging van resultate. Chomsky het beweer dat taalproduksie 'n swak weerspieëling van taalvermoë is, maar volgens Labov (1969a:716) is die meerderheid van uitings in alle kontekste grammatikaal. McEnery en Wilson (1996:12) beweer nie dat alle sinne in 'n korpus grammatikaal aanvaarbaar is nie, maar is van mening dat Chomsky se bewering dat prestasie-data degeneratief is, 'n oordrywing was. Kwantitatiewe data is vir taalkundiges van nut. Svartvik (1966:139) se studie oor pasifikasie het kwantitatiewe data gebruik wat uit korpuse onttrek is. Ander suksesvolle benaderings tot woordsoortanalises het ook op kwantitatiewe data wat uit korpuse verkry is staat gemaak. Abercrombie (1965) se waarnemings dat korpusnavorsing tydrowend, duur en vatbaar vir foute is, is nie meer van toepassing nie, omdat die ontwikkeling van kragtige rekenars en sagtewareprogramme in staat is om ingewikkelde berekenings binne sekondes foutloos uit te voer.

3.4.2 Die herlewing van korpuslinguistiek

'n Aantal taalkundiges het na die afname in navorsing oor korpuslinguistiek in die 1950's voortgegaan met baanbrekersnavorsing, soos Quirk (1970) wat in 1962 die ambisieuse konstruksie van die *Survey of English Usage* (SEU) begin beplan en later uitgevoer het. Die eerste rekenaarkorpus, die Brown-korpus, is vanaf 1960 deur W. Nelson Francis en Henry Kučcera ontwikkel en dit het feitlik twee dekades geneem om te voltooi. Volgens Meyer (2002:1) het hul poging nie 'n baie warm ontvangs geniet nie, aangesien taalkunde in die vroeë 1960's deur generatiewe grammatika oorheers is. Francis en Kučcera is nietemin later as baanbrekers in die taalkundegemeenskap beskou. In 1975 het Svartvik begin voortbou op die SEU en die Brown-korpus en is die London-Lund-korpus saamgestel. Gedurende hierdie tydperk het die ontwikkelende rekenaartegnologie begin om die grootste steunpilaar van korpuslinguistiek te word. Svartvik het die SEU gerekenariseer en 'n ongeëwenaarde

bron vir die bestudering van gesproke Engels geskep. Die beskikbaarheid van gerekenariseerde korpusse en die wyer beskikbaarheid van rekenaarfasiliteite het tot aansporing gedien van 'n herlewing in korpuslinguistiek. Johansson (1991) het die onderstaande tabel verskaf om die groei van taalkunde gedurende die laaste helfte van die twintigste eeu aan te toon.

Tabel 3.1: Die groei van taalkunde gedurende die laaste helfte van die 20ste eeu.

Datum	Aantal ondersoeke
Tot 1965	10
1966–1970	20
1971–1975	30
1976–1980	80
1981–1985	160
1985–1991	320

3.5 Korpusgebaseerde vertaalnavorsing

In 1993 het Baker die idee begin ontgin om die analitiese instrumente van korpuslinguistiek te gebruik om die produk en proses van vertaling vanuit 'n deskriptiewe, in plaas van 'n preskriptiewe benadering, te bestudeer. Sy was van mening dat die beskikbaarheid van groot korpusse van vertaalde en oorspronklike tekste, saam met die ontwikkeling van 'n korpusgedrewe metodologie, navorsers in staat sal stel om die aard van vertaalde tekste as 'n bemiddelende kommunikatiewe gebeurtenis te ontdek. Dit kan gedoen word deur ondersoek in te stel na die universele van vertaling. Sy het aangevoer dat sekere eienskappe wat in vertaalde teks opgemerk word meer sistematies waargeneem kon word deur van korpusse gebruik te maak. Baker (1993) het waargeneem dat vertaalde tekste dikwels meer eksplisiet as die bronteks is, omdat dit agtergrondinligting bevat wat in die bronteks ontbreek. Sy het beweer dat die identifisering van hierdie patrone, wat 'n eienskap van vertaalde teks vorm, daartoe kan bydra om vertaling en die werking daarvan beter te

begryp. Sy het verder voorspel dat dit 'n diepgaande effek sou hê op die ontwikkeling van vertaalkunde vanaf slegs 'n studieveld na 'n volledig ontwikkelde dissipline, met 'n eie metodologie en duidelik gedefinieerde studiedoelwit.

Volgens Hunston (2002:123–128) vind vertaalkunde 'n toenemende toepassing in korpusse. As voorbeeld noem sy die Europese Unie, waar die ontwikkeling van vertaalkunde baie belangrik is om vertaalprosesse te verbeter en te outomatiseer. Navorsing oor korpusse en vertaling fokus op beide praktiese en teoretiese areas. Aan die praktiese kant word op die ontwikkeling van sagteware gekonsentreer. Dit stel 'n vertaler in staat om korpusse as 'n hulpmiddel in alledaagse vertaalwerk te gebruik. Aan die teoretiese kant word gekyk wat korpusse, wat uit vertaalde tekste bestaan, oor die vertaalproses self kan aantoon. Korpusse bied meer aan vertalers as wat met die eerste oogopslag sigbaar is. Dit verskaf nie alleen bewyse vir hoe woorde gebruik word nie, maar ook watter verskillende vertaalopsies vir 'n spesifieke woord of frase moontlik is. Dit gee ook insig in die proses en aard van vertaling self.

In navolging van Baker is Laviosa (2002:8) van mening dat daar twee bronne is wat 'n invloed op korpusgebaseerde vertaalkunde uitoefen, naamlik korpuslinguistiek en deskriptiewe vertaalkunde. Sy voer aan dat die eienskappe van korpuslinguistiek, as 'n onafhanklike dissipline binne algemene taalkunde, nie slegs die spesifieke metodologie daarvan of die spesifieke aard van die voorwerp wat bestudeer word, is nie, maar die spesifieke benadering tot die taal. Dit word gebaseer op die integrasie van vier interafhanklike, ewe belangrike elemente, naamlik data, beskrywing, teorie en metodologie. Die korpus bestaan uit die rou taalkundige data wat die dryfkrag agter die navorsing is. Die data word versamel en saamgestel volgens spesifieke ontwerperskriteria wat op 'n stel beginsels gebaseer is. Dit word dan deur korpuslinguistiek ondersoek en geprosesseer deur van gerekenariseerde instrumente en tegnieke gebruik te maak. Die feite oor taal wat deur hierdie omgekeerde benadering ontdek word, word saamgevoeg en sistematies georganiseer in nuwe beskrywings oor taalgedrag.

Volgens Graeme Kennedy (1998:7–9) is korpuslinguistiek gebaseer op tekstliggame as die studiedomein en bronbewys vir taalkundige beskrywing en redenering. Hy is van mening dat dit misleidend sou wees om korpuslinguistiek te beskou as 'n

taalteorie wat meeding met ander taalteorieë, of om dit as 'n afsonderlike tak van taalkunde te sien. Korpuslinguistiek is primêr betrokke by die beskrywing en verduideliking van die aard, struktuur en gebruik van taal. Hy onderskei die volgende vier aktiwiteite wat met korpuslinguistiek vereenselwig word:

- Korpussamestellers, wat betrokke is by die ontwerp en samestelling van korpusse, asook die versameling van tekste en hul voorbereiding en storing vir latere analise.
- Navorsers wat die instrumente ontwikkel wat gebruik word vir die analise van die korpusse. Hier speel die ontwikkelaars van rekenaarsagteware 'n belangrike rol.
- Deskriptiewe taalkundiges, wat die gerekenariseerde korpusse gebruik.
- Die mees innoverende uitkomst van die korpusrewolusie is die gebruik van korpusgebaseerde taalkundige beskripsie in 'n verskeidenheid toepassings, soos die aanleer van taal, taalonderrig, en natuurlike taalprosessering deur masjiene wat spraakherkenning en vertaling insluit.

3.5.1 Die ontwerp en ontwikkeling van korpusse

Honderde korpusse van verskeie aard is wêreldwyd beskikbaar. Sommige word deur individuele navorsers saamgestel, word vir verskillende doelwitte ontwerp en het minder as 50 000 woorde. Ander korpusse is vir navorsing en kommersiële redes saamgestel en bestaan uit miljoene woorde. Baie korpusse is gratis op die internet beskikbaar vir navorsers (raadpleeg bylaag C).

Kennedy (1998:13) onderskei tussen pre-elektroniese korpusse en elektroniese korpusse. Onder pre-elektroniese korpusse word die volgende vyf hoofgroepe navorsing aangedui:

- Bybelse en literêre studie
- leksikografie
- dialekstudie
- taalopvoedingstudie
- grammatika studie

Onder elektroniese korpusse word die volgende indeling gemaak (Kennedy, 1998:13).

3.5.1.1 Eerste generasie korpusse

In die vroeë 1960's, is die eerste moderne rekenaarleesbare korpus van een miljoen woorde deur Francis en Kucera geskep, naamlik die Brown-korpus van geskrewe Amerikaanse Engels. In 1978 is die Lancaster-Oslo-Bergen-korpus (LOB) voltooi wat voorbeelde van geskrewe Britse Engels bevat. Laviosa (2002:5) noem bogemelde twee korpusse die begin van moderne korpuslinguistiek of ook die tweede (of gerekenariseerde) era van die dissipline. Die eerste generasie korpusse is die volgende:

- Londen-Lund (LLC)
- Engelse korpusse wat saamgestel is vir gespesialiseerde doeleindes
- Korpusse vir leksikografie
- Woordeboeke as korpusse
- Korpusse om gesproke Engels te bestudeer
- Diakroniese korpusse
- Korpusse vir navorsing oor die aanleer van taal
- Ander korpusse vir spesiale doeleindes (Kennedy, 1998:23–44).

3.5.1.2 Tweede generasie korpusse

Die tweede generasie korpusse het ook as meg-korpusse bekend gestaan.

- Die Cobuild-projek
- Die Longman-korpusnetwerk
- Die *British National Corpus*
- Die *International Corpus of English* (Kennedy, 1998:45–54).

Volgens Bowker en Pearson (2002:11–13) is daar oneindige moontlike voorbeelde van korpusse, maar hulle identifiseer die onderstaande ses breë korpuskategorieë wat saamgestel kan word op grond van die verskillende doelwitte waarvoor hulle saamgestel is:

- Algemene verwysingskorpusse teenoor korpusse vir spesiale doelwitte
- Geskrewe teenoor gesproke korpusse

- Eentalige teenoor meertalige korpusse
- Sinkroniese teenoor diakroniese korpusse
- Oop teenoor geslote korpusse
- Leerderskorpusse

McEnery *et al.* (2006:15) onderskei tussen twee breë tipes korpusse in terme van die reeks tekskategorieë wat in die korpus verteenwoordig word, naamlik algemene en gespesialiseerde korpusse:

- Algemene korpusse dien gewoonlik as basis vir 'n algehele beskrywing van 'n taal of 'n taalvariëteit, soos die *British National Corpus* (BNC). Dit is veronderstel om moderne Britse Engels as 'n geheel te verteenwoordig.
- Hierteenoor is gespesialiseerde korpusse wat domeinspesifiek (bv. ekonomie of medies) of genrespesifiek (bv. koerantteks of akademiese prosa) is.

Volgens Hunston (2002:14–16) word 'n korpus altyd vir 'n spesifieke doelwit ontwerp en die tipe korpus hang van sy doelwit af. Sy onderskei tussen die volgende agt algemene korpustipes:

- (i) 'n Gespesialiseerde korpus van spesifieke tipe tekste, byvoorbeeld redaksionele artikels in koerante, akademiese artikels oor spesifieke onderwerpe, lesings, ensovoorts. Voorbeelde van sodanige korpusse is die *Cambridge and Nottingham Corpus of Discourse in English (CANCODE)* en die *Michigan Corpus of Academic Spoken English (MICASE)*.
- (ii) 'n Algemene korpus wat verskillende tipes tekste bevat, kan geskrewe of gesproke taal, of albei, bevat. Voorbeelde hiervan is die *British National Corpus* en die *Bank of English*.
- (iii) Vergelykbare korpusse is twee (of meer) korpusse in verskillende tale (bv. Frans en Engels) of in verskillende variëteite van 'n taal (bv. Amerikaanse Engels en Kanadese Engels). 'n Voorbeeld hiervan is die *International Corpus of English (ICE)*.
- (iv) 'n Leerderkorpus is 'n versameling tekste – byvoorbeeld essays – wat deur leerders van 'n taal geproduseer is. 'n Voorbeeld hiervan is die *International Corpus of Learner English (ICLE)*.

(v) 'n Pedagogiese korpus bestaan uit al die tale waaraan leerders blootgestel is. Dit kan gebruik word om vir leerders al die voorkomste van 'n woord of 'n frase te versamel wat hulle in verskillende kontekste mee kennis gemaak het.

(vi) 'n Historiese of diakroniese korpus bestaan uit tekste uit verskillende tydperke. Dit word gebruik om die ontwikkeling van sekere aspekte se ontwikkeling oor 'n tydperk op te spoor. 'n Voorbeeld hiervan is die Helsinki-korpus.

(vii) 'n Monitorkorpus word ontwerp om huidige veranderinge in 'n taal op te spoor. Daar word gereeld tekste by so 'n korpus gevoeg op 'n jaarlikse, maandelikse of selfs daaglikse basis.

(viii) Parallele korpusse is twee (of meer) korpusse in verskillende tale wat elkeen tekste bevat wat uit een taal in die ander vertaal is, of tekste wat gelyktydig in twee of meer tale geproduseer is. Dit kan deur vertalers en studente gebruik word om potensiële ekwivalente uitdrukkings in elke taal te soek en om ondersoek in te stel na die verskille tussen tale. In hierdie ondersoek na die voorkoms van metafore in die finansiële tekste in die Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek*, word ook van parallelle korpusse gebruik gemaak.

3.5.2 Parallele korpusse

3.5.2.1 Definisies

Verskeie definisies is beskikbaar oor die term “parallele korpusse”. Die basiese konsep is dat dit 'n korpus is wat uit 'n stel tekste in een taal en die vertalings daarvan in 'n ander taal bestaan (Olohan 2004:170).

Hunston (2002:14) noem as voorbeeld die Regulasies van die Europese Unie wat in al die amptelike tale van die EU gepubliseer word. Dit kan deur vertalers en leerders gebruik word om potensiële ekwivalente uitdrukkings in elke taal te soek en om die verskille tussen tale te ondersoek.

Johansson (1998) gebruik deurgaans in sy boek die term “vertaalkorpus” in plaas van parallelle korpus. Hy is van mening dat parallelle korpus ook gebruik word om tweetalige stelle van korpusse, maar wat nie vertalings van mekaar is nie, te vergelyk. Laviosa (2002:10) dui ook die inkonsekwentheid van die terminologie van hierdie

konsep aan. Olohan (2004:23) verkies om die term “parallele korpus” te gebruik en in hierdie studie sal die term ook deurgaans gebruik word.

Volgens Olohan (*ibid.*) kan 'n parallelle korpus eenrigting (*unidirectional*) wees, naamlik brontekste in taal A en doelt tekste in taal B; of meerrigting (*bidirectional*), met brontekste in taal A en vertalings in taal B, en brontekste in taal B en hul vertalings in taal B. Laasgenoemde konfigurasie beteken dat die korpus ook 'n vergelykbare korpuselement kan bevat, naamlik brontekste in taal A kan met brontekste in taal B vergelyk word, indien die korpuse saamgestel is volgens kriteria wat die direkte vergelyking van data kan vergemaklik. Die *English-Norwegian Parallel Corpus* is 'n voorbeeld van so 'n tipe korpus.

Barlow (2000:106) beweer dat twee aannames onderliggend is aan die korpusgebaseerde benadering tot taalonderrig. Eerstens, ontbloot korpusgebaseerde ondersoek komplekseite en patrone in tale wat geneig is om in tradisionele institusioneel-gebaseerde analises nie raakgesien te word nie. Tweedens, is die aanname dat navorsers verkieslik tyd daaraan sal spandeer om gekontekstualiseerde voorbeelde van oorspronklike tekste te bestudeer in plaas daarvan om geheel en al of selfs primêr op geïsoleerde paradigmas in teksboeke en grammatikas staat te maak.

Volgens Barlow (2000:109) verskaf parallelle tekste 'n belowende bron vir 'n verskeidenheid suiwer en toegepaste navorsing wat met taal en taalonderrig verband hou. Parallele tekste is 'n interessante instrument vir beide onderrig en navorsing. Hy verwys na projekte waar van 'n verskeidenheid doelwitte en metodologieë gebruik gemaak word, naamlik *Intersect* (Salkie), *Contagram*, *Lingua Protect* (Woolfs), die *English Norwegian Parallel Corpus* (Johansson & Hofland), *TRIPTIC Pendant* (Danielson & Ridings), die *German-English Translation Project* (Schmied & Fink).

3.5.2.2 Parallele korpuse en vertaling

Parallele tekste is 'n gevolg van vertaling en volgens Barlow (*ibid.*) is daar veral drie aspekte by hierdie proses betrokke, naamlik:

- gebeurestruktuur (wie het wat aan wie gedoen)

- diskoersstruktuur (die verpakking van gebeure en inligtingstrukture groter as die klous volgens die taalkonvensies)
- leksis (die woorde en die idiomaties gepaste beskikbare kollokasies vir die taal)

Enige vertaalpoging sal 'n aantal idiosinkrasieë oplewer. Ten einde die beste algehele vertaling te lewer, sal die vertaler toegewings moet maak ten opsigte van elkeen van die bogemelde aspekte om die beste resultaat te lewer. Die vertaler moet streef na die optimale oplossing. Die manier waarop 'n woord in 'n spesifieke opset vertaal word, hang van verskeie faktore af. Dit sluit die vorige diskoers se vorm in asook ander kontekstuele invloede. Indien ons soek na die vertaling van X en Y as resultaat vind, wil ons graag uitvind in welke mate die ekwivalensie geëvalueer kan word. Deur bloot 'n enkele ooreenkoms tussen twee woorde of strukture te vergelyk, is dit slegs moontlik om met vertroue te aanvaar dat dit na 'n moontlike ooreenkoms lyk. Deur egter na verskeie voorbeelde van 'n woord of strukture se vertaling te kyk, kan die idiosinkratiese invloede regulatories beheer word. Die versameling gemotiveerde vertaalkeuses wat deur 'n konkordansieprogram blootgelê word, laat 'n navorser toe om die algemene patrone waar te neem. Veralgemening kan voortspruit uit die versameling van 'n groot aantal individuele voorbeelde Barlow (2000:111)

By parallelle tekste kan aanvaar word dat die inhoud van beide tekste, wat die essensiële aspekte betref, dieselfde is en kan die tekste vergelyk word om te sien hoe elke taal ekwivalente betekenis kodeer. Barlow (2000:112) illustreer die gebruik van parallelle tekste deur na voorbeelde van refleksiewe vorm te verwys.

In tabel 3.2 word 'n klein seleksie uit die Afrikaanse teks van die navorsingskorpora geneem en met die ooreenkomstige Engelse teks vergelyk.

Tabel 3.2

nie vir almal nie	<i>not for every one</i>
dit sal nooit werk nie	<i>it will never work</i>
niemand het opgedaag nie	<i>no one came</i>
nooit as't nimmer	<i>not even closely</i>
dit was nooit oorweeg nie	<i>it was never considered</i>
dit was nêrens ter sprake nie	<i>it was never discussed</i>

niks wou help nie	<i>nothing helped</i>
hy was nêrens te sien nie	<i>he was nowhere to be seen</i>
met geen negatiewe gevolge nie	<i>with no negative results</i>

Bostaande voorbeelde illustreer die wye veld patrone wat met die dubbele negatief in Afrikaans geassosieer word, asook ooreenstemmende patrone, en die verskille tussen Afrikaans en Engels. Die aantal ooreenkomste wat hier aangetoon word, is te klein om enige definitiewe afleidings te maak, maar toon slegs aan dat hierdie tipe data interessant is en na intensiewe navorsing kan lei.

Dit is duidelik dat geen Afrikaanse voorbeeld van die dubbele negatief in Engels as dubbele negatief vertaal is nie. Dit blyk dat die Afrikaanse dubbele negatief nie naasteby ooreenkomstige Engelse ekwivalente het nie.

Hierdie uitdrukkings wat uit die parallelle tekskorpus geneem is wys ook op die aard van 'n vertaler se taak. In Afrikaans is daar 'n wye verskeidenheid frases waar van die dubbele negatief gebruik gemaak word en wat deel vorm van die taalkundige kennis van Afrikaanse moedertaalsprekers. 'n Ondersoek na die vertaling wat hierbo aangetoon word, gee 'n idee van die ryke kennisstrukture wat 'n Engelse student van Afrikaans moet opbou.

Wanneer verdere voorbeelde van leksikale ondersoek word, is dit ook moontlik om die kollokasies en strukture van spesifieke leksikale items te ondersoek, soos om die Engelse *head* met die Afrikaanse "hoof" te vergelyk. 'n Mens kan jou 'n Engelse spreker voorstel (wat Afrikaans bestudeer) met 'n assosiasie tussen die vorm *head* en 'n verskeidenheid betekenis wat met *head* geassosieer word, en dan die moontlike ooreenstemmende Afrikaanse woorde d.m.v. die parallelle tekste kan waarneem.

In tabel 3.3 is 'n aantal voorbeelde van Afrikaanse ekwivalente van die Engelse woord *head*. Die voorbeelde toon aan dat sommige uitgebreide betekenis van *head* in beide Afrikaans en Engelse werk (bv. *price on his head*). In ander gevalle werk dit egter nie (soos *head into the new year*). Een belangrike verskil tussen Engels en Afrikaans wat duidelik in die ondersoek van parallelle tekste aangetoon word, is die

lae voorkoms of afwesigheid in Afrikaans van 'n *head of X*-betekenis, wat met kop geassosieer word. Die vertalings vir dit was meestal woorde soos “bestuurder”, “leier” en “bopunt”.

Tabel 3.3

SABMiller heads into the new year	<i>SABMiller pak die nuwe jaar aan</i>
Finnet puts its head on the block	<i>Finnet sit sy kop op 'n blok</i>
Steward, head of financials at Sanmed	<i>Steward, Sanmed se fondsbestuurder</i>
died in a head on collision	<i>in 'n botsing van voor verongeluk</i>
the iComtec headstone reads	<i>op iComtec se grafsteen staan</i>
that is the price on Share Bonds' head	<i>dit is die prys op Share Bonds se kop</i>
head of the [...] movement	<i>leier van die [...] beweging</i>
at the head of the investment rush	<i>aan die voerpunt van die beleggingstormloop</i>
The Sunday Times head blasted	<i>Sunday Times se opskrif het uitgeblaker</i>
Genmin in over its head	<i>bo Genmin se vuurmaakplek</i>
stays at the head of the ladder	<i>bly aan die bopunt van die leer</i>

In die bostaande tabelle is voorbeelde van hoe parallelle korpusse gebruik kan word in die ondersoek na frasale patrone, kollokasies en leksikale polisemie. Daar is ook nog verdere taalaspekte wat ondersoek kan word, byvoorbeeld, die organisasie van diskoers en retoriese strukture soos die Engelse *well* en Afrikaanse “goed”.

3.5.2.3 Die gebruik van parallelle tekste in die onderrig van vertalers

Vertalers werk met twee of meer tale. Volgens Pearson (1998:101) is dit nie voldoende om die betekenis van 'n term in net die brontaal te identifiseer nie. Vertalers moet ook die gepaste ekwivalent in die doeltaal identifiseer. As die moontlike ekwivalent deur die gebruik van 'n woordeboek geïdentifiseer is, moet die vertaler ook bevestiging kry dat dit gepas is. Vir daardie doel stel Pearson voor dat daar van parallelle tekste gebruik gemaak word. Dit is tekste met dieselfde algemene onderwerpveld en met dieselfde kommunikasiefunksie. In haar ondersoek is gebruik gemaak van twee parallelle tekste, een in Frans en een in Engels. Die Franse teks het

in *Science et Vie* verskyn (April 1992) en is getiteld “Des Neurones Electroniques pour rendre le ordinateurs intelligents”. Die Engelse teks het in *Scientific American* verskyn (September 1992) en is getiteld “How neural networks learn from experience”. Vir die doel van haar navorsing het sy die term *neuron* (Frans: *neurone*) gekies. Sy het die benadering gekies om aan studente te demonstreer dat dit soms moontlik is om uit ’n enkele teks voldoende inligting te verkry wat benodig word om ’n term te verstaan.

Soortgelyke ondersoeke is vir doeleindes van hierdie studie gedoen en word in hoofstuk 5 volledig beskryf.

Volgens Barlow (2000:113) laat die gebruik van parallelle tekste navorsers toe om die hoofooreenkomste tussen spesifieke woorde en strukture in twee tale te ondersoek. Navorsers kan parallelle tekste gebruik om ’n aanvoeling vir ’n tweede taal te verkry asook konkrete kennis oor ooreenkomste.

Die begrip dat daar ’n woord-vir-woord ekwivalensie tussen verskillende tale bestaan is een van die basiese probleme wat nuwe navorsers in vertaalkunde moet oorkom. ’n Voorbeeld hiervan is die bogemelde gebruike van *head*. Dit kan aanvaar word dat die hoofvertaling van *head* in Afrikaans “kop” is. Dit sal maklik geleer en onthou kan word. Dit is egter nodig dat navorsers moet weet dat nie alle gevalle van *head* as “kop” vertaal word nie. Die analise van die parallelle tekste wat in tabel 3.2 aangetoon is, verduidelik hierdie punt duidelik. Deur die resultate van parallelle tekste te analiseer, verkry navorsers ’n duidelike empiriese demonstrasie van die verskeidenheid ooreenkomste tussen Engels en Afrikaans. Volgens Barlow (*ibid.*) kan goeie woordeboeke ook soortgelyke voorbeelde aantoon, maar in woordeboeke ontbreek die ryk konteks wat in parallelle tekste voorkom. Parallelle tekste het die verdere voordeel dat daar na verskeie patrone gesoek kan word. Woordeboeke verskil ook grootliks in die mate waartoe dit kollokasie inligting kan verskaf. Die gebruik van parallelle korpusse verskaf belangrike inligting wat betref die relatiewe frekwensie van verskillende konstruksies en kollokasies. Wanneer die resultate van ’n parallelle konkordansie ondersoek word, is dit moontlik om die uitkomst te sorteer en die resultate te ondersoek. Sterk en gereelde ooreenkomste staan duidelik uit. Deur die ondersoek in beide rigtings (bv. Engels-Afrikaans en Afrikaans-Engels) te doen, word goeie voorbeelde verskaf van die verkose strukture in beide tale.

Barlow (*ibid.*) beweer dat studente probleme ervaar om die eiesoortigheid te verstaan wat in die doeltaal gebruik word en wat nie in die brontaal voorkom nie. Hy noem as voorbeeld die konteks van die Engelse *for* en die Spaanse *por*. Ten einde 'n ryke aanvoeling vir vertaalekwivalente te ontwikkel kan die konteks van strukture in 'n SWIK- (*KWIC*) formaat ondersoek word. Daardeur word 'n aanduiding gegee van die faktore wat die verskillende keuses vir vertaling van 'n woord bepaal.

Parallele tekste voorsien in effek 'n aanlyn gekontekstualiseerde woordeboek wat vertalers kan gebruik. Die ekwivalente word aangetoon asook die konteks, wat belangriker is. Vertalers kan ook die domein van 'n ondersoek kies, deur van parallelle tekste met taal vir spesifieke doeleindes gebruik te maak, byvoorbeeld wetenskaplike tekste, ekonomiese tekste, mediese tekste, ensovoorts. Die korpus wat vir doeleindes van hierdie studie gebruik is, is die artikels oor maatskappye en aandele wat in die Engelse en Afrikaanse uitgawes van *Finweek* verskyn het en 'n ondersoek is gedoen na die voorkoms van metafoor in die spesifieke diskoers.

3.5.2.4 Die ondersoek van parallelle tekste

As gevolg van die toenemende gewildheid van navorsing oor parallelle tekste, is sagteware soos ParaConc (Barlow, 1999) ontwikkel wat gebruik kan word om sinne in enige twee tale in lyn te bring. Dit stel navorsers in staat om 'n verskeidenheid ondersoeke te verrig.

Die teks vir hierdie ondersoek was in elektroniese formaat beskikbaar en die kwantitatiewe ondersoek is met behulp van die konkordansiefunksie van ParaConc gedoen. Aangesien die navorser slegs daarin geïnteresseerd was of sekere metafore moontlik in die teks teenwoordig sou wees (OORLOG, SPORT en SPELE), is eerstens, 'n woordelys saamgestel met lemmas uit hierdie drie domeine. Die woorde is in die konkordansieprogram ingevoer om die frekwensie te toets en elke voorkoms is nagegaan om te sien of dit in 'n metafoor verskyn. In hoofstuk 5 word die metode wat vir die doeleindes van hierdie studie gevolg is in meer besonderhede verduidelik.

Tweetalige konkordansieprogramme, soos onder meer ParaConc, werk met parallelle korpuse wat tekste en hul vertalings bevat. Hierdie korpuse is gewoonlik op paragraaf- of sinsvlak in ooreenstemming gebring. Tweetalige konkordansies is in baie opsigte dieselfde as eentalige konkordansies aangesien daarmee alle voorkomste van 'n soekpatroon asook die onmiddellike kontekste opgespoor kan word. Tweetalige korpuse spoor ook die ooreenkomstige vertaalde segmente op. Dit spoor al die segmente op waarin die soekpatroon in die een taal voorkom, saam met al die ooreenkomstige segmente in die ander taal. Die twee stelde resultate word gesamentlik vertoon.

Tweetalige konkordansies kan vir verskeie ondersoeke gebruik word. By vertalings kan ondersoek ingestel word na hoe die vertaler sekere linguistiese eienskappe gebruik het. Daar kan ook dieper gekyk word na wat met kultuurspesifieke verwysings in vertaling gebeur.

Volgens Bowker en Pearson (2002:129) kan konkordansie-instrumente vir die volgende gebruik word:

- om woordelyste en konkordansies saam te stel
- woordelyste met meer inligting oor die teks
- woordklusters om term-kandidate te identifiseer
- woordklusters om vas te stel watter woorde saam hoort
- konkordansies om te leer op watter wyse 'n spesifieke woord gebruik kan word
- konkordansies om die betekenis van 'n woord of frase te gebruik

3.6 ParaConc

ParaConc is 'n soekprogram wat patrone in tekste ondersoek, gebaseer op 'n soeknavraag. Dit klink eenvoudig, maar dit kan na gesofistikeerde analyses van leksikale, grammatikale en teksstrukture lei, aangesien dit die navorser toelaat om op 'n maklike manier rare voorkomste van woorde of stringe op te spoor. Dit kan ook stringe binne die konteks van ander stringe opspoor, byvoorbeeld, die voorkoms van "ekonomie" wat voor en na 'n titel volg. Normaalweg ondersoek dit tekste om spesifieke taalpatrone op te spoor en aan te dui.

3.6.1 'n Basiese konkordansiesoektoeg

ParaConc is 'n veeltalige konkordansieprogram wat 'n belangrike nuwe dimensie aan die soekproses verleen. Daar kan, byvoorbeeld, 'n eenvoudige soektoeg gedoen word van die Afrikaanse woord "aandeel" in die Engelse/Afrikaanse parallelle korpus. Sodra die soektoegnavraag (*search query*) ingelees word, begin die program deur die tekslêers te soek na voorkomste van die soekstring. In hierdie voorbeeld dus na die woord "aandeel" gesoek. By so 'n eenvoudige woord is die resultaat gewoonlik vinnig beskikbaar. Die resultate van die soektoeg verskyn in 'n venster wat bekend staan as die konkordansie-resultaatvenster. In figuur 3.1 word die resultaat wat so verkry word gewys.

Figuur 3.1 Die resultaat in twee tale

Die teksresultate in die voorbeeld word in twee dokumente verdeel. In die boonste gedeelte van die venster word elke voorkoms van die soekwoord wat die program opspoor gekopieer, saam met die voorafgaande en opvolgende teks. Die soekwoord word gesentreer en is donkerder. Hierdie formaat word die SWIK, Snel Woorde In Konteks, genoem (*KWIC, Quick Word in Context*). Die woorde wat die sleutelwoord omring kan gekleur wees en is op potensiële kollokasies van die soekwoord dui.

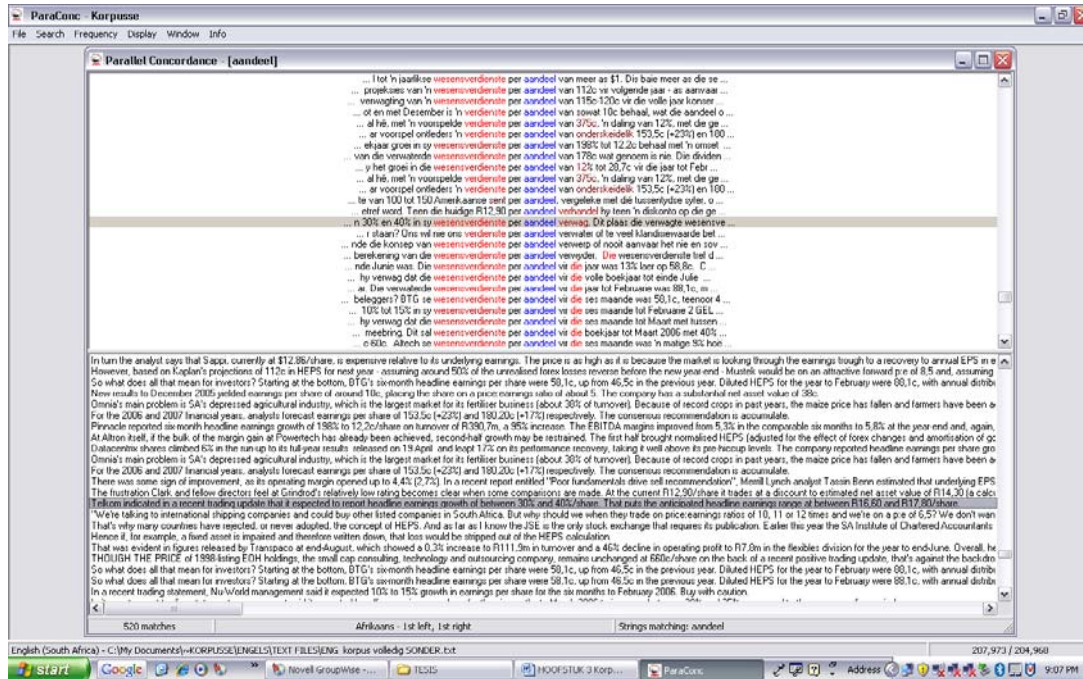
3.6.1.1 Resultaat in twee tale

Die onderste gedeelte van die venster bevat die Engelse sinne (of meer spesifiek, tekssegmente) wat opgestel is met die trefpunte wat in die boonste venster vertoon word. Indien die eerste voorkoms van “aandeel” in segment 234 van die Afrikaanse teks voorgekom het, plaas die program segment 234 van die Engelse teks in die onderste venster. Hierdie proses word vir al die voorkomste van “aandeel” herhaal. Hier word gewerk met (veronderstelde) ekwivalensie in die sin- of segmentvlak en binne die ekwivalensie kan die woord- of frase-ekwivalente bepaal word. Daar is geen waarborg dat ’n Afrikaanse woord wat verdonker word en in die SWIK vertoon word in die ekwivalente Engelse sin vertaal is nie. Die program dui slegs die sin- of tekssegment aan wat ekwivalent is op grond van die opstelling van die Afrikaanse sin wat die sleutelwoord bevat.

3.6.1.2 Om die resultaat te sorteer

Daar kan op enige voorkoms van “aandeel” geklik word en dan word die ekwivalente Engelse segment ondersoek om te bepaal hoe dit vertaal is. Die volgende stap is om die resultaat te sorteer sodat ooreenkomstige opstellings in lyn gebring word. Om, byvoorbeeld, die vertaling van “voorkeuraandeel” te ondersoek, kan die resultaat so sorteer word dat al die voorkomste van “voorkeuraandeel” gesamentlik vertoon word (raadpleeg figuur 3.2). Die voorkomste word in alfabetiese volgorde sorteer volgens die woord wat die soekterm voorafgaan. Die voordeel van hierdie sortering aan die linkerkant is dat dieselfde byvoeglike naamwoorde van “aandeel” saam sal voorkom. Die program herrangskik die konkordansielyn op so ’n manier dat dit die resultate in onthullende maniere vertoon. Deur na die resultate van die konkordansies te kyk, is die visuele patrone sigbaar wat gevorm word deur verskeie identiese patrone wat die soekwoord omring. Dit is moontlik om op interessante voorbeelde te klik en dan die ooreenkomstige sin in die Engelse teks te ondersoek. Deur die konkordansie resultate redelik vinnig deur te kyk gaan, word ’n visuele patroon geskep deur verskeie identiese woorde wat die soekwoord omring. Dit sal kenmerkend genoeg wees om ’n mens se oog te vang. Daar kan nou op interessante voorbeelde geklik word en die ooreenstemmende sin in die Afrikaanse teks kan ondersoek word. Dit kan ook

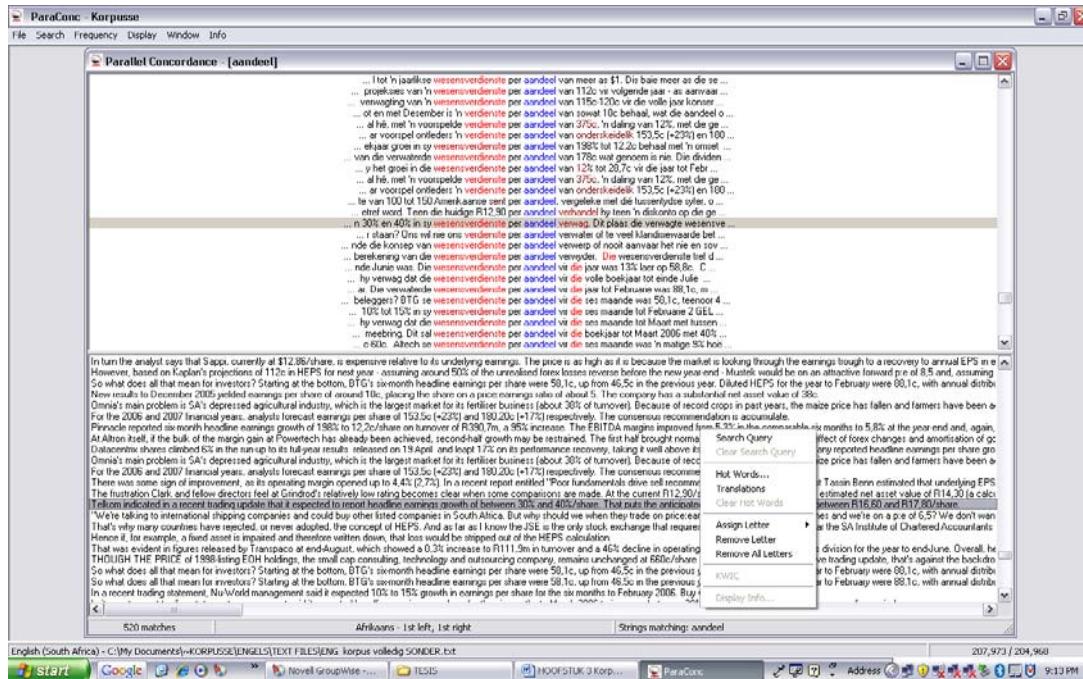
andersom gedoen word. Die program beskik oor die vermoë om die Afrikaanse of Engelse teks afwisselend te aktiveer, na aanleiding van die ondersoek wat verlang word.

Figuur 3.2 Sorteer van resultate

3.6.1.3 Voorgestelde vertalings

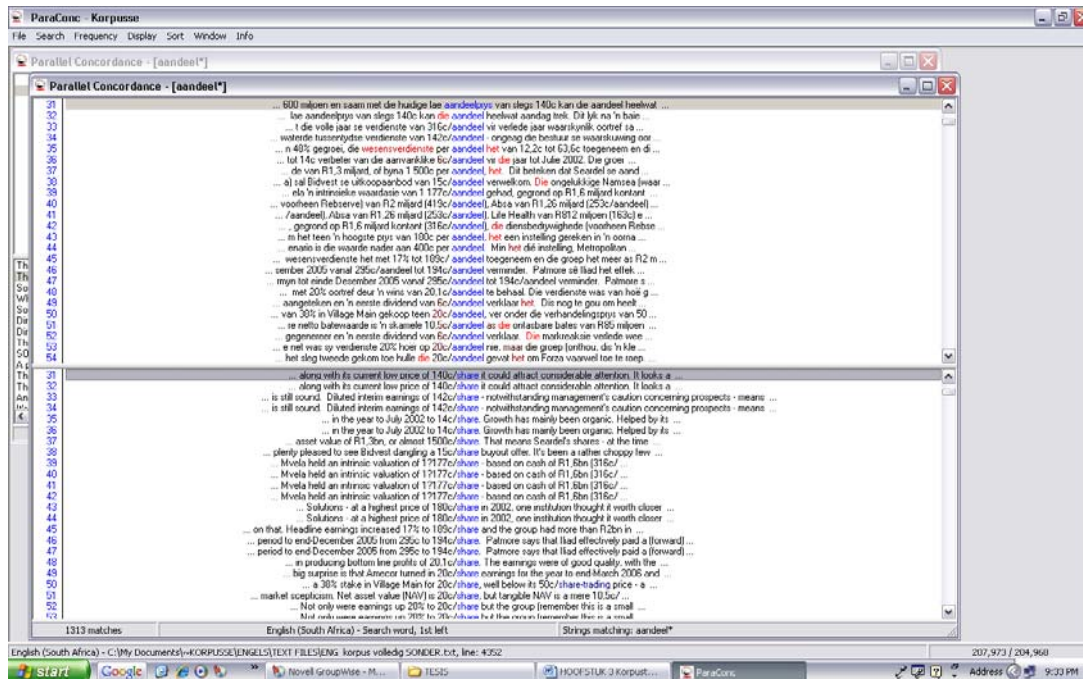
Dit is moeilik om die posisie van moontlike Afrikaanse vertalings van “aandeel” in elke Engelse segment te vind. Om dit te vergemaklik, kan voorgestelde vertalings vir “aandeel” verlig word deur die looper in die onderste Engelse resultaatvenster te plaas en dan op die regterkantse muisknoppe te klik. Die kieslys in figuur 3.6 wip op en gee toegang tot die gewone soekopdragte. ’n Moontlike vertaling, soos *share* word ingelees en die program verlig dan alle voorkomste van *share* (raadpleeg figuur 3.3).

Figuur 3.3 Alle voorkomste van “aandeel” in die korpus

3.6.1.4 SWIK (KWIC)

Die konteks vir die Engelse resultate kan verander word sodat die resultate in die onderste venster verander word na 'n SWIK-uitleg (vir daardie segmente wat *share* bevat). Die sorteerprosedure herrangskik die resultate in die onderste venster en vertoon die inligting soos in figuur 3.4. Die doel van hierdie funksie is om heen en weer tussen die Engels en Afrikaans te beweeg en dit gee aan die ondersoeker 'n aanvoeling vir die verbintenis tussen die twee tale.

Figuur 3.4 Voorbeeld van SWIK

3.6.1.5 Hot words

ParaConc het 'n funksie waar moontlike vertalings en ander verwante woorde en geassosieerde woorde (kollokasies) deur die program self voorgestel word. Dit word die sogenaamde *hot words* genoem. Die program maak 'n lys van hierdie woorde in rangorde. Die getalle kan as 'n gemiddelde aanduiding geneem word van die relatiewe sterkte (*hotness*) van die verskillende woorde. Op grond van die resultate, kan die voorkoms van die woorde verder in meer besonderhede ondersoek word.

3.6.2 Korpusfrekwensieinligting

3.6.2.1 Frekwensiekeuses

Afhangende van die aard van die ondersoek is dit soms in 'n korpusondersoek nodig om die liniêre struktuur van 'n teks te verdeel in individuele woorde wat getel kan word. Die resultaat is 'n woordelys, wat gewoonlik 'n frekwensietelling vir elke woord toon met die frekwensie uitgedruk as 'n persentasie van die hele korpus. Die program beskik oor die vermoë om die frekwensielys saam te stel om aan spesifieke vereistes te voldoen. Die ondersoeke kan, onder meer, die minimum en maksimum

frekwensies voorskryf. Dit is dus maklik om, byvoorbeeld, die twintig mees frekwente woord of die 100 minste frekwente woord in 'n korpus te vind. Grammatikale of funksionele woorde soos byvoorbeeld “die” en “of” kom gewoonlik baie dikwels voor en dit is beter om hierdie tipe woorde uit te laat en te konsentreer op woorde wat interessant is en wat andersins deur die meer frekwente woorde weggesteek kan word. 'n “Stoplys” kan geskep en in die program gelaai word om die woorde uit te laat wat nie oorweeg moet word nie.

Count	Pos	Word
14631	7.0894%	die
3063	2.4701%	in
3060	1.7383%	het
1817	0.8885%	dat
1704	0.8313%	as
1009	0.5313%	aan
907	0.4915%	miljoen
927	0.4523%	meer
884	0.4313%	eë
830	0.4049%	jaar
771	0.3762%	deur
716	0.3493%	meer
714	0.3483%	...
592	0.2888%	aandeel
564	0.2752%	dit
557	0.2717%	by
520	0.2537%	aandeel
512	0.2493%	maatskappy
479	0.2337%	dis
470	0.2293%	soos
469	0.2288%	moet
466	0.2274%	ut
465	0.2269%	an
463	0.2259%	groep
448	0.2186%	doos
420	0.2080%	naam
414	0.2020%	groot
391	0.1900%	baie
395	0.1870%	ander
377	0.1839%	beleggers
376	0.1834%	gaan
376	0.1834%	hulle
372	0.1815%	egter
360	0.1756%	merk
367	0.1742%	miljard
327	0.1595%	nou
300	0.1464%	verlede
294	0.1434%	uivoerende

Figuur 3.5 Voorbeeld van 'n gedeelte van die Afrikaanse frekwensielys wat gegenerer word voordat die voorgeskrewe lys stopwoorde uitgelaat is

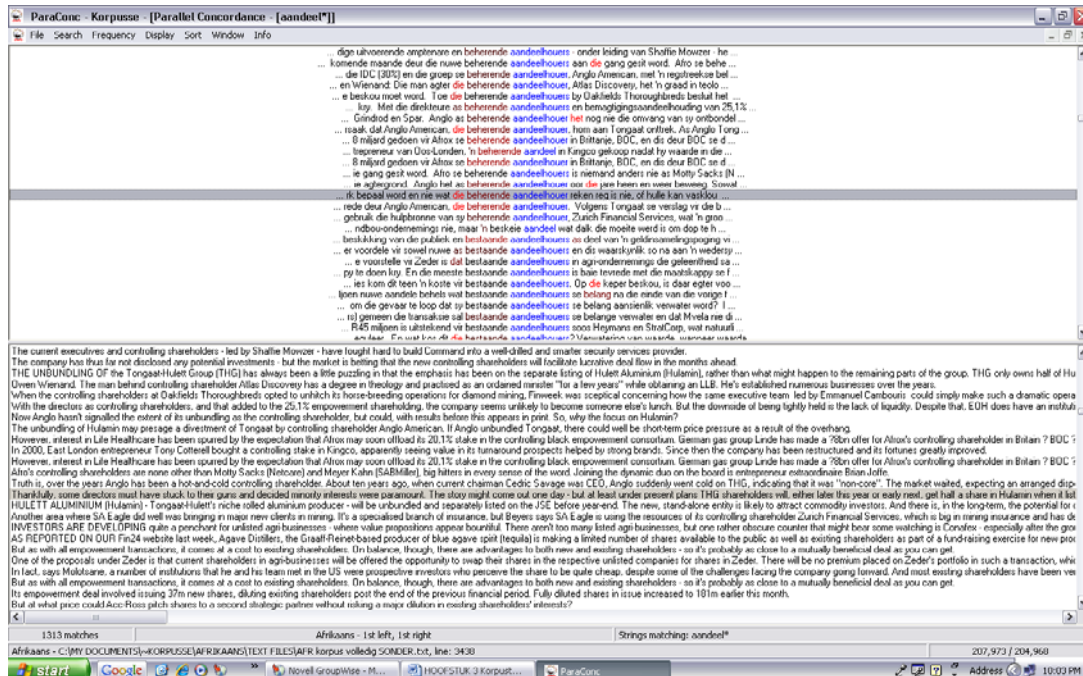
3.6.3 Kollokasies en kollokering

Die program het die vermoë om kollokasies van 'n soekwoord te bereken. Die kollokasies van 'n woord is die woorde wat gereeld in sy omgewing voorkom.

3.6.3.1 Kollokasiefrekwensies

In die program word berekenings van kollokasie-frekwensie aan 'n spesifieke soekwoord gekoppel. Die kollokasie-data wat geproduseer word, word in vier kolomme georganiseer, met 'n kolom vir elke posisie wat die sleutelwoord omring, tweede links, eerste links, eerste regs en tweede regs.

Die belangrikste twee funksies van frekwensiestatistiek in die program is korpusfrekwensie en kollokasiefrekwensie. Die program vertoon die kollokasies van die soekterm in terme van frekwensie deur dit in die teks te verlig en die helderheid van die kleur wat gebruik word, dui die frekwensie van die inligting aan, soos aangetoon in figuur 3.7. Die sagteware verlig moontlike kollokasies van die soekwoord binne die konkordansie-resultaatvenster. Dit is vir die ondersoeker moontlik om wydte van die verligte kollokasies te stel, byvoorbeeld, dat die vyf mees frekwente kollokasies vir elke posisie in die wydte verlig moet word. Daar is verskeie opsies in die program om hierdie funksie nog verder te verfyn.

Figuur 3.6: Verligte kollokasies

Bogemelde is slegs 'n paar voorbeelde van watter moontlike ondersoek deur ParaConc gedoen kan word. ParaConc is 'n omvattende en uitgebreide program vir die ondersoek van parallelle tekste. 'n Volledige uiteensetting en bespreking daarvan word nie in hierdie dokument gegee nie, aangesien 'n deurtastende bespreking van die program nie deel van die navorsing vorm nie. Vir doeleindes van hierdie studie is slegs daardie funksies van ParaConc gebruik wat vir die doeleindes van die spesifieke ondersoek na die voorkoms van aangeduide metafore in *Finweek* benodig is (raadpleeg hoofstuk 5).

3.7 Samevatting

Korpuslinguistiek is een van die meer opwindende metodologiese ontwikkelings in taalkunde sedert die 1950's. Dit het die afgelope dertig jaar tot 'n volledige dissipline ontwikkel en die snelle uitbreiding van rekenaartegnologie en die ontwikkeling van die internet het nuwe navorsingsmoontlikhede vir taalkundiges en navorsers in vertaling geskep. 'n Nuwe korpusgebaseerde benadering tot taalonderrig en vertaling het ontstaan en dit reflekteer 'n veranderde houding onder baie taalkundiges oor wat as 'n voldoende empiriese studie van taal beskou kan word.

Die bestudering van groot volumes tekste het die skryf van rekenaarprogramme vir ontleding geïnisieer en met behulp van hierdie programme het nuwe en interessante studies ontstaan, onder meer om parallelle tekste te bestudeer. Parallelle tekste word gebruik in die opleiding en onderrig van vertalers en verskeie taalaspekte kan bestudeer word, onder meer parallelle konkordansies. Deur middel van programme soos ParaConc kan ondersoek gedoen word van korpuse wat bestaan uit taal vir spesiale doeleindes (TSD) en interessante afleidings in die veld van kritiese taalkunde kan hieruit voortvloei.

In die volgende hoofstuk word gekyk na die ontwerp en samestelling van 'n parallelle korpus van metafore oor aandele en markte in *Finweek* as taal vir spesiale doeleindes.

HOOFSTUK 4

'N PARALLELE KORPUS VAN METAFORE OOR AANDELE EN MARKTE IN *FINWEEK* AS TAAL VIR SPESIALE DOELEINDES

4.1. Inleiding

Taal vir Spesiale Doeleindes (TSD) (of “Language for Special Purposes” (LSP)) is ’n vertakking van toegepaste taalkunde. Dit verwys na ’n verskeidenheid van taal wat deur lede van ’n spesifieke belangstellingsveld gebruik word en fokus op die taal se genres, styleienskappe en tegniese leksis. Navorsing oor TSD het betrekking op areas van taalonderrig, vertaling en die ontwerp van gespesialiseerde woordeboeke. Navorsers en taalkundiges het sedert die 1990’s daarin begin belangstel om ondersoek in te stel na die gebruik van korpuse vir die bestudering van TSD (Bowker en Pearson 2002:1).

In die voorafgaande hoofstuk is die basiese beginsels van korpusgebaseerde vertaalkunde en die verskillende soorte korpuse bespreek. Daar is ook vermeld dat die gebruik van metafoor veral relevant is in TSD-kontekste, aangesien dit ’n baie algemene manier is om die leksikon uit te brei. In hierdie hoofstuk word TSD eerstens beskryf en aangetoon in watter mate dit verskil van taal vir algemene doeleindes (TAD). Daarbenewens is die fokus op die ontwerp en analise van ’n vertaalgedrewe parallelle korpus, naamlik ’n versamelde elektroniese teks met die doel om TSD, en meer spesifiek metafoor in finansiële mediadiskoers oor aandele en markte, te bestudeer.

Korpuslinguistiek is van nut om empiriese data oor spesifieke gebruike van ’n taal te verskaf. Die vooruitsig om ’n korpus te ontwikkel van taal vir gebruik in TSD-domeine is aantreklik, aangesien dit makliker is om ’n verteenwoordigende monster van taalgebruik binne ’n funksionele domein van taal te kry as wat dit vir taal in die algemeen is.

Verskeie saamgestelde korpusse is reeds beskikbaar, maar soms is dit nodig dat 'n navorser 'n eie korpus saamstel ten einde 'n spesifieke navorsingvraag te ondersoek indien dit betrekking het op TSD, soos die geval is met hierdie studie. In hierdie hoofstuk word aangetoon dat versigtige oorweging gegee moet word aan kwessies van korpusontwerp: watter soort teks ingesluit word, watter tale betrokke is, watter kriteria vir steekproewe gebruik word, wat die navorsingsdoelwit en toepassing van 'n projek is, en hoe die 'oordrag' van die gedrukte mediateks na 'n elektroniese korpus plaasvind. Hierdie kwessies kan die bevindinge wat op grond van die korpus gemaak word, beïnvloed.

Die korpusbenadering is verder voordelig in die geval van kontrasterende taalkunde, aangesien ekwivalente korpusse in twee tale versigtig uitgesoek kan word om te kontroleer vir register en onderwerp. Dit is moontlik waar soortgelyke registers en onderwerpe in elk van die twee tale bestaan, soos in hierdie studie, waar die ekwivalente Afrikaanse en Engelse tekste oor aandele en markte in *Finweek* vergelyk word.

In hierdie hoofstuk word gesteun op die navorsing van Bowker en Pearson oor TSD. Hul boek, *Working with Specialized Language: A Practical guide to using corpora*, het in 2002 verskyn, waarin omvattend aangetoon word hoe om korpusse en korpus-analise-instrumente te gebruik om navorsing oor TSD te doen. Wat die metodes vir die samestelling van 'n TSD-korpus betref, word gebruik gemaak van McEnery, Xiao en Tono se boek *Corpus-Based Language Studies. An advanced resource book* (2006).

Die studie maak van TSD gebruik aangesien dit die finansiële diskoers oor die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek* bestudeer om die voorkoms van metafoor in die teks te bestudeer om te bepaal om watter metafore die koherente metafoorklusters in die teks sentreer, of die metafore 'n begripsvormende funksie verrig, of die keuse van metafoor 'n begripsvormende in die finansiële funksie verrig, hoe die outeurs as kenners kommentaar op die aandelemark lewer en of die metafoor enige ideologiese effek het.

Die *Finweek*-artikels is vanaf die internet afgelaai en twee korpusse (Afrikaanse en Engels) is geskep om met die parallelle konkordansieprogram ParaConc te ondersoek. Daarna is die korpusse kwalitatief en kwantitatief ontleed. Die metodiek word volledig in hoofstuk 5 uiteengesit.

4.2 Taal vir spesiale doeleindes (TSD)

4.2.1 Omskrywing van TSD

Volgens Bowker en Pearson (2002:25) is taal vir algemene gebruik (TAD) (*language for general purposes (LGP)*), die alledaagse taal wat in koerante gebruik word, of die taal wat daagliks gebruik word om algemene sake in alledaagse situasies te bespreek. In hierdie studie sal na *taal vir algemene doeleindes* verwys word as TAD. TSD, daarenteen, word gebruik in die bespreking van gespesialiseerde kennisvelde.

In elke taal (soos Afrikaans, Engels, Duits, ens.) is daar beide TAD en TSD. Die moedertaalsprekers van 'n spesifieke taal is gewoonlik redelike kundiges van daardie taal se TAD. Wanneer 'n mens 'n nuwe taal aanleer, begin jy normaalweg die TAD van daardie taal leer om so gou as moontlik die basiese in die taal te kan verrig, soos om kos in 'n restaurant te bestel, padaanwysings te vra of om oor die weer te gesels. Al hierdie onderwerpe kan oor die algemeen bespreek word deur van TAD gebruik te maak, maar dit kan ook op 'n meer gevorderde vlak bespreek word deur TSD te gebruik. Kundiges gebruik TSD wanneer hulle sake soos gastronomie, rolprentkunde, meteorologie, ensovoorts bespreek (Bowker & Pearson, *ibid.*).

Daar is heelwat oorvleueling tussen TAD en TSD. TSD bevat 'n aantal gespesialiseerde terme en kombineer dikwels hierdie woorde op 'n spesiale manier. Daar sal ook heelwat algemene woorde in TSD-gesprekke opduik. Dit sou moeilik wees om 'n gesprek oor enige onderwerp te voer (selfs die mees gespesialiseerde onderwerp), sonder om heelwat alledaagse woorde soos “die”, “dit”, “is” of “baie” te gebruik. Net so gebeur dit dat gespesialiseerde woorde in die alledaagse taalgebruik opduik. Meyer en Mackintosh (2002:112) noem dit 'n determinologisasieproses: wanneer woorde en terme wat eers uitsluitlik aan 'n gespesialiseerde domein behoort het ook deur gewone mense in hul gewone alledaagse gesprekke gebruik word.

Gewoonlik gebeur dit as gevolg van die gebruik van die woorde in koerante of op televisie. Dit is dikwels mediese terme soos 'antibiotika', "MIV en VIGS", of rekenaarterminologie soos "mega-bites", "modem" en "RAM". Nog voorbeelde is woorde soos "tsoenami" en "xenofobie". Natuurlik is die gewone mens wat die woorde gebruik se kennis oor die terme nie so volledig soos dié van kundiges nie, en dit beteken dat die terme in TAD effens anders gebruik sal word as in TSD.

Meyer en Mackintosh (*ibid.*) noem die volgende interessante voorbeeld: *But watch the stock market – and Canada's **anorexic** dollar, which may come under attack by merciless currency dealers.* Die woord *anorexic* hou semanties verband met die mediese domein, maar dit is duidelik dat die woord hier 'n betekenisvolle verandering ondergaan het in sy migrasie van terminologie na algemene taalgebruik. *Anorexia* in die mediese domein verwys na 'n lewensgevaarlike siekte. In algemene taal dui dit op die begrip van iets kleins of swaks as dit gebruik word in verskillende prosesse, byvoorbeeld 'n anoreksiese oortreding of 'n anoreksiese aandagsomvang.

Gespesialiseerde woordeskat is 'n belangrike eienskap van 'n TSD en die dissipline wat by die versameling en beskrywing van gespesialiseerde onderwerpvelde betrokke is, word terminologie genoem. Die persone wat in hierdie dissipline werksaam is, word terminoloë genoem en hul vernaamste taak is om glossariums vir gespesialiseerde velde saam te stel (Bowker & Pearson, 2002:26).

Volgens Bowker en Pearson (*ibid.*) is TSD nie bloot TAD met 'n aantal terme wat bygevoeg is nie. 'n TSD het ook spesiale maniere waarop terme gekombineer word of inligting rangskik word wat verskil van TAD. As voorbeeld kan die TSD van ekonomie genoem word. Die TSD van ekonomie het 'n groot aantal gespesialiseerde terme wat nie deel uitmaak van TAD nie (bv. bruto binnelandse produk en marginale verbruikersgeneigdheid). 'n Bykomende eienskap van hierdie TSD is dat hierdie terme ook uitgedruk kan word deur van sekere afkortings gebruik te maak (bv. BBP en MVG). Hoewel hierdie terme en afkortings die mees sigbare verskille tussen die TSD en TAD van ekonomie is, is dit nie die enigste eienskap van hierdie TSD nie. Hierdie TSD het ook kollokasies, naamlik woorde wat tipies saam gebruik word. Wanneer 'n mens 'n ekonomiese verslag neerskryf, sal jy moet weet watter werkwoorde normaalweg met die naamwoord "begroting" gebruik word. Gebaseer op jou kennis

van 'n TAD mag jy dink dat die werkwoord “ondersoek” gebruik kan word (bv. die begroting word ondersoek). 'n Soektog in 'n gespesialiseerde korpus sal aantoon dat in ekonomie se TSD, begrotings ontleed word. In ekonomiese diskoers is daar talle voorbeelde hiervan: pryse styg of verminder, maar prysvlakke verhoog of verlaag.

Daar is stilistiese eienskappe wat met 'n spesifieke TSD verband hou. Byvoorbeeld, as die resultate van 'n begrotingontleding neergeskryf word, is daar 'n spesifieke manier waarop die inligting aangebied en georganiseer moet word. Die doel van die ontleding moet aangedui word, die metode wat gevolg is, moet uiteengesit word, die data wat gegenereer is, moet beskryf en bespreek word, en 'n tipe afleiding moet geformuleer word. In die meeste gevalle is dit nie aanvaarbaar om enige van hierdie inligting uit te laat of op 'n ander wyse aan te bied nie.

Gespesialiseerde woordeskatte, kollokasies en stilistiese eienskappe maak alles deel uit van TSD.

4.2.2 Gebruikers van TSD

TSD is die taal wat gebruik word in besprekings oor 'n gespesialiseerde onderwerpveld en die doel hiervan is om kommunikasie tussen mense te fasiliteer wat 'n gespesialiseerde onderwerp wil bespreek (Bowker & Pearson, 2002:27-28). Hulle identifiseer die onderstaande drie verskillende tipes TSD-gebruikers:

- Kundiges is mense wat opleiding of ervaring in 'n spesifieke veld het. Dit hoef nie noodwendig tegniese gevorderde persone of professionele persone te wees nie. By 'n stokperdjie soos kalligrafie of bergfietsry, is daar spesiale terme wat met die stokperdjie vereenselwig word (bv. “burnish”, “pounce” en “rubrication” by kalligrafie; of “barge”, “granny gear” en “bunny hop” in bergfietsry). Enige taal wat gebruik word om 'n gespesialiseerde onderwerp te bespreek kan as 'n TSD beskou word.
- Semi-kundiges kan studente of kundiges van verwante velde insluit wat met sekere van die betrokke terme en konsepte vertrou is.
- Nie-kundiges is mense wat om die een of ander rede in 'n situasie verkeer waar hulle TSD moet gebruik waarmee hulle nie bekend is nie. Dit sluit mense in soos tegniese skrywers of vertalers, wat wel opleiding in tale of taalkunde het, maar

nie bekend is met die gespesialiseerde onderwerp in die teks waaroor hulle moet skryf of wat hulle moet vertaal nie.

4.2.3 Verskillende vlakke van TSD-kommunikasie

Volgens Bowker en Pearson (*ibid.*) is daar verskillende vlakke van TSD-kommunikasie, aangesien TSD-gebruikers oor verskillende vlakke van kundigheid beskik. Kenners wat deur middel van publikasies in joernale kommunikeer, deel 'n gemeenskaplike agtergrond en gebruik taal wat uiters gespesialiseerd is. Dit is nie vir hulle nodig om aan hul lesers te verduidelik wat spesifieke terme en frases beteken nie.

Waar kommunikasie plaasvind tussen kundiges en semi-kundiges, byvoorbeeld tussen kenners van 'n spesifieke veld en studente, gebruik die kenners dieselfde hoogs gespesialiseerde terme wat hulle teenoor ander kundiges uit die veld sou gebruik, maar hulle sal die terme verduidelik waar nodig.

By kommunikasie tussen kundiges en nie-kundiges, sal die kundiges van minder terme gebruik maak en meer algemene taal gebruik om vereenvoudigde beskrywings van 'n gespesialiseerde konsep te gee. Voorbeelde hiervan is spesialisartikels in koerante. Die kundige verwag nie dat nie-kundiges dieselfde mate van begrip sal hê van die terme nie, maar dit is slegs belangrik dat die algemene idee oorgedra en begryp word.

4.3 Die ontwerp van 'n TSD-korpus

McEnery *et al.* (2006:15) onderskei tussen twee tipes korpusse in terme van die tekskategorieë wat in die korpus verteenwoordig word, naamlik algemene en gespesialiseerde korpusse. Algemene korpusse dien gewoonlik as basis vir 'n oorkoepelende beskrywing van 'n taal of taalvariasie. Die *British National Corpus* (BNC) is veronderstel om moderne Britse Engels as 'n geheel te verteenwoordig. Hierteenoor is gespesialiseerde korpusse geneig om domeinspesifiek te wees (bv. medies of regte) of genrespesifiek (bv. koeranttekste of akademiese prosa). Die *Guangzhou Petroleum English Corpus* is 'n voorbeeld van 'n Engelse korpus in die petrochemiese domein. Die *HKUST Computer Science Corpus* is 'n Engelse korpus

met voorbeelde uit voorgraadse teksboeke oor rekenaarwetenskap (McEnery *et al.*, 2006:60).

Sedert 1998 is daar heelwat belangstelling in die samestelling en ondersoek van gespesialiseerde korpusse in die professionele en akademiese omgewing. Die *Corpus of Professional Spoken American English (CPSA)* se een subkorpus van een miljoen woorde is saamgestel uit akademiese besprekings in fakulteitsraadvergaderings en komiteevergaderings wat gaan oor toetsing. Die ander subkorpus van CPSA bestaan uit perskonferensies van die Withuis. Die *Michigan Corpus of Academic Spoken English (MICASE)* bestaan uit ongeveer 1.7 miljoen woorde wat fokus op moderne universiteitdiskoers in die domein van die Universiteit van Michigan. Die *Professional English Research Consortium (PERC)* bestaan uit 100 miljoen-woorde *Corpus of Professional English (CPE)* wat uit gesproke en geskrewe diskoers bestaan. Dit word deur professionele persone in 'n wye reeks domeine gebruik, soos wetenskap, ingenieurswese, tegnologie, regte, medisyne en finansies (McEnery *et al.*, 2006:61).

4.3.1 Die grootte van die korpus

By die samestelling van 'n algemene korpus is dit verstaanbaar dat dit proporsioneel soveel tekste as moontlik sal dek, sodat die korpus maksimaal verteenwoordigend is van die taal of taalvariasie wat dit veronderstel is om te verteenwoordig (McEnery *et al.*, 2006:15).

Wanneer 'n korpus vir 'n spesifieke ondersoek saamgestel word, moet die navorsingsvraag verkieslik reeds bepaal wees. Dan is dit moontlik om vas te stel watter soort materiaal vir die korpus versamel moet word. In die geval van 'n ondersoek na TSD word na geskikte databronne gesoek. Indien sodanige data beskikbaar is, is die volgende besluit oor die grootte van die korpus. Die navorsers moet besluit oor die behoeftes van die projek en die beskikbaarheid van data. Dit is moontlik om meer bruikbare inligting uit 'n klein, goed ontwerpte korpus te bekom as uit 'n groter korpus wat nie aangepas is vir die navorser se spesifieke behoeftes nie.

Daar is nie vasgestelde reëls oor die ideale grootte vir 'n korpus nie en verskeie menings bestaan hieroor. Volgens 'n verslag van Friedbichler en Friedbichler (1997)

sal 'n korpus wat uit 500 000 tot vyfmiljoen woorde per taal bestaan (afhangende van die teikenveld), genoeg bewyse bevat vir 97% van taalnavae.

Ander navorsers is weer van mening dat hoewel baie groot korpuse met miljoene woorde verkieslik is vir navorsing in algemene taalt tekste, bevat korpuse wat kenmerkend kleiner is, voldoende resultate vir TSD. Bowker en Pearson (2002:48) beweer dat hulle ervaring aantoon dat selfs korpuse van tussen 'n paar duisend en 'n paar honderd woorde suksesvol was in TSD-studies.

McEnnery *et al.* (2006:72) is van mening dat 'n groot korpus nie noodwendig die beste korpus is nie. Volgens hulle is die grootte van 'n korpus wat benodig word om 'n navorsingsvraag aan te durf afhanklik van die frekwensie en verspreiding van die taalkundige eienskappe wat in daardie korpus oorweeg gaan word. Ook volgens Leech (1991:8-29) is grootte nie die oorheersende eienskap van 'n korpus nie. Indien eienskappe, soos byvoorbeeld die aantal teenwoordige- en verledetyd-werkwoorde in 'n taal ondersoek word, sal 'n korpus van 1 000 woorde voldoende wees. Volgens Shimazumi en Berber-Sardinha (1996:12) dien klein, gespesialiseerde korpuse 'n heel ander doel as groter multi-miljoenwoord-korpuse. Korpuse vir leksikale studie is baie groter as dié wat vir grammatikale studies gebruik word, want wanneer 'n navorser leksis ondersoek, stel hy belang in die frekwensie van die verspreiding van 'n woord wat gemodelleer kan word in teenstelling met al die ander in dieselfde kategorie (McEnnery *et al.*, *ibid*). In teenstelling hiermee is korpora wat ingespan word in die bestudering van grammatikale instrumente relatief klein, aangesien die sintaktiese vriespunt redelik laag is (Hakulinen *et al.*, 1980:104). Korpuse wat uitgebreide handaksies benodig (bv. semantiese annotasie en pragmatiese annotasie), is noodwendig klein. Baie korpusinstrumente plaas 'n beperking op die aantal konkordansies wat onttrek kan word. McEnnery *et al.* (72-73) benadruk dat korpuse wat self saamgestel word nie noodwendig klein hoef te wees nie, maar dat die optimale grootte bepaal word deur die navorsingsvraag wat beplan word om deur die korpus ondersoek te word, sowel as praktiese oorwegings.

Vroeë elektroniese korpuse van TSD, soos die *Brown Corpus* en die *Lancaster-Oslo-Berger (LOB)* –korpus, het ongeveer eenmiljoen woorde bevat. Deesdae, met die toenemende beskikbaarheid van tekste in elektroniese formaat, is dit nie ongewoon

om algemene taalkorpuse te kry wat honderdmiljoene woorde bevat nie (bv. die *British National Corpus* en *Bank of English*). Dit word egter algemeen aanvaar dat korpuse van TSD kleiner is as die korpuse wat vir TAG gebruik word. Die logiese redes hiervoor is dat dit moeiliker en meer tydrowend is om voorbeelde van gespesialiseerde tekste te kry in teenstelling met algemene tekste en ook dat TSD 'n meer beperkende stel algemene tale bevat (Bowker & Pearson, 2002:48).

4.3.2 Kopiereg en toestemming

Die beskikbaarheid van geskikte data wat in elektroniese formaat beskikbaar is, oefen 'n groot invloed op die grootte van 'n korpus uit. Die kwessie van kopiereg is 'n verdere faktor wat die grootte van 'n korpus beïnvloed. Indien 'n navorser bloot beskikbare data versamel en dit in 'n vrylik beskikbare korpus gebruik, kan dit tot 'n regsgeding aanleiding gee. Wat betref die data wat vir doeleindes van hierdie studie benodig is, is voldoende toestemming van die uitgewers, Media24, ontvang om tekste uit enige aantal artikels van *Finweek* te gebruik, mits die nodige erkenning verleen word. Ten einde die toestemming te bekom is aan die uitgewers verduidelik hoe die tekste gebruik en vertoon sal word. Aangesien die hele teks nie publiseer word nie en hulle reeds gedateerd is, is daar geen gevaar vir die uitgewers dat sy leserstal benadeel kan word nie.

4.3.3 Die samestelling van die TSD-korpuse

Die twee tekskorpuse waarop hierdie studie gebaseer is, is 'n versameling artikels oor maatskappye en markte wat in die Suid-Afrikaanse finansiële tydskrif, *Finweek*, verskyn het. Die korpuse is as 'n geheel aan 'n kwantitatiewe analise onderwerp en 'n kwalitatiewe analise is gedoen van 'n aantal voorbeeldartikels uit die korpuse. Die resultate word in hoofstuk 5 verskaf. Die analise het die strategie verskaf waarvolgens die impak van die metafoor op die diskoers bespreek word. Die fokus van die studie is oor die algemeen op die gebruik van metafoor in die vertaalde finansiële diskoers oor aandele en markte in die Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek*.

Die twee elektroniese tekskorpuse wat gebruik word, is spesiaal vir die studie saamgestel. Dit is in elektroniese formaat en bestaan uit tekste wat vanaf Maart 2006

tot November 2006 gepubliseer is, en wat in die Suid-Afrikaanse tydskrif *Finweek* verskyn het. Die Afrikaanse en Engelse uitgawes van *Finweek* het dieselfde inhoud en die Engelse en Afrikaanse tekste is in 'n parallele korpus versamel. Raadpleeg figuur 4.2.

Publikasie	Soort publikasie	Tydperk	Aantal artikels var korpus	Aantal woorde	Gemiddelde lengte var artikels (aantal woorde)
<i>Finweek</i> (Engelse uitgawe)	Weeklikse tydskrif	Maart 2006 – November 2006	500	211 727 (50.32%)	423.5
<i>Finweek</i> (Afrikaanse uitgawe)	Weeklikse tydskrif	Maart 2006 – November 2006	500	209 032 (49.68%)	418.1
<i>Totaal</i>			1000 (100%)	420759 (100%)	

Figuur 4.2 Data oor die publikasies oor aandele en markte

Vanuit 'n korpuslinguistieke oogpunt is die materiaal wat vir die studie gebruik is veral van belang, aangesien dit parallele tekstmateriaal verskaf wat stilisties en tematies ooreenkom en as voorbeelde geskik is om te vergelyk. Die aantal artikels wat gebruik is, is as voldoende voorbeeld geag vir 'n vergelykende studie van die metafore in die twee tale. Beide korpusse bevat die artikelopskrifte sowel as die teksartikels.

Volgens Cameron en Low (1999a:88) is daar drie stadiums in die metodologie van 'n metafoor-analise:

The methodology of metaphor analysis typically proceeds by collecting examples of linguistic metaphors used to talk about the topic ... generalising from them to the conceptual metaphors they exemplify, and using the results to suggest understandings or thought patterns which construct or constrain people's belief and actions.

Hierdie benadering stem ook ooreen met die funksionele benadering tot linguistiek en val binne die metodologie van kritiese diskoersanalise (KDA).

One of the key particularities of business – and, in fact, any special-interest media discourse – resides in the fact that the people journalists write about are overwhelmingly the readers themselves (Koller, 2004:44).

Dit is belangrik om inligting oor die demografie van *Finweek* se leserstal te voorsien. Dié inligting is vervat in bylaag 4.1.

By die bepaling van 'n metode vir die samestelling van die korpusse vir ontleding, is na die werk van verskillende navorsers gekyk wat soortgelyke ondersoeke verrig het. Charteris-Black en Ennis het in 2001 'n vergelykende studie gedoen oor die metafoor in Spaanse en Engelse finansiële verslaggewing oor die ineenstorting van die aandelemark in 1997. Charteris-Black en Musolff het in 2003 'n vergelykende studie voltooi oor Engelse en Duitse finansiële verslaggewing oor die verhandeling van die euro met die instelling daarvan in 2000. Koller het in 2004 'n studie gedoen oor die voorkoms van metafoor en gender in besigheidsdiskoers in vier verskillende Engelse finansiële tydskrifte, naamlik *Business Week*, *Economist*, *Fortune* en *Financial Times*. In haar studie is van beide Amerikaanse en Engelse tydskrifartikels gebruik gemaak, maar sy het nie 'n studie gedoen van die kultuurspesifieke aspekte van die tekste nie. In hierdie studie word wel gekyk na die kultuurspesifieke aspek, aangesien die Engelse en Afrikaanse artikels wat in die korpus vervat is, vertalings van mekaar is.

Die belangrikste vraag by die aanvang van die ondersoek was hoe om klusters van dominante metafore in die korpusse te bepaal.

Clusters are defined as a set of metaphoric expressions that tend to co-occur frequently in any given discourse – for example, hostile takeover and corporate marriage co-occurring as instantiations of the FIGHTING and the MATING metaphor, respectively, in texts on mergers and acquisitions (Koller, 2004a:47).

Om bogemelde vraag te beantwoord, is Koller se metode in hierdie studie gebruik, soos in 4.8 verduidelik word.

Kwantitatiewe analises is noodsaaklik, aangesien dit die basis verskaf waarop norme van taalgebruik beoordeel word. Sonder kwantitatiewe analise is dit nie moontlik om aan te toon of die gebruik van 'n spesifieke metafoor nuut of konvensioneel is nie,

aangesien hierdie opvatting van kwantitatiewe bevindings afhang van wat normaal is in taalgebruik.

Kwantitatiewe analises behels onder meer frekwensie en kenmerkendheid en beantwoord vrae oor hoe dikwels 'n spesifieke woord of frase in byvoorbeeld die Engelse korpus voorkom in vergelyking met die Afrikaanse korpus. Kwalitatiewe analises geskied vinniger aangesien dit nie betrokke is by die konteks van die doelvorms nie. Beide kwalitatiewe en kwantitatiewe analises is betrokke by die werklike gebruik van taal in teenstelling met die intensies van taalgebruik. Volgens Charteris-Black (2004:32) is kwalitatiewe analise noodsaaklik om die pragmatiese rol van metafoor te vertolk – byvoorbeeld of dit 'n positiewe of negatiewe evaluering oordra. Kwalitatiewe en kwantitatiewe analise is die effektiwste as dit in dialoog met mekaar geskied en elkeen vrae opper wat deur die ander beantwoord kan word.

Daar was twee stadiums in die aanvanklike prosedure van kwalitatiewe analise van die voorbeeldtekste: eerstens, is al die data deurgelees om die metafore per hand te identifiseer, deur 'n wye definisie van metafoor te gebruik. Die uitgangspunt was om die aanvanklike identifisering van metafoor te gebruik, sodat geen metafore misgekyk word nie. Hierdie metafore is geklassifiseer volgens hoëvlak- konseptuele metafore. 'n Tweede, meer gedetailleerde analise is gedoen deur 'n nouer definisie van metafoor te gebruik om die tekstuele en interpersoonlike aspekte van die metafore wat gebruik is vas te vang. Die tweede analise is met behulp van die program ParaConc gedoen. Hierdie analise het die basis voorsien om 'n vergelyking te tref van die rol van die metafore in die realisering van spesifieke retoriese doelwitte en in die realisering van tekstuele kohesie. Die doel van hierdie aspek van die studie was dat dit moontlik insig sou gee in die verskille en ooreenkomste van die diskoerseienskappe van die twee tale in dieselfde register van TSD.

4.4 Die samestelling van die parallelle korpuse vir die studie

4.4.1 Aantal tekste

Die grootte van tekste wat die totale aantal woorde betref, is in 4.3.1 bespreek. Dit is verder belangrik om te oorweeg hoeveel verskillende tekste in die korpus ingesluit

moet word, sowel as wie die skrywers is en hoeveel van die tekste deur dieselfde skrywers geskryf is. Wanneer 'n korpus gebruik word waar 'n groot aantal skrywers ter sprake is, sal 'n beter idee verkry kan word oor die terme en konsepte wat oor die algemeen in die betrokke TSD gebruik word. Om hierdie rede is die parallelle korpus vir hierdie studie saamgestel uit 500 (Afrikaanse sowel as Engelse) artikels oor aandele en markte, soos aangedui in figuur 4.2 onder afdeling 4.3.3. Ongeveer 30 verskillende skrywers was betrokke.

4.4.2 Medium

Die gedrukte media was 'n logiese keuse vir doeleindes van hierdie studie. Joernaliste van finansiële tekste maak gemaklik en natuurlik van metafore in hul skryfwerk gebruik. Tydens die skrywe van die artikels wat gebruik is, was die outeurs nie daarvan bewus dat hul artikels vir navorsing oor die gebruik van metafore in die teks ingespan sou word nie. Indien van gesproke media gebruik gemaak is, sou dit in die eerste plek moeilik wees om die gesproke tekste te kry en dit in elektroniese formaat om te skakel. Sprekers is ook geneig om versigtiger te praat indien hulle daarvan bewus is dat dit wat hulle sê agterna ontleed gaan word.

Aangesien die doel van die navorsing vir hierdie studie 'n ondersoek na metafore in finansiële diskoers in artikels oor aandele en markte in *Finweek* is, en die tekste elektronies op die internet beskikbaar is, was dit 'n gepaste formaat vir die studie.

4.4.3 Onderwerp

Die studie gaan oor die voorkoms van metafoor in artikels oor aandele en markte en daarom is dit vanselfsprekend dat die tekste vir die korpus daarvoor sou moet gaan. Baie beskikbare tekste in saketydskrifte of sakeblaaie is multidissiplinêr en daarom kon elke publikasie van die tydskrif nie as 'n geheel van die internet afgelaai en in die korpus opgeneem word nie, maar slegs daardie waarin dit oor aandele en markte gaan.

In *Finweek* word die artikels in verskillende subafdelings geplaas, byvoorbeeld in afdelings oor Eiendomme, Ekonomiese Tendense en Analise, ensovoorts. Vir die

doeleindes van hierdie korpus is net die artikels afgelaai wat in die afdeling Aandele en Markte verskyn het.

4.4.4 Taal

Aangesien die studie vertalingsrelevant is, is die artikels van *Finweek* gekies, want die tydskrif se Engelse en Afrikaanse uitgawes bevat dieselfde artikels (raadpleeg figuur 4.2). Dit was ook uiters geskik om die tekste in 'n parallelle korpus te laai, omdat die lengte van die Afrikaanse en Engelse artikels ongeveer dieselfde is.

By hierdie studie was daar nie 'n duidelike bron- of doelteks nie, aangesien die bronartikel soms in Afrikaans en soms in Engels is. Die oorspronklike artikels word deur die joernaliste geskryf in die taal wat hulle verkies, waarna die vertaalwerk deur die redaksie self gedoen word. Volgens die assistentredakteur, Colleen Naude (2008), is die verhouding van Afrikaanse tot Engelse joernaliste sowat een tot vier. Die redaksie bestaan uit Afrikaanse sowel as Engelse sub-kantore en daar is nie vertalers in diens van die tydskrifte nie. Die leserstal van die Afrikaanse *Finweek* is 69 000 en dié van die Engelse *Finweek* 102 000.

4.5 Die gebruik van 'n TSD-korpus om metafoor te ondersoek

Een van die gebruike van 'n korpus is om TSD te ondersoek en uit te vind watter woorde die meeste in daardie TSD voorkom. Dit kan gedoen word deur 'n lys saam te stel wat al die woorde in die korpus verteenwoordig en aandui hoeveel keer elkeen voorkom. Soos in hoofstuk 3 aangetoon, word 'n stoplys eers saamgestel om die mees algemene woorde, soos “die”, “en”, “in”, “met”, ensovoorts, uit te sluit. As die korpus eenmaal gebruik is om 'n paar potensieel interessante terme te identifiseer wat aan die TSD behoort, kan hierdie terme in konteks ondersoek word, deur die konkordansie te gebruik (verwys na 3.7.1). Deur na die terme in konteks te kyk, kan meer van hul betekenis en gedrag geleer word. Kollokasie is een manier om die gedrag van woorde te identifiseer. Kollokasies is karakteristieke patrone van woorde wat saam verskyn en dit kom prominent in TSD voor. Kollokasies word oor die algemeen gesien as woorde wat “saam pas” of woorde “wat in mekaar se geselskap gevind word.”

Soos vroeër in hierdie hoofstuk aangedui is, is konseptuele begrip noodsaaklik by TSD. Kundiges dra inligting oor gespesialiseerde konsepte oor en metafoor speel 'n belangrike rol in TSD-kommunikasie. Wanneer TSD gebruik word, maak sprekers en outeurs dikwels van metafore gebruik wat uit domeine “geleen” word wat nie verband hou met die TSD-onderwerp nie, maar wel op 'n ander manier verband hou. Daar is heelwat “oorlogstaal” en “sporttaal” in finansiële tekste, aangesien daar 'n persepsie is dat die sakewêreld 'n veld is waarop gestry en meegeding word.

'n Korpus is 'n baie nuttige instrument om metafoor te ondersoek. Deur van 'n korpus gebruik te maak, kan na terme binne 'n sekere konteks gesoek word en hierdie kontekste kan bestudeer word om ander terme en uitdrukkings te identifiseer wat gebruik kan word om 'n metafoor te konstrueer (Bowker & Pearson, 2002:215).

Volgens Charteris-Black (2003:155) is korpuslinguistiek veral handig om empiriese data te verskaf oor hoe konvensioneel of andersins besonders die gebruik van tale is. Dit is potensieel waardevol om verslag te doen oor die leksikon van spesifieke domeine in TSD. Dit is 'n aantreklike vooruitsig om 'n korpus oor taalgebruik in TSD te ontwikkel aangesien dit makliker is om 'n verteenwoordigende voorbeeld van taalgebruik in 'n funksionele domein te verkry as vir die taal in die algemeen. Korpusbenaderings is ook voordelig in kontrasterende linguistiek, want ekwivalente korpusse in twee tale kan sorgvuldig geselekteer word ten opsigte van register en onderwerp, soos in hierdie studie gedoen is. In hierdie studie is TSD-korpusse geskep wat insig kan gee in hoe taal verskil ten opsigte van die manier waarop tekstuele doelwitte bereik word in soortgelyke tekstipes, naamlik finansiële diskoers oor aandele en markte.

Hierdie studie se doelwit is om die gebruik van metafoor in artikels oor aandele en markte in die Afrikaanse en Engelse weergawes van identiese uitgawes van *Finweek* te vergelyk. Vanuit 'n korpus-linguistieke standpunt is hierdie materiaal interessant aangesien dit parallelle tekstmateriaal verskaf.

4.6 Tweetalige korpuse: voorafprosessering en inlynstelling

4.6.1 Metode

4.6.1.1 Aflaai vanaf die web

Beide die Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek* is op die webblad van Media24 beskikbaar (<http://www.media24>). Ten einde toegang tot die inhoud van die artikels te kry, is dit nodig om in te teken op beide die Afrikaanse en Engelse uitgawes van *Finweek*. Die intekenaar ontvang die harde kopieë in die pos en ontvang 'n wagwoord om webtoegang te verkry.

Die artikels op die webblad is in HTML-formaat beskikbaar. Elke Afrikaanse en ooreenstemmende Engelse artikels is gekopieer, in *Word* geplaas en as *Word*-dokument gestoor. Elke artikel is geredigeer om alle grafika, teksblokke en foto's uit te haal, en om die lettertipe en spasiëring eenvormig te kry, sodat dit in 'n aanvaarbare formaat vir die korpusdokument is. Dit is 'n baie tydsame taak hierdie.

Bylaes E en F bevat voorbeelde van 'n Afrikaanse en die ooreenstemmende Engelse artikel, soos dit op *Finweek* se webblad verskyn. Bylaes G en H bevat voorbeelde van dieselfde artikels, nadat dit vanaf die webblad gekopieer en as *Word*-lêers gestoor is.

4.6.1.2 Stoor van tekste

Die verskillende artikels word in lêers gestoor volgens die datum van die uitgawe waarin die artikels verskyn. *Word* stoor hierdie lys van artikels in alfabetiese volgorde volgens die artikelopskrifte. Dit is noodsaaklik om baie noukeurig tred te hou van hoe die artikels gestoor word, aangesien die Afrikaanse en Engelse lêers in alfabetiese volgorde verskyn en dan nie meer in die volgorde is soos dit in die tydskrifte verskyn het nie. Aangesien hierdie tekste in die finale fase in 'n parallelle korpus geplaas moet word, is dit nodig om aan elke artikel noukeurig 'n unieke nommer toe te ken. Daardie nommer verwys na die titel en die datum van uitgawe van die tydskrif waarin die artikel verskyn het. Hier moet ook in gedagte gehou word dat die Afrikaanse en Engelse artikels nie dieselfde opskrifte het nie. Ten einde enige verwarring uit te

skakel en veral vir latere opsporing van spesifieke artikels is dit nodig om 'n baie noukeurige register te hou van elke uitgawe om seker te maak dat elke artikel wel in Afrikaans en Engels verskyn het en afgelaai is.

4.6.1.3 Register van artikels

Bylaag I 'n voorbeeld van 'n register wat ten opsigte van elke uitgawe gehou is. Bylaag J is die groot register wat geskep is om die opspoor van enige artikel wat gebruik is moontlik te maak. 'n Soortgelyke register is ook geskep, waarin die Afrikaanse artikelopskrifte alfabeties gerangskik is. Al die lêers met Afrikaanse artikels is opeenvolgend in een groot *Word*-dokument afsonderlik as die Afrikaanse teks gestoor. Die Engelse lêers is dienooreenkomstig in 'n *Word*-dokument gelaai (met die artikels in dieselfde volgorde as die Afrikaanse artikels) en as Engelse teks gestoor. Die artikels is aaneenlopend in een *Word*-lêer gelaai en om te onderskei waar 'n nuwe artikel begin, is die opskrifte donkergedruk.

4.7 Korpusprosessering

Verdere voorafprosessering was nodig om die tekste vir inlynstelling (*alignment*) voor te berei. Programme wat inlynstelling doen, maak 'n aantal voorveronderstellings oor tekste en hul vertalings en dit is belangrik om seker te maak dat die tekste wat gebruik word aan die voorveronderstellings voldoen. Inlynstelprogramme aanvaar gewoonlik dat die bronteks en die vertaalde teks presies dieselfde aantal paragrawe het en verkieslik ook dieselfde aantal sinne. Inlynstelprogramme interpreteer lynbreuke as paragraafbreuk.

Om te bepaal of elke stel tekste dieselfde aantal paragrawe het, is die paragrawe (met die *Word*-funksie) in die onderskeie Afrikaanse en Engelse tekste getel en is gevind dat dit nie dieselfde aantal paragrawe het nie. Om die probleem op te los is 'n nuwe *Word*-dokument geskep wat beide die Afrikaanse en Engelse tekste bevat het. Die uitleg is drie tabelle en in landskapformaat. Die eerste tabel het die paragraafnommer bevat, die tweede tabel die Engelse teks, en die derde tabel die ooreenkomstige Afrikaanse teks. Bylaag K toon die parallelle tekste langs mekaar, om die vergelyking te fasiliteer.

4.8 Die bepaling van die leksikale velde vir analise

Om materiaal uit die korpusse vir kwalitatiewe en kwantitatiewe analyses beskikbaar te stel, was dit nodig om die spesifieke leksikale velde vir die analises te identifiseer.

Ten opsigte van die bepaling van die Engelse leksikale velde wat ondersoek is, is in hierdie studie gesteun op die werk van Koller (2004). Betreffende die Afrikaanse leksikale velde is 'n aantal relevante kandidaat-lemmas neergeskryf wat uit individuele artikels, tesourusse en woordelyste oor die betrokke onderwerpe versamel is. Die VSA se Departement van Verdediging se *Dictionary of Military Terms* (2009), is veral 'n ryk bron van militêre en oorlogsterme. By die soeke na lemmas vir gebruik ten opsigte van die oorlogsveld, is die saamgevoegde waarde van oorlog in gedagte gehou, deurdat woorde oor argaïese fisiese geweld (*bloed, bloei, kneus, slagting*) gekombineer is met woorde wat uit die wetenskap van oorlog voortspruit (*strategie, veldtog, van stapel stuur, lanseer*).

Nadat die leksikale velde in albei tale bepaal is, is die 40 geïdentifiseerde lemmas nagegaan om die verspreiding van woordklasse te bepaal. Dit was nie moontlik om ewe veel naamwoorde, werkwoorde, byvoeglike naamwoorde en bywoorde in te sluit nie. Die rede hiervoor is dat “where two words exist which are semantically related but of a different grammatical class, one may have a metaphorical use, which is not extended to the other” (Low, 1999:131).

'n Voorbeeld hiervan is die Afrikaanse woord *mag*. Die selfstandige naamwoorde *mag* en *magstryd*, en die byvoeglike naamwoord *magtige(r)* word dikwels in die artikels metafories gebruik as die konseptuele metafoer OORLOG EN MAG. Die werkwoord *bemagtig* word in die nuwe Suid-Afrikaanse kultuur so gereeld gebruik waar dit gaan om Swart Ekonomiese Bemagtiging, dat dit die metaforiese effek (spesifiek t.o.v. oorlog en stryd) verloor het.

By die keuse van lemmas is voorsetsels nie ingesluit nie, maar byvoeglike naamwoorde en bywoorde is ingesluit in navolging van Koller, wat van mening is dat “they evoke metaphoric models more readily than do preposition” (Koller, 2004a:49).

Wat *dooie* metafore betref (raadpleeg ook p. 52) is *dooie* metafore vir doeleindes van hierdie studie beskou as daardie metafore waar die oorsprong nie vir die gebruikers baie duidelik is nie en waar dit nie as 'n metafoor herken word nie. Volgens Koller (2004a:51) kan dit bepaal word deur te kyk of die vermengingsproses wat aanleiding gegee het tot die spesifieke uitdrukking steeds vir die teksgebruikers en doelgehoor van 'n spesifieke diskoersgemeenskap deursigtig is en of die deelnemers aan die diskoers steeds 'n kontras waarneem tussen letterlike en metaforiese uitdrukkings. Een metode is om na die kernbetekenisse te kyk soos dit in klein woordeboeke gegee word.

Voorbeelde hiervan is die Engelse woorde *campaign* en *launch*. In die *Collins Cobuild Dictionary* (1995), die *Concise Oxford Dictionary* (1995), en die *Longman Dictionary of Contemporary English* word die metaforiese betekenis van *campaign* eerste geplaas. Wat *launch* betref, gee al drie die woordeboeke die seevaart-, militêre en finansiële betekenis en in alle gevalle word die besigheidsbetekenis laaste geplaas (Koller, 2004a:50).

In *Die Verklarende Woordeboek van die Afrikaanse taal* (1984) en die *Groot Woordeboek van Pharos* (2005) word drie militêre betekenis vir “veldtog” eerste geplaas en die metaforiese betekenis laaste. Hierdie twee woordeboeke gee albei die metaforiese betekenis vir “van stapel stuur” eerste. Die HAT verklaar “teiken” as iets waarna geskiet word en verskaf geen metaforiese betekenis daarvoor nie.

Uit bogemelde voorbeelde is dit duidelik dat *campaign*, *launch*, *van stapel stuur*, *teiken* en *veldtog*, as dit op 'n skaal van deursigtigheid gemeet word, redelik bymekaar voorkom. Dit lyk asof dit op pad is om heeltemal ondeursigtig te raak of baie vinnig op pad is daarheen. Dit bly egter 'n belangrike vraag hoekom dit wel in finansiële diskoers gebruik word. Die feit dat sulke terminologie uit die militêre domein baie dominant in finansiële diskoers voorkom, is nie toevallig nie (raadpleeg ook na die bespreking van die oorlogmetafoor in 2.5). Die woorde word sekerlik nie doelbewus altyd deur alle outeurs gebruik nie, maar die teenwoordigheid daarvan is betekenisvol, aangesien dit saamval met dié van ander lemmas uit die oorlogdomein wat beslis meer metafories ervaar word, soos byvoorbeeld *stryd* en *blitsaanval* (Koller, 2004a:50).

Nadat die leksikale velde bepaal is, is in elke korpus gesoek na voorkomste van die lemmas waarop besluit is. Die aanvanklike soektog is gedoen met die konkordansieprogram van ParaConc. Die data moes verder per hand deurgewerk word om die nie-metaforiese gevalle en irrelevante metaforiese voorkomste te verwyder. Daardie metaforiese gevalle wat nie die realisering verteenwoordig van die konsepsuele metafore wat geïdentifiseer is nie, is as irrelevante metafore beskou, byvoorbeeld, as dit 'n metafoor was soos in: *Ongelukkig vir StratCorp hou die mark nog nie veel van die aandeel nie* (FWA13). Hier is die konseptuele metafoor DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME en dit is nie van die geïdentifiseerde konseptuele metafore van hierdie studie nie. Nog 'n voorbeeld is: *It became clear that the entire strategy and business model needed an overhaul* (FWE28). Hier word die konseptuele metafoor, MAATSKAPPYE IS MASJIENE, gebruik, wat ook nie 'n geïdentifiseerde konseptuele metafoor van hierdie studie is nie.

Nadat hierdie uitsonderings verwyder is, het die proses die volgende resultate opgelewer:

- Metaforiese uitdrukkings en die digtheid van metafore kom gereeld in die Afrikaanse en Engelse korpusse voor. Hierdie resultaat is verkry deur die gemiddeld per 1 000 woorde te bereken (raadpleeg tabelle 15.13 en 5.14).
- Wat metafoorklusters betref, is daar 'n gereelde voorkoms van metaforiese uitdrukkings oor die twee domeine heen in beide die Afrikaanse en Engelse korpusse.
- Daar is 'n gereelde voorkoms van metaforiese uitdrukkings oor die woordklasse en domeine heen in beide die Afrikaanse en Engelse korpusse.

Hierdie bevindinge toon aan hoeveel van die lemmas in werklikheid gerealiseer het en ook hoeveel keer die onderskeie tipes voorkom. Hierdie tipe-token verskil nogal heelwat in die Afrikaanse en Engelse tekste, byvoorbeeld in Engels kom *launch* 45 keer voor en in Afrikaans kom *van stapel gestuur* slegs vier keer voor; *defeat* kom in Engels 23 keer voor en *neerlaag* kom twee keer in Afrikaans voor. Hierdie kwantitatiewe resultate gee 'n aanduiding van die mate waarin die onderliggende

psigiese modelle (of dele daarvan) aktief is. Die kwantitatiewe bevindinge is ook 'n vertrekpunt wat aantoon in welke mate die deelnemers aan die betrokke diskoers die betrokke modelle vir 'n spesifieke doel oorweeg. Die resultaat toon verder kwantitatief aan watter konseptuele metafoor in 'n kluster meer oorheersend is. Die dominante metafoor kan dan as hipotese gestel word om ander metafore in die kluster te ondersteun. Die kwantitatiewe bewyse kan verder afgebreek word in woordklasse om te sien of 'n spesifieke metaforiese tipe op 'n spesifieke naamwoordstyl-, werkwoord-dinamiese of byvoeglikenaamwoord-deskriptiewe model gebaseer kan word (Koller, 2004a:52). Al die resultate van hierdie kwantitatiewe ondersoek word in tabelle 4.1 tot 4.12 aangetoon.

Die identifikasie van metafoor sal altyd staatmaak op intuïsie en hierdie subjektiwiteit tot metafoor sal in die algemeen versterk word deur 'n navorser se sensitiwiteit tot metafoor in die algemeen en sy/haar bekendheid met sekere spesifieke diskoersdomeine. Low (1999:64) stel die volgende lys voor wat aangepas kan word en waarvolgens 'n keuse gemaak kan word:

- Word konvensionele metafore voldoende uitgebrei? [Voorbeeld: *So what has attracted Wiese to PSG? Some reckon it's the lure of the highly promising Capitec Bank (FWE27)*].
- Word ander mense se konvensionele metafore ook kreatief uitgebrei? [Voorbeeld: *Powertech lewer kragtoer (FWA31)*].
- Dui die teksprodusente duidelik aan dat hulle 'n onderwerp in die vorm van 'n spesifieke metafoor waarneem? [Voorbeeld: *Uit die resultate van die motorvervaardigers en -verspreiders blyk dit duidelik dat verbruikers steeds die voet plat op die pedaal het (FWA18)*].
- Bespreek teksprodusente watter semantiese eienskappe oorgedra word? [Voorbeeld: *"It's like a Wild West style of corporate raiding," says Chris Hart, chief economist at Absa, commenting on the standoff at Simmes (FWE18)*, en *Hierdie maatskappy lyk ál meer na 'n goed geoliede masjien (FWA6)*].

Bogemelde punte verskaf waardevolle hulp wanneer 'n onderskeid getref word tussen konseptuele metafore van oppervlakkige metaforiese uitdrukkings, en dit verwyder die

idiosinkratiese gebruik van metafoor wat nie deel uitmaak van die konseptuele inligtingskaart van die diskoers nie. Dit is duidelik dat 'n enkele navorser dit nie binne 'n redelike navorsingsperiode kan toepas op al die gevalle van metaforiese uitdrukkings in die korpora nie. Dit is ook duidelik dat rekenaargegenereerde resultate baie verwerking met die hand vereis. Navorsing oor metafoor kan nogtans baie baat vind by 'n korpusanalise. Een van die voordele is dat korpusanalise die potensiaal het om die gebruik van metaforiese uitdrukkings oor woordklasse heen bloot te lê (Koller, 2004a:54). In die geval van parallelle korpusse is daar die bykomende voordeel dat die voorkoms van metaforiese uitdrukkings in twee verskillende tale vergelyk kan word.

As die hipotese gestel word dat heersende woordklasse die aard van die onderliggende kognitiewe modelle aandui, is dit noodsaaklik om te “discriminate between types of metaphor embodying specific configurations of metaphor features [and to this end] corpus research is crucial” (Steen, 1999:81).

4.9 Samevatting

In hierdie hoofstuk is TSD ondersoek en hoe dit verskil van TAD. Daar is aangetoon hoe en wie van TSD gebruik maak en dat daar verskillende vlakke van TSD-kommunikasie bestaan, afhangende van die vlak van kundigheid van die deelnemers.

Met verwysing na die werk van McEnery *et al.* (2006) is die ontwerp van TSD-korpusse bespreek met verwysing na algemene en gespesialiseerde korpusse. Verskillende menings oor die groottes van korpusse is ondersoek en die belangrike kwessie oor kopiereg en toestemming is aangeraak.

Wat die samestelling van TSD-korpusse vir hierdie studie betref, is aandag geskenk aan oorwegings soos aantal tekste, medium, ontwerp en taal. Aangesien die studie gaan oor die ondersoek na metafoor in vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte is ondersoek ingestel oor hoe 'n parallelle TSD-korpus saamgestel kan word vir doeleindes van die ondersoek. Die metode wat gevolg is met die samestelling van die parallelle TSD-korpus is beskryf, met verwysing na die aflaai van die tekste vanaf die web, die stoor van die tekste en die bestuur van die lêers. Die

korpusprosesseringsproses is verduidelik en die belangrike besluit oor die bepaling van die leksikale velde wat vir die identifisering van die metafore gevolg is, is volledig verduidelik.

Die probleem wat hierdie studie ondersoek, is om te bepaal om watter metafore koherente metafoorklusters in die finansiële mediadiskoers oor aandele en magte sentreer, of dit 'n begripsvormende funksie verrig en of die keuse van metafoor deur die outeurs van die teks saamhang met 'n spesifieke oogmerk in die finansiële diskoers oor aandele en markte. Die artikels in *Finweek* oor aandele en magte word beskou as TSD en deur van korpusgebaseerde ondersoekmetodes gebruik te maak, kon hierdie data suksesvol ondersoek en ontleed word.

In die volgende hoofstuk gaan 'n kritiese analise gegee word van die voorkoms van die metafore wat in die korpusondersoek gevind is.

HOOFSTUK 5

DIE KRITIESE ANALISE VAN DIE METAFORE IN DIE KORPUSSE

5.1 Inleiding

In die kritiese analise is rekenaarondersteunde kwantitatiewe analise met kwalitatiewe ondersoek gekombineer. In navolging van die navorsing van Koller (2004) is kwantitatiewe korpusanalise as 'n waardevolle wegspringplek gebruik waardeur 'n goeie empiriese basis geskep is vir die daaropvolgende gevolgtrekkings oor die metaforiese eienskappe van die finansiële diskoers oor aandele en markte in *Finweek*. Hoewel die kwantitatiewe resultate op sigself nie voldoende insig verskaf het nie, het dit die kwalitatiewe analise van sekere tekste ondersteun. Kwantitatiewe resultate en kwalitatiewe resultate is geïntegreer in hierdie ondersoek, waar masjienleesbare data gebruik is.

Die hoofstuk voorsien 'n kwantitatiewe en kwalitatiewe analise van die dominante klusters van OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE wat in die mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek* gevind is. Vir doeleindes van die kwantitatiewe analise is veertig lemmas in die leksikale velde van OORLOG EN MAG, SPORT EN SPELE, en ROMANSE EN VLERKSLEEP geïdentifiseer. Die kwantitatiewe analise is gedoen op twaalf voorbeeldtekste uit die Engelse en Afrikaanse korpusse. As die geïdentifiseerde alternatiewe metafoor is ROMANSE EN VLERKSLEEP ook soortgelyk kwantitatief en kwalitatief ondersoek.

Tabelle om die resultate van die kwantitatiewe ondersoek aan te toon, sowel as die ses Afrikaanse en ses Engelse voorbeeldartikels wat aan die kwalitatiewe ondersoek onderwerp is, verskyn in hierdie hoofstuk.

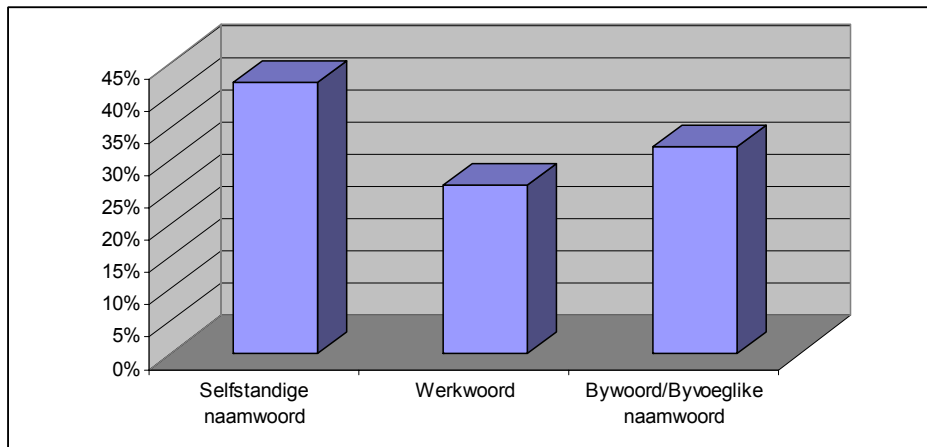
5.2 Kwantitatiewe analise van die voorbeeldtekste

5.2.1 Leksikale velde

In hierdie studie is die werkswyse van Koller (2004:65) gevolg om die metafore wat geïdentifiseer is oor drie woordklasse te versprei, naamlik selfstandige naamwoorde, werkwoorde en byvoeglike naamwoorde/bywoorde. Dit sluit antonieme, hiponieme, sinonieme en metonieme in.

5.2.1.1 Afrikaanse tekste met voorbeelde van oorlog en mag

Die Afrikaanse veld bevat 40 geïdentifiseerde lemmas oor oorlog en mag, wat opgedeel is in 111 lekseme. Hierdie lekseme bestaan uit 46 selfstandige naamwoorde (42%), 29 werkwoorde (26%) en 36 (32%) bywoorde of byvoeglike naamwoorde. Raadpleeg figuur 5.1 en tabel 5.1.

Figuur 5.1 Die lekseme in die Afrikaanse korpus oor OORLOG EN MAG

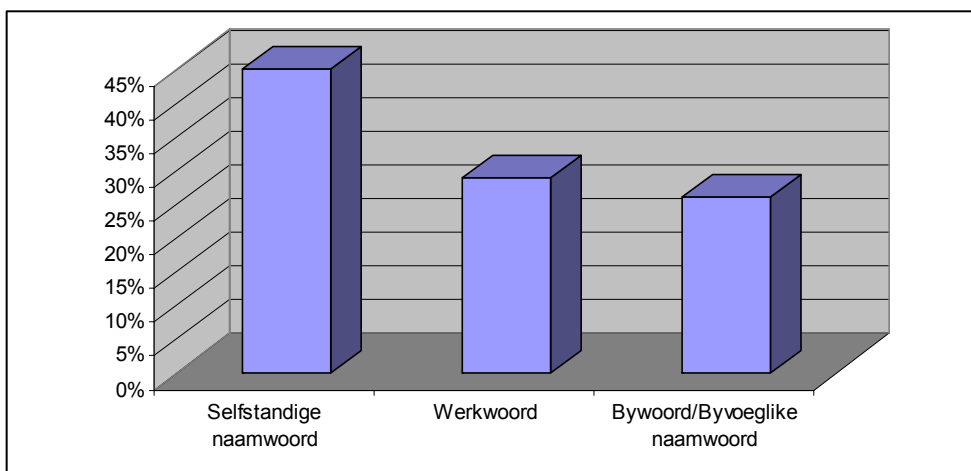
Tabel 5.1 Leksikale veld OORLOG EN MAG in die Afrikaanse korpus

<i>Selfstandige naamwoord</i>	<i>Werkwoord</i>	<i>Byvoeglike naamwoord/Bywoord</i>
aanslag	aanslaan	aangeslane
aanval, aanvaller	aanval	aanvallend, aangevalde
aggressor, aggressie	-	aggressiewe, aggressief
antagonisme	antagoniseer	-
beskermer	beskerm	beskernde
blitsaanval	-	-
bloed, bloedneus	bloei	bloeiende
dwang	dwing	gedwonge
dood	doodloop	dooierig
druk	druk	gedrukte, drukkend(e)
onderdrukker	onderdruk	onderdruk(de)

geveg	Veg	vegtend(e)
geweld	-	geweldig(e)
indringer	Indring	ingedring(de)
Inname	Inneem	-
Inval	-	-
konflik	-	-
loopgraaf	-	-
mag, magstryd	-	magtig(e), magtiger
manipulasie	manipuleer	gemanipuleer(de)
maneuver	maneuver	gemanuever(de)
oorname	oorneem	oorgeneem(de)
pantser	pantser	gepantser(de)
plunderaar	plunder	geplunder(de)
skoot	skiet	-
slag, slagoffer	-	slaggereed, slaags
stapel	van stapel stuur	-
strateeg	-	strategies(e)
stryd	stry, bestry	strydend(e), bestryde
teenstander	tee(n)staan	-
teiken	teiken	geteikende
treffer	tref	treffend, getrefde
veld, veldtog	-	-
verdediger	Verdedig	verdedigende
veteraan	-	-
visier	-	-
vyand, vyandighede	-	vyandelike, vyandige
wapen	bewapen, ontwapen	bewapende
wedywering	wedywer	wedywerende
worstel	worstel	worstelende

5.2.1.2 Engelse tekste met voorbeelde van oorlog en mag

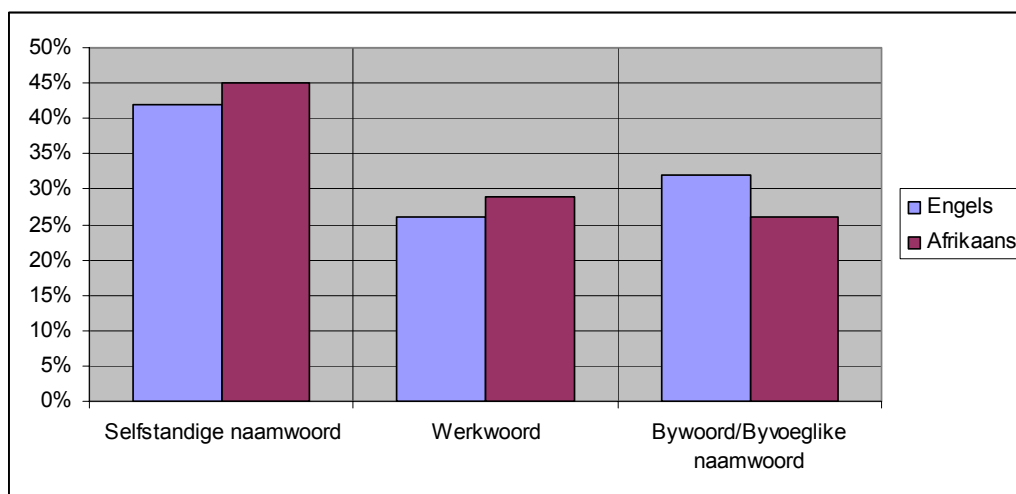
Die Engelse veld bevat 40 geïdentifiseerde lemmas oor oorlog en mag, wat opgedeel is in 115 lekseme. Hierdie lekseme bestaan uit 52 selfstandige naamwoorde (45%), 33 werkwoorde (29%) en 18 (26%) bywoorde of byvoeglike naamwoorde. Raadpleeg figuur 5.2 en tabel 5.2.

Figuur 5.2 Die lekseme in die Engelse korpus oor OORLOG EN MAG

Tabel 5.2 Leksikale veld OORLOG EN MAG in die Engelse korpus

<i>Selfstandige naamwoord</i>	<i>Werkwoord</i>	<i>Byvoeglike naamwoord/Bywoord</i>
aggression, aggressor	Aggravate	aggressive
armour	to arm	armed
assault	to assault	assaulted
attack	to attack	attacked
-	to backfire	-
battle, (battle)field, battleground	to battle, embattled	embattled
-	to beleaguer	beleaguered
blood	to bleed,	bloody
bomb, bombshell	to bomb, to bombard	bombarded
bruise	to bruise	bruised
campaign, campaigner	to campaign	-
casualty	casualty	-
combat	to combat	combative
conflict	-	-
conqueror, conquest	to conquer	conquered
cut	to cut	cutting
defeat	to defeat	defeated
defender	to defend	defended
enemy	-	inimical
-	-	fierce
fight, fighter	to fight	-
force	enforce, forceful	forced
front, frontier	-	-
hostility	-	hostile
killer, killing	to kill	-
launch	to launch	pre-launch, post-launch
Manoeuvre	to manoeuvre	-
protector	Protect	protected
shot, shotgun	to shoot	-
soldier	-	soldierly
strategist, strategy	strategise	strategic
surrender	to surrender	surrendered
survival, survivor	to survive	survived
takeover	to take over	-
target	to target	targeted
trench	to en/retrench	entrenched
veteran	-	-
victory	-	victorious
war, warfare, warrior	-	warlike, warring
weapon, weaponry	-	-

Figuur 5.3 Vergelyking tussen die voorkoms van lekseme oor OORLOG EN MAG in die Afrikaanse en Engelse korpusse

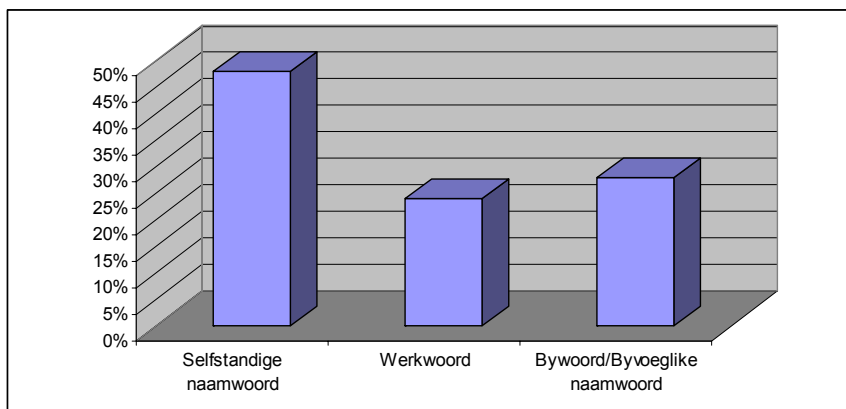
In figuur 5.3 word aangetoon dat daar nie 'n beduidende verskil in die voorkoms van die lekseme oor OORLOG EN MAG in die twee tale is nie.

Oorlog en sport (waar dit beide oor 'n stryd tussen mense gaan) se metaforiese velde kan baie oorvleuel, soos byvoorbeeld *skiet 'n doel* in sokker en *skiet* met 'n geweer. Nog 'n voorbeeld is *veld*, wat beide 'n speelveld of 'n oorlogsveld kan wees. Dit toon aan dat daar konseptuele skakels tussen OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE is: *leading to diachronic semantic change: war and sports do indeed form a conceptual model defined by the 'compression of opposites in [an] extreme state of excitement* (Koller 2004:68).

Die sportsoorte wat gebruik is om die leksikale velde saam te stel, is sportsoorte wat die gewildste in Suid-Afrika is en wat mees waarskynlik metafories gebruik sou word, naamlik sokker, rugby en krieket. Daarby is ook 'n paar items uit perdereisies, seilbootvaart en tennis bygevoeg.

5.2.1.3 Afrikaanse tekste met voorbeelde van sport en spele

Die Afrikaanse veld bevat 40 geïdentifiseerde lemmas oor SPORT EN SPELE, wat opgedeel is in 86 lekseme. Hierdie lekseme bestaan uit 41 selfstandige naamwoorde (48%), 21 werkwoorde (24%) en 24 bywoorde of byvoeglike naamwoorde (28%). Raadpleeg figuur 5.4 en tabel 5.3.

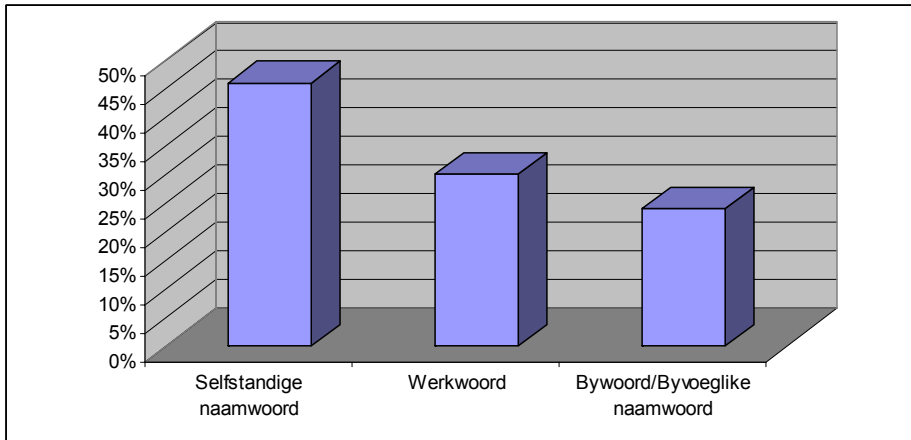
Figuur 5.4 Die lekseme in die Afrikaanse korpus oor SPORT EN SPELE

Tabel 5.3 Leksikale veld SPORT EN SPELE in die Afrikaanse korpus

<i>Selfstandige naamwoord</i>	<i>Werkwoord</i>	<i>Byvoeglike naamwoord/Bywoord</i>
-	-	vinnig(e)
-	aanteken	aangetekende
aangee	aangee	aangeewe
afrigter	afrig	afgerigte
afslaan	afslaan	afgeslaande
baan	baan	gebaande
bal	-	-
boul	boul	geboulde
doel	-	-
gooi	gooi	gegooide
hardloper	hardloop	-
kampioen	-	-
kolf (blad)	kolf	-
kollig	-	-
liga	-	-
lopie	-	-
mededinger	meeding	mededingend(e)
moegheid	moeg maak	moeg
nael	nael	-
oefening	oefen	geoefende
paaltjies	-	-
pak	-	-
resies	ren	-
rol(speler)	-	-
seile	-	-
skop	-	skoppende, geskopte
span	Inspan	-
speelveld	-	-
spel*	speel*	speels, spelend(e)
spiere	-	gespied(e)
spoed	-	spoedige
sprong	spring	springend(e)
teenstander	teestaan	teengestaan(de)
telling	tel	getel(de)
vang(s)	vang	uitgevang(de)
veld	-	-
vertoning	vertoon	vertoonde
wedren, wedloop	-	-
wedstryd	-	-
wenner	wen	gewonne, oorwonne

5.2.1.4 Engelse tekste met voorbeelde van SPORT EN SPELE

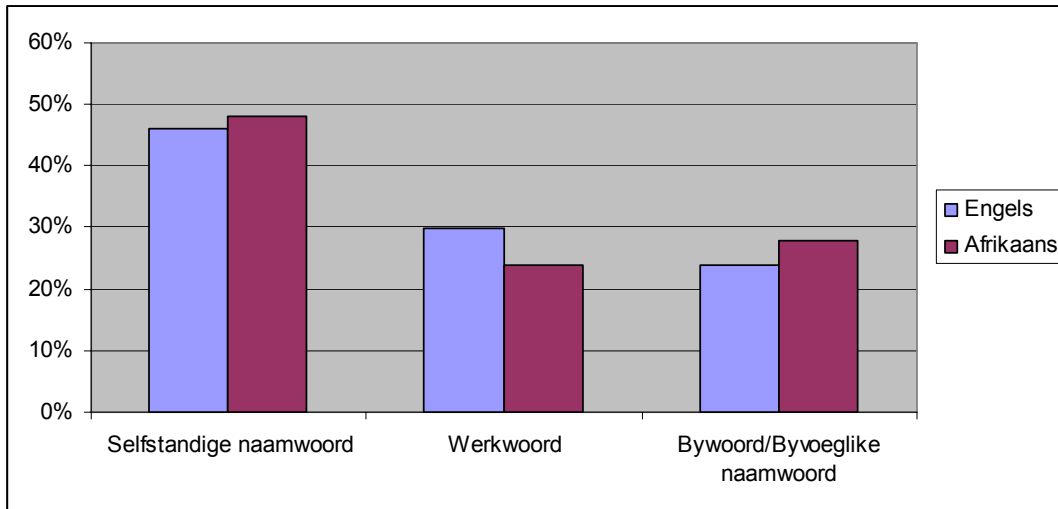
Die Engelse veld bevat 40 geïdentifiseerde lemmas oor SPORT EN SPELE, wat opgedeel is in 87 lekseme. Hierdie lekseme is bestaan uit 40 selfstandige naamwoorde (46%), 26 werkwoorde (30%) en 21 (24%) bywoorde of byvoeglike naamwoorde. Raadpleeg figuur 5.5 en tabel 5.4.

Figuur 5.5 Die lekseme in die Engelse korpus oor SPORT EN SPELE

Tabel 5.4 Leksikale veld SPORT EN SPELE in die Engelse korpus

<i>Selfstandige naamwoord</i>	<i>Werkwoord</i>	<i>Byvoeglike naamwoord/Bywoord</i>
-	-	breathless
-	to dribble	-
-	-	fast
-	to guard	-
-	-	head-to-head
-	to tire	tired, tireless, tiresome
ball	-	-
catch	to catch	-
champion	to champion	-
coach	to coach	coached
competition, competitor	to compete	competitive
fairness	-	fair, unfair
field	to field	-
foul	to foul	foul
game	-	-
goal	-	-
grand slam	-	-
hit, hitter	to hit	-
jump	to jump	-
kick	to kick	kicked
league	-	-
match	-	-
pack	-	-
pass	to pass	passed
performance, performer	to perform	performed
play/player	to player, to outplay	played
pole position	-	-
punch	to punch	punched
race	to race	racy
red card, yellow card	-	-
role-player	role-playing	-
run, runner	to run	runaway
score	to score	scored
shot	to shoot	-
show	to show	showing
speed	to speed	speedy
spotlight	-	-
team	-	-
throw	to throw	-
winner	to win	-

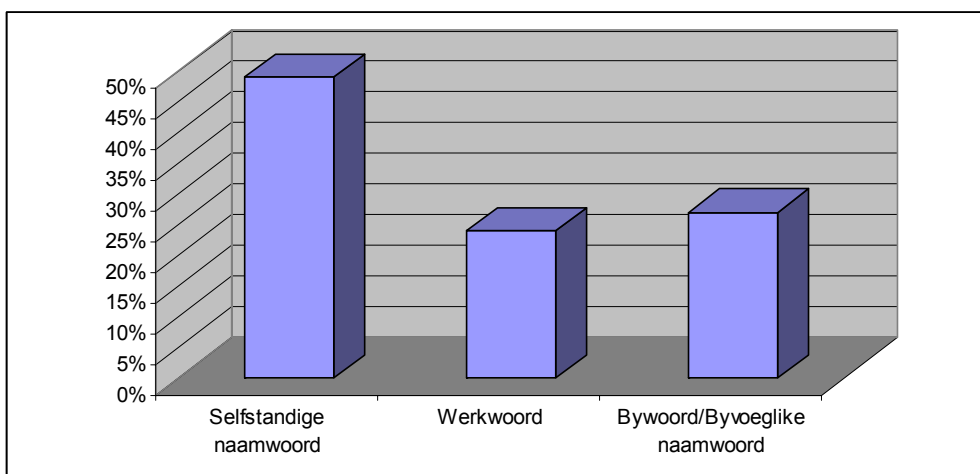

Figuur 5.6 Vergelyking tussen die voorkoms van lekseme oor SPORT EN SPELE in die Afrikaanse en Engelse korpusse

In figuur 5.6 word aangetoon dat daar nie 'n beduidende verskil in die voorkoms van die lekseme oor SPORT EN SPELE in die twee tale is nie.

5.2.1.5 Afrikaanse tekste met voorbeelde van ROMANSE EN VLERKSLEEP

Die Afrikaanse veld bevat 40 geïdentifiseerde lemmas oor ROMANSE EN VLERKSLEEP, wat opgedeel is in 103 lekseme. Hierdie lekseme bestaan uit 50 selfstandige naamwoorde (49%), 25 werkwoorde (24%) en 28 (27%) bywoorde of byvoeglike naamwoorde. Raadpleeg figuur 5.7 en tabel 5.5.

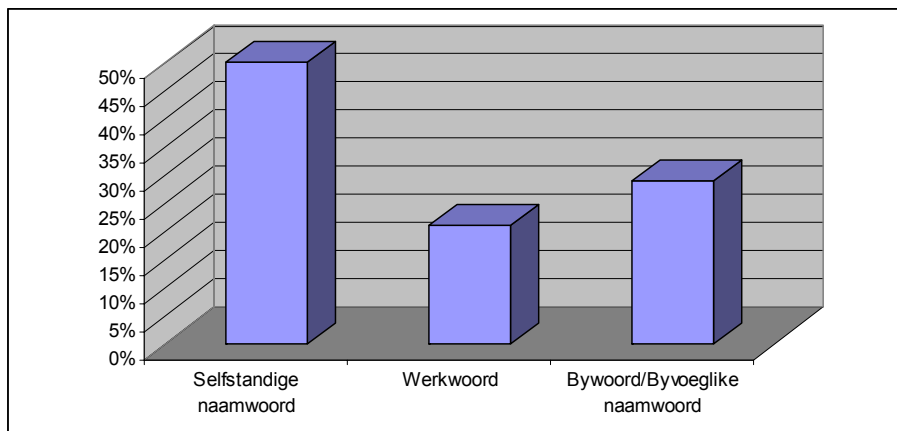
Figuur 5.7 Die lekseme in die Afrikaanse oor ROMANSE EN VLERKSLEEP

Tabel 5.5 Leksikale veld ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Afrikaanse korpus

<i>Selfstandige naamwoord</i>	<i>Werkwoord</i>	<i>Byvoeglike naamwoord/Bywoord</i>
aanleëry	aanlê	aanleërig
-	aantrek	aantreklik
arms	omarm	omarmde
band	bind, verbind	gebonde
bed, bedmaat	-	-
begeerte	begeer	begeerde
bruid, bruidegom	-	-
bruilof, bruilofsfees	-	-
egskeiding	skei	geskeide
familie	-	familiër
flankeerdery	flankeer	-
flirt	flirteer	-
getrouheid	-	getrou(e)
hart	-	-
hartstog	-	hartstogtelik
hofmakery	hofmaak	-
huwelik, huweliksfees	-	-
kansel	-	-
kêrel	-	-
koket	-	koketterig(e)
liefde, geliefde	liefhê	geliefde, lief tallig(ga)
man	-	-
minnaar, beminde	min	bemind(e)
nooi	-	-
omhelsing	omhels	-
passie	-	passievoll(e)
-	paar	gepaarde
romanse, romantikus	romantiseer	geromantiseer(de)
seks	-	seksuele, seksie
soen	soen	soenbaar
troue	trou	getroud(e)
verhouding	-	-
verleier, verleiding	verlei	verleidelik, verleibaar
-	lok	lokkend
verlange	verlang	verlangend
verloofde	verloof, verloofraak	verloofde
versotheid	-	versot(te)
vlerkslepery	vlerksleep	-
volvoering	volvoer	volvoerde
vriend(in), vriendskap	-	vriendskaplik(e)
vrou	-	-
vryer	vry	-
wederhelf	-	-
wittebrood	-	-

5.2.1.6 Engelse tekste met voorbeelde oor ROMANSE EN VLERKSLEEP

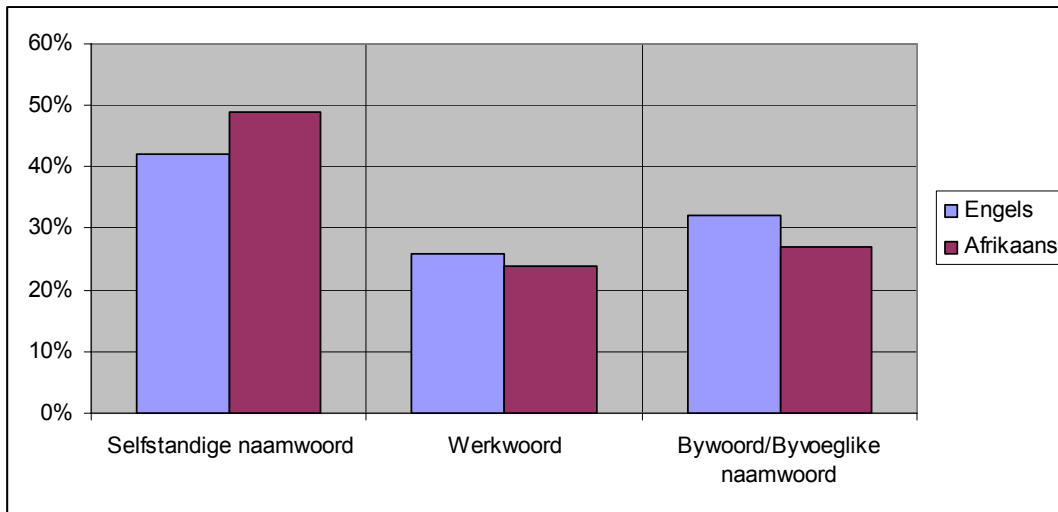
Die Engelse veld bevat 40 geïdentifiseerde lemmas oor ROMANSE EN VLERKSLEEP, wat opgedeel is in 100 lekseme. Hierdie lekseme bestaan uit 50 selfstandige naamwoorde (50%), 21 werkwoorde (21%) en 29 (29%) bywoorde of byvoeglike naamwoorde. Raadpleeg figuur 5.8 en tabel 5.6.

Figuur 5.8 Die lekseme in die Engelse korpus oor ROMANSE EN VLERKSLEEP

Tabel 5.6 Leksikale veld ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Engelse korpus

<i>Selfstandige naamwoord</i>	<i>Werkwoord</i>	<i>Byvoeglike naamwoord</i> <i>Bywoord</i>
attraction	Attract	attractive
affair	-	-
affection	-	affectionate
altar	-	-
arms	-	-
attraction	to attract	attractive
bed, bedfellow	-	-
boyfriend	-	-
bride, bridegroom	-	bridal
consummation	to consummate	-
courtship	to court	courtly
dalliance	to dally	-
desire	to desire	desirable, desired
divorce	to divorce	divorced
embrace	to embrace	embraced
family	-	-
-	-	faithful
fiancé, fiancée	-	-
flirt	to flirt	flirtatious, flirty
friend, friendship	-	friendly
girl	-	-
girlfriend	-	-
heart	-	-
honeymoon	-	-
husband	-	-
infatuation	to infatuate	infatuating
betrayal	to betray	betrayed
kiss	to kiss	-
love, lover	to love	lovable,
lust	to lust	lustful
marriage	to marry	married
mate	to mate	mated
nuptials	-	nuptial
passion	-	passionate
relationship	to relate	relative
vehemence	-	vehement
romance	-	romantic
seducer	to seduce	seductive
temptation, temptation	to tempt	tempting
sex	-	sexual, sexy
spouse	-	-
suitor	-	-
wedding	to wed	-
wife	-	-
wooer	to woo	wooed

Figuur 5.9 Vergelyking tussen die voorkoms van lekseme oor ROMANSE EN VLERSLEEP in die Afrikaanse en Engelse korpusse

In figuur 5.9 word aangetoon dat daar nie 'n beduidende verskil in die voorkoms van die lekseme oor ROMANSE EN VLERSLEEP in die twee tale is nie.

5.2.2 Absolute en relatiewe frekwensies in die geïdentifiseerde metafoorklusters

5.2.2.1 Afrikaanse korpus

In tabel 5.10 en figuur 5.10 word aangetoon dat 1 012 metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Afrikaanse teks gevind is, en dit gee 'n metafoordigtheid van 'n gemiddelde 4,84 metaforiese uitdrukkings per 1 000 woorde.

Tabel 5.7 Metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Afrikaanse korpus per woordklas

Lemma	Lekseme	Totaal	Woordklas		
			Naam-woord	Werkwoord	Byvoeglike naamwoord/Bywoord
STRATEEG	strateeg, strategies(e)	156	71	0	85
DRUK	druk, onderdrukker, gedrukte, onderdrukte	121	97	3	21
MEEDING	meeding, mededinger, mededingende	68	49	19	0
VERTONING	vertoon, vertoning, vertoonde	56	16	28	12
VINNIG	vinnig, vinnige, vinnigste	47	0	0	47
AANSLAG	aanslag, aanslaan, aangeslane	40	32	8	0
SPEL	speel, spel, speler, speels, spelende	35	27	6	2
OORNEEM	oorneem, oorname, oornemer, oorgeneem	33	3	30	0

ROLSPELER	rol(speler)	28	28	0	0
TEIKEN	teiken, geteikende	28	20	6	2
SPAN	inspan, span, spanspeler	24	24	0	0
STRYD	stry, stryd, bestry, strydende, bestryde	22	19	3	0
WENNER	wen, wanner, gewonne, oorwonne	22	16	4	2
DOEL	doel	21	21	0	0
AGGRESSIE	aggressie, aggressor, aggressiewe, aggressief	21	5	0	16
MAG	mag, magstryd, magtige	19	16	0	2
BLOED	bloei, bloed, bloedneus, bloeiende	17	7	10	0
LOPIE	lopie, lopiemaker	16	16	0	0
TREF	tref, treffer, treffende, getrefde	16	2	14	0
SLAG	slag, slagoffer, slaggereed, slaags	13	13	0	0
DWANG	dwing, gedwonge	12	0	0	12
VANG	vang(s), uitvang, uitgevangde	12	8	4	0
VERDEDIG	verdedig, verdediger, verdedigende	11	9	2	0
WEDYWER	wedywer, wedyweraar, wedywering, wedywerende	11	7	4	0
BESKERM	beskerm, beskermer, beskermd, beskermdende	11	2	9	0
BAAN	baan, gebaande	10	9	1	0
KOLLIG	kollig	10	10	0	0
VELD	veld, veldtog	10	10	0	0
VYAND	vyand, vyandighede, vyandelike, vyandige	10	7	0	3
WORSTEL	worstel, worsteling, worstelende	9	2	7	0
SKOOT	skiet, skoot, skut	8	0	8	0
WEDREN	wedren, wedloop, wedloper	7	7	0	0
SKOP	skop, skopper, skoppende, geskopte	6	0	6	0
STAPEL	stapel, van stapel stuur	6	0	6	0
WAPEN	wapen, bewapen, ontwapen, bewapende	6	3	3	0
AANVAL	aanval, aanvaller, aanvallend, aangevalde	5	4	1	0
SPIERE	spiere, gespiere	5	2	0	3
GEVEG	veg, geveg, vegtende	4	2	2	0
GEWELD	geweldenaar, geweld, geweldig(e)	4	3	0	1
GOOI	gooi, gegooide	4	0	4	0
INNEEM	inneem, inname	4	0	4	1
PAK	pak	4	3	1	0
SPOED	spoed, spoedige	4	4	0	0
VISIER	visier	4	4	0	0
ANTAGONISME	antagonisme, antagoniseer, antagonisties	4	4	0	0
OEFEN	oefen, oefening, geoefende	4	3	1	0
AANGEE	aangee	3	0	3	0
AFSLAAN	afslaan, afgeslaande	3	3	0	0
SPRONG	spring, sprong, springende	3	2	1	0
MOEGHEID	moeg, moegheid	3	0	0	3
AANTEKEN	aanteken, aangetekende	2	0	2	0
ONDERDRUKKER	onderdrukker, onderdruk, onderdrukte	2	1	1	0
INDRINGER	indringer, indring, ingedringde	2	1	1	0
INVAL	inval, invaller	2	2	0	0
KAMPIOEN	kampioen, kampioenskap	2	2	0	0
REISIES	ren, resies	2	2	0	0
Totale		1012	598	202	212

Hierdie is die eerste duidelike bevinding dat die leksikale veld OORLOG EN MAG die een is waaruit die meeste lemmas as metaforiese uitdrukkings in die Afrikaanse korpus gerealiseer het. Uit die algehele 40 geïdentifiseerde lemmas is 75% in werklikheid metafories gebruik. Lemmas uit die leksikale veld SPORT EN SPELE is tweede, met 24 uit 40 (60%) wat metafories voorkom. Die OORLOG EN MAG metafoor verteenwoordig 57%, en die SPORT EN SPELE verteenwoordig 43% van die totale metafore oor oorlog en mag, en sport en spele wat in die Afrikaanse teks voorkom.

In tabel 5.8 word die lemmas oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE getoon wat aanvanklik vir ondersoek geïdentifiseer is, maar wat nie in die Afrikaanse teks voorkom nie.

Tabel 5.8 Lemmas oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE ondersoek, nie in die Afrikaanse teks nie

AFRIG	afrig, afrigter, afgerigte
BAL	bal
BLITSAANVAL	blitsaanval, blitsaanvaller
BOUL	boul, bouler, geboulde
DOOD	dood, doodloop, dooie
HARDLOOP	hardloop, hardloper
KOLF	kolf, kolwer, kolfblad
KONFLIK	konflik
LIGA	liga
LOOPGRAAF	loopgraaf
MANIPULEER	manipuleer, manipulasie, manipuleerder gemanipuleerde
MANEUVER	maneuver
NAEL	nael, naeloper
PAALTJIES	paaltjies
PANTSER	pantser, gepantserde
PLUNDERAAR	plunder, plunderaar, geplunderde
SEILE	seile
SPEELVELD	speelveld
TEENSTANDER	teenstander, tee(n)staan
TELLING	tel, telling, getelde
VETERAAN	veteraan
WEDSTRYD	wedstryd

Die uitdrukkings wat op die OORLOG EN MAG-metafoor gebaseer is, toon heelwat variasies, maar die wat die meeste voorkom is redelik konvensioneel. Die drie topposisies word ingeneem deur die lemmas *strateeg*, *druk*, en *aanslag*. In totaal is dit 345 merktekens, en dit maak meer as 34% van die totale 1 012 metaforiese uitdrukkings in die Afrikaanse korpus as 'n geheel uit en 51% van alle metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG in die Afrikaanse teks. Die woorde *strateeg* en *druk* kom dikwels in kollokasie voor in die teks en dit verklaar hul ooreenkomstige getal voorkomste.

Wat uitdrukkings betref wat op die SPORT EN SPELE-metafoor gebaseer is, word die drie topposisies ingeneem deur *meeding*, *vinnig* en *spel*. In totaal is dit 171 merktekens en dit is 17% van die totale metaforiese uitdrukkings in die Afrikaanse teks as geheel en 42% van alle metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE in die Afrikaanse teks.

Die konseptuele metafoor oor OORLOG EN MAG is deeglik in die Afrikaanse tekste ingegrawe, soos blyk uit die aantal metaforiese uitdrukkings wat in die Afrikaanse korpus gegeneer is. Alhoewel dit dikwels aanleiding gee tot baie konvensionele uitdrukkings soos *SA het projekte van stapel gestuur om maatskappywetgewing te hersien* is daar ook 'n hele aantal relatief onkonvensionele of selfs nuwe uitdrukkings soos *'n wildewesteagtige korporatiewe strooptog*.

Die leksikale velde het gewys dat die konsep van OORLOG EN MAG na die ander konseptuele domein (SPORT EN SPELE) deursypel en dit onderstreep die volgende opmerking van Desmond (1997:341): *war can embrace and subsume other topics with little reciprocal effect*.

In die kwalitatiewe analise is aangetoon dat daar in die Afrikaanse teks noue konseptuele skakels tussen oorlog, mag, sport en spele is, maar dat sport en spele meer dikwels die oorlog-konsep ondersteun as om dit te verswak. In hierdie stadium kan genoem word die verhoogde produktiwiteit van die OORLOG EN MAG-metafore in die Afrikaanse teks die ander metafore verminder tot 'n aanvullende status.

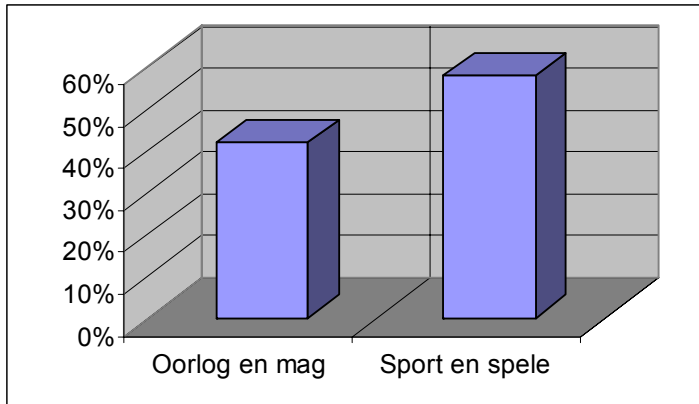
5.2.2.2 Engelse korpus

In tabel 5.9 en figuur 5.10 word aangetoon dat 1 621 metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, EN SPORT EN SPELE in die Engelse teks gevind is, en dit gee 'n metafoordigtheid van 'n gemiddelde 7,6 metaforiese uitdrukkings per 1 000 woorde. Dit is 2,74 (36%) meer as in die Afrikaanse teks.

Tabel 5.9 Metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Engelse korpus per woordklas

Lemma	Lekseme	Totaal	Woordklas		
			Naam-woord	Werkwoord	Byvoeglike naamwoord/Bywoord
STRATEGY	strategy, strategist, strategically	221	144	0	77
PERFORMANCE	performance, performer, performing	197	148	17	32
COMPETITION	compete, competitor, competitive	168	37	15	116
PLAY	play/player, to player, to outplay	132	84	10	38
RUN	run, runner, to run, runaway	111	67	16	28
PRESSURE	pressure	87	87	0	0
TEAM	team, team player, team-based, team-brain	67	60	7	0
TARGET	target, to target	57	30	27	0
TAKEOVER	to take over, overtaken	50	44	6	0
LAUNCH	launch, to launch, pre-launch, post-launch	45	8	37	0
AGGRESSION	aggression, aggressor, aggressive	33	0	0	33

HIT	hit, hitter	33	27	6	0
FAIRNESS	fairness, fair, unfair	31	21	0	10
FORCE	force, enforce, forceful	27	11	13	3
WINNER	win, winning	25	10	10	3
MATCH	match, to match	22	10	10	8
PASS	pass, to pass	21	0	21	0
PROTECT	protect, protective, protector	20	14	6	0
WAR	war, warfare, warrior, warlike, warring	18	18	0	0
FAST	fast	16	0	0	16
CUT	cut	16	16	16	0
FIGHT	fight, fighter, to fight	14	5	9	0
JUMP	jump, to jump	14	7	7	0
GOAL	goal	14	0	0	0
FRONT	front	12	0	0	0
THROW	throw, to throw, throwaway	11	10	10	1
HOSTILITY	hostility, hostile	11	2	0	9
SHOW	showy, shower, show	10	6	6	0
CATCH	catch, to catch, catching	9	7	7	0
SCORE	scorecard, scoreboard, score, to score,	9	0	0	0
BATTLE	battle, (battle)field, battleground, to battle, embattled embattled	8	6	6	0
BLOOD	blood, to bleed, bloody	8	6	6	2
GUARD	guard, to guard	8	8	8	0
KICK	kick, to kick	8	8	8	0
CONFLICT	conflict	8	0	0	0
CAMPAIGN	campaign, campaigner	7		0	0
RACE	race, to race, racy	7	1	1	0
SURVIVAL	survival, survivor, to survive	6	4	4	0
PUNCH	punch, to punch	6	5	5	0
SPOTLIGHT	spotlight	5	0	0	0
FIELD	field, to field	4	0	0	0
ATTRACT	attract, to attack	4	4	4	0
DEFEND	defend, defender, defensive	4	4	4	0
GAME	game	4	0	0	0
SHOT	shot, to shoot	4	4	4	0
SURRENDER	surrender, to surrender	3	2	2	0
PACK	pack	2	0	0	0
SPEED	speed, to speed, speedy	2	1	1	1
BALL	ball, ballgame	2	0	0	0
WEAPON	weapon, weaponry	2	0	0	0
ASSAULT	assault, to assault	2	0	0	0
BLITZ	blitz, to blitz	2	0	0	0
CHAMPION	champion, to champion, championship, championed	2	0	0	0
HEAD-TO-HEAD	head-to-head	2	1	0	2
FOUL	foul, to foul	2	2	0	0
BOMB	bomb, bombshell, to bomb, to bombard	1	1	1	0
BRUISE	bruise, to bruise	1	0	0	0
KILLER	killer, killing, to kill	1	0	1	0
LEAGUE	league	1	0	0	0
TIRED	to tire, tired, tiredness, tiresome, tiring	1	0	0	1
VETERAN	veteran	1	0	0	0
ARMOUR	armour, to arm	1	0	0	0
CASUALTY	casualty	1	0	0	0
Totale		1621	930	311	380

Figuur 5.10 Die voorkoms van die metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE, en OORLOG EN MAG in die Engelse korpus

Die eerste duidelike bevinding is dat die leksikale veld SPORT EN SPELE die een is waaruit die meeste lemmas as metaforiese uitdrukkings in die Engelse korpus gerealiseer het. Uit die totaal van 40 lemmas is 76% in werklikheid metafories uitgedruk.

Die SPORT EN SPELE-metafoor verteenwoordig 58% van die metafore oor oorlog en mag, en sport en spele wat in die Engelse teks voorkom. Die OORLOG EN MAG-metafoor verteenwoordig 42%. Lemmas uit oorlog en mag is tweede, met 30 uit 40 (75%) wat metafories voorkom.

In tabel 5.10 word die lemmas getoon wat aanvanklik geïdentifiseer is, maar wat nie in die Engelse teks voorkom nie.

Tabel 5.10 Lemmas oor SPORT EN SPELE, en OORLOG EN MAG ondersoek nie in die Engelse teks nie.

BACKFIRE	backfire, to backfire
BELEAGUER	to beleaguer
BREATH	breathless
BRUTAL	brutality, brutal
COACH	coach, to coach
COMBAT	combat, to combat, combative
CONQUEROR	conqueror, conquest, to conquer
DEFEAT	defeat, to defeat
DRIBBLE	dribble, to dribble
ENEMY	enemy, inimically
FIERCE	fierce
GRAND SLAM	grand slam
MANOEUVRE	manoeuvre, to manoeuvre

POLE POSITION	pole position
RED CARD, YELLOW CARD	red card, yellow card
ROLE-PLAYER	role play
SHOT	shot, shotgun, to shoot
SOLDIER	soldier, soldierly
TRENCH	trench, to en/retrench
VICTORY	victory, victorious
VOLLEY	volley

Die uitdrukkings wat op die SPORTE EN SPELE gebaseer is, toon nie groot verskille nie en die wat die meeste voorkom is redelik konvensioneel: die drie topposisies word ingeneem deur die lemmas *performance*, *position* en *play*. In totaal is dit 497 merktekens en dit is meer as 32% van die totale 1 621 metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Engelse teks. Dit verteenwoordig 55% van alle metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE in die Engelse teks.

Wat metaforiese uitdrukkings betref wat op die OORLOG EN MAG-metafoor gebaseer is, word die drie topposisies in die Engelse teks ingeneem deur *strategy*, *pressure* en *target*. In totaal is dit 365 en verteenwoordig 23% van die totale metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Engelse teks. Dit verteenwoordig ook 40% van alle metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE in die Engelse teks.

Alhoewel die SPORT EN SPELE-metafoor in totaal die meeste voorkom in die Engelse teks, is dit interessant dat die lemma wat in die topposisie is ten opsigte van al die metafore oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE uit die veld van OORLOG EN MAG kom, naamlik *strategy*. Dit kom 221 keer voor en dit verteenwoordig 14% van alle voorkomste van metafoor oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die Engelse teks. In die Afrikaanse teks beklee die lemma *strategie* ook die topposisie.

Die konseptuele metafoor oor SPORT EN SPELE is deeglik ingewortel in die Engelse tekste, soos blyk uit die aantal metaforiese uitdrukkings wat in die Engels korpus gegenerer is. Dit gee dikwels aanleiding tot baie konvensionele uitdrukkings soos *Derek Wilcocks says that it would oppose any deal that reduced competition in the market*. Daar ook 'n hele aantal relatief onkonvensionele of selfs nuwe uitdrukkings soos *Munro faces increasing competition in the hotly contested corporate market*.

5.2.3 Absolute en relatiewe frekwensies in die geïdentifiseerde alternatiewe metafoorklusters

5.2.3.1 Afrikaans korpus

In tabelle 5.11 en 5.12 word die relatiewe frekwensies van woordklasse in die twee tale aangetoon ten opsigte van OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE

Tabel 5.11: Relatiewe frekwensies van woordklasse in Afrikaanse korpus by OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE

1 <i>Leksikale veld</i>	2 <i>METAFOOR</i>	<i>Naamwoord</i>		<i>Werkwoord</i>		<i>Bywoord/byvoeglike naamwoord</i>		<i>Totale</i>	
		3 <i>Leksikale veld</i>	4 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>	5 <i>Leksikale veld</i>	6 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>	7 <i>Leksikale veld</i>	8 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>	9 <i>Leksikale veld</i>	10 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>
Oorlog	OORLOG	46 42%	367 63%	29 26%	91 16%	36 32%	123 22%	111 100%	581 100% 1 2
Sport en Spele	SPORT EN SPELE	41 48%	231 54	21 24%	111 26	24 28%	89 20	86 100%	431 100% 3 4
Totale		87 44%	598 59%	50 25%	202 20.93%	60 31%	212 19.41	197 100%	1012 100% 5 6

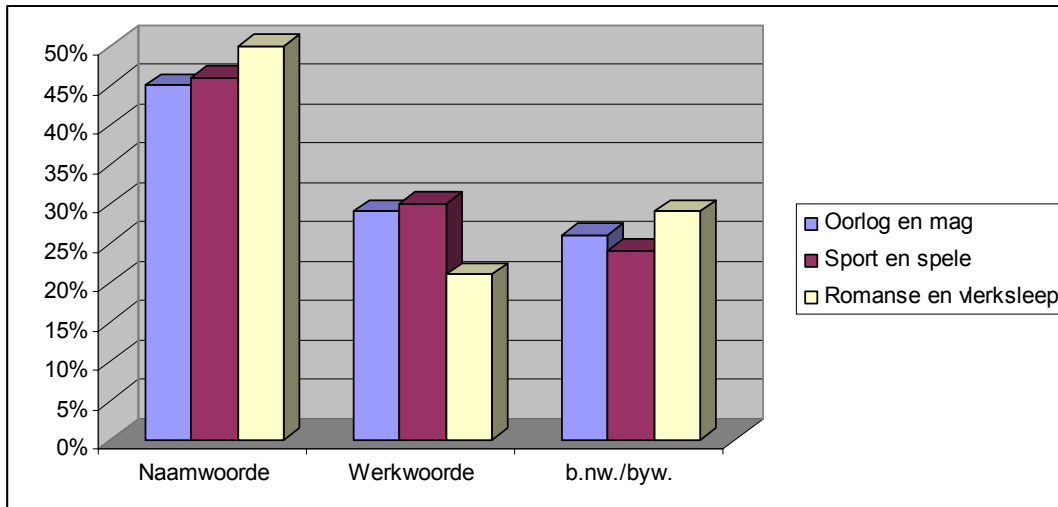
Nota: Die absolute aantal selfstandige naamwoorde/werkwoorde/bywoorde en byvoeglike naamwoorde en metaforiese uitdrukkings is horisontaal bymekaar getel, wat die totale in die twee regterkantse tabelle (9 en 10) lewer in reëls 1 en 3. Die individuele getalle is verder vertikaal bymekaar getel, en dit gee die totale in reël 5. Wat persentasies betref, verteenwoordig die totale in kolomme 9 en 10 100%, reëls 2, 4 verteenwoordig 100%, en die persentasies in kolomme 3 - 8, reëls 2 en 4 en 6 toon die verhouding aan.

Tabel 5.12: Relatiewe frekwensies van woordklasse in Engelse korpus by OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE

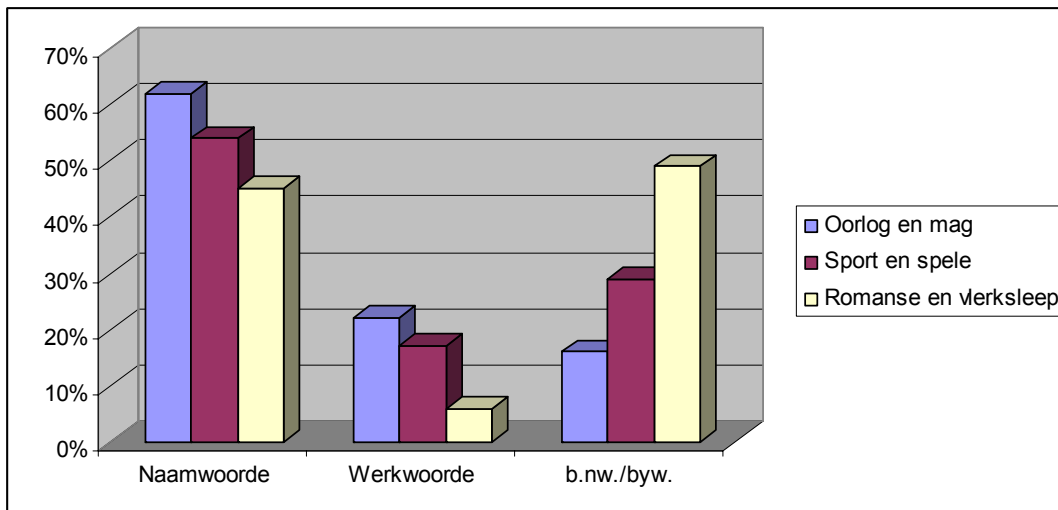
1 <i>Leksikale veld</i>	2 <i>METAFOOR</i>	<i>Naamwoord</i>		<i>Werkwoord</i>		<i>Bywoord/byvoeglike naamwoord</i>		<i>Totale</i>	
		3 <i>Leksikale veld</i>	4 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>	5 <i>Leksikale veld</i>	6 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>	7 <i>Leksikale veld</i>	8 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>	9 <i>Leksikale veld</i>	10 <i>Metaforiese uitdrukkings</i>
Oorlog	OORLOG	52 45%	442 62%	33 29%	154 22%	30 26%	118 16%	115 100%	714 100% 1 2
Sport en Spele	SPORT EN SPELE	40 46%	487 54%	26 30%	157 17%	21 24%	263 29%	87 100%	907..... 100% 3 4
Totale		92 46%	930 58%	59 29%	311 19%	51 25%	380 23%	202 100%	1621 100% 5 6

Nota: Die absolute aantal selfstandige naamwoorde/werkwoorde/bywoorde en byvoeglike naamwoorde en metaforiese uitdrukkings is horisontaal bymekaar getel, wat die totale in die twee regterkantse tabelle (9 en 10) lewer in reëls 1 en 3. Die individuele getalle is verder vertikaal bymekaar getel, en dit gee die totale in reël 5. Wat persentasies betref, verteenwoordig die totale in kolomme 9 en 10 100%, reëls 2, 4 verteenwoordig 100%, en die persentasies in kolomme 3 - 8, reëls 2 en 4 en 6 toon die verhouding aan.

In figure 5.11 en 5.12 word 'n vergelyking aangetoon van die relatiewe frekwensies van woordklasse ten opsigte van die metafoorklusters in die Engelse korpus.

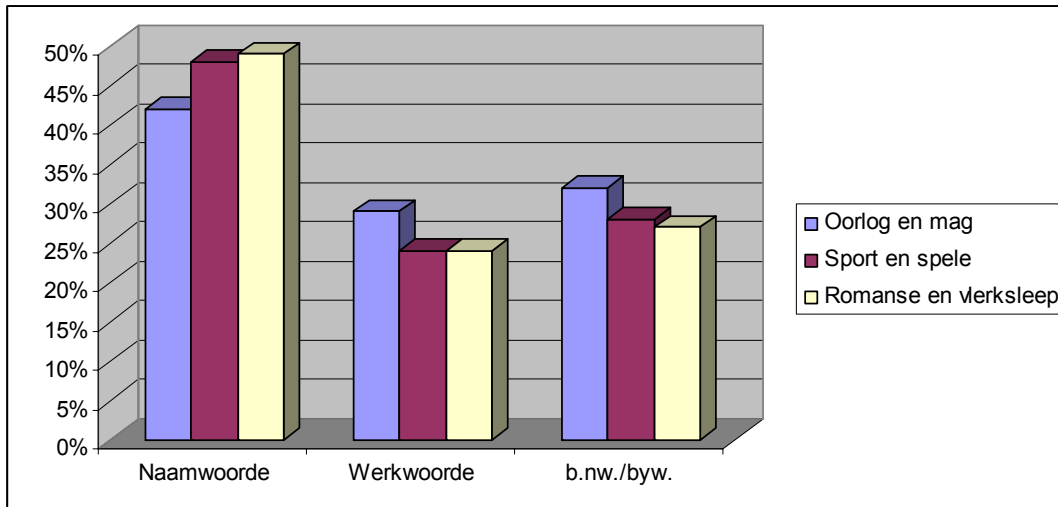

Figuur 5.11 Vergelyking van die frekwensies van die woordklasse in die drie metafoorklusters volgens die Engelse leksikale velde

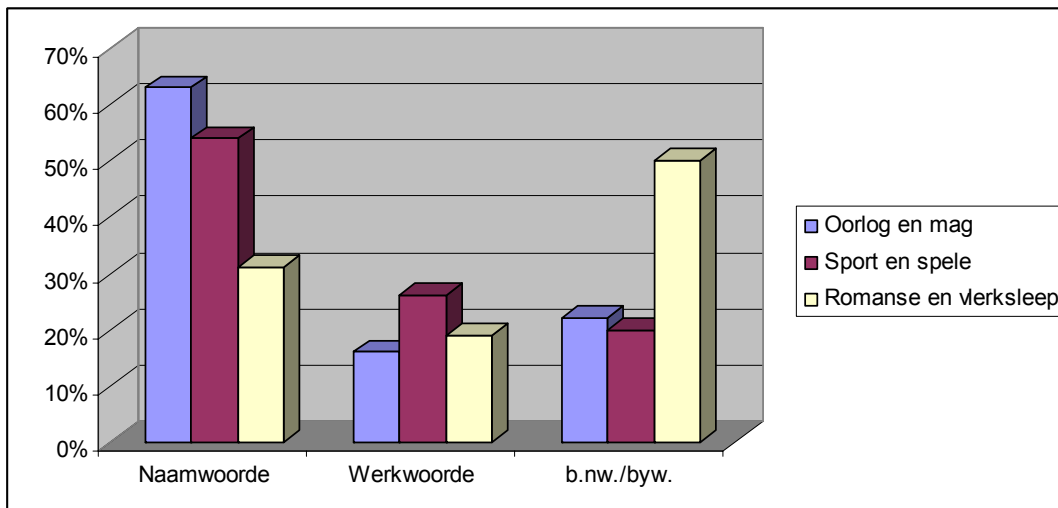

Figuur 5.12 Vergelyking van die frekwensies van die metaforiese uitdrukkings in die drie metafoorklusters volgens die Engelse leksikale velde

In figure 5.13 en 5.14 word 'n vergelyking aangetoon van die relatiewe frekwensies van woordklasse ten opsigte van die metafoorklusters in die Afrikaanse korpus.

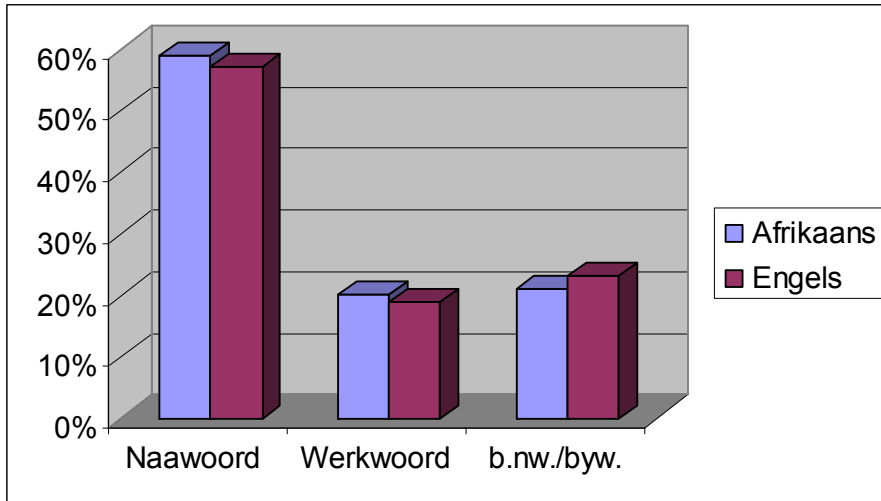

Figuur 5.13 Vergelyking van die frekwensies van die woordklasse in die drie metafoorklusters volgens die Afrikaanse leksikale velde

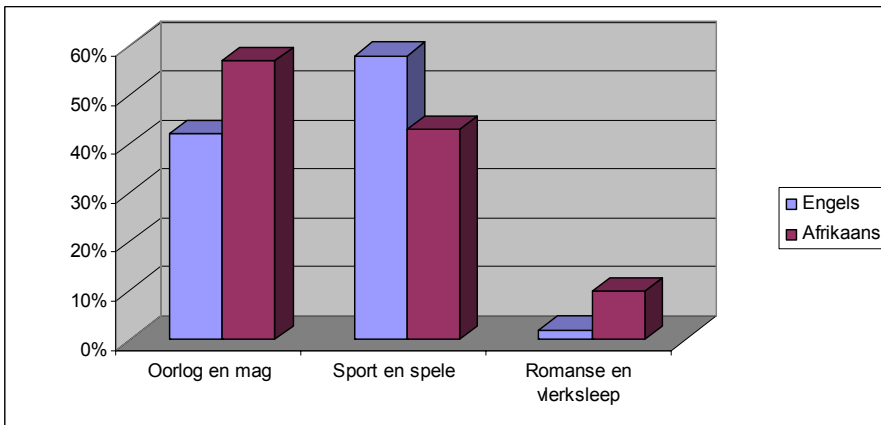

Figuur 5.14 Vergelyking van die frekwensies van die metaforiese uitdrukkings in die drie metafoorklusters volgens die Afrikaanse leksikale velde

In figure 5.15 en 5.16 word 'n vergelyking getoon van die voorkoms van die woordklasse in die metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE en OORLOG EN MAG in die Afrikaanse en Engelse korpusse, en die voorkoms van die metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE, en OORLOG EN MAG in die twee tale.

Figuur 5.15 Vergelyking van die voorkoms van die woordklasse in die metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE en OORLOG EN MAG in die Engelse korpus en Afrikaanse korpusse

Figuur 5.16 Vergelyking tussen die voorkoms van die metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE, en OORLOG EN MAG in die Engelse korpus en Afrikaanse korpusse

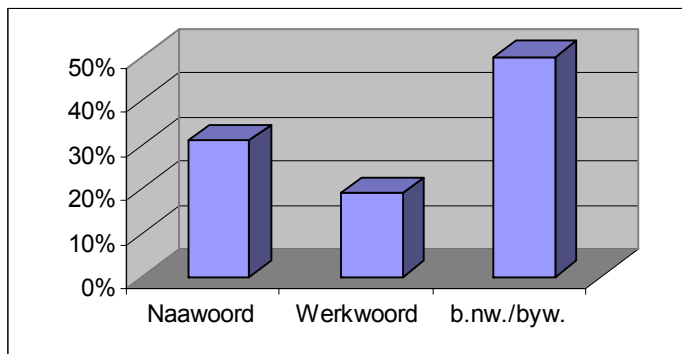
In tabel 5.18 word aangetoon dat 197 metaforiese uitdrukkings oor ROMANSE EN VLERSLEEP in die Afrikaanse korpus gevind is en dit gee 'n metafoordigtheid van 'n gemiddelde 0,94 metaforiese uitdrukkings per 1 000 woorde. Raadpleeg ook figuur 5.17.

Die uitdrukkings wat op die ROMANSE EN VLERSLEEP-metafoor gebaseer is toon nie 'n groot verskeidenheid nie. Uit die totaal van 40 lemmas is 58% in werklikheid metafories uitgedruk. Die drie topposisies word ingeneem deur die lemmas *aantrek*,

lok en *verhouding*. In totaal is dit 130 merktekens en dit is 65% van die totale 197 metaforiese uitdrukings oor romanse en vlerksleep in die Afrikaanse teks.

Tabel 5.13 Metaforiese uitdrukings oor ROMANSE EN VLERSLEEP in die Afrikaanse korpus per woordklas

Lemma	Lekseme	Totaal	Woordklas		
			Naam-woord	Werkwoord	Byvoeglike naamwoord/Bywoord
AANTREK	aantrek, aantreklik	75	0	0	75
LOK	lok	35	0	19	16
VERHOUDING	verhouding	20	20	0	0
VRY	vry, vryer	10	6	4	0
VLERSLEEP	vlerksleep, vlerkslepery	6	2	4	0
HUWELIK	huwelik, huweliksfees	4	4	0	0
ROMANSE	romanse, romantikus, romantiseer	4	2	0	2
SKEI	skei, egskeiding	4	2	2	0
TROU	trou, troue, getrou, getroude	4	0	4	0
VERLEI	verlei, verleiding, verleier	4	0	2	2
BEGEER	begeer, begeerte	3	2	1	0
HOFMAAK	hofmaak, hofmakery	3	3	0	0
LIEFDE	liefde, geliefde, liefhê	3	3	3	0
PASSIE	passie, passievol	3	2	0	1
SEKS	seks, seksuele	3	3	0	0
WITTEBROOD	wittebrood	3	3	0	0
BED	bed, bedmaat	2	2	0	0
FAMILIE	familie, familiêr	2	2	0	0
HART	hart, hartebreker	2	2	0	0
OMHELING	omhelsing, omhels	2	1	1	0
VERSOHEID	versotheid, versot	2	0	0	2
VRIEND	vriend(in), vriendskap, vriendelik(e)	2	0	0	2
ARMS	omarm	1	1	0	0
Totale		197	60	37	100

Figuur 5.17 Die lekseme in die Afrikaanse korpus oor ROMANSE EN VLERSLEEP

In tabel 5.14 word die lemmas oor ROMANSE EN VLERSLEEP getoon wat aanvanklik vir identifikasie geïdentifiseer is, maar wat nie in die Afrikaanse teks voorgekom het nie.

Tabel 5.14 Lemmas oor ROMANSE EN VLERKSLEEP ondersoek, nie in die Afrikaanse teks nie

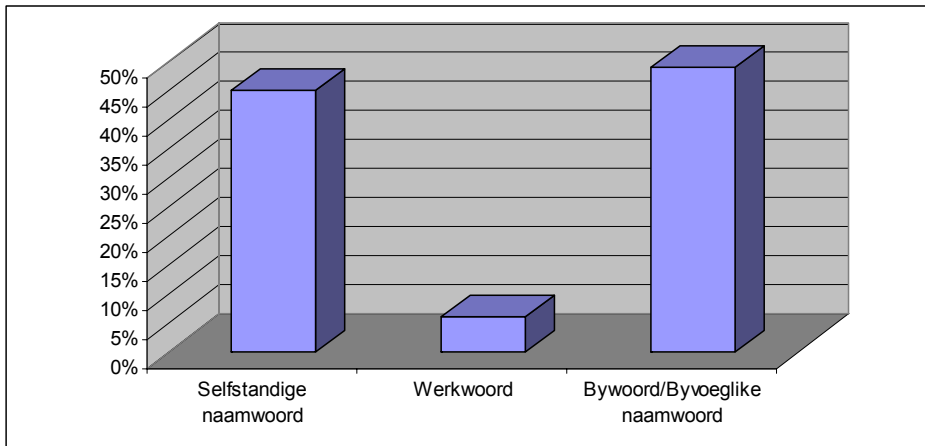
AANLÉ	aanlê, aanlêery
BAND	band, bind, verbind
BRUID	bruid, bruidegom
BRUILOF	bruilof, bruilofsfees
FLANKEER	flankeer,
FLIRT	firteer, flirt
GETROUHEID	getrouheid
HARTSTOG	hartstog
KANSEL	kansel
KÉREL	kêrel
KOKET	koket, koketterig
MAN	man
MIN	min, minnaar, beminde
NOOI	nooi
PAAR	paar
SOEN	soen, soenbaar
VERLANG	verlang, verlange
VERLOOF	verloof, verloofde, verloofraak
VOLVOER	volvoer, volvoering
VROU	vrou
WEDERHELPE	wederhelf

5.2.3.2 Engelse korpus

In tabel 5.15 word aangetoon dat 172 metaforiese uitdrukkings oor ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Engels teks gevind is en dit gee 'n metafoordigtheid van 'n gemiddelde 0,83 metaforiese uitdrukkings per 1 000 woorde. Raadpleeg ook figuur 5.18.

Tabel 5.15 Metaforiese uitdrukkings oor ROMANSE EN VLERKSLEEP in die Engelse korpus per woordklas

Lemma	Lekseme	Totaal	Woordklas		
			Naam-woord	Werkwoord	Byvoeglike naamwoord/Bywoord
ATTRACTIVE	attractive, attract, attracted	71	0	0	71
RELATIONSHIP	relationship	24	24	0	0
BED	bed, bedfellow	15	15	0	0
DESIRE	desire, to desire, desirable	11	0	4	7
LOVE	love, lover, to love, lovable	7	7	0	0
FAMILY	family	6	6	0	0
SUITOR	suitor	5	5	0	0
WOOER	wooer, to woo	5	5	0	0
AFFAIR	affair	4	4	0	0
FRIEND	friend, friendship, friendly	3	1	0	2
HONEYMOON	honeymoon	3	3	0	0
ROMANCE	romance, romantic	3	3	0	0
CONSUMMATION	consummation, to consummate	2	0	2	0
EMBRACE	embrace, to embrace	2	0	2	0
FAITHFUL	faithful	2	0	0	2
MARRIAGE	marriage, to marry	2	2	0	0
PASSION	passion, passionate	2	2	0	0
SEDUCE	seduce, seducer, seduced	2	0	2	0
SEX	sex, sexual, sexy	2	0	0	2
DIVORCE	divorce, to divorce	1	1	0	0
Totals		172	78	10	84

Figuur 5.18 Die lekseme in die Engels korpus oor ROMANSE EN VLERKSLEEP

Die uitdrukkings wat op die ROMANSE EN VLERKSLEEP gebaseer is toon nog 'n kleiner verskeidenheid as wat die geval by die Afrikaanse teks was. Uit die totaal van 40 lemmas is 50% in werklikheid metafores uitgedruk.

Die drie topposisies word ingeneem deur die lemmas *attractive*, *relationship* en *bride*. In totaal is dit 110 merktekens en dit is 64% van die totale 172 metafores uitdrukkings oor ROMANSE EN VLERKSLEEP wat in die Engelse teks voorkom. In tabel 5.16 word die lemmas getoon wat aanvanklik vir ondersoek geïdentifiseer is, maar wat nie in die Engelse teks voorgekom het nie.

Tabel 5.16 Lemmas oor ROMANSE EN VLERKSLEEP ondersoek, nie in die Engelse teks nie

ALTAR	altar
ARMS	arms
BRIDE	bride, bridegroom, bridal
COURTSHIP	courtship, to court, courtly
DALLIANCE	dalliance, to dally
FIANCÉ	fiancé, fiancée
FLIRT	flirt, to flirt, flirtatious, flirty
HEART	heart
HUSBAND	husband
INFATUATION	infatuation, infatuated
KISS	kiss, to kiss
LUST	lust, to lust, lustful
MATE	mate, to mate
NUPTIALS	nuptials, nuptial
SPOUSE	spouse
WEDDING	wedding, to wed
WIFE	wife
GIRL	girl, girlish, girly
BOYFRIEND	boyfriend

In tabelle 5.17 en 5.18 en figuur 19 word die relatiewe frekwensies van woordklasse in die twee tale aangetoon ten opsigte van ROMANSE EN VLERKSLEEP.

Tabel 5:17 Relatiewe frekwensies van woordklasse in Afrikaanse korpus by ROMANSE EN VLERKSLEEP

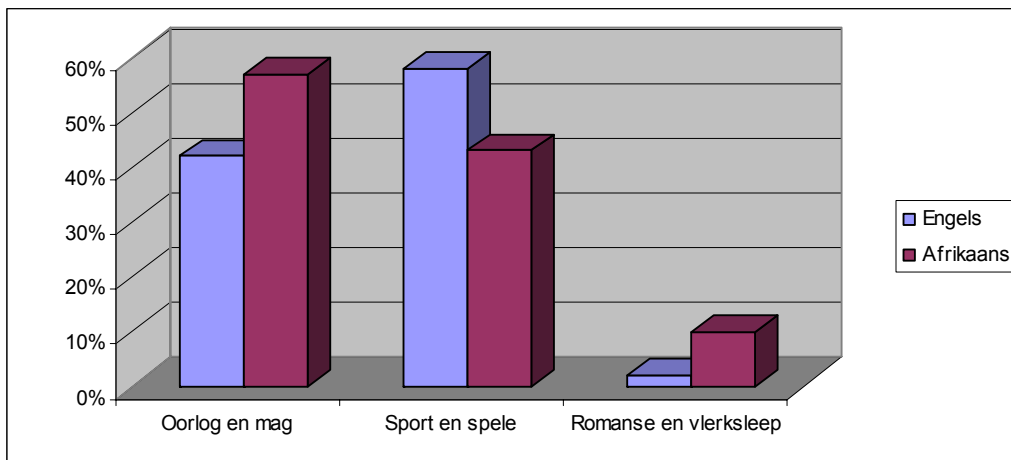
1 Leksikale veld	2 METAFOOR	Naamwoord		Werkwoord		Bywoord/byvoeglike naamwoord		Totale	
		3 Leksikale veld	4 Metaforiese uitdrukkings	5 Leksikale veld	6 Metaforiese uitdrukkings	7 Leksikale veld	8 Metaforiese uitdrukkings	9 Leksikale veld	10 Metaforiese uitdrukkings
Romanse en vlerksleep	ROMANSE EN VLERKSLEEP	50 49%	60 31%	25 24%	37 19%	28 27%	100 50%	103 100%	197 100%

Nota: Die absolute aantal selfstandige naamwoorde/werkwoorde/bywoorde en byvoeglike naamwoorde en metaforiese uitdrukkings is horisontaal bymekaar getel, wat die totale in die twee regterkantse tabelle (9 en 10) lewer in reël 1. Wat persentasies betref, verteenwoordig die totale in kolomme 9 en 10 100% en reël 2 verteenwoordig 100% en die persentasies in kolomme 3 - 8, reëls 2 toon die verhouding aan.

Tabel 5:18 Relatiewe frekwensies van woordklasse in Engelse korpus by ROMANSE EN VLERKSLEEP

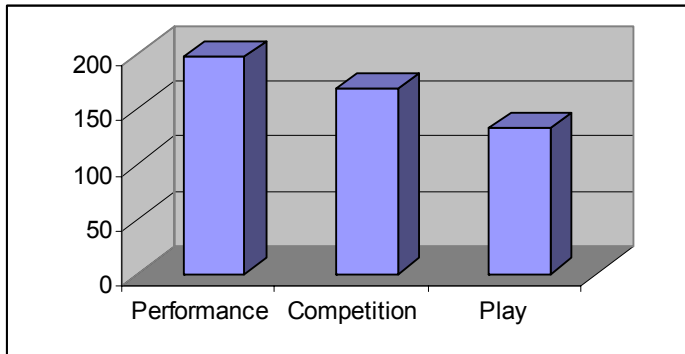
1 Leksikale veld	2 METAFOOR	Naamwoord		Werkwoord		Bywoord/byvoeglike naamwoord		Totale	
		3 Leksikale veld	4 Metaforiese uitdrukkings	5 Leksikale veld	6 Metaforiese uitdrukkings	7 Leksikale veld	8 Metaforiese uitdrukkings	9 Leksikale veld	10 Metaforiese uitdrukkings
Romanse en vlerksleep	ROMANSE EN VLERKSLEEP	50 50%	78 45%	21 21%	10 6%	29 29%	84 49%	100 199%	172 100%

Nota: Die absolute aantal selfstandige naamwoorde/werkwoorde/bywoorde en byvoeglike naamwoorde en metaforiese uitdrukkings is horisontaal bymekaar getel, wat die totale in die twee regterkantse tabelle (9 en 10) lewer in reël 1. Wat persentasies betref, verteenwoordig die totale in kolomme 9 en 10 100% en reël 2 verteenwoordig 100% en die persentasies in kolomme 3 - 8, reëls 2 toon die verhouding aan.

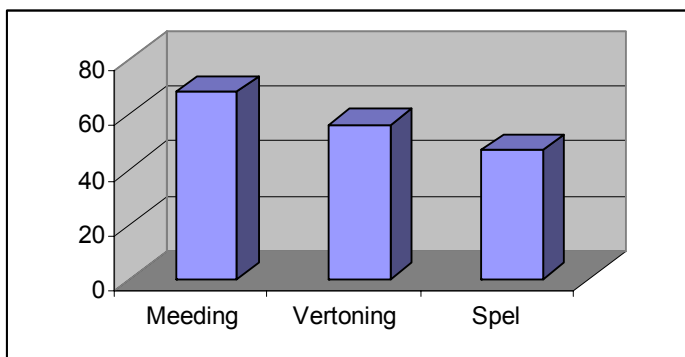

Figuur 5.19 Vergelyking van die voorkoms van die drie metafoorklusters in die Afrikaanse en Engelse korpuse

Die onderstaande vier grafieke (figure 5.20 tot 5.23) toon die lemmas wat die drie topposisies in elke metaforiese veld in die Afrikaanse en Engelse tekste ingeneem het.

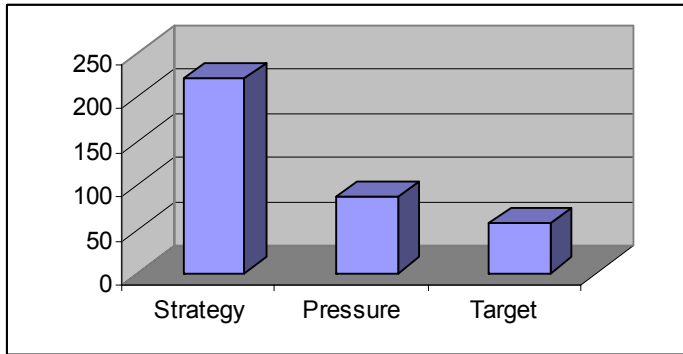

Figuur 5.20 Metafore oor SPORT EN SPELE in die Engelse teks

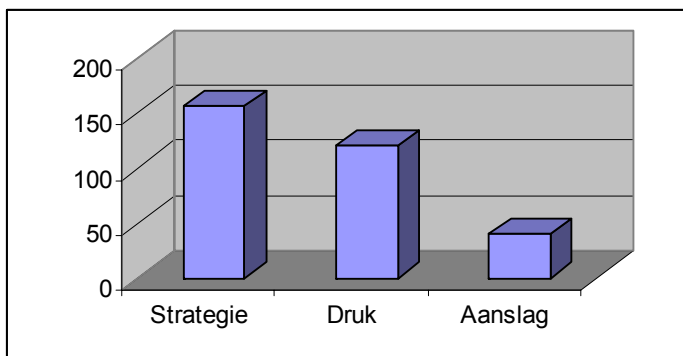

Figuur 5.21 Metafore oor SPORT EN SPELE in die Afrikaanse teks

Figure 5.20 en 5.21 toon die voorkoms van die drie lemmas wat die topposisies ten opsigte van SPORT EN SPELE in die twee tale inneem aan. In die Engelse teks kom *performance* die meeste kere voor en in die Afrikaanse teks kom *meeding* die meeste kere voor. In beide tale neem *play/spel* die derde plek in.

Figuur 5.22 Metafore oor OORLOG EN MAG in die Engelse teks

Figuur 5.23 Metafore oor OORLOG EN MAG die Afrikaanse teks

Figure 5.22 en 5.23 toon die voorkoms van die drie lemmas wat die topposisies ten opsigte van OORLOG EN MAG in die twee tale inneem aan. In beide tale kom *strategy/strategie* die meeste kere voor en *druk/pressure* die tweede meeste. In Afrikaans is *aanslag* in die derde plek, en in Engels is dit *target*.

5.3 Samevatting en gevolgtrekking ten opsigte van kwantitatiewe analise

Die kwantitatiewe resultate toon aan dat die OORLOG EN MAG-metafoor in die Afrikaanse teks oor aandele en markte die meeste voorkom en die SPORT EN SPELE-metafoor die tweede meeste. In die Engelse teks oor aandele en markte kom die SPORT EN SPELE-metafoor die meeste voor. Die OORLOG EN MAG-metafoor kom die tweede meeste in hierdie teks voor. Wat die totale voorkoms van metafore betref, toon die Engelse korpus 36% meer as die Afrikaanse korpus.

Die geïdentifiseerde alternatiewe konseptuele metafoor ROMANSE EN VLERKSLEEP het in die Afrikaanse korpus 'n metafoordigtheid van 0,97 metaforiese uitdrukings per 1 000

getoon en in die Engelse teks 0,83. Dit is aansienlik minder as die voorkoms van die konseptuele metafore OORLOG EN MAG EN SPORT EN SPELE.

Na die kwantitatiewe analise op die totale Engelse en Afrikaanse korpusse gedoen is, is 12 voorbeeldtekse geïdentifiseer waarop kwalitatiewe analises gedoen is.

5.4 Kwalitatiewe analise van die voorbeeldtekste

Die twaalf voorbeeldtekste waarop die analise gedoen is (sien hieronder), is saamgestel uit artikels uit die Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek*.

Die volgende kriteria is gevolg om die voorbeeldtekste te identifiseer:

- (a) Die Afrikaanse artikels met artikelopskrifte waarin 'n voorbeeld van die konseptuele metafore OORLOG EN MAG, EN SPORT EN SPELE voorkom.
- (b) Die ooreenstemmende Engelse artikels van die artikels soos in (a) geïdentifiseer is.
- (c) Die Engelse artikels met artikelopskrifte waarin 'n voorbeeld van die konseptuele metafore OORLOG EN MAG, EN SPORT EN SPELE voorkom.
- (d) Die ooreenstemmende Afrikaanse artikels van die artikels soos in (c) geïdentifiseer is.

In die twaalf voorbeeldartikels wat gebruik is, is die metafore wat voorkom gekodeer om 'n beter insig te gee van waar en hoe dikwels dit voorkom. Die konseptuele metaforiese uitdrukkings (klustermetafore) wat op die OORLOG EN MAG metafoor gebaseer is, is in pers gemerk en die SPORT EN SPELE-metafoor is in groen gemerk. Die ROMANSE EN VLERKSLEEP (die alternatiewe metafoor) is in geel gemerk en alle ander metafore is in blou gemerk. Die voorbeeldtekste toon almal 'n voorkoms asook klusters van die betrokke konseptuele metafore. Die meeste van die tekste het in die oorspronklike vorm (harde kopie en op die internet) foto's, illustrasies en grafieke bevat, wat nie in die korpus opgeneem is nie. Aangesien die tekste almal in *Finweek* verskyn het, het die voorbeeldtekste 'n teikenlesersgroep met dieselfde demografie (raadpleeg bylaag D).

Die analise van die twaalf voorbeeldartikels toon aan dat daar heelwat gemeenskaplike eienskappe is wat metafoor betref.

- Die OORLOG EN MAG-metafoor kom in al die artikels voor.
- Daar is dikwels dowwe grense tussen die voorkoms van die SPORT-metafoor en die SPELE-metafoor en daarom is hierdie twee velde, vir doeleindes van hierdie studie saamgevoeg in een veld, naamlik SPORT EN SPELE.
- Die SPORT EN SPELE-metafoor kom in al die artikels voor.
- Metaforiese uitdrukkings kom in klusters oor elkeen van die tekste voor.
- Die metaforiese klusters word dikwels onderbreek deur stukke tekste waar geen van die metafore waarna gesoek is, voorkom nie.

Om 'n kwalitatiewe analise van die twaalf voorbeeldartikels te verrig, is die volgende vier parameters gebruik :

- Metafoorfrequensies
- Metaforiese scenario
- Metafoorkettings
- Alternatiewe metafore

5.4.1 Die voorbeeldtekste (raadpleeg ook bylaag L).

1	AFSLAAN VAN DIE BAAN
2	DAT ACC-ROSS, die ontwikkelaar van luukse-gholfhandgoedere, onderhandelings opgeskort het wat volgens
3	die meeste waarnemers met 'n moontlike verkryging verband gehou het, is nie juis verbasend nie.
4	Met 'n skaarste aan kontant ná 'n onindrukwekkende poging om voor sy notering geld in te samel, is die
5	ongelukkige Acc-Ross nie werklik in 'n posisie om stylvol af te slaan nie. Die groep se aandele verhandel teen
6	minder as 30c op die AltX en die kans om 'n transaksie te kan beklink wat met aandele betaal word, lyk ool
7	skraal. Ons meen Acc-Ross moet liever so gou moontlik een of twee van sy eiendomsprojekte bank waaroor so
8	baie gepraat word
9	HET TRACKER DIGICORE IN SY VISIER?
10	DIE tegnologie-beleggingsmaatskappy VenFin kry deesdae 'n betekenisvolle opbrengs op die
11	voertuigopsporingsmaatskappy Tracker, een van sy oorspronklike beleggings as waagkapitaalfonds van die
12	Rembrandt-groep. Vir die jaar tot einde Junie het Tracker – wat uit die produkte Tracker Retrieve, Tracker Alert
13	en Tracker Locate bestaan – R28 miljoen tot VenFin se wesensverdienste bygedra, gemeet van Januarie tot
14	einde Junie. Op 'n geannualiseerde grondslag was Tracker se bydrae R48 miljoen. In dié tydperk het Tracker sy
15	intekenarebasis tot 378 000 voertuie uitgebrei, wat 'n mark-aandeel van 43% verteenwoordig. Tracker se
16	onlangse bedryfsukses het VenFin (wat bekend is vir sy konserwatiewe waardasies) aangespoor om die
17	waardasie van sy belang van 33,7% van die voertuigopsporingsgroep, wat begin 2006 op R379 miljoen gestel
18	is, einde Junie tot R606 miljoen op te stoot. Dit dui op 'n waarde-aanslag van sowat R1,8 miljard vir Tracker –
19	duidelik stewig genoeg om 'n afsonderlike notering op die JSE te regverdig. Finweek het voorheen bespiegel dat
20	VenFin in die versoeking kan kom om nouer bande te probeer smee tussen Tracker en die genoteerde
21	opsporingsspesialis Digicore, met sy huidige markkapitalisasie van sowat R750 miljoen. Met die sterk wins wat
22	Digicore én Tracker genereer, klink die moontlikheid van nouer bande – miskien deur 'n samesmelting – nogal
23	aantreklik. Digicore het ook die bykomende voordeel van verskeie winsgewende kontrakte in die buiteland. Dit

24 iets waarvan VenFin, met sy vasbeslotenheid om tegnologiese produkte waarop hy eiendomsreg het en dienste
25 wat internasionaal benut kan word, uit te bou, sal hou.

26 **SWAARD NOG OOR SY KOP**

27 ERM het dalk **ontslae geraak** van enige slegte nagevolge van sy oorspronklike identiteit as Dave King se
28 Specialised Outsourcing, maar dit duur langer om 'n nuwe rede vir **oorlewing** te kry. Specialised Outsourcing is
29 in 2003 verkoop en in Maart 2004 het die JSE vir die eerste keer **gedreig** om die notering op te kort en dan te
30 beëindig tensy nuwe bates **ingespuut** word. Telematic Frontiers International Corporation van Liechtenstein het
31 teen die middel van die jaar 'n belang van een derde verkry en sedertdien was daar groot veranderinge op
32 direkte- en bestuursvlak. Die maatskappy beplan nou om hoofsaaklik in kommersiële, nywerheids-, berging- en
33 kleinhandeleiendom te belê, maar hy sal ook sy **oë oophou** vir middelslag-private-aandelebeleggings en sal
34 voortgaan met sy lang- en korttermynportefeuljes genoteerde aandele. GELEENTHEDE Anders as baie
35 kontantdoppe het ERM beduidende bates, hoofsaaklik R58,6 miljoen kontant en R36,5 miljoen genoteerde
36 bates, met netto aandele van R99,3 miljoen, volgens die balansstaat van 31 Augustus. Sy netto batewaarde het
37 **gestyg** van 139c/aandeel in Februarie 2004 tot 182c op 30 September, 'n premie van 20c op die jongste
38 aandeelprys, wat die daalrisiko beperk. As die nuwe bestuur **aantreklike bates** vir ERM kan kry, kan die
39 aandeelprys **aansienlike** stygpotensiaalhou. RISIKO's Die mark vir fisieke eiendom lyk topswaar en mee-
40 gevestigde eiendomsmaatskappye met meer hulpbronne as ERM vind dit moeilik om hul portefeuljes uit te brei.
41 Die aandeel verhandel nie veel nie en daar is 'n risiko dat die JSE weer kan begin **dreig** oor sy notering.

42 **TITANIC OF TORPEDO**

43 Party beleggers en ontleders begin wonder of Pick 'n Pay tussen twee vure **sit** wat toekomstige **groei** betref.
44 Wat teen hom tel, is breedweg dat die kleinhandelreus die grootste markaandeel van die supermarkgroepe het
45 die supermarkbedryf al **mededingender** word en dat enige verlangsaming in verbruiksbesteding van 'n uiters hoë
46 grondslag sal kom. Van die drie word toenemende **mededinging** as die grootste **bedreiging** beskou.
47 Dis geen geheim nie dat **prysmededinging** **strawwer** raak; die groot kleinhandelgroepe kon die afgelope drie jaar
48 hul bedryfsmarges net vanweë groter doeltreffendheid **opstoot**, terwyl bruto marges **staries** gebly of selfs
49 **gekrimp** het. Ofskoon die groot winkelgroepe in die publiek se oë floreer het, het enkele **ongevalle** in die
50 onafhanklike kettings voorgekom en lê gerugte oor die finansiële **sterkte** van Metro Cash and Carry die wêreld
51 vol. In 'n onlangse navorsingsnota getiteld "Results In-line but Showing Market Pressure" sê die
52 kleinhandelsontleder Mohamed Mayet van Merrill Lynch Pick 'n Pay se resultate vir die jaar tot einde Februarie
53 bevestig sy siening van 'n uiters **mededingende** landskap in die voedselkleinhandel, waar "kleinhandelvolumen in
54 die voedselbedryf afneem en ruimte toeneem". Pick 'n Pay is een van die **voorbokke** in wat Mayet die
55 "**ruimtedweloop**" noem. Die groep beplan om sy handelsruimte in die 2007-boekjaar met nog 4% te vergroot. Dit
56 sluit twee nuwe hipermarkte in. Mayet beklemtoon die risiko dat die koste om nuwe winkels te open, marges op
57 kort termyn kan **verwater** voordat die nuwe winkels 'n finansiële bydrae lewer. Henk Groenewald
58 beleggingsontleder van Coronation Fondsbestuurders, meen dit sal al hoe moeiliker word om handel te dryf.
59 Pick 'n Pay se **mededingers** het hul **spelpeil** verbeter: Woolworths trek al hoe meer klante uit die boonste
60 inkomstegroepe, Shoprite het 'n geloofwaardige **mededinger** in die laer- en middelmark geword en Spar het 'n
61 **nuwe baadjie** aangetrek. Daarbenewens het Pick 'n Pay met ander **mededingers** as die gewone **te kampe**
62 Edcon se Jet-Mart toets verkope van 'n reeks geriefkoske in vier winkels. Die plan is om die konsep voor die
63 einde van die jaar in nog 22 winkels bekend te stel. Vir Jet-Mart is die konsep nie net **aantreklik** vanweë die
64 bykomende verkope nie, maar omdat dit meer klante **lok**. Die geriefsformaat het 'n bykomende 20% **verkeer** na
65 die betrokke winkels **gelok**. Dis egter nie die eerste keer dat gevra word of Pick 'n Pay en sy bestuur vertrou dat
66 hulle hul kan herskep om te bly **groei** nie. Groenewald sê Pick 'n Pay skuld dit aan sy klante om toegankliker te
67 wees. Hoe beter hy sy klantbasis benut, hoe beter. Pick 'n Pay het ook die voordeel dat hy die toonaangewer op
68 die gebied van prys is; hy kan dus groter kortings as sy **mededingers** bied.

69 Sean Summers, uitvoerende hoof van Pick 'n Pay, sê die onderneming ontwikkel steeds en alle formate bied
70 "ongelooflike" groeigeleenthede in kategorieë en produkte wat beter kan **presteer**. Hy meen die groep sal 'n
71 groter **rol speel** in aspekte soos drank- en klereverkope, maar selfs met die kernsake van Pick 'n Pay bestaan
72 nog potensiaal op sekere gebiede. In sy jaarverslag sê die groep hy het Bain Management Consultants
73 aangestel om 'n **strategiese** "gesondheidsondersoek" te doen. (Elf jaar gelede het Bain Pick 'n Pay gehelp om sy
74 sake te herstruktureer.) Summers sê Pick 'n Pay gebruik Bain as 'n **klankbord** oor waar die groep **staan** en
75 watter geleenthede die toekoms inhou. Sy vorige ervaring met Bain was dat dit 'n goeie proses is om gedagtes
76 saam te **gooi** en 'n vars, objektiewe perspektief te kry. Daar is egter 'n terrein waarop waarnemers meen die
77 groep dalk teenoor sy **mededingers** afsteek: sy geriefsprodukte. Minstens een ontleder is besorg dat Pick 'n Pay
78 se fokus op hipermarkte, terwyl die mark skynbaar na kleiner geriefswinkels **beweeg**, dalk tot sy nadeel kan
79 wees. Pick 'n Pay se gesinswinkelkonsep gee hom 'n **vastrapplek** in die mark, maar met geriefswinkels is die
80 ligging eerder as prys wat belangrik is. Summers meen egter die mark se persepsie dat die groep op
81 hipermarkte konsentreer noudat hy sy eerste nuwe winkels in etlike jare open, is nie 'n akkurate weerspieëling
82 van die 24 gesinswinkels en 10 supermarkte wat vir die 2007-boekjaar beplan word nie.

83 Teen die agtergrond van 'n uiters **mededingende** plaaslike omgewing is dit **aanloklik** om te bespiegel dat Pick 'n

84	Pay dalk op die uitkyk na nog internasionale verkrygingsmoontlikhede is, ondanks die mark se oënskynlike
85	afkeer van die Franklins'-avontuur. Summers sê egter die groep konsentreer hoofsaaklik op Suider-Afrika
86	hoewel die Franklins'-onderneming die geleentheid het om 'n ander verspreidingsmoontlikheid as Metcash
87	Trading, Metro Cash and Carry se voormalige filiaal in Australië, te bied. Die eerste Franklins'-franchisewinkel is
88	omgeskep en die eerste omskepte IGA ('n Metcash-winkel) sal begin Julie open. Ontleders was nog altyd
89	huiwerig om aan te beveel dat beleggers hul Pick 'n Pay-aandele verkoop – vanweë die groep se sterf
90	prestasiegeskiedenis en beperkte wisselvalligheid. Om dié rede handhaaf Mayet 'n "neutrale" aanslag van die
91	aandeel, ofskoon hy waarsku dat "dit nie noodsaaklik is om in die voedselkleinhandelsektor te belê nie; ons sal
92	blootstelling aan krediehandelaars verkies ".
93	SIMMERS TOON AL DIE SIMPTOME
94	Om die dispuut by Simmer & Jack Mines (Simmers) te verstaan, moet mens 'n goeie kop vir detail hê. Dit
95	moelik om die intrige te ontrafel te midde van aantygings in die media oor opportunisme aan die een kant en
96	wanbestuur aan die ander . In wese loop die uitvoerende hoof van Simmers, Gordon Miller, gevaar om uit die
97	kussings gelig te word deur rebelse aandeelhouers wat Simmers se bemagtigingsarm , Vulisango, beheer
98	Vulisango het ook 'n mededingende bod gemaak vir 'n goudbate wat 'n belangrike rol in Miller se sakeplan
99	speel . Terloopse waarnemers word gewaarsku dat die onderliggende korporatiewe struktuur en eienaarskap
100	verstommend ingewikkeld is. Al wat minderheidsaandeelhouers egter sien , is dat Simmers se aandeelprys 'n
101	slagting beleef . Ná 'n hoogtepunt van R2,42/aandeel in Januarie het die prys teruggesak tot R1,40/aandeel. In
102	Augustus was dit 50c. Die deurmekaarspul veroorsaak groot kommer oor hoe bemagtiging in SA se
103	mynbousektor ontwikkel. "Dis 'n wildewesteagtige korporatiewe strooptog ," sê Chris Hart, hoofekonoom van
104	Absa, oor die gebeure by Simmers. "Die Wet op Minerale regte moedig 'n obsessie met eienaarskap aan . Pleks
105	dat 3 000 mense werk kry, word die hele ding in gevaar gestel." Dis omdat Vulisango eerder as Simmers dalk vir
106	die mynlisensie van 'n goudmynskag in Randfontein aan die Wes-Rand sal kwalifiseer, al is die een 'n
107	aandeelhouer van die ander.
108	Hart meen die mobilitêit van sommige bemagtigingsmaatskappye kan 'n probleem wees. Hulle moet die
109	geleentheid eerder gesamentlik benut deur 'n enkele transaksie aan te gaan.
110	Dis 'n twispunt . Hoekom kan 'n swart onderneming sy belang nie in ware vryemarkstyl verhandel nie? Hart wys
111	egter daarop dat bemagtigingsmaatskappye self dekmantels begin voorhou deur in maatskappye te investeer
112	wat hulle later in die steek laat wanneer hulle 'n wins gemaak het. Hetsy wispelturig of slim, onbestendige swart
113	investering is 'n toenemende verskynsel . Met druktyd het Business Day berig dat Mzi Khumalo, eienaar van die
114	Metallon Corporation, ontslae geraak het van Basil Read-aandele teen R5,51/aandeel nadat hy 20% van die
115	R100 miljoen-maatskappye teen 82c/per aandeel bekom het. Is dit nie die aktiwiteit waarvan Khumalo beskuldig
116	is met die berugte Simane (toe hy klein swart beleggers in die bemagtigingskonsortium uitgekoopte), wat 'n
117	belang in Harmony Gold gehad het, toe hy die aandele as aanvullende sekuriteit gebruik het om ander
118	transaksies mee te finansier nie? Ander gevalle het ook voorgekom. Reg of verkeerd, maar Tiso is gekritiseer
119	omdat hy hom taamlik vinnig aan Kumba Resources onttrek het. Die Khumama Consortium was nog 'n geval
120	waar Anglo Platinum se Booyendal-projek ná minder as 18 maande vaarwel toegeroep is. Gerard Kemp, hoof
121	van korporatiewe finansiering (hulpbronne) van Rand Aksepsbank, sê verkopers vereis toenemend in transaksies
122	dat bemagtigingsmaatskappye hulle vassluit , veral wanneer die verkoper die transaksie finansier. "'n Moontlike
123	klousule wat mens kan insluit, is dat die bemagtigingsmaatskappye die aandele eerste aan die verkoper moet
124	aanbied en teen die prys waarteen dit gekoop is. Gewoonlik ontmoedig dit 'n maatskappye om hom vinnig weer te
125	onttrek ," sê Kemp.
126	STRATEGIESE VERKRYGING
127	SA se voortdurend veranderende sakelandskap het 'n omgewing meegebring waarin 'n maatskappye se
128	toekomstige vermoë afhang van sy vaardigheid om te verander . "Strategiese verkryging omvat mense en
129	aankope," sê William Shaw, oplossingsbestuurder van mySAP SRM, wat op verskafferhoudingsbestuur
130	konsentreer. Om strategies te kan wees, moet maatskappye netwerke van die regte verskaffers ontwikkel, op
131	koste konsentreer, die omvang van hul bestedingsbestuur uitbrei en skeppende tegnologie instel. In 'n toespraak
132	by die Universiteit van Pretoria se Gordon Institute of Business Science het Shaw kommer uitgespreek oor die
133	druk waaronder maatskappye verkeer om hul pryse te verhoog en gehalte te verbeter terwyl besteding
134	verminder word. Die strewe na 'n hoë opbrengs op investering plaas al hoe meer eise op aankope, terwyl
135	volhoubare ontwikkeling, groter verkope, duidelike spaarnorme, gedissiplineerde aankope, verskafferdeelname
136	sake-innovasie en volhoubare besparings nodig is. Volgens Shaw is aankoopbestuurders se grootste
137	uitdagings : Sigbaarheid en beheer . Data word deur verskillende stelsels versprei, die gehalte van data en
138	markinligting is swak en daar is 'n onvermoë om prestasie en resultate korrek te monitor. Standaardisering en
139	samewerking: Dit is teenstrydige prosesse, die evaluering van standaarde en dokumentformatering en 'n
140	vermoë om die kennis wat met vorige projekte opgedoen is, in verskillende departemente toe te pas
141	Voldoening: Besparingslekkasies bestaan weens 'n onvermoë om onderhandelde kontrakte uit te voer en 'n
142	gebrek aan kriteria bestaan wanneer die ideale verskafferbronne bepaal word. Inligtingtegnologie: Die
143	duplisering van verskaffers, materiale en kontrakte oor verskeie materiële klassifikasies met gefragmenteerde

144 inhoud en meesterdata, die ontoeganklikheid van bestedingsdata en 'n gebrek aan die deel van internasionale
145 kontakte. Deursigtigheid het met die verloop van tyd verbeter, sê Shaw, hoewel te veel tyd steeds gebruik word
146 om stelsels te verander om by ontwikkelings te hou. Maatskappye moet van op-aanvraagverskaffing na
147 ondernemingverskaffing oorskakel; van 'n omgewing waar hulle druk ervaar om gou te begin bespaar na een
148 van voldoening aan korporatiewe kontrakte; van 'n beperkte apyt vir IT-investering na die ontwikkeling van
149 vaardighede en talente; van die handvashouery deur kundiges na geïntegreerde ontleding wat meer as net 'n
150 kennis van Excel behels; van verskafferlewensvatbaarheid en steun na 'n vermoë om saam met sake te
151 verander; van 'n hoër opbrengs op bates na die algehele koste van geleentheid; en van sterk kundigheid in
152 kernkategorieë na sterk kundigheid in alle kategorieë. James Ryan, bestuurder vir strategiese verskaffing van
153 Transnet, sê hoewel Maria Ramos die onderneming begin verander het en die finansiële struktuur verbeter, is
154 bedryfsprestasie nog nie op standaard nie. Transnet se rekrutering fokus op korporatiewe en risikobestuur
155 die hertoewysing van bedrywighede deur die veragting van die aantal bestuurders in die hoofkantoor (van 800
156 tot 250 mense), 'n ingesteldheid op kliëntediens, die herstrukturering van die balansstaat deur op die ses
157 kernondernemings te konsentreer en aan ander, soos die SAL, te onttrek, en die ontwikkeling van
158 mensekapitaal. Transnet se doel is om van 'n konserwatiewe na 'n visionêre en samewerkende omgewing te
159 beweeg wat transformasie verwelkom. 'n Strewe om die besteding teen 2008 met 10% te verminder, is by die
160 transformasieproses ingesluit. Die verkryging is tans gefragmenteer en van klerke afhanklik met basiese
161 tegnologie en stelsels wat nie geïntegreer is nie. Onoordeelkundige besteding, swak besluitneming
162 inkonsekwente beleid en prosedures en 'n gebrek aan integrasie van sentrale aankope en sake-eenhede, wat
163 duplisering tot gevolg het, is kwessies wat Transnet moet aanpak, sê Ryan. Hy meen om transformasie
164 suksesvol uit te voer, wil die personeel 'n oortuigende en gedeelde rede hê om te verander. Een van Ramos se
165 sleutelwoorde is om die SA ekonomie te help groei – wat gelei het tot Transnet se strewe om koste te
166 verminder. Sigbare leierskap, betrokkenheid by die vakbonde, die mobilisering van sy mense, betrou-
167 kommunikasie, deursigtige en regverdige prosesse, 'n prestasiekultuur, risikobestuur en volhoubaarheid is alle
168 sleutelreïne van Transnet se nuwe strategie. Vroeër is goeie strategieë volgens Ryan uitgedink, maar baie
169 min is ingestel. Heelwat klem word ook op doeltreffendheid, veiligheid, transformasie, menseprosesse, sentrale
170 kapitaalbestuur, kliëntgerigtheid, gedeelde dienste, kostedoeltreffendheid en die verkleining van die
171 instandhoudingsagterstand geplaas.

172 Ryan erken dat Transnet se transformasie strategie aggressief is; 'n departement, Vulindlela ("beweeg
173 voorwaarts as 'n eenheid"), is gestig om besparing te meet en streng verslagdoeningsprosedures in te stel. Hy
174 vestig ook 'n beloningstelsel en het advieskomitees ingestel en programbeambptes aangestel om die
175 transformasie en prosesse te monitor. Nog fokuskategorieë is veiligheid en betroubaarheid, bemagtiging
176 ekonomiese aantreklikheid en bestedingsbeheer om besparing in die hand te werk. Ryan hoop dat die instelling
177 van 'n eienaarskapkultuur, die aanpassing van tekens by sake-eenhede, besliste fokus op leierskap, die
178 verbetering van kommunikasie, die betrokkenheid van alle kritieke belangegroepes en die toepassing van
179 bestedingsbeheermaatreëls om besparing te bewerkstellig, die maatskappy sal help

180 **SHUFFLING THE PACK** FW29E

181 THE DECISION BY Standard Bank to appoint its two brightest rising stars into crucial positions in its South
182 African operation gives another two of CEO Jacko Maree's most senior lieutenants more time to focus on
183 growing challenges outside the robust domestic banking market. The bank announced it had promoted 38-year
184 old Sim Tshabalala to the position of CE of personal and business banking, meaning that he'll run the retail
185 banking business in SA, while 35-year-old David Munro heads corporate and investment banking as CE. Both
186 men take over at a time when the company is confronted by a host of new challenges. Tshabalala faces a tide of
187 rising consumerism, as the Competition Commission prepares to investigate the National Payments System and
188 its effect on competition and the cost of banking services in SA, while Munro faces increasing competition in the
189 hotly contested corporate market. The new appointments mean that Peter Wharton-Hood and Ben Kruger will be
190 able to focus on international opportunities and challenges at a time of increased pressure in many of the key
191 markets in which Standard Bank operates. Tshabalala and Munro will continue to report to Wharton-Hood and
192 Kruger respectively, but assume operational responsibility for the businesses in SA. Standard Bank's interim
193 results to end-June 2006 illustrate the need for a greater focus on emerging markets where its international
194 aspirations lie. Standard also disclosed that despite the mounting challenges outside its core SA banking
195 market, it remained committed to scale up its international operations. It said earlier this year that it planned to
196 buy five emerging market banks by 2010. It's awaiting regulatory approval for its acquisition of BankBoston
197 Argentina, recently opened an office in the Angolan capital Luanda and is seeking new entry points into West
198 Africa. Its first half results show volume-driven revenue growth remains strong, with increases in both net interest
199 income and non-interest revenue across the business units. Headline earnings growth for the first six months of
200 18% is slower than previous periods though still comfortably ahead of the bank's stated growth target of inflation
201 plus 10%. Though operating expenses are on the increase, thanks to higher revenues the bank's cost-to-income
202 ratio, a critical measure of efficiency, improved from 56,4% to 54,2%. However, the focus on international
203 expansion is adding to the cost line, with operating expenses up by 16% and staff costs up 14%. A primary

204 driver of the increase in staff costs is linked not only to new performance-related remuneration packages but
205 also to a headcount rise in its non-SA businesses and the need for more temporary staff to cope with business
206 volumes in the domestic market.

207 **NEW GAME** FW10E

208 NO SURPRISE THAT the proposed offer by Massmart to acquire 84,12% of sportswear retailer Moresport has
209 been prohibited by the Competition Tribunal. The Tribunal is obliged to hand down the reasons for its decision
210 within 20 business days. Fascinating as the reasons may be, we wonder if Vestacor (which controls Moresport) is
211 looking at another possible alliance or even a new strategy? The only retailer that could accommodate (and
212 possibly afford) Moresport would be Edcon. If another suitor doesn't emerge, we suppose Vestacor can take the
213 brave step of relisting Moresport. After all, the business is now in better nick for a listing than the contender that
214 listed briefly in the late Nineties. LIGHT in sight VENTURE CAPITAL project funder Stratcorp has been
215 ploughing a pretty fallow furrow since listing in 2001. The venture capital sector has not really turned out a
216 winner and the group's attention has recently turned to more mainstream projects, such as property and funding
217 existing businesses. But the fact that no venture capital projects - and these include APMI Holdings (Poolcop),
218 Mobile Events Marketing (MEM), Beget and Supertow - have (yet) delivered meaningful returns hasn't meant
219 Stratcorp is short of supporters. The Pretoria-based group this month detailed a shares-for-cash issue, raising
220 R3,3m. That's not the first time Stratcorp has enjoyed the luxury of finding funding from public investors.
221 Because Stratcorp has been unable to generate sufficient cash flow from its projects, the kindness of investors
222 has been a major factor in keeping the wheels turning. Interestingly, the latest batch of shares was issued to
223 investors at an almost 20% premium (27c/share) on the average March share price. Clearly someone is
224 expecting good news. Stratcorp CEO David Harington has held firm over the years - especially in face of
225 sceptical reports in Finweek concerning capital projects - that the group will produce a winner in the long term.

226 **HEADING FOR A BOUNCE** FW33E

227 ANGLOGOLD ASHANTI has been losing ground relative to immediately comparable peer Gold Fields since
228 about August 2005. However, having completed a net US\$495m shares-for-cash equity issue, AngloGold
229 Ashanti's share could be due for a bounce. A 180-day lock-in agreement forbidding further share issues by
230 AngloGold Ashanti will bring more stability to the price. Anglo American is also forbidden to sell any more shares
231 in its 41% owned gold unit.

232 Meanwhile, the cash in will help AngloGold Ashanti to reduce debt or to remove a slice of the hedge book that
233 currently caps the company's exposure to the spot price of gold.

234 Projects and "general corporate purposes" are other potential destinations for the cash. That's the prospect that
235 AngloGold Ashanti will make a move on Gold Fields.

236 Overlaying all this activity is the gold price, which continues to drive onwards and upwards. At the time of writing
237 the US dollar gold price had pushed through \$600/oz for a second time in a week.

238 OPPORTUNITIES

239 The company presses ahead with plans to bring 500 000 oz/year of additional gold output in 2007.

240 RISKS

241 Having already absorbed nearly 10m new AngloGold Ashanti shares - not to mention 16,3m gold company
242 shares from Anglo American - there's zero interest in buying any more by institutions, regardless of good news
243 flow from the company.

244 That the 2006 annus horribilis being forecast by AngloGold Ashanti turns out to be more horribilis than
245 anticipated.

246 **IT'S HURTING** FW16E

247 IT'S BEEN A RETAIL Armageddon over the past few weeks. Since SA Reserve Bank Governor Tito Mbowen
248 increased interest rates by 0,5 of a percentage point on 8 June, retail shares have dropped between 20% and
249 40% from their peaks. The companies most severely hurt are Foschini (-28%), Edcon (-27%), Truworths (-26%)
250 and JD Group (-25%). Of the large listed companies, only South Africa's food retailers and furniture groups
251 Lewis and Ellerrine currently have share prices above the levels that prevailed at the beginning of 2006.

252 There are two key - but related - questions for investors at this juncture. The first is whether these share price
253 falls are warranted and, second, whether the sector is an attractive investment proposition or not. As one analyst
254 says: "The fall in share prices is hard to justify unless investors believe in an 'Armageddon' scenario that would
255 see retail sales - and profits - plummet. For example, Edcon's current share price imputes an earnings decline in
256 the financial year to March 2007." That's something the analyst believes unlikely, saying that a "worst case
257 scenario" is for flat earnings in financial 2008. Consequently, he says that most retailers have been hit harder
258 than they deserve, as it's too early in the cycle to call a significant earnings pullback.

259 But at least one analyst believes that there's a better than even chance that consensus forecasts are too high for
260 the next one to two years. Syd Vianello, retail analyst at Nedcor Securities, says that interest rate hikes will hit
261 retail sales - and profits. The only question is by how much and which retailers will be worst affected.

262 Vianello says that higher interest rates mean that consumers have less money to spend from their salaries, as
263 more goes to interest payments. "That's a reality and more hikes mean that more money will be lost to retailers."

265 The bottom line is that consumers haven't been saving - recent SA Reserve Bank statistics show private sector
266 savings **plumbing** new **lows** - so they'll **pull back** in spending unless they borrow more. Given that debt to total
267 income ratio is now at an **all-time high** it seems unlikely that credit providers will continue to open their lending
268 **floodgates**. Many investors will look to 2002 and 2003 for some guidelines. At that point, retailer share prices
269 were **pressured** by similar factors to now, including a bout of inflation - **driven** by rand depreciation at the end of
270 2001 - and rising interest rates. However, once inflation was **tamed** and interest
271 rates fell, retail share prices **powered** ahead. But there are a few key differences to the 2002/2003 situation
272 First, Vianello says that the interest rate **lightening** cycle is likely to be shorter and less **severe** than last time
273 around. Generally, economists expect around 200 basis points to be added to interest rates from the **bottom to**
274 **top**, compared to 4% in 2002. That's a more positive situation than four years ago. However, the second factor is
275 more negative than 2002. Vianello says that then consumer debt was contracting, whereas it's been rising to
276 close to **all-time highs** over the recent past. That means the cost of debt servicing will increase **rapidly** as both
277 capital values and interest rates rise. The third - positive - factor is that retailers are relatively well **positioned**
278 to withstand a downturn. The credit retailers have low bad debt ratios, **strong** repayment profiles and low debt on
279 their balance sheets. Lastly - and it's a strong negative - fuel price increases have **drained** consumer spending
280 **power**. Vianello says that consumers are unable to **cut back** on transport costs in SA. Fuel prices have already
281 increased by 30% since the start of the year and the current under-recovery (of around 30c/litre) implies a petrol
282 price increase of at least 25c next month. Vianello says that all in all the situation is complex but not quite as
283 **bleak** as current share prices in the retail sector indicate. It's interesting that three of the retailers hardest **hit**
284 Edcon, JD Group and Massmart - have the largest foreign shareholding base. That implies that their recent
285 share price **weakness** could have as much to do with foreigners **scrambling** for the exits once the rand started to
286 depreciate as investor concerns with the underlying fundamentals. However, investors still tend to sell on the
287 news, even if they've anticipated the outcome. As a result, Vianello believes retail share prices could **face** further
288 short-term weakness when Mboweni announces further rate increases.

289 In a nutshell, the short-term outlook is uncertain - though there's some long-term value. Consequently, our
290 anonymous analyst says he's "taking the Fifth Amendment" and not making a call until markets **stabilise**.

291 **SECOND ROUND FOR BLOODED LIFE GROUPS** FW 3E

292 EXPECT A STRING of trading statement "profit warnings" over coming months as listed retirement fund
293 administrators and major administrators owned by South Africa's life companies make provision to return money
294 to clients whose funds were "bulked". Companies such as Alexander Forbes, whose major business is
295 retirement fund administration, have already indicated the financial effect of returning what the Financial
296 Services Board (FSB) calls the "secret profits" they have made from retirement funds over the past 10 years.
297 Alexander Forbes now has to try and **absorb** the reputational **damage** of that practice amid unconfirmed
298 suspicions that the FSB is **desperately trying** to separate the African business of Alexander Forbes from its
299 London business. A cautionary published on 21 April is still in place. The cautionary notice relating to Alexander
300 Forbes's bulking activities has been withdrawn. But for many of SA's life offices the bulking issue is the second
301 financial and reputational **knock** they're going to have to take in less than a year. After the total R2,63bn the life
302 industry agreed to refund to policyholders late last year for diminished retirement annuity and endowment policy
303 values, the additional cost of returning bulking profits to clients is going to **strain** upcoming financial statements.
304 Late last week another retirement fund administrator - Glenrand MIB - issued a trading statement giving some
305 details of its bulking **activities**. In a classic example of obtuseness, it said that the board had "reviewed all
306 practices relating to bulking" and that "our practices were **transparent** and clients were made aware of our
307 revenue gains, save in certain cases where administration follow-through had not been fully documented".
308 Exactly. However, the **bottom line** is that Glenrand MIB will be making an R18m provision for bulking. Its share
309 price **plunged** on the news to a low not seen for a number of years. When Alexander Forbes published its
310 bulking provision statement a week earlier, its share price also **took a hit**, coming off a high for the year and
311 losing about 15% in value. Together with Alexander Forbes's total provision of R480m, the first two
312 administrators to **come clean** have provided for nearly R500m. But there's a lot more to come. Dube Tshidi, the
313 FSB's retirement fund deputy executive officer, says that he's received about 60 submissions from
314 administrators with regard to bulking. He'd given administrators until end-April to "come clean" and provide
315 details concerning funds deprived by bulking and on how those funds would be compensated. It's also clear that
316 disclosure and even agreement from clients concerning bulking profits - as Glenrand MIB seems to be trying to
317 do - aren't going to **wash with** Tshidi. "Yes, disclosure is one thing. But these funds handed their money over to
318 an administrator to look after - for a fee - and then made money for themselves using somebody else's money.
319 They can't do that - it's not acceptable." It seems certain that once all submissions have been studied and
320 meetings held with the administrators that total compensation to retirement funds will exceed R1bn. And that's
321 going to result in more profit warnings and **pressure** on share prices. Relatively new Alexander Forbes MD Peter
322 Moyo (he resigned as deputy MD of Old Mutual SA towards year-end 2005) has **taken** the bulking **hit on the**
323 **chin**, both personally and professionally, by providing the potential full amount - plus a R12m "voluntary
324 contribution" (which reads a bit like those admission of not guilty fines paid by stockbrokers for insider trading) to

325 the FSB - in the group's **upcoming** accounts. Moyo confirms that it will wipe out about 80% of last year's profit
326 Moyo's response has been open, apologising to clients for earlier bulking (Alexander Forbes claims it stopped
327 the practice in 2004) and admitting that the non-disclosure is below the company's standards. Moyo's career will
328 be tainted by the issue. Though he says as MD of the group's Africa operations he takes full responsibility, it's
329 hard not to see him as the fall guy. Moyo doesn't agree. "I've had full support from the board," he says. But the
330 silence from London - where the "real bosses," such as group CEO Rael Gordon and group finance director
331 Mike Ilsley reside - has been **deafening**. And they're not taking calls on the bulking issue, referring Finweek back
332 to Moyo. Moyo also says that bulking was a concern of Gordon's related to him when he joined Alexander
333 Forbes. "They'd been speaking to clients about it and were trying to sort it out. I wouldn't have joined if I felt the
334 group wasn't dealing with the issue fairly." As MD in SA, Moyo must accept responsibility. But if there's a **heart** of
335 darkness here it goes straight back to London and the men - some now retired - who signed off the financial
336 statements when money was being **siphoned** off clients' interest payments without them being aware of it.

337 **TARGETING TELKOM** FW17E

338 THE INDUSTRY **BACKLASH** against Telkom buying Business Connexion is going to be nothing short of **severe**
339 Numerous companies and industry bodies are preparing their **assault** on the deal in the form of complaints that
340 they'll lodge with the Competition Commission. Others say they're unhappy, but either didn't want to disclose
341 their course of **action** or hadn't yet decided exactly how to react. Unhappy parties include the likes of the Internet
342 Service Providers' Association (Ispa), Communication Users' Association (Cuasa), Dimension Data, GijimaAst
343 Verizon Business, MTN Network Solutions and M-Web. And undoubtedly others.

344 Dimension Data **strategy** and technology executive Derek Wilcocks says that it would oppose any deal that
345 reduced competition in the market and "we believe this has the potential to do so". Wilcocks says that Didata
346 would work with anybody who wished to oppose the deal. Ispa was the first to publicly declare that it would lay a
347 complaint with SA's competition authorities - and has been widely quoted as such - after Telkom confirmed it
348 would **launch** another play for Business Connexion in March. Its first attempt failed last year. Numerous other
349 industry players also expressed their discontent in **round one**. GijimaAst CEO John Miller says his view hasn't
350 changed, except perhaps that it's now even more vociferous. Miller says the deal isn't good for the industry or for
351 SA. "It's well-known that Telkom cross-subsidises when it wants to enter a particular market. There's no reason
352 to believe that it will act any differently in the information and communication technology (ITC) space."

353 By incorporating Business Connexion, Miller says that Telkom could undercut any **competitor**, throwing the
354 entire industry into imbalance. "If it's within my **power**, I can't allow that to happen." Miller says that GijimaAst is
355 still unsure as to whether it will lodge a complaint on its own or join other unhappy industry **players**. However, it
356 won't sit back and watch the deal go ahead unopposed. Telkom converted its intention to make an offer into a
357 formal offer on Tuesday this week, saying that if the deal went through, Business Connexion would continue to
358 operate as a separate entity within Telkom. Apart from securing a combination of written and verbal support from
359 shareholders holding more than 50% of its shares, Telkom has now also enlisted the ongoing involvement of
360 black empowerment shareholders Gadlex, which owns 25% of the operating entity.

361 Miller said it would make no difference if Business Connexion operated as a separate entity. "It would never
362 **build thick enough Chinese Walls**." Edwin Thompson, the legal, regulatory and operations executive at Verizon
363 Business (formally UUNet), says that Telkom has always been in an unacceptable position from a competitor
364 perspective. It's also demonstrated that it isn't prepared to separate its retail and wholesale businesses. The
365 Business Connexion deal would **muddy the waters** even further" - enabling Telkom to cross-subsidise its basic
366 services with its value-added services. Thompson says that unless Telkom shows intent to implement proper
367 transparency - in the form of properly audited accounting policies (between its different lines of business) - the
368 deal shouldn't be allowed to **go ahead**. Telkom is already under investigation by the Competition Commission for
369 its alleged **anti-competitive** practices. "How could this **go ahead** while those are still unresolved?" asks
370 Thompson. In December last year, Ispa laid a broad-ranging complaint with the commission alleging anti-
371 competitive practices in the Internet services market. The Competition Commission's communications division
372 confirmed the matter was being investigated and said it was in the process of engaging with the respondents
373 concerning the issues raised. The commission hopes to be able to finalise its investigation before year-end.
374 Thompson, also the chairman of Cuasa, says that the industry body **stands** for pro competitive practices and
375 would undoubtedly **oppose** any deal that went against that principle. However, this matter goes even beyond
376 Cuasa's scope, as it would affect the entire industry and not just communications users. M-Web CEO Kim Reid
377 says it wouldn't like to disclose what **action** it would take, but did say it wasn't happy about the transaction. "We
378 don't think Telkom should be any more **powerful** than it has already become." Reid said there was definite cross-
379 subsidisation and Telkom should **beware** how it behaves, as the commission could look at splitting up its retail
380 and wholesale businesses. MTN Network Solutions CEO Mike Brierly says it saw the deal as a significant
381 consolidation of **power** and, as an Ispa member, would actively work with the **body** to lay a complaint with the
382 commission. Brierly says that the deal would give Telkom the ability to cross-subsidise further along its value
383 chain. One would see that in major tenders. For example, in the recent SA Revenue Service tender - which
384 required a complete ICT solution - various parties **teamed up** to tender as **partners**. Didata's bid included Internet

385	Solutions, while MTN Network Solutions partnered with IBM and Telkom with Business Connexion. But if Telkom
386	had a full integration service capability, it would be able to hide things under the table, says Brierly. "That's wha
387	we're worried about."

5.4.2 Kwalitatiewe analise van die Afrikaanse artikels

I. AFSLAAN VAN DIE BAAN (FW11A)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien beide die Afrikaanse en Engelse artikelopskrifte 'n metafoor uit die konseptuele domein SPORT EN SPELE bevat. Die Engelse artikelopskrif is *Tee off terminates*. Die baie kort artikel gaan oor die maatskappy Acc-Ross wat onderhandelinge laat vaar het vir 'n moontlike verkryging omdat hy nie oor genoeg reserwes beskik het nie. Die Afrikaanse artikelopskrif verrig die referensiële funksie, aangesien dit verwys na die inhoud van die teks.

Metafoorfrekwensie

Hierdie artikel sluit ses klustermetafore in, vyf uit die SPORT EN SPELE-domein en een uit die OORLOG EN MAG-domein

Metaforiese scenario

Die scenario wat in hierdie artikel geskep word, is dat die mark 'n afgebakende gebied is ('n metaforiese sportveld), waarop maatskappye beweeg. Acc-Ross is 'n ontwikkelaar van gholfandgoedere en die outeur gebruik hierdie feit om die SPORT EN SPELE-metafoor vanaf die titel ook dwarsdeur die artikel te herhaal. *Onindrukwekkende poging* (reël 4), *stylvol af te slaan* (reël 5). Die maatskappye word voorgestel as deelnemers aan 'n wedstryd, waar die BEWEGING-metafoor gebruik word om 'n doelwit te bereik. Die beweging hier is doelgerig, soos in gholf: om bal in 'n putjie te sink. Die doelwit hier dui op die *verkryging* (reël 3), en die titel *Afslaan van die baan* word gebruik om te wys dat die verkryging misluk het.

Metafoorkettings

Die dominante scenario soos hierbo beskryf ontplooi as die metafoorketting SPORT EN SPELE in hierdie artikel en die ketting bevestig die scenario wat geskets is. Die *afslaan van die baan* (titel) brei uit na die *onindrukwekkende poging* (reël 4). Die *af te slaan* in reël 5 eggo die *afslaan* in die titel.

Alternatiewe metafore

Die voorkoms van ander metafore in die artikel is min en daar is geen ander sistematiese klusters of kettings nie. Voorbeelde van hierdie metafore is *beklink* (reël 6) en *skraal* (reël 7). Die artikel baie kort en daar is nie veel spasie om 'n verskeidenheid van kettings of klusters te vestig nie.

II. HET TRACKER DIGICORE IN SY VISIER? (FW29A)

Hierdie artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien die artikelopskrif 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN STRYD bevat. Die Engelse artikelopskrif *Clocking big profit* bevat 'n metafoor uit die konseptuele domein SPORT EN SPELE. Die Afrikaanse artikelopskrif verrig die appellatiewe funksie, aangesien die opskrif in die vorm van 'n vraag is. Die artikel suggereer dat die opsporingsmaatskappy Tracker aandele in die genoteerde opsporings spesialis Digicore wil koop of selfs met Digicore saamsmelt.

Metafoorfrekwensie

Hierdie artikel sluit 10 klustermetafore in. Vier hiervan verteenwoordig die OORLOG EN MAG-metafoor, twee die SPORT EN SPELE-metafoor en vier die geïdentifiseerde alternatiewe ROMANSE EN VLERKSLEEP-metafoor.

Metaforiese scenario's

Die scenario wat in hierdie artikel geskep word, is dat mededingende beleggingsmaatskappye in 'n afgebakende spasie (die mark) bestaan en deur druk van buite gemotiveer word om in verhouding tot mekaar te beweeg in die stryd om hul terreine uit te brei. Die beweging neem die vorm aan van rondkyk en dan aanval. Die skrywer van die artikel gebruik die metafore *visier* (reël 10) en *aanslag* (reël 18) om hierdie effek te verkry. Die *aanslag* dui op 'n aggressiewe doelwit-georiënteerde beweging. Die eksterne druk is die bedryfsukses van Tracker wat VenFin *aanspoor* (reël 16) om sy belange uit te brei. In die teks kom die beweging voor in die SPORT EN SPELE-metafoor en word met die OORLOG EN MAG-metafoor gekombineer soos *uitgebrei* (reël 58), *uit te bou* (reël 25) en weer *uit te bou* (reël 25). Dit is interessant dat bogemelde twee metafore ook gekombineer word met die ROMANSE EN VLERKSLEEP-metafoor, waar VenFin in die *versoeking* (reël 20) om *nouer bande* (reëls 20 en 22) met Tracker en Digicore te smee en dat die samesmelting as 'n *aantreklik(e)* (reël 23)

vooruitsig gestel word. Dit is 'n voorbeeld van hoe die aggressiewe OORLOG EN MAG-metafoor deur metaforiese uitdrukkings oor hofmakery ondersteun kan word. Maatskappye kan in die evolusionêre stryd om oorlewing verskeie moontlike doelwitte hê en die suggestie op 'n samesmelting dui hier op oorlewing deur paring is plaas van uitwissing.

Metafoorkettings

Die rol van metafoorkettings is om die scenario wat in die teks geskets word te vestig. Dit is ook die geval by die metafoorkettings wat in hierdie teks voorkom. Die OORLOG EN MAG is die mees prominente metafoorketting in hierdie artikel en die skakels in die ketting reageer onderling op spesifieke maniere met mekaar, byvoorbeeld *teiken* (reël 16), wat uitbrei na *aanslag* (reël 18); *stewig* (reël 19) en *sterk* (reël 21), wat mekaar eggo. Skakels in die SPORT EN SPELE-metafoorkettings kom voor as *aangespoor* (reël 20), *op te stoot* (reël 18). Metafore oor ROMANSE EN VLERKSLEEP kom voor as *versoeking* (reël 20), verleng na *nouer bande smee* (reël 20 en 22) en brei uit na *aantreklik* (reël 23).

Alternatiewe metafore

In die teks kom ook twee ander nie-mededinging en nie-geweld metaforiese uitdrukkings voor soos MARKTE IS LEWENDE ORGANISMES, byvoorbeeld *opbrengs* (reël 10), en DIE EKONOMIE IS KONSTRUKSIE byvoorbeeld *uit te bou* (reël 25). Daar is geen herhaling van hierdie metaforiese uitdrukkings nie en geen metafoorketting word gevorm nie.

III. SWAARD OOR SY KOP (FW17A)

Aangesien beide die Afrikaanse en Engelse artikelopskrifte 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN STRYD bevat is hierdie artikel vir analise geïdentifiseer. Die Engelse artikelopskrif is *Threat still lurks*. Die artikel gaan oor die eiendomsmaatskappy ERM wat sukkel om van die negatiewe assosiasie van sy oorspronklike identiteit as Dave King Special Outsourcing ontslae te raak. Die Afrikaanse artikelopskrif verrig die appellatiewe funksie, aangesien dit, veral in die diskoersomgewing waarin dit voorkom van 'n interessante inhoudselement gebruik maak en die leser se aandag trek om die inhoud van die artikel te lees.

Metafoorfrekwensie

Hierdie artikel sluit sewe van die klustermetafore in. Vyf hiervan verteenwoordig die OORLOG EN MAG-metafoor en twee die geïdentifiseerde alternatiewe ROMANSE EN VLERKSLEEP-metafoor.

Metaforiese scenario's

Die scenario wat hier geskep word, is die aandelemark wat voorgestel word as 'n houer met verskillende dimensies waarbinne maatskappye rondbeweeg, weens druk van buite. Die beweging kan wees weens die druk om uit te brei, maar dit kan ook ter wille van oorlewing wees. Die druk in hierdie geval is die JSE wat dreig om die maatskappy (ERM) se notering op te skort. Die titel *Swaard nog oor sy kop* dui op bedreiging (die OORLOG EN MAG-metafoor). In reël (29) word *gedreig* gebruik, in reël 41 word *dreig* gebruik – beide dui anafories op die metaforiese bedreiging wat in die titel voorkom. Daar is dus koherensie vanaf die titel dwarsdeur die artikel. Die BEWEGING-metafoor word ook ingespan om beweging binne die aandelemark (houer) te beskryf soos *uit te brei* (reëls 40,41). Die leser kry inligting oor die maatskappy se posisie in die mark. Die batewaarde het *gestyg* (reël 37), daar is *stygpotensiaal* (reël 39), en die mark vertoon *topswaar* (reël 39).

Metafoorkettings

Die OORLOG EN MAG-metafoor is die mees prominente metaforiese ketting wat in die teks deur elemente uitgebrei word vanaf die titel *swaard* (reël 26), *ontslae raak* (reël 27) en *oorlewing* (reël 28), *gedreig* (reël 75) en *gedreig* (reël 29). Die ROMANSE EN VLERKSLEEP-metafoor kom die tweede meeste voor soos *aantreklike bates* (reël 38) en *aansienlike* (reël 39).

Alternatiewe metafore

Behalwe die twee genoemde klustermetafore, bevat die teks ook ander nie-geweld en nie-mededinging alternatiewe metaforiese uitdrukkinge soos MARKTE IS LEWENDE ORGANISMES, byvoorbeeld in die frase *tensy nuwe bates ingespuut word* (reël 30), en *hy sal sy ook sy oë oophou* (reël 33) en *kontantdoppe* (reël 35). *Beweging* (reël 37), *styg* (reël 30) *topswaar* (reël 39) en *uitbrei* (reël 40) is ook voorbeelde.

IV TITANIC OF TORPEDO (FW29A)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien die Afrikaanse artikelopskrif 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN MAG bevat. Die Engelse artikelopskrif is *Chainstore massacre at Pick & Pay* en bevat ook 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN MAG. Die artikel gaan oor die probleme wat Pick & Pay ondervind om in 'n veranderende en mededingende sakeomgewing aan te hou groei en mededingend te bly. Die Afrikaanse artikelopskrif verrig die appellatiewe funksie, aangesien dit hier van poëtiese teorie gebruik maak deur alliterasie.

Metafoorfrequensie

Hierdie artikel sluit 28 klustermetafore in. 18 hiervan verteenwoordig die SPORT EN SPELE-metafoor, agt die OORLOG EN MAG-metafoor, twee die geïdentifiseerde alternatiewe ROMANSE EN VLERKSLEEP-metafoor.

Metaforiese scenario

Die scenario wat hier geskep word, is weereens dat die mark 'n afgebakende ruimte ('n metaforiese speelveld) is waarbinne mededingers beweeg. Die gebied is te klein vir al die mededingers wat deelneem en daar is 'n stryd om te presteer en dus groter spasie en markaandeel te wen. Die mededingers beweeg aggressief in die stryd oor gebied (reëls 43, 45, 46, 48, 53, 59, 60, 61, 168, 77, 83 en 90). Die SPORT EN SPELE-metafore en die OORLOG EN MAG-metafore word saamgeweef in 'n mededingende scenario, byvoorbeeld *dit sal al moeiliker word om handel te dryf* (reël 59); *Pick & Pay is een van die voorbokke in wat Mayet die 'ruimtewedloop' noem* (reël 55) en *Pick & Pay se mededingers het hul spelpeil verbeter* (reël 59). Die bewegings wat geskets word, is dinamies, met mededingers in verhouding tot mekaar. Daar is 'n hele aantal voorbeelde van hoe die aggressiewe OORLOG EN MAG-metafoor deur metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE ondersteun word, soos *van die drie word toenemende mededinging as die grootste bedreiging beskou* (reël 46).

Metafoorkettings

Die scenario wat hierbo beskryf word ontplooi as 'n metafoorketting wat die prominentste in die teks voorkom nl. die skakels van SPORT EN SPELE. Die titel dui op iets wat of gaan sink (Titanic), of iets wat vinnig beweeg om 'n doelwit te tref (torpedo). Beweging word aangedui in *staties gebly of gekrimp* (reël 48–49) en *beweeg* (reël 78). Die elemente van die metafoorketting eggo mekaar in die herhaling van mededinging (reëls 45, 47, 53, 59, 60, 61, 68, 77 en 83). Dit word gekombineer met ander elemente van mededinging in sport soos *voorbokke* (reël 54), *ruimtewedloop* (reël 55), *spelpeil* (reël 59), *te kampe* (reël 62), *presteer* (70), *rol speel* (reël 71), *gooi* (reël 76) en *vastrapplek* (reël 79). Die kettings wat deur die teks voorkom vestig die metaforiese scenario wat in afdeling 4.2 beskryf is.

Alternatiewe metafore

In die artikel kom 'n reeks verskillende metafore voor wat nie deel van die geïdentifiseerde konseptuele vorm nie. DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME word voorgestel in Pick & Pay wat tussen twee vure *sit* wat *groei* betref (reël 66); *marges[...]* *kan verwater* (reël 57); *Spar het 'n nuwe baadjie aangetrek* (reël 61); *groei* (reël 66); *die groep staan* (reël 74) en *op die uitkyk* (reël 84).

V. SIMMERS TOON AL DIE SIMPTOME (FW18A)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien die Engelse artikelopskrif *Shootout at Simmers* 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN STRYD bevat. Die artikelopskrif van die Afrikaanse weergawe van die artikel bevat nie 'n metafoor uit hierdie studie se ondersoekveld van geïdentifiseerde domeine nie. Die artikel handel oor die 'n dispuut wat by Simmer & Jack Mines (Simmers) ontstaan weens die aandeelhouers, Simmers, se bemagtigingsarm wat die uitvoerende hoof uit die pos wil hê. Die Afrikaanse artikelopskrif verrig die referensiële funksie, aangesien dit verwys na die inhoud van die teks.

Metafoorfekwensie

Hierdie artikel sluit 18 klustermetafore in, 13 hiervan verteenwoordig die OORLOG EN MAG-metafoor en vyf die SPORT EN SPELE-metafoor.

Metaforiese scenario's

Die scenario wat hier ontstaan is dat die aandelemark 'n gevegsterrein is waarbinne nie slegs maatskappye teenoor mekaar in stryd verkeer nie, maar daar is selfs ook binne maatskappye konflik is wat veroorsaak word deur verskillende vorms van aandeelhouding, en in Suid-Afrika ook veral wees aandeelhouding wat voortspruit uit swart ekonomiese bemagtiging. Die stryd gaan hier oor die pos van uitvoerende hoof en die OORLOG EN MAG-metafoor word saam met die SPORT-metafoor gebruik, byvoorbeeld *rebelse aandeelhouders* (reël 97), *wildewesteagtige korporatiewe strooptog* (reël 103), *dat Simmers se aandeelprys 'n slagting beleef* (reël 101), en *gevaar om uit die kussings gelig te word* (reël 97). Die stryd en mededinging oefen druk uit op die prestasie van die maatskappye se aandele en dan word van die BEWEGING-metafoor gebruik gemaak om die posisie van die aandele te beskryf *Na 'n hoogtepunt van R2,4/aandeel [...] het die prys teruggesak tot R1,40/aandeel* (reël 101).

Metafoorkettings

Die dominante scenario wat hierbo beskryf is ontplooi as 'n metaforiese ketting binne die teks. Die woord *simptome* in die titel dui op die konseptuele metafoor DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME wat aan die mark fisiese (en menslike) eienskappe verleen. Die metafoorverwysing word in die teks herhaal, byvoorbeeld: *sien en beleef* (reël 100 en 101), *die hele ding* (reël 105), *wispelturig, slim* (reël 112), *obsessie* (reël 104), *verskynsel* (reël 113) en *vaarwel toegeroep* (reël 121). Die skakels van die OORLOG EN MAG-metafoorketting verskyn soos volg in die teks: *gevaar* (reëls 96 en 105), *rebelse* (reël 101), *beheer* (reël 97), *slagting* (reël 101), *wildewesteagtige [...] strooptog* (reël 103), *bekom* (reël 115), *berugte* (reël 116), *vereis* (reël 122) en *vassluit* (reël 123). Die metafoor DIE MARK IS BEWEGING word deur die volgende voorbeelde uitgebeeld: *hoogtepunt* (reël 101), *teruggesak* (reël 101), *mobiliteit* (reël 108), *aktiwiteit* (reël 116) en *vinnig onttrek* (reëls 119, 120 en 125). Die BEWEGING-metafoor speel 'n belangrike ondersteunende rol in die gevegsterrein-omgewing wat geskets word.

Alternatiewe metafore

Daar kom 17 keer alternatiewe metafore in die teks voor wat nie deel vorm van die klustermetafore nie. DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME word verteenwoordig deur *sien* (reël 100), *beleef* (reël 101), *obsessie* (reël 104), *wispelturig of slim* (reël 12) en *vaarwel toegeroep* (reël 121). DIE MARK IS BEWEGING kom voor in *hoogtepunt*, *terugsak* (reël 101), *mobiliteit*.

VI. STRATEGIESE VERKRYGINGS (FW27A)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien beide die Afrikaanse en Engelse artikelopskrifte 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN STRYD bevat. Die Engelse artikelopskrif is *Leadership lessons from the boardroom to the battlefield*. Die artikel gaan oor 'n toespraak wat gelewer is by die Universiteit van Pretoria se Gordon Institute of Business Science oor die aanpassingsvereistes vir suksesvolle Suid-Afrikaanse maatskappye. Die Afrikaanse artikelopskrif verrig die refererende funksie, aangesien dit verwys na die inhoud van die artikel.

Metafoorfrequensie

Hierdie artikel sluit 39 klustermetafore in. 25 hiervan verteenwoordig die OORLOG EN MAG-metafoor, 12 die SPORT EN SPELE-metafoor en twee die geïdentifiseerde alternatiewe ROMANSE EN VLERKSLEEP-metafoor.

Metaforiese scenario's

Volgens die HAT is 'n strateeg 'n krygsheer en veldkundige wat uitmunt in strategie. Strategie is die kuns om troepe en skepe op die voordeligste wyse te beweeg en te gebruik. Die opskrif van hierdie artikel, *Strategiese verkryging*, gebruik die metafoor OORLOG EN MAG en in die opvolgende artikel word die scenario geskep dat maatskappye in Suid-Afrika hulself in 'n spesifieke landskap bevind met beperkte bronne beskikbaar om te oorleef, terwyl die omgewing gedurig verander. Ten einde 'n toekoms te verseker, moet 'n maatskappy vaardige en strategiese bewegings uitvoer wat 'n noodwendige verandering veroorsaak. Daar is druk binne die omgewing en ook van buite op maatskappye om hierdie strategiese beplanning te doen en die woord *strategie* kom sewe keer in die teks voor (reëls 128, 130, 153, 155, 168 en 169).

Benewens die herhaalde gebruik van die woord *strategie* kom ander aspekte van oorlog en mag in die teks voor om die effek van 'n metaforiese stryd te beklemtoon, byvoorbeeld *druk* (reëls 133 en 148), *eise* (reël 134), *beheer* (reël 137), *teenstrydige* (reël 139), *sterk* (reëls 152), *aanpak* (reël 164), *mobilisering* (reël 167), *klem* (reël 169), *aggressief* (reël 172), *streng* (reël 173) en *teikens* (reël 177). In die oorlog- en magsomgewing gaan dit om mededinging en die metafore van oorlog word in hierdie artikel saamgeweef met die SPORT EN SPELE-metafoor om hierdie mededinging te beklemtoon, byvoorbeeld *vaardigheid* (reël 128), *strewe* (reëls 134, 159 en 166), *uitdaging* (reël 137), *prestasie* (reëls 138, 154 en 160), *doel* (reël 158) en *sukcesvol* (reël 164). Soos ook in die bogemelde besprekings aangetoon is, word die MARKTE IS BEWEGING-metafoor gebruik om die strategiese bewegings in die mededingende omgewing van beide oorlog en sport te beklemtoon, soos *verander* (reëls 128 en 151), *uitbrei* (reël 131), *verhoog* (reël 133), *toeganklik* (reël 140), *oorskakel* (reël 147), *hoër* (reël 151), *verlaging* (reël 155), *onttrek* (reël 158), *beweeg* (reëls 159 en 172) en *gelei* (reël 166).

Metafoorkettings

Die metaforiese scenario waar die gebruik van strategie in die maatskappy omgewing en aandelemark benadruk word, vorm ook die prominentste metaforiese ketting in die teks. Kreatiewe uitbreidings is die stellings dat *Transnet se transformasiestrategie aggressief is* (reël 172), asook die verwysing na *Transnet se regrukstrategie* (reël 155). Beweging wat deel vorm van beide oorlog en sport is ook in kettings georganiseer. Hierdie beweging is meestal aggressief en het in die Suid-Afrikaanse politieke omgewing ook die bykomende doel om transformasie te versnel soos *Transnet se doel is om van 'n konserwatiewe na 'n visionêre en samewerkende omgewing te beweeg wat transformasie verwelkom* (reël 159). Verdere ondersteuning van hierdie scenario is die herhaling van beweging ter wille van verbetering wat in die verskeie skakels van beweging voorkom, soos *verhoog* (reël 133), *uitbrei* (reël 131) en *oorskakel* (reël 147). Die metafoorkettings in die teks speel dus 'n rol in die vestiging van die metaforiese scenario wat hierbo geskets is.

Alternatiewe metafore

Behalwe die geïdentifiseerde konseptuele metafore, kom in die artikel 'n aantal ander metafore voor. Die konseptuele metafoor DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME kom twee

keer voor: *aptyt* (reël 143), *groei* (reël 165), *kritiek* (reël 179) en DIE MARK IS BEWEGING kom agt keer voor, deur die gebruik van *uitbrei*, *verander*, *hoër*, *verlaging*, *onttrek*, *beweeg*, *gefragmenteer* en *gelei*.

5.4.3 Kwalitatiewe analise van die Engelse artikels

I. **SHUFFLING THE PACK (FW29E)**

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien beide die Afrikaanse en Engelse artikelopskrifte 'n metafoor uit die konseptuele domein SPORT EN SPELE bevat. Die Afrikaanse artikelopskrif is identies, naamlik *Die pak geskommel*. Die artikel handel oor aanstellings in die bestuur van Standard Bank. Die Afrikaanse en Engelse artikelopskrifte verrig die appellatiewe funksie, aangesien dit, gegewe die feit dat dit eintlik 'n opskrif in 'n finansiële tydskrif is, die teks as besonder interessant uitbeeld.

Metafoorfrekwensie

Hierdie artikel sluit 24 van die klustermetafore in, naamlik 12 SPORT EN SPELE-metafore en 12 OORLOG EN MAG-metafore.

Metaforiese scenario's

Soos die geval in die Afrikaanse voorbeeldtekste, word mededinging op die sportveld hier as scenario geskets. Bankmaatskappye is sportspanne wat met mekaar meeding en die sterkste spelers word in die spanne ingesluit om die hewige mededinging van opponente die hoof te bied. Daar is gedurige beweging, wat deur druk geaktiveer word. Die bewegings is intern weens plaaslike druk: *Munro faces increasing competition in the [...] corporate market* (reël 188), maar dit kan ook internasionaal wees: *seeking new entry points into West Africa* (reël 198). Die posisionering van die spelers is uiters belangrik om die maksimum prestasie te bewerkstellig soos *crucial positions* (reël 181) en *hotly contested corporate market* (reël 189). Die doelwit van die beweging is uitbreiding om groter markaandeel te bekom en 'n sterker span te wees: *“the focus on international expansion”* (reël 203).

Metafoorkettings

Hierdie artikel is redelik kort (440 woorde) maar bevat 'n ryk aantal metaforiese uitdrukkings en die metafoorkettings ondersteun die scenario wat hierbo geskets is.

Die SPORT EN SPELE-metaforiese verwysing wat reeds in die opskrif voorkom vorm 'n ketting deur die teks in *brightest rising star* (reël 181), *crucial positions* (reël 181), *run* (reël 184), *challenges* (reëls 186 en 190), *aspirations* (reël 194), *volume-driven* (reël 198), *ahead* (reël 201), *driver* (reël 204), *performance-related* (reël 205). Deur die gesamentlike gebruik van die OORLOG EN MAG-metafore en die SPORT EN SPELE-metafore word 'n konseptuele skakel tussen die twee gevorm en 'n kragtiger beeld van mededinging geskep soos in *confronted by [...] challenges* (reël 186), *challenges at a time of increased pressure* (reël 190) en *the hotly contested corporate market* (reël 189). Die gebruik van die OORLOG EN MAG-metafore kom voor in reël 182 (*most senior lieutenants*), reël 185 (*robust domestic banking market*), reël 186 (*Tshabalala faces a tide of rising consumerism*), reël 186 (*the company is confronted*), reël 191 (*a time of increased pressure*), reël 197 (*its acquisition of Bank Boston*) en reël 198 (*volume-driven revenue and growth remains strong*). Metaforiese bewegings kan doelgerig, sowel as aggressief en antagonisties wees en die twee soorte bewegings word in die teks deur die skrywer gekombineer.

Alternatiewe metafore

Ander konseptuele metafore wat in die teks voorkom is hoofsaaklik DIE MARK IS BEWEGING *run, slower, expansion* (reëls 184, 200, 203) en DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME *growing, growth, heads, faces, focus* (reëls 183, 198, 201, 203, 186, 203). Hierdie metafore speel 'n ondersteunende rol aangesien dit bydra tot die metafore oor OORLOG EN SPELE, waar beweging voortdurend plaasvind en die vinniger of stadiger bewegings 'n effek op die sukses van die stryd in die slagveld en ook op die sportveld het, byvoorbeeld *ahead of the bank's growth target of inflation* (reël 201).

II. NEW GAME (FW10 E)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien beide die Afrikaanse en Engelse artikelopskrifte 'n metafoor uit die konseptuele domein SPORT EN SPELE bevat. Die Afrikaanse artikelopskrif heet *Nuwe spelreëls*. Die artikel bespreek twee situasies in die mark: 'n besluit deur 'n tribunaal oor 'n aanbod van die maatskappye om 'n groot aantal aandele in die sportwarekleinhandelaar Moresport te verkry. Die res van die artikel gaan oor die onindrukwekkende opbrengste van die maatskappy Stratcorp. Die Engelse artikelopskrif verrig die referensiële funksie, aangesien dit tematies verwys na die inhoud van die artikel se konteks.

Metafoorfrekwensie

Hierdie artikel sluit 11 van die klustermetafore in, naamlik sewe SPORT EN SPELE-metafore en vier OORLOG EN MAG-metafore.

Metaforiese scenario's

Weereens word die aandelemark metafories voorgestel as 'n speelveld (met ondersteuners) waar maatskappye meeding om hul tellings (goeie vertonings op die beurs) te verbeter. Daar word eksterne beheer uitgeoefen en daar is spesifieke spelreëls en skeidsregters wat sorg dat die wedstryd reg verloop: *The proposed offer by Massmart [...] has been prohibited by the Competition Tribunal*. In hierdie mededinging om punte aan te teken smee maatskappye planne saam met ander deelnemers om hulself te verbeter, of hul verander hul spelpatroon: *Vestacor is looking for another possible alliance or even a new strategy*. Maatskappye ding ook onderling met mekaar mee om by 'n sterker span aan te sluit en dit verg waagmoed om besluite te neem: *If another suitor doesn't emerge [...] Vestacor can take the brave step on relisting Moresport en the contender that listed briefly*. Hierdie scenario word voortgesit in die tweede gedeelte van die artikel: dit gaan steeds oor wenners wat lopies moet aanteken en staatmaak op die ondersteuning van hul aandeelhouers. *The fact that [...] Beget and Supertow have (yet) delivered meaningful returns hasn't meant Stratcorp is short of supporters*. Die aanmoediging en lojaliteit van die spanne se ondersteuners is noodsaaklik om punte aan te teken en doelgerigte beweging te verseker: *the kindness of investors has been a major factor in keeping the wheels turning* en die sterk leiding van die kaptein verseker dat hulle wen: *Stratcorp CEO David Harington has held firm over the years [...] that the group will produce a winner in the long term*.

Metafoorkettings

Die scenario van spel, mededinging, beheer, strategie, ondersteuning en oorwinning word deur die metafoorkettings in die artikel ontplooi. Die metaforiese uitdrukking SPORT EN SPELE oorheers hierdie artikel. Dit kom reeds in die opskrif voor en word in die teks uitgebrei *alliance* en *strategy* (reël 211), *contender* (reël 213), *winner* (reël 216 en reël 225), *delivered* en *returns* (reël 218) en *supporters* (reël 219). Die metaforiese

uitdrukkings OORLOG EN MAG kom reeds in die eerste sin van die teks voor en word drie keer in die eerste paragraaf uitgebrei en verleng: *acquire* (reël 208), *prohibited* (reël 209), *controls* (reël 210) en *brave* (reël 213). Daar is geen verdere voorkoms van hierdie metaforiese uitdrukkings in die tweede deel van die artikel nie. Die gebruik van die woord *strategy* (reël 211) is 'n goeie voorbeeld van metaforiese uitdrukkings oor oorlog en sport wat mekaar oorvleuel en ondersteun.

Alternatiewe metafore

Die geïdentifiseerde alternatiewe ROMANSE EN VLERKSLEEP metafoor kom eenmaal in die artikel voor: *sutor* (reël 212). Ander nie-klustermetafore wat voorkom is die metaforiese konsep MAATSKAPPYE IS MASJIENE *Stratcorp has been unable [...] in keeping the wheels turning*. Hierdie metafoor kom dikwels in primêre en sekondêre diskoers oor aandele en markte voor, maar in hierdie korpus het dit slegs een keer voorgekom. Die metafoor DIE MARK IS BEWEGING kom voor in reël 212 (*emerge*). Die beweging wat geskets word, onderstreep die beweging wat met sport en mededinging vereenselwig word. Die metafoor DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME word in reël 222 gebruik word, waar daar verwys word na *the latest batch of shares*.

III. HEADING FOR A BOUNCE (FW33E)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien die artikelopskrif van die Engelse weergawe van artikel 'n metafoor uit die konseptuele domein SPORT EN SPELE bevat. Die Afrikaanse artikelopskrif bevat nie 'n metafoor uit hierdie studie se ondersoekveld van domeine nie. Die artikel gaan oor mededinging tussen die maatskappye Anglogold Ashanti en Gold Fields. Die Engelse artikelopskrif verrig die appellatiewe funksie want dit probeer die leser oorreed om in die daaropvolgende teks belang te stel en ook om die leser te oorreed om die medeteks op 'n spesifieke manier te ontvang.

Metafoorfrekwensie

Hierdie artikel sluit ses van die klustermetafore in, naamlik drie SPORT EN SPELE-metafore en drie OORLOG EN MAG-metafore.

Metaforiese scenario's

Die scenario wat in hierdie artikel geskep is weereens dié van spelers wat op 'n sportveld meeding. Hulle word aan bande gelê deur onderling ooreengekome spelreëls wat sekere bewegings voorskryf of beperk. Soos in enige sportsoort is daar struikelblokke wat prestasie bemoeilik. In hierdie artikel gaan dit spesifiek oor die mededinging tussen twee goudmynmaatskappye. Die eksterne druk wat hul spel beïnvloed word deur die goudprys toegepas. Daar is heelwat aspekte van beweging en spoed, wat reeds in die opskrif begin *Heading for a bounce, bounce* (reël 230), *losing ground* (reël 228), *remove* (reël 233), *destinations* (reël 235), *make a move* (reël 236), *drive onwards and upwards* (reël 237). Metaforiese uitdrukkings oor oorlog en mag en sport en spele vul mekaar ook in hierdie artikel aan om die beeld van mededinging en kragtige doelgerigte beweging te versterk: *drive* (reël 237), *pushed* (reël 238) en *presses ahead* (reël 240). Beperkende faktore kom voor in die vorm van *equity issue* (reël 229), *lock-in agreement* (reël 230) en *the hedge book that currently caps the company's exposure to the spor price of gold* (reëls 233–234).

Metafoorkettings

Die SPORT EN SPELE-metafoor vorm die prominentste ketting in hierdie artikel. Die elemente eggo mekaar, deur die herhaling van *bounce* in die opskrif en later weer (reëls 227 en 230) en brei uit in kombinasie met ander elemente soos *losing ground* (reël 228), en *presses ahead* (reël 240). Die uitdrukkings oor sport en spele skakel direk met die metafoor ROMANSE EN VLERKSLEEP: *Anglo Gold Ashanti will make a move on Gold Fields* (reël 236). In hierdie artikel is geen metafoorkluster oor oorlog en mag nie, slegs een verwysing mag, naamlik *lock-in* (reël 230).

Alternatiewe metafore

Bewegings en soms aggressiewe bewegings word in die artikel verteenwoordig deur metaforiese gebruik van *remove a slice* (reël 233), *destinations* (reël 235) *overlaying* (reël 237), *drive onwards and upwards* (reël 237), *pushed* (reël 238) en *absorbed* (reël 242).

IV. *IT'S HURTING* (FW16E)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien die Afrikaanse artikelopskrif (*Onnodig hard geklap*) 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN MAG bevat. Die Engelse artikelopskrif bevat nie 'n metafoor uit hierdie studie se ondersoekveld van domeine nie. Die artikel gaan oor die rol van spanwerk in die bestuur van 'n organisasie. Die Engelse artikelopskrif verrig die emotiewe ekspressiewe funksie, aangesien dit 'n emosie uitdruk.

Metafoorfrequensie

Hierdie artikel bevat 17 van die klustermetafore en almal verteenwoordig die konseptuele metafoor OORLOG EN MAG. Dit is interessant dat hier geen konseptuele metafore OOR SPORT EN SPELE voorkom nie. Een metaforiese verwysing na die geïdentifiseerde alternatiewe metafoor OOR ROMANSE EN VLERKSLEEP kom voor.

Metaforiese scenario's

Die scenario wat in hierdie artikel geskep word reeds in die eerste sin duidelik deur die prominente woorde *retail Armageddo*: die kleinhandelswêreld is 'n uitgebreide slagveld en die hewigheid van die stryd wat daar gevoer word wissel. Die mate waartoe kleinhandelaars aan die geveg deelneem en die intensiteit van die geveg word bepaal deur die rentekoers wat deur die Suid-Afrikaanse Reserwebank vasgestel word en dit wissel gedurig. Hierdie wisseling van die rentekoers veroorsaak 'n gedurige beweging op die kleinhandelslagveld. In hierdie oorlog word maatskappye beseer: *the companies most severely hurt* (reël 250), *most retailers have been hit harder* (reël 260), *interest rates will hit retail sales* (reël 263), *which retailers will be worst affected* (reël 263). Die bewegings wat plaasvind is vinnig en intens: *dropped, plummet, plumbing, driven, powered ahead, severe rate, increase rapidly, scrambling*. Die skrywer van die artikel stel geveg en beserings voor as 'n natuurlike gevolg van mededingende deelname op die kleinhandelslagveld. Dit is 'n dinamiese scenario en die konseptuele metafoor van OORLOG EN MAG is koherent deur die teks. Soos in die ander voorbeeldartikels, staan die OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE in jukstaposisie en die OORLOG EN MAG-metafore word deur die SPORT EN SPELE-metafore ondersteun in die uitbeelding van die mark as 'n metaforiese oorlogsveld of gebied.

Metafoorkettings

Die rol van die metafoorkettings in die teks speel 'n duidelike rol in die vasstelling van die scenario soos hierbo geskets. Die mees prominente metaforiese ketting in hierdie artikel word deur die OORLOG EN MAG gevorm. Die elemente kom regdeur die teks voor in die herhaling van *hurting* (in die titel) en uitbreiding na *severely hurt* (reël 250) in kombinasie met ander elemente soos *hit* wat deur die teks ge-eggo word (reëls 260, 263 en 285). Dit volg 'n verlengde patroon van oorlog, seermaak en pyn. Hier kombineer die MARK IS 'N ORGANISME-metafoorketting met die uitdrukkinge soos *severely hurt* (reël 250), waar OORLOG EN MAG- en DIE MARK IS 'N ORGANISME-metafore saam gebruik word. Nog voorbeelde hiervan in die teks is *retailers have been hit harder than they deserve* (reël 260) en *which retailers will be worst affected* (reël 263).

Alternatiewe metafore

Metafore van DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME word twee keer in die artikel gebruik deur *face* (reël 289) en *bleak* (reël 284). Ander metaforiese uitdrukkinge word verder meestal gebruik om bewegings vorentoe, agtertoe en op-en-af te beskryf: *dropped* (reël 249), *plummet* (reël 257), *pullback* (reël 260), *plumming new lows* (reël 267), *all time high* (reëls 268 en 267), *floodgates* (reël 269), *rapidly*, (reël 277), *drained* (281), *cut back* (reël 281), *bottom to top* (reël 274), en *scram* (reël 278).

V. SECOND ROUND FOR BLOODIED LIFE GROUPS (FW03E)

Die Engelse artikelopskrif van hierdie artikel bevat metaforiese uitdrukkinge uit beide die OORLOG EN STRYD- en die SPORT EN SPELE-klustermetafore. Die Afrikaanse artikelopskrif lui *Tweede rondte vir vuusvoos lewensgroep* en bevat 'n uitdrukking uit die SPORT EN SPELE-domein. Die artikel gaan oor die saamvoeging van lewensmaatskappye se fondse. Beide die Afrikaanse en Engelse artikelopskrif verrig die appellatiewe funksie, aangesien dit dui op die inhoud van die artikel maar veral die lesers probeer beïnvloed om die teks op 'n spesifieke manier te ontvang.

Metafoorfrewensie

Die artikel bevat meer as 800 woorde en is effens langer as die gemiddelde lengte van die voorbeeldtekste. Alhoewel die opskrif twee metaforiese uitdrukkinge bevat,

kom daar nie baie van die klustermetafore in die teks voor nie, slegs sewe van die SPORT EN SPELE- en drie van die OORLOG EN MAG-metafore.

Metaforiese scenario's

Die metaforiese scenario wat in hierdie artikel geskep word, is weereens van 'n gevegsone ('n bokskryt) waarin die aftreefondsadministrateurs (die bokkers) deur die lewensmaatskappy (sportagente) voorgeskryf word oor die taktiek wat gebruik moet word, asook oor die besteding van die winste wat gemaak word. Weens die swak besluite wat die direksie neem, word die lewensgroepe (bokkers) keer op keer benadeel deur die *knocks they're going to have to take* (reël 302), *took a hit* (reël 311), *taken [. . .] hit on the chin* (reël 324) en *wipe out* (reël 326). Die besluite wat deur die direksie geneem word, veroorsaak druk op die beseerde deelnemers en die straf wat hulle ervaar word telkens herhaal: *second time for bloodied life groups* (reël 292).

Metafoorkettings

Die SPORT EN SPELE-metafoor in die opskrif (*Second round*) dui op 'n metaforiese boksgeweg en die skakels van hierdie ketting brei uit na *knock* (reël 302), *took a hit*, *follow-through* (reël 308) en *took a hit on the chin* (reël 324). Die drie metaforiese verwysings na OORLOG EN MAG vorm nie 'n ketting in die teks nie: *bloodied* (reël 292), *strain* (reël 304) en *pressure* (reël 322). Daar is heelwat gedeeltes in die artikel waarin geen metaforiese uitdrukkings gebruik word nie, byvoorbeeld reëls 293 tot 297 en 327 tot 337.

Alternatiewe metafore

Daar is geen voorkoms van die geïdentifiseerde alternatiewe metafoor ROMANSE EN VLERSLEEP in die artikel nie.

VI. TARKETING TELKOM (FW17E)

Die artikel is vir analise geïdentifiseer, aangesien beide die Afrikaanse artikelopskrif (*Totale aanslag op Telkomtransaksies*) en die Engelse titelopskrif 'n metafoor uit die konseptuele domein OORLOG EN STRYD bevat. Die Engelse artikelopskrif verrig die referensiële funksie, aangesien dit 'n tematiese verwysing na die inhoud van die teks bevat.

Metafoorfrekwensie

In hierdie artikel kom 32 klustermetafore voor. Hiervan is 19 SPORTE EN SPELE-metafore en 13 OORLOG EN MAG-metafore.

Metaforiese scenario's

In hierdie artikel word nog 'n vorm van metaforiese beweging bekend gestel, naamlik 'n reaktiewe beweging. Die markomgewing is 'n wedstryd waaraan verskillende spanne deelneem. Van die spelers in die span oortree die reëls met die taktiek wat hulle toepas. Die spelers in die opponerende spanne reageer daarop deur hulle spelpatroon aan te pas om die maksimum teenstand te bied: *action*, *reaction* (reël 344), *strategy*, *oppose* (reëls 347 en 349). Die deelnemers se aggressiewe reaksie op die opposisie word beklemtoon: *The industry backlash [...] nothing short of severe* (reëls 341 en 342). Die mededingende sportscenario word ook herhaal in *competition* (reëls 355 en 365), *players* (reëls 352 en 357), *round one* (reël 352), *competitor* (reël 355), *anti-competitive* (reëls 373 en 373), *pro-competitive* (reël 377), *teamed up [...] as partners* (reël 387). Die aggressiewe beweging word verder benadruk deur die gebruik van *assault*, (reël 342), *vociferous*, (reël 352), *power* (reëls 356 en 383) en *powerful* (reël 380). Hiervolgens is dit duidelik dat die OORLOG EN MAG-metafoor ook in hierdie artikel in jukstaposisie met, en selfs as plaasvervanger vir die SPORT EN SPELE-metafoor gebruik word.

Metafoorkettings

'n Uitgebreide SPORT EN SPELE-metafoorketting is dwarsdeur die artikel aanwesig en loop parallel in die teks met die OORLOG EN MAG-ketting. Die metaforiese uitdrukkings oorvleuel uitdrukkings kan herhaaldelik aan beide die konseptuele metafore OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE gekoppel word, soos reeds uit die opskrif (*Targeting Telkom*) blyk.

Alternatiewe metafore

Behalwe die geïdentifiseerde klustermetafore soos hierbo vermeld, is daar 14 voorkomste van ander metafore in die artikel. Hiervan kom DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME twee keer voor in *happy* (reël 370) en *behaves* (reël 381). DIE MARK IS BEWEGING word twee maal gebruik in *goes beyond* (reël 377) en *ahead* (reëls 370 en 371).

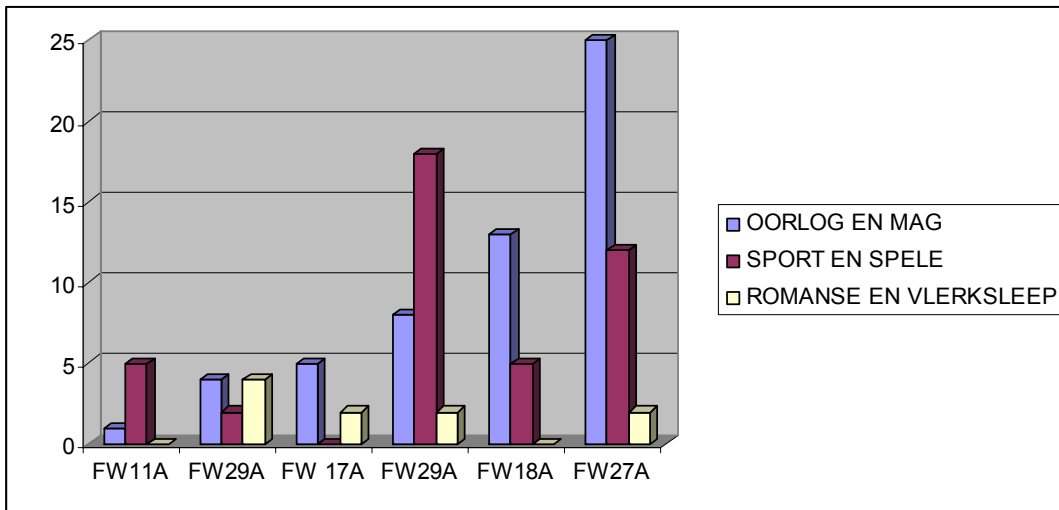
'n Opsomming van die voorkoms van die klustermetafore in die korpusse word in tabelle 5.19 en 5.20 gegee. Raadpleeg ook figure 5.24 en 5.25

Tabel 5.19 Die voorkoms van die klustermetafore in die Afrikaanse voorbeeldtekste

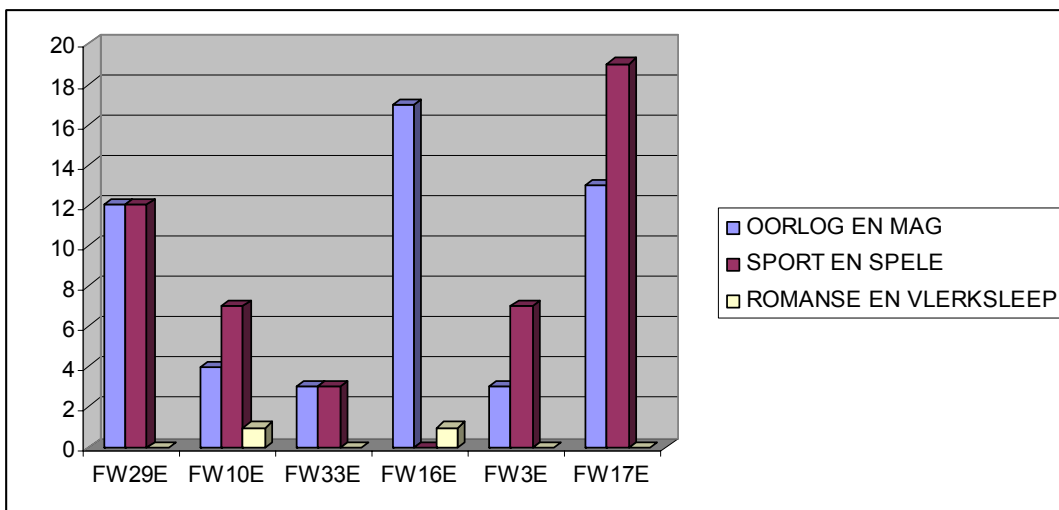
Tydskif verw.nr.	Aantal woorde	OORLOG EN MAG	SPORT EN SPELE	ROMANSE EN VLERKSLEEP	Gesamentlike aantal alternatiewe metafore
FW11A	111	1	5	0	2
FW29A	250	4	2	4	2
FW 17A	246	5	0	2	7
FW29A	835	8	18	2	6
FW18A	439	13	5	0	11
FW27A	761	25	12	2	10

Tabel 5.20 Die voorkoms van die klustermetafore in die Engelse voorbeeldtekste

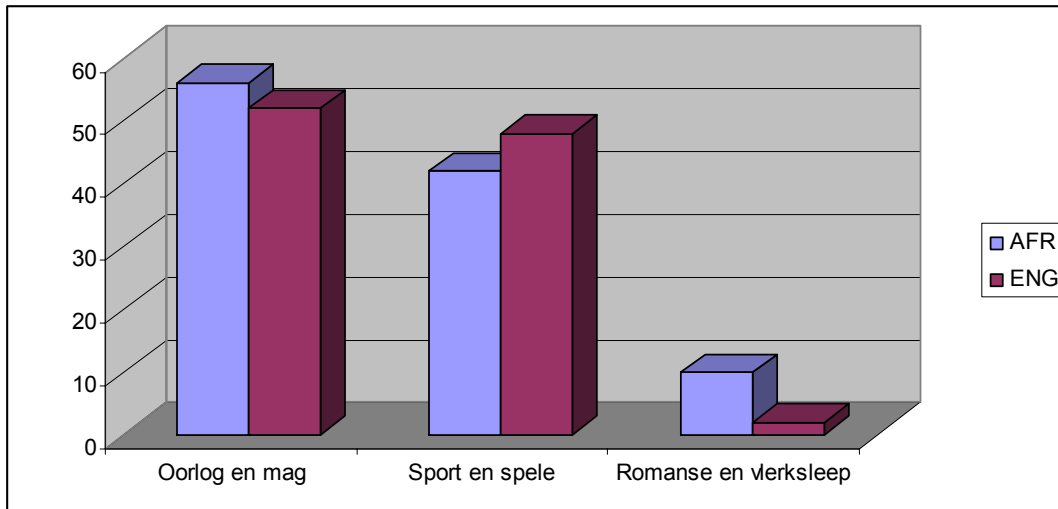
Tydskif verw.nr.	Aantal woorde	OORLOG EN MAG	SPORT EN SPELE	ROMANSE EN VLERKSLEEP	Gesamentlike aantal alternatiewe metafore
FW29E	440	12	12	0	10
FW10E	314	4	7	1	3
FW33E	237	3	3	0	6
FW16E	784	17	0	1	13
FW3E	819	3	7	0	0
FW17E	832	13	19	0	4

Figuur 5.24 Die voorkoms van die klustermetafore in die Afrikaanse voorbeeldtekste

Figuur 5.25 Die voorkoms van die klustermetafore in die Engelse voorbeeldtekste

Figuur 5:26 Vergelyking tussen die voorkoms van die klustermetafore in die Afrikaanse en Engelse voorbeeldtekste

5.5 Samevatting en gevolgtrekking ten opsigte van kwalitatiewe analise

Die resultate van die kwalitatiewe analise toon aan dat daar 'n verskil is in die voorkoms en gebruik van die geïdentifiseerde konseptuele metafore in die Afrikaanse en Engelse korpusse.

Tabel 5.21 Artikelopskrifte waar die Afrikaanse of Engelse opskrif metafore uit die geïdentifiseerde konseptuele groep klustermetafore bevat

Afrikaanse opskrif	Engelse opskrif
Afslaan van die baan	<i>Tee off terminates</i>
Die pak geskommel	<i>Shuffling the pack</i>
Nuwe spelreëls	<i>New game</i>
Powetech lewer kragtoer	<i>Powerplay</i>
Naspers v. Johncom	<i>Twee goeie vertonings</i>
Tweede rondte vir vuisvoos lewensgroepe	<i>Second round for bloodied life groups</i>
Slaggereed	<i>Pepped up for a fight</i>
Totale aanslag op Telkomtransaksies	<i>Tarketing Telkom</i>
Onnodig hard geklap	<i>It's hurting</i>
Die omgewing is 'n mynveld	<i>Mine Kampf</i>

Swaard oor sy kop	<i>Threat still lurks</i>
Titanic of Torpedo	<i>Chainstore massacre at Pick & Pay</i>
Vuisvoos trust slaan terug	<i>Off the canvas and punching</i>
Vestings in die buiteland	<i>Securing more beachheads</i>
Liefdesverhouding nog aan die gang	<i>Love affair with metals not over</i>
Het Tracker Digicore in sy visier	<i>Clocking big profit</i>
Begin blinker lyk	<i>Heading for a bounce</i>
Strategiese verkryging	<i>Leadership lessons from the boardroom</i>
Skop, skiet en donner	<i>The good, the bad and the ugly</i>
'n Bedreigde spesie	<i>Reinvesting broking</i>
Soete verleiding	<i>Serious international interest</i>
Gewig in goud werd	<i>The spoils of war</i>
Simmers toon al die simptome	<i>Shootout at Simmers</i>
Vat dit maar soos dit is	<i>Hit me if I am wrong</i>
Gencor gooi flikkers vir IMC	<i>An open invitation</i>
Die groot opsie	<i>To kill or not to kill</i>
Eish! Dit wys	<i>Not so secret</i>
Warm op sy spoor	<i>Guns ablazing</i>
Agteros kom ook daar	<i>A try in injury time</i>
Amcor kry swaar	<i>Amcor under heavy fire</i>

Uit bogemelde 30 voorbeelde van titelopskrifte van Afrikaanse en Engelse artikels in *Finweek* is daar ses waar in beide tale konseptuele metaforiese uitdrukkings oor SPORT EN SPELE gebruik word, agt waar in beide tale konseptuele metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG gebruik word en een waar in beide tale konseptuele metaforiese uitdrukkings oor ROMANSE EN VLERKSLEEP gebruik word. In die oorblywende 15 is daar geen gevalle waar voorbeelde uit dieselfde konseptuele domein in beide tale gebruik word nie.

Deur die top tien Afrikaanse en Engelse lemmas (raadpleeg tabelle 5.23 en 5.24) te gebruik en parallelle soektogte ten opsigte van die Afrikaanse en Engelse korpusse met behulp van ParaConc te doen, was dit moontlik om te bepaal dat daar nie 'n

beduidende ooreenkoms in die gebruik van die metafore in die twee tale voorkom nie. Raadpleeg tabel 5.22 vir 'n aantal voorbeelde wat uit die korpus geneem is.

Tabel 5.22 Voorbeelde van frases uit die vertaalde tekste waar 'n konseptuele metafoor in een taal gebruik is en dieselfde konseptuele metafoor nie in die ander taal gebruik is nie.

Afrikaans	Engels
rebelse aandeelhouers	<i>rebel and rogue shareholders</i>
rol speel	<i>hold the key</i>
om 'n tweede keer saam te smelt	<i>a case of risky second marriages</i>
wispelturig of slim	<i>fickle or savvy</i>
twee helderste opkomende sterre	<i>most senior lieutenants</i>
besige plaaslike bankmark	<i>robust domestic banking market</i>
hy bestuur die plaaslike tak	<i>he runs the local branch</i>
talle nuwe uitdagings	<i>a tide of rising challenges</i>
steeds toenemende mededinging	<i>jolly contested market</i>
bedreigde inkomstebronne	<i>scarce sources of income</i>
nog 'n aanslag loods	<i>launch another play at</i>
'n beter aanslag kry	<i>could benefit from</i>
sels met sy prima aanslag	<i>even for the premium rated</i>
terwyl sake nog goed vertoon	<i>starry moments of courtship</i>
enige persoonlike aanslag	<i>any personal sting</i>
is onder druk geplaas	<i>has been tied up</i>
die prys bly hoog	<i>the prices are flying high</i>
daar is nie druk nie	<i>it is not a crisis</i>
afwaartse druk	<i>deflation</i>
besondere druk	<i>hard pressed</i>
sal alles gebruik om	<i>will wage guerrilla warfare against</i>
die Amerikaners moes motiveer oor	<i>a case again of "Yes we can" to calm</i>
hulle is onder druk	<i>they feel the heat</i>
druk besig om aandele te koop	<i>embarked on School of Management</i>
sonder sukkel hanteer	<i>take it in his stride</i>
om die druk te verwerk	<i>to work around the pressure</i>

dit was 'n slim besluit	<i>it was a strategic move</i>
met voorlaaiers in die loopgrawe	<i>the banks kept them away</i>
omdat almal 2010 wil benut	<i>every wants to score in 2010</i>
daar was geen werklike ooreenkoms	<i>it was a case of hands-up and submit</i>
en die spanspelers het vroegtydig	<i>they formed a good wall against</i>
die druk waaronder die maatskappy verkeer	<i>the level of pressure the company has</i>
'n voortdurende swak aanslag	<i>a continued snubbing</i>
aandeelprys beleef 'n aanval	<i>share price is slaughtered</i>
daar is nou baie ongevalle	<i>the shake-out is getting brutal</i>
omdat die Amabokka weer die verkope	<i>and the Springboks is a good investment too</i>
dat dit hulle sal betaal om vas te klou	<i>is going to finance a fight to death</i>
'n geval van aanhouer wen	<i>because KFC hit several sixes</i>
omdat Gengold ernstig planne in werking gestel het	<i>when Gengold launched the attack</i>

Die onderstaande voorbeelde uit artikels oor die markvertoning van 'n groep maatskappye toon dat daar 'n duidelike verskille in die gebruik van metafoor in die Afrikaanse en Engelse teks is. In Afrikaans is “vasbyt”, “eish”, “voorlaaiers” en “Amabokka” tipiese Suid-Afrikaanse woorde wat nie in Engelse vertaalbaar is om dieselfde metaforiese konsepsies oor te dra nie. Die Engelse teks toon meer globale eienskappe en die Afrikaanse teks toon meer lokale eienskappe. Dit ondersteun die bevindinge van 'n vorige studie oor die kultuurspesifieke aard van opskrifte in *Finansies & Tegniek* en *Finance Week*, waar bevind is dat die Engelse tydskrifartikelopskrifte duidelike globale en algemene eienskappe vertoon het, terwyl die Afrikaanse tydskrifartikelopskrifte duidelike lokale eienskappe vertoon het en meer kultuurspesifiek was (Du Preez, 2006:113).

omdat hulle sal vasbyt het die	<i>they have the strength to survive and</i>
Eish! Dit wys duidelik dat gevegte	<i>it is not such a secret that battles</i>
met voorlaaiers in die loopgrawe het die maatskappy	<i>the company kept them away with a strategy</i>
omdat die Amabokka weer die vertoning	<i>using Springbok emblem strengthened</i>

Die onderstaande voorbeelde uit artikels oor die gedrag van aandeelpryse toon dat daar duidelike verskille in die gebruik van metafore in die Afrikaanse en Engelse teks is. In Engels is die metaforiese uitdrukking “hitting sixes” gebruik en in Afrikaans is “skoonskip gemaak” gebruik. Die Afrikaans is ’n tipiese Suid-Afrikaanse uitdrukking, terwyl die Engelse metaforiese gebruik van die SPORT EN SPELE-metafoor internasionaal verstaan sal word. In die tweede voorbeeld verwys die “Yes we can” na ’n uitdrukking wat veral in Amerika gebruik word, terwyl die Afrikaanse sin nie ’n metaforiese uitdrukking bevat nie.

terwyl sy aandeelpryse skoonskip maak	and its share prices hitting sixes
---------------------------------------	------------------------------------

die Amerikaners moes motiveer oor	<i>a case again of “Yes we can” win the race</i>
-----------------------------------	--

Die onderstaande voorbeelde is almal van Afrikaanse metaforiese uitdrukkings uit die OORLOG EN MAG-domein en die dienooreenkomstige Engelse metaforiese uitdrukkings uit die SPORT EN SPELE-domein. Dit ondersteun ook die bevindinge van die kwantitatiewe analise dat die meeste van die geïdentifiseerde konseptuele metafore in Afrikaans uit die OORLOG EN MAG-domein voorgekom het en die meeste van die geïdentifiseerde konseptuele metafore in Engels uit die SPORT EN SPELE-domein voorgekom het.

die aanslag is afgeweer deur die vinnige	<i>they quickly managed to pass the ball to</i>
--	---

dit het ’n groot slagveld veroorsaak	<i>it turned into a world-cup event</i>
--------------------------------------	---

’n geskarrel om ook te kan saamveg	<i>move quickly to become also-rans</i>
------------------------------------	---

’n geveg tussen die e-handel	<i>the e-commerce players managed to</i>
------------------------------	--

daar was drie oorlewende maatskappye	<i>three front-runners emerged from</i>
--------------------------------------	---

’n geveg vir die markaandeel het	<i>the competition for market share</i>
----------------------------------	---

deur as kampvegter vir die verbruiker	<i>by playing on the consumers’ side</i>
---------------------------------------	--

deur aan die maatskappy se kant te veg	<i>by teaming up with the company</i>
--	---------------------------------------

in die stryd om beter dividende te	<i>in the match for higher dividends</i>
------------------------------------	--

'n Moontlike verklaring vir hierdie bevinding is dat die moderne samelewing in Suid-Afrikaans elke dag met geweld, magsvertoning, vrees, kwesbaarheid en stryd gekonfronteer word. Dit is 'n bekende begrip waarmee die Afrikaanssprekende lesers kan vereenselwig. Wanneer 'n outeur die begrip van stryd vir evolusionêre oorlewing in Afrikaans wil oordra, word ruimskoots van metafore uit die OORLOG EN MAG-domein gebruik. Aan die ander kant is sport 'n internasionale gemeenskaplike begrip en deur van metafore uit die SPORT EN SPELE-domein gebruik te maak in die Engelse teks, kan die outeur aan internasionale lesers die begrip evolusionêre oorlewing oordra.

Nadat die kwantitatiewe en kwalitatiewe analises van die korpus voltooi is en die voorbeeldtekste verder geanaliseer is, is die teks verder op grond van die resultate ondersoek om spesifieke patrone wat daarin voorkom te identifiseer.

5.6 Patrone in die teks

Nadat die inligting ingesamel is soos in tabelle 5.1 en 5.2 aangetoon word, is die top tien voorkomste van metaforiese uitdrukkings (van beide OORLOG EN MAG en SPORTE EN SPELE in die Engelse en Afrikaanse korpuse) weer met behulp van ParaConc ondersoek om te kyk of daar herhaalde voorkomste van spesifieke patrone voorkom.

5.6.1 Engelse artikels

In die Engelse teks is na die lemmas gekyk wat reeds geïdentifiseer is om herhaaldelik in metaforiese uitdrukkings in die teks te verskyn. Dit is die lemmas wat die top tien posisies in Engelse beklee het en word in tabel 5.23 aangetoon.

Tabel 5.23: Die tien lemmas oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE wat die meeste in die Engelse korpus verteenwoordig is

PERFORMANCE	performance, performer, performing
TEAM	team, team player, team-based, team-brain
COMPETITION	compete, competitor, competitive
PLAY	play/player, to player, to outplay
RUN	run, runner ,to run, runaway
STRATEGIC	strategic, strategist, strategise
TARGET	target, targeted
PRESSURE	pressure, pressurise
TAKEOVER	takeover, taking over
LAUNCH	launch, launching

Die volgende patrone het voorgekom:

Patroon 5.1 Korpusreëls vir patroon “share price+performance”

its level of income is dependent on the [[share price performance]] of those funds that it rival Nampak to overtake Astrapak in [[share price performance]]. And why is Nampak's price Apart from the recent [[share price performance]] there's still not a lot going for Nampa Unsurprisingly, that's been mirrored in [[share price performance]] and European paper low interest rates. But generally the [[share price performance]] of SA's smaller banks and past its best in terms of earnings and [[share price performance]] - and the naysayers will find

Patroon 5.2 Korpusreëls vir patroon “management+team”

could remain under pressure. The new [[management team]] has to prove itself. The dawn rider . some minor concerns include that the [[management team]] could find itself stretched by the roll possible synergies in using the same [[management team]]. Former ERM CEO Harold Joffe had been thanking clients, suppliers, his [[management team]], chairman Murray Grindrod and what he own board, an analysis shows that its [[management team]] as a whole has been able to add credentials - as well as a reinforced [[management team]] - should help the new-look business to

Patroon 5.3 Korpusreëls vir patroon “increase/increased/increasing +competition”

says that SA's National Credit Act will [[increase competition]] in Abil's market and pricing will become small players in the industry will also [[increase competition]]. Wearne needs to raise its empowerment Amarula, a Distell success story, faces [[increased competition]] from other cream-based liqueurs and may Despite a softer market and [[increased competition]], he isn't convinced that Glenrand MIB services in SA, while Munro faces [[increasing competition]] in the hotly contested corporate market in premiums, it's also in response to [[increasing competition]] in the industry as life companies and

Patroon 5.4 Korpusreëls vir patroon “major+player(s)”

competitive retail food market, where [[major players]] Pick 'n Pay and Shoprite are having to is likely to continue. As the other [[major players]] become more committed to emerging market Council), positions Enaleni as a [[major player]] in the ARV market. Though still smaller Medpro, it's being positioned as a [[major player]] in the ARV market. In previous results Chartered is in no hurry to take on the [[major players]]. New contenders from old THE JSE IS on appears to be taking place, with the [[major players]] becoming more clearly focused on core (such as Peermont) or even cosy up to a [[major player]] - perhaps with a proposal to take over

Patroon 5.5 Korpusreëls vir patroon “run(ning)+hard”

results confirm superior growth. Has [[run hard]], not yet toppish Pinnacle was the Stein to that at the next AGM. Has [[run hard]] will hold for long term investors seek astructure beneficiaries, the share has [[run hard]] and seen a slump in line with recent counterpart Mustek, its shares have [[run hard]] over the past few years. Meanwhile, Says Bhayat: "The businesses are all [[running hard]]. We've largely been involved in shares to be in if the SA market keeps [[running hard]] - but what if the market turns down

Patrone 5.1 tot 5.5 bevat almal konseptuele metaforiese uitdrukkings uit die SPORT EN SPELE-veld. In patroon 5.1 dui die gebruik van *share price performance* op die aandeelprys wat gemeet word aan sy vertoning op die aandelemark, waar die aandelemark as speelveld voorgestel word waarop die maatskappye met mekaar as spanne meeding. In patroon 5.2 dui die gebruik van *management team* aan dat die bestuur/direkteure van die maatskappye die span vorm wat met die ander spanne meeding. Die herhaalde voorkoms van *increased competition* in patroon 5.3 sluit aan by patroon 5.1 dat die aandelemark 'n speelveld is waarop maatskappye meeding en daar is voortdurende nuwe spanne wat die mededinging vergroot. Maatskappye kan nie afskaal wat hul deelname betref nie, want hulle moet, ter wille van voorbestaan, reageer op die patroon van die ander spanne. Die gebruik van *major players* in patroon 5.4 sluit aan by die vorige patrone. Die krag en vertoning van die spanne wat in die markomgewing meeding is afhanklik van die spelers in die span en daarom is dit belangrik om die sterkste, beste en regte spelers in te sluit. In patroon 5.5 toon aan op watter wyse die mededingende spanne aan die wedstryd moet deelneem (*running hard*) ten einde die doelwitte (groter winste en groter markaandeel) te bereik.

Patrone 5.6 tot 5.9 bevat almal konseptuele metaforiese uitdrukkings uit die metaforiese veld van oorlog en mag.

Patroon 5.6 Korpusreëls vir patroon “*strategic+ investments/investors*”

her it may not consider cosyng up to a [[strategic investor]]. There may be one or two It is, though, possible that [[strategic investor]] Beacham will provide some new targeting unlisted agri-businesses as [[strategic investments]]. At that point, usually tain that PSG is targeting Pioneer as a [[strategic investment]], though some market in capital. Those may be through its [[strategic investments]] in Africa or might relate nature of BEE players and focus on [[strategic investments]] that would add value for

Patroon 5.7 Korpusreëls vir patroon “*tarket+market*”

company's symbols must appeal to the [[target market]], convey a message, and be instantly a high level of awareness in its [[target market]]. That could be offering Rainbow some key rival Matalan could be a takeover [[target market]]. That could also be true of Instore, as 4% operating margin [[target market]] is attainable in the medium term. exceed the charter's 25% black equity [[target market]]. Black ownership of the other mentioned a fire sale price, it's an attractive [[target market]] despite the bulking controversy that's

Patroon 5.8 Korpusreëls vir patroon “*under+pressure*”

internationally, telecoms groups have been [[under pressure]]. But the most likely explanation is should invest in good companies that are [[under pressure]] because of poor industry conditions Mondi but not Sappi, will thus be [[under pressure]]. However, he projects that coated, wood stock exchanges of developed markets are [[under pressure]], listed property is always seen as a strongly as the overall market remained [[under pressure]]. The explanation must be the fairly market skittish and consumer goods shares [[under pressure]] following the hike in interest rates

Patroon 5.9 Korpusreëls vir patroon “hostile+takeover”

also rules out the possibility of a [[hostile takeover]] by Harmony. However, it's worth remembering Harmony launched an unsuccessful [[hostile takeover]] of Gold Fields in 2004. There are no software company DataMirror attempted a [[hostile takeover]] of Idion Technology Holdings - the JSE successful defence against Harmony's [[hostile takeover]] attempt in 2004/2005. Gold Fields said year, Barrick completed the US\$10,4bn [[hostile takeover]] of Placer Dome, which owned 50% of South by Fedsure prior to its collapse and [[hostile takeover]] by Investec - have made representations

Die gebruik van *strategic investor/investment* in patroon 5.6 suggereer dat deur die regte beleggings te maak, dit gelykstel kan word aan besluite wat in 'n oorlogsituasie geneem word of tydens 'n skaakspel. Dit gebruik telkens die konseptuele sleutel DIE MARK IS 'N STRYD VIR OORLEWING en die domein van OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE word oorvleuel. Die gebruik van *target market* in patroon 5.7 sluit aan by oorlogscenario in patroon 5.6. Die *target market* word hier elke keer as 'n selfstandige naamwoord gebruik en nie as 'n werkwoord nie. Die teiken waarop die maatskappye hul aanslag mik, is die verbruikersmark en in die aanval word gerig om die grootste deel van die mark in te neem. Die patroon *under pressure* word ook by die oorlogsomgewing ingesluit, waar die maatskappye in stryd vir oorlewing gewikkel is en daar permanente druk uitgeoefen word deur interne sowel as eksterne faktore wat die markomstandighede beïnvloed. In patroon 5.9 ondersteun die herhaalde gebruik van *hostile takeover* die voorkoms van al die genoemde metaforiese uitdrukking oor OORLOG EN MAG: in hul stryd om oorlewing moet maatskappye doelgerig die vyand verslaan en die oorlogsbuit in besit neem.

Die woorde *launch* en *to launch* is wel gereeld in metaforiese uitdrukkings in die Engelse artikels gebruik, maar geen herhalende patrone (bv. spesifieke byvoeglike naamwoorde, of bywoorde, of sinspatrone) is in die teks opgemerk nie.

5.6.2 Afrikaanse artikels

Wat die Afrikaanse teks betref, is na die volgende lemmas gekyk wat reeds geïdentifiseer is en wat herhaaldelik in metaforiese uitdrukkings in die Afrikaanse teks verskyn. Dit is die lemmas wat die top tien posisies in Afrikaans beklee het en word in tabel 5.24 aangetoon.

Tabel 5.24 Die tien lemmas oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE wat die meeste in die Afrikaans korpus verteenwoordig is

STRATEEG	strateeg, strategies(e)
DRUK	druk, onderdrukker, gedrukte, onderdrukte
MEEDING	meeding, mededinger, mededingende
VERTONING	vertoon, vertoning, vertoonde
VINNIG	vinnig, vinnige, vinnigste
AANSLAG	aanslag, aanslaan, aangeslane
SPEL	speel, spel, speler, speels, spelende
OORNEEM	oorneem, oorname, oornemer, oorgeneem
ROLSPELER	rol(speler)
TEIKEN	teiken, geteikende

Die volgende patrone het voorgekom:

Patroon 5.10 Korpusreëls vir die patroon “toenemende+mededinging”

gebeur dit ook in reaksie op [[toenemende mededinging]] in die bedryf namate lewensversekeraars dit nou beoog word nie. Daar sal ook [[toenemend mededinging]] van bestaande rolspelers in die mangan Miller se volume op lang termyn weens [[toenemende mededinging]] van ander brouers sal bly daal. Dit Distell se suksesverhale, kry [[toenemend mededinging]] van ander romerige likeurs en kan markandeel aantreklik sal maak. Met die [[toenemende mededinging]] tussen genoteerde aandeelfondse sal steeds aantreklik. Sels al benadeel [[toenemende mededinging]] die groep se verdienste, sê Dlamini dit

Patroon 5.11 Korpusreëls vir die patroon “sterk+vertoning”

goed en hy het genoeg kapitaal. Die [[sterk vertoning]] van die aandeelpryse oor die afgelope se handelsverklaring wys op 'n besonder [[sterk vertoning]] deur die Chloe-onderneming. beleggings maak, was dit maklik om die [[sterk vertoning]] van sy “handelsnaam”-welvaartbestuurson ... verwag het. Die sektor se voortgesette [[sterk vertoning]] volg op 'n beduidende herstel in die Argentinië teengewerk het. Danksy 'n [[sterk vertoning]] van SA het die wins in die Afrika-Midde die laagste sedert 2000. Die finansiële [[sterk vertoning]] het 'n moeilike bedryf weerspieël waar

Patroon 5.12 Korpusreëls vir die patroon “belangrike+rolspeler(s)”

verlede jaar het misluk. Talle ander [[belangrike rolspelers]] in die bedryf het ook in die eerste kleinhandelvoedselmark, waar die groot [[belangrike rolspelers]] soos Pick 'n Pay en Shoprite groter kan sy aandag verdeel en ander [[belangrike rolspelers]] in sy bedryfsruimte toelaat om markandeel raad dien, vestig Enaleni as 'n [[belangrike rolspeler]] in die mark vir teenretrovirale (ARV) pla Medpro word die groep 'n belangrike [[belangrike rolspeler]] in die ARV-mark. In die jaar tot einde

sy IKT-kapasiteit of vennootskappe met *[[belangrike rolspelers]]* op dié gebied. Die nuwe

Patroon 5.13 Korpusreëls vir die patroon “strategiese+verkrygings”

*omsigtigheidsverklaring verhandel, oorweeg *[[strategiese verkrygings]]*. Teen 160c verhandel Amecor teen 'n posisie gestel om sy organiese groei met *[[strategiese verkrygings]]* aan te vul, wat dit moontlik maak om gedurende egter om verdere organiese groei met “*[[strategiese] verkrygings]*” aan te vul. EOH het met die vorige jaar 66 miljoen gehad en beplan om 'n aantal *[[strategiese verkrygings]]* te doen om die verskeidenheid van en na verdere ondersoek oorweeg hulle *[[strategiese verkrygings]]*. Vir die huidige 120 c kan dit in die toekoms die veranderende klimaat het die maatskappy gehelp om 'n aantal *[[strategiese verkrygings]]* te bekom wat in 'n*

Patroon 5.14 Korpusreëls vir die patroon “sterk+aanslag”

*kom in Maart bevestig het dat hy nog 'n *[[sterk aanslag]]* op Business Connexion gaan loods. noteringsvoorstel die voortdurende*[[sterk aanslag]]* van kleinkapitalisasieaandeel deur die aandele in die mark kan wees. Astrapak se *[[sterk aanslag]]* laat dit steeds na 'n lonender sake gedoen het nie, het die *[[sterk aanslag]]*, 1,9, wat selfs nog 'n raps beter as goeie graderings op First Call. Met 'n *[[sterk aanslag]]* van 2,9 is Anglo American saam met sou dalk nie nou 'n beduidend *[[sterk aanslag]]* in Londen of New York gekry het nie.*

Patroon 5.15 Korpusreëls vir die patroon “vyandige+oorname”

*Die bedryf se reaksie op Telkom se *[[vyandige oorname]]* van Business Connexion gaan baie skerp SunAir International se direkteure die *[[vyandige oorname]]* van die naam van n gelikwideerde lugdiens Hy is dus nie op aggressiewe *[[vyandige oorname]]* ingestel nie en dit maak dit ook vir ook die moontlikheid van 'n vyandige *[[vyandige oorname]]* deur Harmony uit. Onthou egter dat die 'n beduidende belang het, teikens vir *[[vyandige oorname]]* word. Redefine het volgens gerugte sy kompromis om minderheidsbelange teen 'n *[[vyandige oorname]]* en uitkoop deur Anglo te beskerm.*

Patroon 5.16 Korpusreëls vir die patroon “beoogde+teiken”

*Gerugte doen nou die ronde dat hy die *[[beoogde teiken]]* van 'n oornamepoging is, maar niks kan verder groei wanneer South Deep sy *[[beoogde teiken]]* van 700 000 onse per jaar om daarop te let dat Foord Compass 'n *[[beoogde teiken]]* van VPI plus 10% het en dat hy as PwC sê dis heelwat minder as die *[[beoogde teiken]]* van 10% tot 12% wat nodig is om kapitaal kan word. 'n Groot deel van die *[[beoogde teiken]]* van R200 miljoen sal verkry word deur Motshabi adverteerders, wat nie hul *[[beoogde teiken]]* wil mis nie, aan: “Hou dit realisties*

Patroon 5.17 Korpusreëls vir die patroon “toenemende+druk”

*toegeneem het, het die aandele onder *[[toenemende druk]]* gekom, veral van die middel van die jaar snel met SEB-transaksies in die lig van *[[toenemende druk]]* dat rolspelers in die kommersiële-eiendom in die mark beleef het nie. Daar is *[[toenemende druk]]* op nie-uitvoerende direkteure om die krane het hy gesê na aanleiding van die *[[toenemende druk]]* op mynmaatskappye om aan ekologiese en op makelaarsgelde aangehelp deur die *[[toenemende druk]]* op beleggingshuise - veral lewensversekering vir die groep, maar marges is onder *[[toenemende druk]]* geplaas terwyl Ou Mutual SA (Omsa)*

Hierdie voorbeelde uit die korpusartikels onderstreep die scenario's wat geskep is en waarna in die kwalitatiewe analise van die voorbeeldtekste verwys word. Die patroon van strategiese verkryging dui op die militaristiese wyse van optrede om iets te bekom wat voorspruit uit die stryd om evolusionêre oorlewing in die markomgewing.

Patroon 5.18 Korpusreëls vir die patroon “vinnig(e)+groeï”

van die bierhandelsmerke wat die [[vinnigste groei]]. Castle Lager en Black Label was eerste root groeivoorsigte in 'n bedryf wat [[vinnig groei]]. WG Wearne is 'n verskaffer van klaar die blootstelling van die banke aan die [[vinnige groei]] in korttermynskuld soos kredietkaarte van Polypak, 'n maatskappy wat ook [[vinnig groei]] en notering op die JSE beoog. Paul Prop waar die groep bedrywig is, ondervind [[vinnige groei]] in die getal intekenare in die konteks batebestuurder in Beijing geërf het wat [[vinnig groei]]. In Indië het Ou Mutual 'n belang in

Die lemma *vinnig* is by die leksikale velde ingesluit as deel van die ondersoek na die sport en spele domein, maar die voorbeelde hierbo toon 'n patroon waar *vinnig* gebruik word in metaforiese uitdrukkings van DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME.

Wat metaforiese uitdrukkings betref wat die woorde *speel, spel, speler, speels, spelende* betref is geen herhalende patrone in die teks opgemerk nie.

Die woorde *speel, spel, speler*, is *wel* gereeld in metaforiese uitdrukkings in die teks gebruik maar geen herhalende patrone (bv. spesifieke byvoeglike naamwoorde, of bywoorde, of spesifieke sinpatrone) is in die teks opgemerk nie.

Uit bogemelde kwalitatiewe ontleding van die voorbeeldtekste is dit duidelik dat finansiële mediadiskoers in *Finweek* grootliks gekenmerk word deur 'n selektiewe kluster van OORLOG EN MAG-, en SPORT EN SPELE-metafore. Dit word gekombineer in 'n scenario van evolusionêre stryd. Binne die Afrikaanse korpus is die OORLOG EN MAG-metafoor dominant en binne die Engelse korpus is die SPORT EN SPELE-metafoor dominant. Die scenario wat geskep word in beide die Engelse en Afrikaanse tekste word verder aangevul deur konsepte soos DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME en DIE MARK IS BEWEGING. Die scenario is baie oortuigend en word oorgedra asof dit feitlik en algemene kennis is.

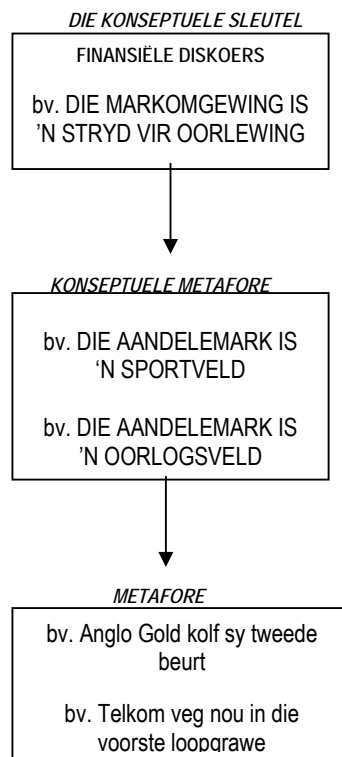
Na aanleiding van die kwalitatiewe en kwantitatiewe analyses wat voltooi is, was dit moontlik om 'n hiërargiese kognitiewe model van die metafoor in *Finweek* saam te stel.

5.7 'n Hiërargiese kognitiewe model van die metafoor in *Finweek*

Deur die analise van metafore in 'n korpus is dit moontlik om die konseptuele vlak van metafore beter te begryp en hoe dit met onderliggende ideologie verband hou.

Volgens Charteris-Black (2004:244) word die konseptuele vlak hiërargies in konseptuele sleutels verdeel, naamlik konseptuele metafore en metafore. Die mate waartoe 'n mens daarvan bewus sal wees dat 'n spesifieke metafoor met 'n konseptuele metafoor verband hou, sal afhang van elke mens se bewussyn oor metafoor. Deur middel van 'n model kan geïllustreer word hoe metafoor in verskillende taaldomeine werk. Konseptuele ervaring maak dit moontlik om die ooreenkomste oor domeine heen te verstaan, en deur kritiese metafooranalise kan die onderlinge verhouding tussen verskillende domeine verstaan word.

Nadat die kwalitatiewe analises van die korpuse voltooi is, is die volgende hiërargiese kognitiewe model van die metafoor in *Finweek* saamgestel.

Figuur 5.27: 'n Hiërargiese kognitiewe model van die metafoor in *Finweek*

5.8 Die gebruik van TSD, die uitbreiding van die woordeskat en die begripsvormende funksies van die metafoor

Die ondersoek van die voorkoms in hierdie TSD-korpuse was insiggewend aangesien dit aangetoon het dat een van die algemene funksies van die gebruik van

die finansiële diskoers-metafoor die uitbreiding van die leksikon is. Die voorkoms van die konseptuele metafore en SPORT EN SPELE in die finansiële mediadiskoers oor aandele en maatskappye het in beide die Afrikaanse en Engelse korpusse voorgekom. Saam met die voorkoms van die ondersteunende konseptuele metafore DIE MARK IS BEWEGING, EN DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME is die basiese konsep gevestig dat die bedrywighede op die aandeelmark 'n evolusionêre stryd vir oorlewing is. Deur die gereelde gebruik van spesifieke woorde (raadpleeg tabelle 5.25 en 5.26), en die fokus op sekere metafore in die teks, slaag die outeurs van die artikels daarin om die sentrale konseptuele metafore in die gedagtes van die lesers te vestig.

Die woordelys in tabel 5.25 is in metaforiese verband in die Afrikaanse korpus gebruik

Tabel 5.25 Afrikaanse woordelys

aangee
aanslag, aanslaan, aangeslane
aantekene, aangetekende
aanval, aanvaller, aanvallend, aangevalde
afslaan, afgeslaande
aggressie, aggressor, aggressiewe, aggressief
antagonisme, antagoniseer, antagonisties
baan, gebaande
beskerm, beskermder, beskermde, beskermende
bloei, bloed, bloedneus, bloeiende
doel
druk, onderdrukker, gedrukte, onderdrukte
dwing, gedwonge
geweldenaar, geweld, geweldig(e)
gooi, gegooide
indringer, indring, ingedringde
inneem, inname
inspan, span, spanspeler
inval, invaller
kampioen, kampioenskap
kollig
lopie, lopiemaker
mag, magstryd, magtige
meeding, mededinging, mededingende
moeg, moegheid
oefen, oefening, geoefende
onderdrukker, onderdruk, onderdrukte
oorneem, oorname, oornemer, oorgeneem
pak

ren, resies
rol(speler)
skiet, skoot, skut
skop, skopper, skoppende, geskopte
slag, slagoffer, slaggereed, slaags
speel, spel, speler, speels, spelende
spiere, gespierde
spoed, spoedige
spring, sprong, springende
stapel, van stapel stuur
strateeg, strategies(e)
stry, stryd, bestry, strydende, bestryde
teiken, geteikende
tref, treffer, treffende, getrefde
vang(s), uitvang, uitgevangde
veg, geveg, vegtende
veld, veldtog
verdedig, verdediger, verdedigende
vertoon, vertoning, vertoonde
vinnig, vinnige, vinnigste
visier
vyand, vyandighede, vyandelike, vyandige
wapen, bewapen, ontwapen, bewapende
wedren, wedloop, wedloper
wedywer, wedyweraar, wedywering, wedywerende
wen, wenner, gewonne, oorwonne
worstel, worsteling, worstelende

Die woordelys in tabel 5.25 is in metaforiese verband in die Afrikaanse korpus gebruik

Tabel 5.26 Engelse woordelys

strategy, strategist, strategically
performance, performer, performing
compete, competitor, competitive
play/player, to player, to outplay
run, runner, to run, runaway
pressure
team, team player, team-based, team-brain
target, to target
to take over, overtaken
launch, to launch, pre-launch, post-launch
aggression, aggressor, aggressive
hit, hitter
fairness, fair, unfair
force, enforce, forceful
win, winning
match, to match
pass, to pass

protect, protective, protector
war, warfare, warrior, warlike, warring
fast
cut
fight, fighter, to fight
jump, to jump
goal
front
throw, to throw, throwaway
hostility, hostile
showy, shower, show
catch, to catch, catching
scorecard, scoreboard, score, to score,
battle, (battle)field, battleground, to battle, embattled embattled
blood, to bleed, bloody
ward, to guard
kick, to kick
conflict
campaign, campaigner
race, to race, racy
survival, survivor, to survive
punch, to punch
spotlight
field, to field
attract, to attack
defend, defender, defensive
game
shot, to shoot
surrender, to surrender
pack
Speed, to speed, speedy
ball, ballgame
weapon, weaponry
assault, to assault
blitz, to blitz
champion, to champion, championship, championed
head-to-head
foul, to foul
bomb, bombshell, to bomb, to bombard
bruise, to bruise
killer, killing, to kill
league
to tire, tired, tiredness, tiresome, tiring
veteran
armour, to arm
casualty

Die analyses van die korpusse toon aan dat, kwantitatief gesproke, die OORLOG EN MAG-metafoor die meeste in die Afrikaanse artikels voorgekom en gekies is en deeglik in die korpus gevestig is. Soortgelyk toon die analyses aan dat die SPORT EN SPELE-metafoor die meeste in die Engelse artikels voorgekom het. 'n Moontlike verklaring hiervoor is dat die *Finweek* op die internet gelees kan word, en ook 'n internasionale leserstal het. Die redakteur van *Finweek* maak meer van globale begrippe in die Engelse weergawe gebruik, wat meer geglobaliseerd is as die Afrikaanse weergawe.

In 'n vorige studie (Du Preez, 2006:123–124) oor die verskil in die opskrifte van die artikels in *Finansies & Tegniek* en *Finance Week* is bevind dat die Afrikaanse opskrifte in *Finansies & Tegniek* meer lokaal en kultuurspesifiek is, terwyl die Engelse opskrifte in *Finance Week* meer globaal en algemeen is. Die verklaring daarvoor is dat, aangesien 'n funksionele vertaalmetode gevolg word en die tydskrif internasionaal op die internet beskikbaar is, die kulturele verwagtinge en vereistes van die internasionale Engelse teikenlesers by die vertaling van die opskrifte in ag geneem is.

Om hierdie bevinding te verklaar, word gesteun op die navorsing en publikasie van Baker (2007:152), waarmee sy die narratiewe teorie en die sienswyse van raming (*framing*) in vertaling navolg. Hierdie sienswyse het in die literatuur oor maatskaplike beweging ontwikkel om die verskillende maniere te ondersoek waarmee vertalers en tolke die narratiewe aspekte in die brontekste beklemtoon, ondermyn of modifiseer. Verskillende raamstrategieë word in vertalings gebruik en vertalers neem daarmee deel aan die konstruksie van maatskaplike en politieke realiteit. Volgens Baker is narratiewe die stories wat ons aan onself en andere vertel oor die wêreld waarin ons woon. Narratiewe is nie 'n genre nie, maar 'n diskoersmodus wat die skepper daarvan gebruik om kennis te vorm soos ons dit ervaar. Die narratiewe teorie verskaf 'n manier om identiteit te konseptualiseer wat nie universeel of essensieel is nie, maar tydelik en kultuurspesifiek (Hall *et al.* 2003:38). Dit kan van toepassing gemaak word op die verskil tussen die voorkoms van die konseptuele metafore wat in die Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek* gebruik word.

Die Afrikaanse artikels in *Finweek* word verskillend as die Engelse ekwivalente artikels geraam. Onder die globale Engelse lesers van *Finweek* (Engelse/Amerikaanse lesers) geniet sport geweldige aanhang. In hierdie lande is daar nie 'n dag-vir-dag stryd vir

oorlewing soos in die nuwe Suid-Afrika nie. Die Suid-Afrikaanse omgewing is deurdrenk met geweld en mag. Alhoewel sport in Suid-Afrika (ook onder Afrikaanssprekende Suid-Afrikaners) baie gewild is, is die stryd vir oorlewing (ook wat die Afrikaanse taal betref) tans meer prominent en akuut as 'n belangstelling in sport. Oorlewing in 'n veranderde samelewing is vir die deursneë Afrikaanssprekende 'n daaglikse stryd. Die Afrikaanse taal en kultuur word meer as ooit bedreig.

5.9 SAMEVATTING

In die hoofstuk is kortliks gekyk na die kognitiewe semantiek en kritiese metafooranalise met verwysing na die navorsing wat daarvoor gedoen is deur Charteris-Black en Lakoff en Johnson, en 'n definisie van metafoor is geïdentifiseer vir gebruik in 'n vergelykende studie waar twee tale ter sprake is.

'n Kwantitatiewe en kwalitatiewe analise van die dominante klusters van OORLOG EN MAG EN SPORT EN SPELE wat in die mediadiskoers oor aandele en markte gevind is, is gedoen. Lemmas in die leksikale velde van OORLOG EN MAG, SPORT EN SPELE en ROMANSE EN VLERKSLEEP is geïdentifiseer en kwantitatief ontleed. 'n Kwalitatiewe analise is gedoen op ses voorbeeldtekste uit die Engelse en Afrikaanse korpusse en die geïdentifiseerde alternatiewe metafoor word ROMANSE EN VLERKSLEEP is ook soortgelyk kwantitatief en kwalitatief ondersoek.

Wat die voorkoms van ander metafore in die korpus betref, kom veral die metafore oor DIE MARK IS BEWEGING en DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME gereeld in beide die Afrikaanse en Engelse korpusse voor. Die bewegingmetafoor het in die meeste gevalle as ondersteuning gedien van die metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE waar aggressiewe en doelgerigte beweging bygedra het om die oorlog-/mededingingsscenario's uit te brei.

Die kritiese analise van die metafoor is 'n benadering tot metafooranalise wat poog om die verborge en moontlike onbewuste bedoelings van taalgebruikers bloot te lê. In hierdie hoofstuk is ondersoek of hierdie benadering in die tekste van *Finweek* opgespoor kan word.

Wanneer 'n outeur in finansiële diskoers van 'n metafoor gebruik maak, soos byvoorbeeld *Die bloedige stryd tussen die aandeelhouers en die direkteure* word die beeld van oorlog in die gedagte van die lesers geskep. Die sentrale tema wat uit die kwalitatiewe analise in hierdie hoofstuk blyk is om emosies in die gedagtes van lesers op te roep deur van metafoor gebruik te maak en daardeur 'n opinie te beïnvloed. Deur die voorkoms van die konsepsuele metafoor OORLOG EN MAG EN SPORT EN SPELE in die spesifieke korpusse te analiseer, is 'n beter begrip gekry oor die rol van hierdie konseptuele metafore in finansiële diskoers oor aandele en markte in *Finweek*. Dit het geblyk dat die gebruik van die spesifieke konseptuele metafore oor OORLOG EN MAG, EN SPORT EN SPELE in die artikels die bepaalde oogmerk van 'n outeur/vertaler daarvoor in die finansiële teks in 'n bepaalde kulturele agtergrond weerspieël, aangesien die voorkoms van die metafore in die Afrikaanse en Engelse tekste nie ooreenstem nie. Die outeurs/vertalers van *Finweek* gebruik metafoor om as kundige bronne kommentaar te lewer op gebeure op die aandelemark en in maatskappye, of om voorspellings oor die vertoning van aandele en maatskappye te maak. Die aandelemark word voorgestel as 'n afgebakende area waarbinne maatskappye strategies as mededingers beweeg, soos tydens 'n oorlog of sportwedstryd. Die bewegings is meestal aggressief, vinnig en doelgerig. Druk van buite beïnvloed die vertoning van die span of mededingers. Die oorkoepelende scenario is 'n evolusionêre stryd vir oorlewing.

In die volgende hoofstuk sal die samevatting en gevolgtrekkings oor die studie verskaf word.

HOOFSTUK 6

SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS EN TOEKOMSPERSPEKTIEWE

6.1 Inleiding

Finansiële diskoers vorm ongetwyfeld 'n ryk bron van metaforiese taalgebruik. Die groot aantal metafore wat in hierdie diskoers gebruik word, dui reeds op die belangrike rol wat metafore in die taal van die ekonomie en finansies speel. Die aard van finansiële diskoers in populêr-wetenskaplike finansiële tydskrifte is om die onderwerp wat bespreek word toeganklik en op interessante wyse (selfs vermaaklik) aan te bied. Outeurs moet die lesers se reaksie, sirkulasiesyfers, en mededinging van ander verslaggewers oor finansiële sake in ag neem. 'n Aantreklike styl trek die aandag van lesers en 'n kleurvolle en dramatiese taalgebruik maak deel uit van so 'n styl. *Finweek* gebruik as norm "kort, kragtige, kolskootjoernalistiek/short, powerful, hard-hitting journalism."

Die media is, ten spyte van hul aanspraak dat hulle objektief bly, selde neutraal wanneer hulle verslag doen oor gebeure en die stand van sake in wêreldgebeure. Deur taalkundige en diskursiewe keuses te maak, kan die media spesifieke oogpunte teenoor 'n storie inneem om sekere standpunte te bevorder of te wettig en daardeur kan die media die raamwerk en realiteit waarin ons verkeer, konstrueer. Daar is verskeie metodes om realiteit te konstrueer. Een van die kragtigste instrumente om te gebruik is metafoor. Metafoor word gereeld in die daaglikse taal en denke gebruik, maar dit is veral sigbaar in die verskeie mediatekste wat ons op 'n gereelde basis lees en bestudeer. Die finansiële media maak tans gereeld gebruik van metafoor om die huidige wêreldwye finansiële krisis te verwoord, en maak dikwels van baie kragtige beelde gebruik om die erns van die situasie te beklemtoon. Metafoor verrig 'n bepaalde funksie in kognisie, taal en finansiële mediadiskoers.

In opvolging van Lakoff en Johnson (1980) se kognitiewe metafoorteorie, was daar 'n groot aantal empiriese studies oor die gebruik van metafore in sosiale sisteme. Die ontginning van metafoor is veral van belang in die konteks van taal vir spesifieke

doeleindes (TSD), aangesien metafoor 'n algemene manier is om die leksikon uit te brei. Die gebruik van metafore in vertaalde finansiële diskoers oor aandele en markte is nog nie wyd bestudeer nie. Die studie daarvan is 'n wesentlike kenmerk van finansiële tekste en kan veral in 'n veeltalige land soos Suid-Afrika die uitbreiding van die leksikon in die finansiële domein ondersteun.

Outeurs van finansiële mediadiskoers doen verslag oor aktiwiteite van maatskappye en die aandelemark deur van metafore gebruik te maak. In hierdie metaforiese terme wat gebruik word, is belangrike konseptuele, kommunikatiewe en ideologiese beginsels opgesluit. Studies wat onderneem is, toon aan dat die verslaggewing van die gebeure op die aandelemark en die vertoning van maatskappye omvattend deur die gebruik van konseptuele metafore gedek word. Uit hierdie studie is dit ook duidelik dat metafoor nie maar nog 'n manier is om na verskynsels te verwys nie, maar 'n belangrik begripsvormende metode is om oor gebeure verslag te doen. *Finweek* is 'n toonaangewende populêr-wetenskaplike finansiële tydskrif in Suid-Afrika en die artikels daarin oor aandele en markte word deur erkende en kundige outeurs op die gebied van die Suid-Afrikaanse aandelemark geskryf. *Finweek* verskyn in Afrikaans en Engels en bevat dieselfde artikels.

'n Metafoor het 'n multifunksionele aard en verrig funksies op verskillende vlakke. Wat makro-funksies betref, het dit 'n tekstuele funksie omdat dit bydra tot die kohesie van teks. Dit dra ook by tot die deurlopende argumentasie in die teks, wat ontstaan uit die logika wat deur die metafoor verskaf word (White, 1997:242). Die organisering van metaforiese uitdrukkings in multifunksionele kettings aktualiseer metafoor se tekstuele funksie. Volgens Koller (2004:2) organiseer metafoor verder die interpersoonlike verhoudings tussen deelnemers aan diskoers. Deur sekere metafore in finansiële tekste te gebruik, kan outeurs 'n spesifieke onderwerp identifiseer, argumente aanvoer vir die konseptualisering daarvan en lesers oorreed om in hul metafoor te deel en met hulle saam te stem. Outeurs van finansiële diskoers maak grootliks van metafoor gebruik om lesers se aandag te trek en die media dwing outeurs om nuwe en dramatiese maniere te vind om hul gehoor of lesers se aandag te hou. Metafoor dra daartoe by om 'n sekere uitgangspunt van die werklikheid te konstrueer en kan help om sekere kognitiewe scenario's oor te dra. In die Suid-Afrikaanse finansiële mediadiskoers oor aandele en markte was die begripsvormende en ander funksies

van metafoor nog nie deeglik nagevors nie en dit was noodsaaklik om hierdie aspek bloot te lê. Die insig wat hieruit voortspruit, is van belang vir outeurs en vertaalpraktisyne in die rol as bemagtigingsagente wat finansiële brontekste skryf en vertaal, en vir die opstel en vertaling van studiemateriaal vir universiteitstudente in die ekonomiese en bestuurswetenskappe.

Hierdie ondersoek voeg waarde toe tot die vaardighede wat nodig is om 'n studie van diskoers in die Suid-Afrikaanse sakewêreld te onderneem, veral wat betref die taal vir spesifieke doeleindes wat gebruik word in die Suid-Afrikaanse finansiële mediadiskoers oor aandele en markte.

Die titel van die studie is *Metafoor in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in Finweek* en 'n vergelykende ondersoek is oor die voorkoms en aard van metafoor in finansiële diskoers oor aandele en markte gedoen, soos dit in die Afrikaanse en Engelse tekste in artikels oor aandele en markte wat in *Finweek* verskyn het, realiseer.

Die ondersoek het spesifiek gehandel oor die volgende probleme in verband met metafore in die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek*, wat in die loop van die studie ondersoek is:

- i) Om watter metafore sentreer koherente metafoorklusters?
- ii) Watter begripsvormende funksie verrig metafore in Suid-Afrikaanse finansiële diskoers oor aandele en markte, dit wil sê brei dit die leksikon uit, en indien wel, hoe?
- iii) Hang die keuse van 'n metafoor saam met die bepaalde oogmerk van 'n outeur/vertaler daarmee in die finansiële teks teen 'n bepaalde kulturele agtergrond? En hoe gebruik outeurs/vertalers van finansiële mediadiskoers dit om as kundige bronne kommentaar te lewer op gebeure op die aandelemark en in maatskappye, of om voorspellings oor die vertoning van aandele en maatskappye te maak?
- iv) Het 'n metafoor ideologiese effek?

6.2 Opsomming van die studie

6.2.1 Metafore en finansiële mediadiskoers

Die verskillende teorieë oor diskoers is bespreek en daar is aangetoon dat die studie die betekenis wat Foucault aan die term “diskoers” gee, onderskryf, naamlik dat diskoers ’n stel bevestigde sienings is met ’n geïnstusionaliseerde krag wat ’n sterk invloed het op mense se denke en optrede.

Vir doeleindes van hierdie studie oor finansiële diskoers in *Finweek*, is die term “diskoers” gebruik om die totaliteit van onderling verwante tekste aan te dui, beide gesproke en geskrewe, wat oor ’n spesifieke domein geproduseer word, byvoorbeeld aandele en markte. Ná die bestudering van die verskillende teorieë oor diskoers en diskoersanalise is die afleiding vir doeleindes van hierdie studie dat kritiese diskoersanalise fokus op die koppelvlak tussen teks en konteks.

Die verskillende benaderings tot mediadiskoers is bespreek, met spesifieke klem op die siening en werk van Fairclough, wat van mening is dat die media die mag het om kennis, opvattinge, waardes, maatskaplike verhoudings en identiteite te beïnvloed. Dit is hierdie mag wat deur outeurs van finansiële diskoers gebruik kan word om as kundiges kommentaar te lewer op gebeure in die finansiële omgewing en daardeur ’n begripsvormende funksie te verrig.

Die klassieke kognitiewe metafoorteorie, die konseptuele metafoorteorie en die poëtiese metafoorteorie is bespreek, met spesifieke verwysing na die bydraes van Lakoff en Johnson, en Kövecses in die ontwikkeling van metafoorteorie.

Die rol van metafoer in mediadiskoers en finansiële mediadiskoers is in ’n literatuurstudie ondersoek en daar is bevind dat reekse metafore gebruik word om gebeure en oorsake van gebeure te beskryf en dat die gebruik van metafoer bydra tot die evolusie van ekonomiese denke. Metafoer kan beskou word as een van die stilistiese hulpbronne waarvan outeurs van finansiële diskoers afhanklik is. Deur sekere metafore in finansiële tekste te gebruik, word spesifieke onderwerpe

geïdentifiseer en die outeurs voer argumente aan vir die konseptualisering daarvan en om dit begripsvormend aan die leser oor te dra. Die keuse van metafoor wat die outeur in finansiële mediadiskoers gebruik, hou verband met die bepaalde oogmerk van die outeur oor watter ideologie hy deur die teks wil verkondig.

Vir doeleindes van hierdie studie is, by die vergelyking van die twee tale, en vir die identifikasie van die metafore, uitgegaan van die standpunt dat die metaforiese struktuur van mense se konsepte gereflekteer word in die taal wat hulle gebruik. Die meeste konsepte kan deur meer as een metafoor begryp word.

6.2.2 Korpusgebaseerde vertaalkunde as ondersoekraamwerk

Die metodologiese ontwikkelings in taalkunde sedert die 1950's is ondersoek, wat gedurende hierdie periode tot 'n volledige dissipline ontwikkel het. Die snelle uitbreiding van rekenaartegnologie en die ontwikkeling van die internet het nuwe navorsingsmoontlikhede vir taalkundiges en navorsers in vertaling geskep. 'n Nuwe korpusgebaseerde benadering tot taalonderrig en vertaling het ontstaan en dit reflekteer 'n veranderde houding onder baie taalkundiges oor wat as 'n voldoende empiriese studie van taal beskou kan word.

Die bestudering van groot volumes tekste het die skryf van rekenaarprogramme vir ontleding geïnisieer en met behulp van hierdie programme het nuwe en interessante studies ontstaan, onder meer om parallelle tekste te bestudeer. Parallelle tekste word gebruik in die opleiding en onderrig van vertalers en verskeie taalaspekte kan bestudeer word, onder meer parallelle konkordansies. Deur middel van programme soos ParaConc kan ondersoekes gedoen word van korpusse wat bestaan uit taal vir spesiale doeleindes (TSD) en interessante afleidings op die gebied van kritiese taalkunde kan hieruit voortvloei.

6.2.3 'n Parallele korpus van metafore oor aandele en markte in *Finweek* as taal vir spesiale doeleindes

TSD is ondersoek asook hoe dit van TAD verskil. Daar is aangetoon hoe en wie van TSD gebruik maak en dat daar verskillende vlakke van TSD-kommunikasie bestaan, afhangende van die vlak van kundigheid van die deelnemers.

Wat die werk van McEnery *et al.* (2006) betref, is die ontwerp van TSD-korpusse bespreek met verwysing na algemene en gespesialiseerde korpusse. Verskillende menings oor die groottes van korpusse is ondersoek en die belangrike kwessie van kopiereg en toestemming is aangerak.

Wat die samestelling van TSD-korpusse vir hierdie studie betref, is aandag geskenk aan oorwegings soos aantal tekste, medium, ontwerp en taal. Aangesien die studie gaan oor die ondersoek na metafoor in vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte is ondersoek ingestel oor hoe 'n parallelle TSD-korpus saamgestel kan word vir doeleindes van die ondersoek. Die metode wat gevolg is met die samestelling van die parallelle TSD-korpus is beskryf, met verwysing na die aflaai van die tekste vanaf die web, die stoor van die tekste en die bestuur van die lêers. Die korpusprosesseringsproses is verduidelik en die belangrike besluit oor die bepaling van die leksikale velde wat vir die identifisering van die metafore gevolg is, is volledig verduidelik.

Die probleem wat hierdie studie ondersoek, is om te bepaal om watter metafore koherente metafoorklusters in die finansiële mediadiskoers oor aandele en magte sentreer, of dit 'n begripsvormende funksie verrig en of die keuse van metafoor deur die outeurs van die teks saamhang met 'n spesifieke oogmerk in die finansiële diskoers oor aandele en markte. Die artikels in *Finweek* oor aandele en magte word beskou as TSD en deur van korpusgebaseerde ondersoekmetodes gebruik te maak, kon hierdie data suksesvol ondersoek en ontleed word.

6.2.4 Die kritiese analise van metafore in die korpuse

Daar is kortliks gekyk na die kognitiewe semantiek en kritiese metafooranalise, met verwysing na die navorsing wat daarvoor gedoen is deur Charteris-Black en Lakoff en Johnson, en 'n definisie van metafoor is geïdentifiseer vir gebruik in 'n vergelykende studie waar twee tale ter sprake is.

'n Kwantitatiewe en kwalitatiewe analise van die dominante klusters van OORLOG EN MAG EN SPORT EN SPELE wat in die mediadiskoers oor aandele en markte gevind is, is gedoen. Lemmas in die leksikale velde van OORLOG EN MAG, SPORT EN SPELE en ROMANSE EN VLERKSLEEP is geïdentifiseer en kwantitatief ontleed. 'n Kwalitatiewe analise is gedoen op ses voorbeeldtekste uit die Engelse en Afrikaanse korpuse en die geïdentifiseerde alternatiewe metafoor ROMANSE EN VLERKSLEEP is ook soortgelyk kwantitatief en kwalitatief ondersoek.

Wat die voorkoms van ander metafore in die korpus betref, kom veral die metafore oor DIE MARK IS BEWEGING en DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME gereeld in beide die Afrikaanse en Engelse korpuse voor. Die bewegingmetafoor het in die meeste gevalle as ondersteuning gedien van die metaforiese uitdrukkings oor OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE, waar aggressiewe en doelgerigte beweging bygedra het om die oorlog/mededinging-scenario's uit te brei.

Die kritiese analise van metafoor is 'n benadering tot metafooranalise wat poog om die verborge en moontlik onbewuste bedoelings van taalgebruikers bloot te lê. In hierdie studie is ondersoek of hierdie benadering in die tekste van *Finweek* opgespoor kon word.

Wanneer 'n outeur in finansiële diskoers van 'n metafoor gebruik maak, byvoorbeeld *Die bloedige stryd tussen die aandeelhouers en die direkteure*, word die beeld van oorlog in die gedagte van die lesers geskep. Die sentrale tema wat uit die kwalitatiewe analise van hierdie hoofstuk blyk, is om emosies in die gedagtes van lesers op te roep deur van metafoor gebruik te maak en daardeur 'n opinie te beïnvloed. Deur die voorkoms van die konseptuele metafoor OORLOG EN MAG EN SPORT EN SPELE in die

spesifieke korpuse te analiseer, is 'n beter begrip gekry van die rol van hierdie konseptuele metafore in finansiële diskoers oor aandele en markte in *Finweek*. Dit het geblyk dat die gebruik van die spesifieke konseptuele metafore oor OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in die artikels die bepaalde oogmerk van 'n outeur/vertaler daarmee in die finansiële teks teen 'n bepaalde kulturele agtergrond weerspieël, aangesien die voorkoms van die metafore in die Afrikaanse en Engelse tekste nie ooreenstem nie. Die outeurs/vertalers van *Finweek* gebruik metafoor om as kundige bronne kommentaar te lewer op gebeure op die aandelemark en in maatskappye, of om voorspellings oor die vertoning van aandele en maatskappye te maak. Die aandelemark word voorgestel as 'n afgebakende area waarbinne maatskappye strategies as mededingers beweeg, soos tydens 'n oorlog of sportwedstryd. Die bewegings is meestal aggressief, vinnig en doelgerig. Druk van buite beïnvloed die vertoning van die span of mededingers. Die oorkoepelende scenario is 'n evolusionêre stryd om oorlewing.

6.3 Die geïdentifiseerde koherente metafoorklusters in die korpus

Een van die hipoteses wat aan die begin van die studie gestel is, is dat die vertaalde mediadiskoers oor aandele en markte in *Finweek* koherente metafoorklusters bevat wat sentreer om die metafore OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE.

Uit die studie was dit duidelik dat finansiële diskoers oor aandele en markte in beide die Afrikaanse en Engelse korpuse gekenmerk is deur selektiewe klusters van OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE, en dat die metafore kombineer in 'n scenario van evolusionêre stryd. Die term "kluster" verwys na die gesamentlike voorkoms van metaforiese uitdrukkings uit verskillende domeine en die semantiese oorvleueling tussen die domeine. Binne die klusters is beide die metafore OORLOG EN MAG en SPORT EN SPELE dominant ten opsigte van hul kwalitatiewe en kwantitatiewe voorkoms. In die scenario kom daar ook konsepte voor van DIE MARK IS 'N LEWENDE ORGANISME en die geïdentifiseerde alternatiewe metafoor ROMANSE EN VLERKSLEEP.

In die ondersoek is bewyse gevind dat finansiële outeurs van diskoers oor aandele en markte, ten einde 'n bepaalde boodskap oor te dra, 'n spesifieke keuse van metafoor

gebruik. 'n Konflikgeoriënteerde stelsel op konseptuele vlak is onderliggend aan baie van die metafore wat deur die outeurs gebruik word in die korpus wat ondersoek is.

6.4 Die begripsvormende funksies van die metafore in die korpus

Die tweede hipotese wat aan die begin van die studie gestel is, is dat metafoor 'n begripsvormende funksie verrig in Suid-Afrikaanse finansiële diskoers oor aandele en markte, dit wil sê die leksikon uitbrei.

Lakoff en Johnson (1980:5) beweer dat ons konseptuele stelsel metafories gestruktureer is en dat die gereelde gebruik van metaforiese uitdrukking die bewys is van konsepte wat onderliggend is aan ons alledaagse begrip van gebeure en ondervindings.

Diskoers oor 'n dissipline soos ekonomie staan in 'n onderlinge verhouding tot die persepsies van die persone wat daarmee betrokke is en hul verslaggewing oor finansiële sake word op daardie persepsies gebaseer. *Finweek* se outeurs doen verslag oor aktiwiteite van maatskappye en die aandelemark en maak van metafore gebruik om hul persepsies oor te dra. In hierdie metaforiese terme wat gebruik word, is belangrike konseptuele, kommunikatiewe en ideologiese beginsels opgesluit. Dit toon aan dat die dekking van die gebeure op die aandelemark en die vertoning van maatskappye omvattend deur die gebruik van 'n aantal konseptuele metafore gedek word wat in deurlopende klusters in die teks aangetref is.

Die analyses wat gedoen is, het insig verskaf in die spesifieke manier waarop die verslagdoening deur *Finweek* gestruktureer word om die lesers gunstig voor te berei om die redenasies wat gevolg word te aanvaar.

6.5 Die outeur se oogmerk met die keuse van metafoor wat gebruik word

Die derde hipotese wat aan die begin van die studie gestel is, is dat die keuse van 'n metafoor saamhang met die bepaalde oogmerk van 'n outeur/vertaler daarmee in die finansiële teks teen 'n bepaalde kulturele agtergrond. Die studie toon aan dat die outeurs van *Finweek* sekere konseptuele metafore gebruik om spesifieke finansiële

kwessies in maatskappye en op die aandelemark aan die lesers te bied. In die ondersoek van die korpusse is bevind dat die diskoers oor aandele en markte 'n basiese uitgangspunt en begrip van *stryd* vertoon. Op die vlak van konseptuele metafoor is *stryd* gekonseptualiseer in terme van fisiese konflik soos dit voorkom in die domeine van OORLOG EN SPORT, soos *vyandelike oornames* en *laaste rondte in markgeveg*.

Outeurs van finansiële tekste definieer 'n spesifieke onderwerp, voer argumente vir die konseptualisering daarvoor aan (deur spesifieke metafore te gebruik) en oorreed daarmee die lesers om in hul metafoor te deel en hulle daarmee te vereenselwig. Outeurs in finansiële diskoers steun sterk op metafoor om lesers se aandag te kry en word deur die finansiële media gedwing om voortdurend nuwe en dramatiese maniere te soek om hul lesers se aandag te behou. Deur sekere metafore by voorkeur te gebruik, skep en bekragtig outeurs verstandelike modelle in hul lesers se kognisie.

6.5.1 Metafore se bydrae tot die evolusie van ekonomiese denke

Volgens Wyatt (2004:246) is die dominante metafore in klassieke ekonomiese denke afgelei van die wêreld van Newton se fisika. Klassieke ekonome soos Adam Smith het gepraat van die “onsigbare hand” en David Ricardo se beelde van die ekonomiese orde as gravitasieproses was voorbeelde van afgeleë magte wat op 'n afstand gefunksioneer het om 'n stelsel te onderhou. Karl Marx het biologiese metafore gebruik in sy besprekings oor sosio-ekonomiese oordragte oor die algemeen, en tegnologiese verandering in die besonder.

Alfred Marshall, een van die eerste neoklassieke ekonome, het in die 1880's aangevoer “economic reasoning should start on the methods analogous to the physical sciences, and should gradually become more biological in tone” (Henderson, 1982:149). Hy het 'n aantal evolusionêre metafore aangepas om die seleksiemeganismes te verstaan wat 'n rol speel in die oorlewing van firmas. Sy sienings oor ekwilibrium het egter meer geneig na die wette van termodinamika as na Newton se fisika of Darwin se biologie (Wyatt, 2004:246). Gedurende die negentiende eeu het die skuif verder wegbeweeg van biologiese metafore en dit is geleidelik vervang met meer masjien-gebaseerde metafore, wat gespruit het uit die industriële vooruitgang.

Huidige hoofstroom- ekonomiese teorie bly toegewy aan die neoklassieke model wat klem lê op korttermyn-, ewilibrumtoestande. Hierdie model sien ekonomiese stelsels as eenhede van produksie en eenhede van verbruik wat produkte en dienste in die markplek ruil. Dit reflekteer die kragte van aanbod en aanvraag. Weens die mededinging tussen kopers en verkopers verseker die prysmeganisme dat markte na ewilibrum neig. Neoklassieke ekonomie gebruik veral twee metafore wat sentraal in kapitalisme staan: *tyd is geld* en *arbeid is 'n bron*. Beide hierdie metafore versterk die belangrikheid van tyd- en arbeidbesparende tegnologiese verandering. Tyd en arbeid kan in ewilibrummodelle van aanbod en aanvraag omskep word wat deur prysveranderinge gereguleer word. Perfekte mededinging is die geïdealiseerde stelsel waarvolgens ekonomiese stelsel beoordeel word en ewilibrummodelle gee tans die pas aan tot nadeel van ekonomiese teorie, beleid en die lewe van miljoene mense (Wyatt, 2004:247).

6.5.2 Die ideologiese effek van die metafore in die korpus

Die vierde hipotese wat aan die begin van die studie gestel is, is dat metafoor 'n ideologiese effek het.

Taal is nooit neutraal nie: ideologie word gereflekteer in diskoers waar metafore die voertuig is wat begripsvormend werk. Woorde het spesifieke betekenis binne gegewe historiese, maatskaplike en politieke omstandighede en word gebruik om 'n breë betekenis oor te dra. Outeurs kan verskillende metodes gebruik om dit te bereik. Die outeur van die finansiële artikels maak van metafore gebruik om sy tydskrif se doel te bereik en werk begripsvormend in ter bevordering van 'n bepaalde ideologie. Metafoor is nie net nog 'n manier om na verskynsels (prosesse en deelnemers) te verwys nie, maar dit speel 'n belangrike rol om lesers te oorreed om die argumentasie wat aangebied word te aanvaar.

Die evolusie van biologiese en meganiese metafore in ekonomie reflekteer en maak deel uit van verskuiwing in ideologie en opvattinge (Charteris-Black, 2004:137). Uit hierdie studie blyk dit dat die ideologiese aspek belangrik is in finansiële diskoers en

metafore speel 'n sentrale rol in die kommunikasie-aktiwiteite van die ekonomie, soos gebeure op die aandelemark.

Stryd vorm 'n sentrale idee in die ontwikkeling van die ideologie in die teks. Lakoff en Johnson (1980:58) het beweer “notions of containment, orientation, movement etc. inhere in our bodily experiences.” Die begrip van stryd wat ons sedert geboorte of tydens fisiese bewegings ervaar, gaan oor in die sosiale dimensie van stryd wat ons verder in die samelewing en persoonlike verhoudings ervaar. Dit is ook die stryd wat in die mededingende ekonomiese omgewing ervaar word, soos op die aandelemark, waar dit gaan om 'n stryd om oorlewing tussen maatskappye.

Outeurs in *Finweek* wat kommentaar lewer oor aandele en markte gebruik metafoor om hulle siening van die aandelemark oor te dra na hul lesers. Die funksie van die metafoor is onder andere om die lesers se bewussyn van die onderliggende ideologie van die narratief te verhoog om in 'n beter posisie te wees om die argumentasie te assesser. Die metafore is nie deskriptief nie; dit gee wenke oor die ontwerpidees van die outeurs en help dus om 'n kognitiewe raamwerk te vorm waarbinne die outeurs optree. Die gebruik is nie 'n onskuldige poging van die outeurs om hul eie verbeeldingryke vermoëns te demonstreer nie, of om appèl te rig tot die verbeelding van die lesers nie. Die metafoor het 'n normatiewe dimensie: dit kan help om die verbeelding te reguleer. Metafore kan die mag hê om realiteit te definieer. Volgens Lakoff en Johnson (1980:157). kan mense met mag die kans kry om in die politieke of alledaagse interaksie hulle metafore op ander af te dwing.

Deur die metafoor wat in die artikels gebruik is, dra *Finweek* die ekonomiese ideologie van sy outeurs oor. Metafoor word gebruik word om mense te help om die onsigbare en onbekende te sien. Deur sy lesers en hul sosiale verhoudings uit 'n spesifieke oogpunt te benader, kan *Finweek* as 'n voertuig vir ideologie dien. Dit help ook om ideologie te naturaliseer om dit wat sosiaal is as natuurlik te laat voorkom, byvoorbeeld die konseptuele metafoor DIE AANDELEMARK IS 'N SLAGVELD, wat voorkom in uitdrukkings soos “Verandering in die markomgewing gaan 'n oorlog veroorsaak,” of “Microsoft vs. AOL: nou gaan die skote klap.”

Volgens Baker (2007:168-169) speel die vertaler 'n aktiewe rol in die bemiddeling van konflik in die moderne samelewing. Sy sien die artikels en verslae wat skrywers skep en die metodes wat hulle in die teks gebruik om hulself beter uit te druk as konseptuele narratiewe. Sommige van hierdie konseptuele narratiewe kan 'n invloed op die wêreld as geheel hê en andere se invloed bly beperk tot die onmiddellike samelewing van die lesers. Narratiewe help ons om te begryp dat mense se gedrag uiteindelik gelei word deur dit wat hulle glo oor die gebeure waarin hulle veranker is. Vertalers verkeer in die kern van hierdie wisselwerking, in die narratiewe wat hul eie wêreld gevorm het en ook die lewens van diegene vir wie en tussen wie hulle moet vertaal. Vertalers neem op spesifieke maniere deel aan die bevordering en sirkulering van verskillende soorte narratiewe en diskoerse. In aansluiting by hierdie siening, kan die outeurs en vertalers van *Finweek* gesien word as agente vir verandering, wat deur die gebruik van spesifieke metafore in hul artikels oor maatskappye en markte in 'n bepaalde kulturele teikenlesersgroep begripsvormend optree en ideologieë vestig.

6.6 Nuwe idees en betekenis wat deur die kombinasie van verskillende domeine gevorm is

Bekwame outeurs en vertalers maak van metafoor gebruik in die artikulering van nuwe uitdrukkings, die artikulering van nuanses en die artikulering van subtiele teenstrydighede. In 'n soeke na 'n metaforiese basis om die ekonomie en die mark te beskryf maak outeurs gebruik van die idee van stryd, en die oorlewing van die sterkste. Dit kom in beide metafore oor OORLOG EN MAG EN SPORT EN SPELE voor. Die moderne samelewing bevind hom in 'n vyandige omgewing en deelnemers ontwikkel 'n natuurlik aggressiewe aard, wat weerspieël word in die ekonomie en op die sportveld. Die EKONOMIE IS STRYD-metafoor is in die Westerse kultuur ingebed. Sport as universele bron van mededinging vind toepassing in die metaforiese gebruik van konsepte uit die SPORT EN SPELE-domein. Die kombinasie van die twee konseptuele metafore in finansiële diskoerse benut die funksies wat daardeur verrig word maksimaal.

In die kwalitatiewe analise van die studie is aangedui dat die klusters OORLOG EN MAG, en SPORT EN SPELE in albei die tale duidelik baie naby aan mekaar voorkom en oorvleuel. Die OORLOG-konsep dring die domein van SPORT EN SPELE binne en die

konseptuele metafore oor SPORT EN SPELE speel dikwels 'n ondersteunende rol vir die konseptuele metafore van OORLOG EN MAG. Die scenario's van vinnige en doelgerigte mededingende beweging word weerspieël in voorbeelde soos “maatskappye verkeer onder geweldige druk en sal die pas moet versnel”. Ter wille van ekonomiese oorlewing rangskik en herrangskik maatskappye hulself in beter posisies op die aandelemark. Outeurs van finansiële tydskrifte beskryf hierdie bewegings in terme van beide die SPORT- en OORLOG-metafoor: “the competition is not the target - the market is the target.”

6.7 'n Vergelyking tussen hierdie studie en die studie van Koller (2004)

6.7.1 Ooreenkomste

- Beide studies was korpusgebaseerd.
- Beide studies het finansiële tekste ondersoek.
- Beide studies het 'n korpusgebaseerde ondersoek gedoen na die voorkoms van konseptuele metafore oor OORLOG EN MAG, EN SPORT EN SPELE, en bewyse gevind dat die metafore deur outeurs van finansiële diskoers begripvormend gebruik word om bepaalde oogmerk te bereik en 'n ideologiese effek te versterk.
- Beide studies het bevind dat die meerderheid metaforiese uitdrukkings in die teks 'n konseptualisering van die ekonomie as 'n lewende organisme, of bewegings in die mark as fisiese mededingende beweging aangetoon het.

6.7.2 Verskille

Die verskille tussen die hierdie studie en die studie van Koller (2004) word in tabel 6.1 aangetoon.

Tabel 6.1

Faktore	Koller se studie	Hierdie studie
Soort korpus	Gespesialiseerde eentalige standaardkorpusse	Gespesialiseerde tweetalige parallelle korpusse
Taal	Engels	Afrikaans en Engels
Publikasies	<i>Business Week</i> (VSA) <i>The Economist</i> (VK) <i>Financial Times</i> (VK) <i>Fortune</i> (VSA)	<i>Finance Week</i> (RSA)
TDS	TDS oor bemerking samesmeltings en verkrygings	TDS oor maatskappye en die aandelemerk
Kulturele eienskappe	Amerikaanse en Britse tydskrifte	Suid-Afrikaanse tydskrifte
Geïdentifiseerde alternatiewe domein	DANS is as alternatiewe domein ondersoek	ROMANSE EN VLERKSLEEP is as alternatiewe domein ondersoek

Koller (2004) se studie het nie die kulturele verskille in die voorkoms van die konseptuele klustermetafore in die Amerikaanse en Britse tydskrifte vanuit 'n kultuurspesifieke oogpunt ondersoek nie. In hierdie studie oor die voorkoms van die konseptuele metafore in Afrikaanse en Engelse weergawes van *Finweek* was die kulturele agtergrond van die lesers 'n belangrike faktor.

Die analyses van die korpusse hiervan toon aan dat, kwantitatief gesproke, die OORLOG EN MAG-metafoor die meeste in die Afrikaanse artikels voorkom en deeglik in die korpus gevestig is. Die resultate toon verder aan dat die SPORT EN SPELE-metafoor die tweede meeste in die Afrikaanse teks oor aandele en markte voorkom. In die Engelse teks oor aandele en markte kom die SPORT EN SPELE-metafoor die meeste voor en die OORLOG EN MAG-metafoor kom die tweede meeste voor.

'n Moontlike verklaring hiervoor is dat die *Finweek* op die internet gelees kan word, en ook 'n internasionale leserstal het. Die redakteur van *Finweek* maak meer van globale begrippe in die Engelse weergawe gebruik, wat meer universeel as die Afrikaanse weergawe vertoon.

'n Verdere verklaring vir hierdie bevinding is dat die moderne samelewing in Suid-Afrika elke dag met geweld, magsvertoon, vrees, kwesbaarheid en stryd gekonfronteer word. Dit is bekende begrippe waarmee die Afrikaanssprekende lesers

hulle kan vereenselwig. Wanneer 'n outeur die begrip van stryd om evolusionêre oorlewing in Afrikaans wil oordra, word ruimskoots van metafore uit die OORLOG EN MAG-domein gebruik gemaak. Aan die ander kant is sport 'n internasionale gemeenskaplike begrip en deur van metafore uit die SPORT EN SPELE-domein gebruik te maak in die Engelse teks, kan die outeur aan internasionale lesers die begrip “evolusionêre oorlewing” oordra.

Hierdie bevinding sluit aan by 'n vorige studie (Du Preez, 2008) oor die verskil in die opskrifte van die artikels in *Finansies & Tegniek* en *Finance Week*, waar bevind is dat die Afrikaanse opskrifte in *Finansies & Tegniek* meer lokaal en kultuurspesifiek is, terwyl die Engelse opskrifte in *Finance Week* meer globaal en algemeen is. Die verklaring daarvoor is dat, aangesien 'n funksionele vertaalmetode gevolg word en die tydskrif internasionaal op die internet beskikbaar is, die kulturele verwagtinge en vereistes van die internasionale Engelse teikenlesers by die vertaling van die opskrifte in ag geneem is.

6.8 Perspektiewe op toekomstige navorsing

Die neoklassieke ekonomiese teorie behels die onderdrukking van tussenkoms en die taal wat in *Finweek* gebruik word, ondersteun die volhoubaarheid van 'n vryemark-ideologie. In kapitalistiese ekonomieë neem konflikmetafoor 'n sentrale plek in, en toekomstige navorsing kan ondersoek in welke mate diskoers oor verskillende soorte ekonomiese stelsels verskillende stelle metafore gebruik, byvoorbeeld ekonomiese diskoers wat handel oor neoliberalisme, Marxisme en sosiale demokrasie.

BIBLIOGRAFIE

- Abercrombie D.** 1965. *Studies in Phonetics and Linguistics*. Londen: Oxford University Press.
- Ahmad K.** 2002. *Events and the causes of events: the use of metaphor in financial texts*. Beschikbaar by:
www.computing.surrey.ac.uk/ai/TKE/Events_and_the_causes_of_events.3.doc
[Bezoek op 16 Julie 2008].
- Baker M.** 1993. *Corpus Linguistics and Translation Studies: Implications and Applications*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Baker M.** 2007. Reframing Conflict in Translation. *Social Semiotics* 17(2):151-169.
- Barlow M.** 1999. MonoConc 1.5 and ParaConc. *International Journal of Corpus Linguistics* 4(1):319-327.
- Barlow M.** 2000. *Parallel text in language teaching*. Amsterdam: Rodopi.
- Bell A.** 1984. Language style as audience design. *Language in Society* 13(2):145-204.
- Bennett T.** 1998. Cultural Studies: A Reluctant Discipline. *Cultural Studies* 12(4):528-545.
- Benveniste E.** 1971. *Problems in General Linguistics*. Florida: University of Miami Press.
- Biggell J.** 2002. *Media Semiotics: An Introduction*. Manchester: Manchester University Press.
- Black M.** 1962. *Models and Metaphor*. New York: Cornell University Press.
- Boas F.** 1940. *Race, Language and Culture*. New York: Macmillan.
- Bongers H.** 1947. *The History and Principles of Vocabulary Control*. Worden: Wocopi.
- Bottomore T.** 1984. *The Frankfurt School*. Sussex: Ellis Horwood Limited.
- Bowker L & Pearson J.** 2002. *Working with Specialized Language A Practical guide to using corpora*. Londen/New York: Routledge.
- Brown G & Yule G.** 1983. *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown R.** 1973. *A First Language: The Early Stages*. Cambridge: Harvard.

- Bucknum S.** 2005. George Lakoff vs. Sun Tzu. Beskikbaar by: http://www.blueoregon.com/2005/04/george_lakoff_v.html [Besoek op 5 Desember 2008].
- Cameron LLG.** 1999. *Researching and Applying Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carragee KM.** 1993. A Critical Evaluation of the Media Hegemony Thesis. *Western Journal of Communication* **57**:330-348.
- Charteris-Black J.** 2000. Metaphor and vocabulary teaching in ESP economics. *English for Specific Purposes* **19**(2):149-165.
- Charteris-Black J.** 2004. *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Charteris-Black J & Ennis T.** 2001. A comparative study of metaphor in Spanish and English financial reporting. *English for Specific Purposes* **20**(3):249-266.
- Charteris-Black J & Musolff A.** 2003. 'Battered hero' or 'innocent victim'? A comparative study of metaphors for Euro trading in British and German financial reporting. *English for Specific Purposes* **22**:153-176.
- Chiapello E & Fairclough N.** 2002. Understanding the new management ideology: a transdisciplinary contribution from Critical Discourse Analysis and New Sociology of Capitalism. *Discourse & Society* **13**(2):185-208.
- Chomsky N.** 1964. *Formal Discussion*. Volume 29. Bellugi U & Brown R (reds.). *The Acquisition of Language*. Monographs of the Society for Research in Child Development (reeks). Indiana: Purdue University Press.
- Chomsky N.** 1968. *Language and Mind*. New York: Harcourt Brace.
- Coulson S & Oakley T.** 2000. Blending Basics. *Cognitive Linguistica* **11**(3):175-196.
- Crawford Camiciottoli B.** 2007. *The Language of Business Study Lectures: A corpus-based analysis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Crystal D.** 1987. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Culler J.** 1981. The turns of metaphor. In: Culler J. *The Pursuit of Signs: Semiotics, Literature, Deconstruction*. Itacha: Cornell University Press. pp. 209-233.
- Deignan A.** 1999. *Corpus-based research into metaphor*. In: Cameron L & Low G (reds). *Researching and applying metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 177-199.
- Deignan A.** 2005. *Metaphor and corpus linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishers.

- Desmond J.** 1997. Marketing and the war machine. *Marketing Intelligence and Planning* **15**(7):338-351.
- Dirven E.** 1994. Metaphor and Nation. Metaphors Afrikaners live by. Frankfurt am Main: Pieter Lang.
- Droga L & Humphrey S.** 2002. *Getting Started with Functional Grammar*. New South Wales: Berry.
- Du Preez E.** 2006. Die kultuurspesifieke aard van opskrifte in Finansies & Tegniek en Finance Week. Ongepubliseerde M.A.-verhandeling. Departement Afro-Asiatiese Studies, Gebaretaal en Taalpraktyk. Universiteit van die Vrystaat, Bloemfontein.
- Du Preez E & Naudé JA.** 2008. The culture-specific nature of headlines in Finansies & Tegniek and Finance Week. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* **26**(4):513-523.
- Fairclough N.** 2004. Critical discourse analysis in researching language in the new capitalism: Overdetermination, transdisciplinarity and textual analysis. In: Young L & Harrison C (reds). *Systemic Functional Linguistics and Critical Discourse Analysis: studies in social change*. Londen: Continuum. pp. 103-122.
- Fairclough N.** 1995a. *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Londen: Longman.
- Fairclough N.** 1995b. *Media Discourse*. Londen: Arnold.
- Fauconnier G & Turner M.** 1993. Conceptual Integration and Formal Expression. Besikbaar by: <http://zakros.uca.edu/~throrer/metaphor/turner.htm> [Besoek op 20 Februarie 2009].
- Fauconnier G & Turner M.** 2002. *The way we think: conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
- Feinauer AE.** 2008. Magazine translation in South Africa: a descriptive overview. Referaat gelewer by die 18de kongres van die International Federation of Translators (FIT) in Sjanghai, 4-6 Augustus 2008.
- Flood J.** 1984. *Understanding reading comprehension: cognition, language and the structure*. Delaware: International Reading Association.
- Forgacs D** (red.). 2000. *The Gramsci Reader: Selected Writings 1916-1935*. Vert. Hoare G & Nowell Smith G. New York: New York University Press.
- Foucault M.** 1970. *The Order of Things: An Archaeology of the Human Sciences*. New York: Pantheon.
- Foucault M.** 1979. 'Truth and power', an interview with Alessandro Fontano and Pasquale Pasquino. Sydney: Feral Publications.

- Foucault M.** 1972. *Archaeology of Knowledge*. Londen: Routledge.
- Fowler R.** 1981. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. Londen: Routledge.
- Fraser N.** 1989. *Unruly Practices*. Cambridge: Polity Press.
- Friedbichler I & Friedbichler M.** 1997. *The potential of domain-specific target language corpora for the translator's workbench*. Referaat gelewer by die konferensie, Corpus and Learning to Translate, 14-15 November 1997. Bertinoro, Italië.
- Fries C & Traver A.** 1940. *English Word Lists: A Study of their Adaptability and Instruction*. Washington, DC: Amerikaanse Raad van Onderwys.
- Fukuda K.** 2009. A comparative study of metaphors representing the US and Japanese economies. *Journal of Pragmatics* **41**(9):1693-1702.
- Garsombke DJ.** 1988. Organization culture dons the mantle of militarism. *Organizational Dynamics* **17**(1):46-56.
- Gibbs RW.** 1993. *Process and products in making sense of tropes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gibbs RW.** 1999. *Researching Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goatly A.** 1997. *The Language of Metaphors*. Londen: Routledge.
- Grady JE, Oakley T & Coulson S.** 1999. Blending and metaphor. *Metaphor in Cognitive Linguistics, Current Issues in Linguistics Series*. Beskikbaar by: <http://www.wam.umd.edu/~mturn/WWW/blendaphor.html> [Besoek op 13 Junie 2009].
- Habermas J.** 1979. *Communication and the Evolution of Society*. Londen: Heinemann.
- Hakulinen A, Karlsson F & Vilkuna M.** 1980. *Suomen tekstilauseiden piirteitä: kvantitatiivinen tutkimus*. Volume 6. Helsinki: Departement Algemene Linguistiek, Universiteit van Helsinki.
- Hall JR, Neitz MJ & Battani, M.** 2003. *Sociology on culture*. Londen/New York: Routledge.
- Hall S.** 1985. Signification, Representation, Ideology: Althausser and the Post-Structuralist Debates. *Critical Studies in Mass Communication* **2**(2):91-114.
- Halliday MAK.** 1978. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. Londen: Edward Arnold.
- Halliday MAK & Hasan R.** 1976. *Cohesion in English*. Londen/New York: Longman.

- Halliday MAK & Matthiessen MIM.** 2004. *An Introduction to Functional Grammar*. Londen: Arnold.
- Hanks P.** 1988. *Collins Concise English Dictionary*. Glasgow: Collins.
- Hartley J.** 1982. *Understanding news*. Londen: Routledge.
- Hawthorn J.** 1992. *A Concise Glossary of Contemporary Literary Theory*. Londen: Edward Arnold.
- Henderson W.** 1982. Metaphor in Economics. *Economics* 1(4):147-157.
- Henderson W.** 1994. *Metaphor and Economics*. Londen: Routledge.
- Henderson W.** 2000. Metaphor, economics and ESP: some comments. *English for Specific Purposes* 19(2):161-173.
- Hobbs P.** 2007. Miracles of love: the use of metaphor in egg donor ads. *Journal of Sociolinguistics* 11(1):24-52.
- Hockett C.** 1948. A note on structure. *International Journal of American Linguistics* 14(4):269-271.
- Honeck RP & Hoffman RR.** 1980. *Cognition and Figurative Language*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hunston S.** 2002. *Corpora in Applied Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ingram D.** 1989. *First Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johansson S.** 1991. *Times change and so do corpora*. Londen: Longman.
- Johansson S.** 1998. On the role of corpora in cross-linguistic research. Amsterdam: Rodopi.
- Johnson M.** 1987. *The Body in the Mind*. Londen: University of Chicago Press.
- Johnson S & Ensslin A.** 2007. *Language in the Media: Representations, Identities, Ideologies*. Londen: Continuum.
- Kading J.** 1879. *Haufigkeitswörterbuch der deutschen Sprache*. Steglitz: Privaat gepubliceerd.
- Kennedy G.** 1992. *Preferred ways of putting things*. Berlyn: Mouton de Gruyter.
- Kennedy G.** 1998. *An introduction to corpus linguistics*. Londen/New York: Longman.

- Koestler A.** 1964. *The Act of Creation*. Londen: Hutchinson.
- Koller V.** 2004a. Metaphor and Gender in Business Media Discourse A Critical Cignitive Study. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Koller V.** 2004b. Businesswomen and war metaphors: possessive, jealous and pugnacious? *Journal of Sociolinguistics* **8(1)**:3-22.
- Koller V.** 2005. Critical discourse analysis and social cognition: evidence from media discourse anaphora: The need for synthesis. *Discourse and Society* **16(2)**:199-224.
- Kövecses Z.** 1986. Methaphors of Anger, Pride and Love: A Lexical approach to the structure of concepts. Amsterdam: Benjamins.
- Kövecses Z.** 2002. *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Kövecses Z.** 2006. Language, Mind and Culture – A Practical Introduction. Oxford: Oxford University Press.
- Kruger A.** 2002. Corpus-based translation research: its development and implications for general, literary and Bible translation. Beskikbaar by: www.sabinet.co.za/abstracts/theolog/theolog_supp2_a6.xml [Besoek op 10 Oktober 2009].
- Labov W.** 1969. The logic of non-standard English. In: Alatis J (red.) *Georgetown Monographs on Language and Linguistics* **22**:1-44. Washington: Georgetown University Press.
- Lakoff G.** 1987. Woman, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff G.** 1995. *The Neurocognitive Self in the Science of the Mind*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff G.** 1999. Philosophy in the Flesh: Embodied Mind and its Challenge to Western Thought. New York: Basic Books.
- Lakoff G & Johnson M.** 1980. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chigaco Press.
- Lakoff G & Johnson M.** 1999. Philosophy in the flesh: the embodied mind and its challenge to western thought. New York: Basic Books.
- Lakoff G & Turner M.** 1989. *More Than Cool Reason: a Field Guide to Poetic Metaphor*. Chigaco/Londen: University of Chigaco Press.

- Laviosa S.** 1998. The Corpus-based Approach: A New Paradigm in Translation Studies. *Meta: Translator's Journal* **43**(4):447-479.
- Laviosa-Braithwaite S.** 1996. The English Comparable Corpus ECC: A resource and Methodology for the Empirical Study of Translation. Ongepubliseerde PhD-proefskrif, Universiteit van Manchester.
- Leech G.** 1991. The state of art in corpus linguistics. Londen: Longman.
- Leech G.** 1992. Corpora and theories of linguistic performance. Berlyn: Mouton de Gruyter.
- Littlejohn SW & Foss KA.** 2008. *Theories of Human Communication*. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Low G.** 1999. *Validating metaphor research projects*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Macey D.** 2000. The Penquin Dictionary of Critical Theory. Londen: Penquin Books.
- Malszecki GM.** 1995. "He shoots! He scores!": metaphors of war in sport and the political linguistics of virility. Ongepubliseerde PhD-proefskrif, Ontario, York Universiteit, North York.
- Marshall A.** 1990. Principles of economics: An introductory volume. Londen: Macmillan.
- Marshall C, Adendorff R & .** 2009. The role of APPRAISAL in the NRF rating System: an analysis of Judgement and Appreciation in peer reviewers' reports. Ongepubliseerde artikel vir publikaskie in SALALS
- Marshall C & Pienaar K.** 2008. You are not alone: the discursive construction of the 'suffering victim' identity on The Oprah Winfrey Show. *South African Linguistics and Applied Language Studies* **26**(4):525-546.
- Martin JR & Rose D.** 2007. *Working with Discourse*. Londen: Continuum.
- Martin JR & White PRR.** 2005. *The Language of Evaluation: Appraisal in English*. Basingstoke (Engeland)/New York: Palgrave Macmillan.
- Marx K.** 1888. *The Communist Manifesto*. Londen: Reeves.
- McCloskey D.** 1983. The rhetoric of economics. *Journal of Economic Literature* **21**(2):481-517.
- McCloskey DN.** 2008. Persoonlike onderhoud op 18 Oktober 2008. Bloemfontein.
- McEneaney AM & Wilson A.** 1996. *Corpus Linguistics*. Edinburgh, Edinburgh University Press.

- McEnery T, Xiao R & Tono Y.** 2006. *Corpus-based language studies: an advanced resource book*. Londen/New York: Routledge.
- Meyer CF.** 2002. *English Corpus Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Meyer I & Mackintosh K.** 2000. When terms move into our everyday lives: An overview of de-terminologization. *Terminology* 6(1):111-138.
- Mills S.** 1997. *Discourse*. Londen: Routledge.
- Monsalves MX.** 2005. Money Talks. Beskikbaar by: <http://www.duo.uio.no/sok/work.html?WORKID=31903> [Besoek op 29 Julie 2009].
- Morgan JL.** 1993. *Observations on the pragmatics of metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mumby DK.** 1997a. Modernism, Postmodernism, and Communication Studies: A Rereading of an Ongoing Debate. *Communication Theory* 7(1):1-28.
- Mumby DK.** 1997b. The Problem of Hegemony: Rereading Gramsci for Organizational Communication Studies. *Western Journal of Communication* 61(4):343-375.
- Naudé C.** 2008. Persoonlike onderhoud op 6 Februarie 2007. Johannesburg.
- Nothnagel I.** 2009. Conceptual Metaphors in Media Discourses on AIDS Denialism in South Africa. Ongepubliseerde M.A.-verhandeling. Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch.
- Odendaal FF & Gouws RH.** 2009. *Die Handboek van die Afrikaanse Taal*. Kaapstad: Pharos.
- O'Keeffe A.** 2006. *Investigating media discourse*. Londen: Routledge.
- Olohan M.** 2004. *Introducing Corpora in Translation Studies*. Londen/New York: Routledge.
- Ortony A.** 1979. *Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Osborn JR.** 2005. Theory Pictures as Trails: Diagrams and the Navigation of Theoretical Narratives. *Cognitive Science Online* 3(2):15-44.
- Palmer H.** 1933. *Second Interim Report on English Collocations*. Tokyo: Institute for Research in English Teaching.
- Paprotte W & Dirven R.** 1985. *The ubiquity of metaphor*. Amsterdam/Philedelphia: John Benjamins.

- Partington A.** 1998. *Patterns and Meanings: Using Corpora for English Language Research and Teaching*. Amsterdam: John Benjamins.
- Pearson J.** 1998. *Terms in context*. Amsterdam: John Benjamins.
- Quirk R.** 1960. Towards a description of English usage. *Transactions of the Philological Society*: 40-61.
- Ross, D.** 1995. *Aristotle*. Londen: Routledge.
- Sampson G.** 1981. The resurgence of metaphor. *Lingua* **54**(2-3):211-216.
- Sampson G.** 1992. *Probabilistic parsing*. Berlyn: Mouton de Gruyter.
- Shimazumi M & Berbera Sardinha AP.** 1996. Approaching the Assessment of Performance Unit (APU) archive of school children's writing from the point of view of corpus linguistics. Referaat gelewer by die Teaching and Learning Corpora Conference, 9-12 Augustus 1996, by die Lancaster Universiteit. Lancaster.
- Sinclair JM.** 2004. *How to Use Corpora in Language Teaching*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins.
- Steen GJ.** 1994. *Understanding Metaphor in Literature*. Londen: Longman.
- Steen GJ.** 1999. *Metaphor and discourse: towards a linguistic checklist for metaphor analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Steen GJ.** 2009. From linguistic form to conceptual structure in five steps: A procedure for metaphor identification in discourse. Berlyn/New York: Mouton de Gruyter.
- Stubbs M.** 1983. *Discourse analysis: the sociolinguistic analysis of natural language*. Oxford: Basil Blackwell.
- Svartvik J.** 1992. *Directions in Corpus Linguistics*. Berlyn: Mouton de Gruyter.
- Thorndike E.** 1921. *A Teacher's Wordbook*. New York: Columbia Teachers College.
- Tognini-Bonelli E.** 2001. *Corpus Linguistics at Work*. Amsterdam: John Benjamins.
- Van der Berg DZ.** 1996. Vertaling as kommunikasie. *Tydskrif vir Taalonderrig* **30**(2):91-97.
- T.** 1987. *Handbook of Discourse Analysis*. New York: Academic Press.
- Van Dijk T.** 1988a. *News as Discourse*. Amsterdam: Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk T.** 1988b. *News analysis*. New York: Erlbaum.

Velasco-Sacristan M & Fuertes-Olivera PA. 2006. Towards a critical cognitive-pragmatic approach to gender metaphors in Advertising English. *Journal of Pragmatics* **38**(11):1982-2002.

White M. 1997. The use of metaphor in reporting financial market transactions. *Cognitive Linguistics in the Study of English Language and Literature in English, Cuadernos de Filología Inglesa* **6**(2):233-245.

White M. 2003. Metaphor and economics: The case of growth. *English for Specific Purposes* **22**(2):131-151.

White M. 2004. *Turbulence and turmoil* in the market or the language of a financial crisis. *IBERICA* **7**(Spring):71-86.

Wiggershaus R. 1994. *The Frankfurt School*. Cambridge: Polity Press.

Wilkes GA & Krebs WA. 1988. *The Collins concise dictionary of the English language*. London: Collins.

Williams R. 1958. *Culture and Society 1780-1950*. New York: Columbia UP.

Wyatt S. 2004. Danger! Metaphors at work. *Science, Technology & Human Values* **29**(2):242-261.

BYLAAG A: SOEKENJINS EN METASOEKENJINS

Alta Vista: <http://www.altavista.com>

C4: <http://www.c4.com>

Dogpile: <http://www.dogpile.com>

Google: <http://www.google.com>

MetaCrawler: <http://www.metacrawler.com>

Northern Light: <http://www.northernlight.com>

ProFusion: <http://www.profusion.com>

Yahoo: <http://www.yahoo.com>

BYLAAG B: KONKORDANSIEPROGRAMME

PC/Macintosh-gebaseerde programme

Conc (vir die Macintosh)

John Thomson

Beskikbaar by Summer Institute of Linguistics

<http://www.indiana.edu/~letrs/help-services?QuickGuides/about-conc.html>

Concordancer for Windows

Zdenek Martinek in samewerking met Les Siegrist

<http://eee.ifs.tu-darmstadt.de/sprachlit/wconcord.htm>

Corpus Presenter

Raymond Hickey

http://www.uni-essen.de/~lan300/corpus_presenter.htm

Corpus Wizard

Kobe Phoenix Lab. Japan

<http://www2d.biglope.ne.jp/~htakashi/software/CWNE.HTM>

Lexa

Raymond Hickey

Beskikbaar by Norwegian Computing Centre for the Humanities

<http://www.hd.uib.no/lexainf.html>

Logi Term

<http://www.terminotix.com>

MonoConc Pro 2.0

Athelstan

<http://www.athel.com/mono.html#monopro>

MultiConcord

David Woolls

<http://www.copucatc.freemove.co.uk>

ParaConc (vir veeltalige korpusse)

Michael Barlow

<http://www.athel.com/>

Sara

British National Corpus

<http://info.ox.ac.uk/bnc/sara/client.html>

Tact

Centre for Computing in the Humanities, University of Toronto

<http://www.chas.utoronto.ca:8080/cch/tact.html>

TransSearch:RALI

<http://www-rali.iro.umontreal.ca/Accueil.en.html>

WordCruncher (word nou "Document Explorer" genoem)

Hamilton-Locke, Inc.

<http://hamilton-locke.com/DocExplorer/Index.html>

WordSmith

Mike Scott

Oxford University Press

<http://www.oup.com/elt/global/catalogue/multimedia/wordsmithtools3/>

Webgebaseerde programme

CobuildDirect

http://totania.cobuild.collins.co.uk/direct_info.html

KWiC/Finder

<http://miniappolis.com/KWiCFinderHome.html>

The Michigan Corpus of Academic Spoken English (MICASE)

<http://www.hti.umich.edu/micase>

Sara

Aanlynweergawe van die *British National Corpus*

<http://sara.natcorp.ox.ac.uk>

TACTWeb

<http://kh.hd.uib.no/tactweb/homeorg.htm>

BYLAAG C: KORPUSBRONNE

American National Corpus

American Publishing House for the Blind Corpus

ARCHER (A Representative Corpus of English Historical Registers)

Bank of English

Berger Corpus of London Teenage English (COLT)

Bijankhan Corpus A Contemporary Persian Corpus for NLP researchers

Birmingham Corpus

British National Corpus (BNC)

British National Corpus (BNC) Sampler

Brown Corpus, wat deel vorm van die “Brown Familie” van korpusse, saam met

LOB, Froww en FLOB

Cambridge International Corpus

Cambridge Learners’ Corpus

Canterbury Project

CETENFolha

Chemnitz Corpus

Child Language Data Exchange System (CHILDES) Corpus

Corpora Discussion List

Corpus of Early English Correspondence

Corpus of Middle English Prose and Verse

Corpus of Spoken Professional English

Corpus Juris Secundum

Corpus of Contemporary American English (COCA)

Croatian National Corpus

The Electronic Beowulf

English-Norwegian Parallel Corpus

The Expert Advisory Group on Language Engineering Standard (EAGLES)

FLOB (Freiburg-Lancaster-Oslo-Bergen) Corpus

FROWN (Freiburg-Brown) Corpus

Hamshahri Corpus (Persian o.k.a. Farsi)

Helsinki Corpus

Helsinki Corpus of Older Scots
Hong Kong University of Science and Technology Learner Corpus
ICAME Bibliography
ICAME CD-ROM
International Corpus of English (ICE)
ICECUP (ICE Corpus Utility Program)
ICE-GB (British Component of the International Corpus of English)
International Corpus of Learner English (ICLE)
Lampeter Corpus
Lancaster Corpus
Lancaster/IBM Spoken English Corpus
Lancaster Parsed Corpus
Lancaster-Oslo-Berger (LOB) Corpus
Linguistic Data Consortium (LDC)
London Corpus
London-Lund Corpus
Longman-Lancaster Corpus
Longman Learner's Corpus
The Longman Spoken and Written English Corpus (LSWE)
Map Task Corpus
Michigan Corpus of Academic Spoken English (MICASE)
Neo-Assyrian Text Corpus Project
Nijmegen Corpus
The Northern Ireland Transcribed Corpus of Speech
Oxford English Corpus
Penn-Helsinki Parsed Corpus of Middle English
Penn Treebank (Releases I and II)
Polytechnic of Wales Corpus
Russian National Corpus
Santa Barbara Corpus of Spoken American English
Scottish Corpus of Texts & Speech
Susanne Corpus
Switchboard Corpus
TalkBank Project

Tampere Corpus

Text Encoding Initiative (TEI)

Thesaurus Linguae Graecae (Ancient Greek)

TIMIT Acoustic –Phonetic Continuous Corpus

TIPSTER Corpus

Wellington Corpus

York Corpus

BYLAAG D: DEMOGRAFIESE INLIGTING OOR *FINWEEK*-LESERS

BYLAAG E: VOORBEELD VAN 'N ENGELSE ARTIKEL IN *FINWEEK*

BYLAAG F: VOORBEELD VAN 'N AFRIKAANSE ARTIKEL IN *FINWEEK*

BYLAAG G: VOORBEELD VAN AFRIKAANSE ARTIKEL IN 'N WORD-DOKUMENT

Die einde is nog nie in sig nie

Beleggers kan nie kwalik geneem word as hulle wonder of genoteerde eiendomsaandele se pryse nóg kan styg nie. Baie ontleders sê immers al van begin verlede jaar dat die sektor sy hoogtepunt bereik het ná die asemrowende vertoning van die afgelope drie jaar: in sowel 2003 as 2004 is 'n algehele opbrengs van 41% aangeteken en verlede jaar 50%.

Desondanks lyk dit of die einde nog nie in sig is nie. Al het genoteerde eiendom verlede week effens teruggesak, word verwag dat dit sal voortstu op grond daarvan dat die meeste eiendomsaandele beter as verwagte verdienstegroei aangeteken het.

Die SA indeks vir genoteerde eiendom het in die vier maande tot einde April 'n algehele opbrengs van 21% aangeteken. Dis meer as wat die meeste ontleders vir die hele 2006 verwag het. Die sektor se voortgesette sterk vertoning volg op 'n beduidende herstel in die mark vir fisieke handelseiendom. Die meeste genoteerde fondse het verslag gedoen van 'n groeiende vraag na vloerruimte (veral in die kleinhandel en nywerheid), 'n afname in leegstand en meer verhurings in hul onderliggende portefeuljes - wat duidelik weerspieël word deur die dubbelsyfer-verdienstegroei wat 'n paar fondse in die laaste weke bekend gemaak het.

Volgens die jongste syfers van Catalyst Fund Managers was Resilient in die eerste vier maande van vanjaar die beste presteerder onder die JSE se 30 eiendomstrusts en eiendomleningseffekte met 'n algehele opbrengs van 45%. Die eiendomsfonds wat die naasbeste geprester het, was Freestone (36%), gevolg deur Vukile (36%), Diversified (33%) en Hospitality A (32%).

Onder aan die lys is die opgeskorte fonds MICC, met 'n negatiewe algehele opbrengs (-1%) vir die vier maande tot einde April, gevolg deur SA Retail (0,6%), Calulo (4%), Siyathenga (12%) en Sycom (13%).

Die sleutelvraag is watter aandele in die tyd wat voorlê die beste sal presteer. Leon Allison, eiendomsontleder van First South Securities, sê verdere aandeelprysgroei sal hoofsaaklik deur verdienstegroei aangedryf word. Hy het onlangs sy voorspelling vir die sektor se uitkeringsgroei van 9,5% tot 10,3% vir die volgende 12 maande verhoog.

Volgens Allison is Resilient, Growth- point, Hospitality B en Redefine die aandele wat in die volgende 12 tot 24 maande waarskynlik die beste sal presteer. Hy reken ook dat Martprop, wat verlede jaar nie te goed gevaar het nie, met goeie prestasie kan verstom - met uitkeringsgroei van 10% waarskynlik in die 2007-boekjaar. Saam met die potensiële strategiese voordele wat uit Ou Mutual se verkryging van Marriott en Martprop se swak prysvertoning spruit, lyk die aandeel nou uit 'n mediumtermynoopunt interessanter.

Allison verwag dat al dié fondse in die volgende twee jaar 'n algehele kumulatiewe opbrengs van sowat 30% kan oplewer.

Angelique de Rauville, uitvoerende hoof van Investec Genoteerde-eiendomsbeleggings, is meer optimisties. Sy verwag verdienstegroei van tussen 12% en 14% vanjaar wat impliseer dat algehele opbrengste van tussen 25% en 30% net vir vanjaar hoogs waarskynlik is.

De Rauville sê Redefine, asook Resilient en Hyprop, waarin die klem op kleinhandel val, en die Wapnick-bestuurde Octodec en Premium sal waarskynlik vanjaar se beste presteerders met verdienstegroei wees.

Intussen toon die jongste syfers van die Vereniging vir Kollektiewe Beleggings dat die nuwe beleggingsvloei na genoteerde eiendom deur eiendomseffektetrusts in die eerste kwartaal van vanjaar effens verlangsaam het. Die algehele netto invloei na die 23 effektetrusts in die sektor binnelandse eiendom het in die eerste kwartaal van vanjaar R1,087 miljard bedra - effens minder as die R1,127 miljard in die eerste kwartaal van verlede jaar.

Ontleders sê egter aftreefondsbestuurders sal na verwagting hul blootstelling aan genoteerde eiendom in die volgende paar maande verhoog noudat Trevor Manuel, minister van finansies, aftreefondse se belastingkoers op rente-inkomste van 18% tot 9% verlaag het. Dit het genoteerde eiendom se nabelaste inkomsteverspreiding in verhouding tot dié van algemene aandele verbeter.

Onlangse navorsing deur Vuyani Bekwa, hoof vir institusionele beleggings van Investec Genoteerde-eiendomsbeleggings, toon dat pensioenfondse tans minder as 1,8% van hul bates in genoteerde eiendom hou. Oorsee is die norm sowat 5%. Bekwa meen as die opbrengs op verskillende bateklasse op 'n risikogrondslag vergelyk word, behoort plaaslike aftreefondse sowat 12% van hul bates in genoteerde eiendom te belê. Volgens hom is dit waarskynlik dat pensioenfondse hul blootstelling aan genoteerde eiendom in die volgende drie jaar sal verdubbel, mits die sektor eksponensieel vergroot.

Imtiaz Ahmed, beleggingshoof van Investment Solutions, bevestig dat aftreefondse genoteerde eiendom as 'n beter opsie as kontant en effekte begin beskou. Hy sê in dié stadium beperk net die grootte van die sektor aggressiewer beleggings deur pensioenfondse.

Hoewel die sektor se markkapitalisasie al byna R72 miljard is (teenoor R13 miljard vier jaar gelede), verteenwoordig dit nog net 2% van die JSE se markkapitalisasie.

BYLAAG H: VOORBEELD VAN AFRIKAANSE ARTIKEL IN 'N WORD-DOKUMENT

Testing new highs

Punters will be forgiven for questioning whether there could possibly be any upside left in listed property stocks. After all, many analysts have been calling the top of the sector since early last year following the sector's stellar performance over the past three years: total returns of 41% were recorded in both 2003 and 2004 and 50% in 2005.

However, it seems that the end is not yet nigh. Despite a marginal pullback last week, listed property is expected to power ahead on the back of better than expected earnings growth being reported by most property stocks. The SA listed property index has already recorded total returns of 21% in the four months to end-April.

Most listed funds have been reporting a growing demand for floor space (retail and industrial in particular), lower vacancies and higher rentals in their underlying portfolios, which is clearly reflected in the double-digit earnings growth declared by a number of funds in recent weeks.

Latest figures from Catalyst Fund Managers show that the best performer of the JSE's 30 listed PUTs and PLSs so far this year has been Resilient, with total returns of 45% in the first four months. Next best performing property fund was Freestone (36%), followed by Vukile (36%), Diversified (33%) and Hospitality A (32%).

At the bottom of the pile is suspended fund MICC, with negative total returns of minus 1% in the four months to end-April, followed by SA Retail (0,6%), Calulo (4%), Siyathenga (12%) and Sycom (13%).

Key question is which stocks will be the best performers going forward. First South Securities property analyst Leon Allison says that further share price growth will be driven predominantly by earnings growth. He has again increased his forecast distribution growth for the sector from 9,5% to 10,3% over the next 12 months.

Allison says that stocks likely to outperform over the next 12 to 24 months are Resilient, Growthpoint, Hospitality B and Redefine. He also believes that Martprop - one of last year's poorer performers - can surprise on the upside, with distribution growth of 10% likely next year.

Combined with potential strategic benefits related to Old Mutual's acquisition of Marriott and Martprop's price underperformance, the share looks more interesting now on a medium-term view. Allison expects all these funds to deliver total returns of around 30% cumulatively over the next two years.

Investec Listed Property Investments CEO Angelique de Rauville has a more optimistic view. She expects earnings growth of between 12% and 14% for the sector this year, implying that total returns of between 25% and 30% are highly probable for this year alone.

De Rauville says that Redefine, retail-dominant funds Resilient and Hyprop, as well as the Wapnick-managed Octodec and Premium, are likely to be this year's top performers in terms of earnings growth.

Meanwhile, latest figures from the Association of Collective Investments show that new investment flow into listed property via real estate focused unit trust funds has slowed somewhat in first quarter 2006.

Total net inflow into the domestic real estate sector's 23 unit trust funds was R1,087bn in first quarter 2006, slightly down from R1,127bn in first quarter 2005. However, analysts say retirement fund managers are expected to up their exposure to listed property over the next few months now that Finance Minister Trevor Manuel has cut retirement funds' tax rate on interest income from 18% to 9%, thereby improving the after-tax income distribution of listed property relative to that of general equities.

Recent research by Vuyani Bekwa, head of institutional investments at Investec Listed Property Investments, shows that pension funds currently hold less than 1,8% of total assets in listed property. The overseas norm is around 5%, but Bekwa argues that if returns of different asset classes are compared on a risk-related basis, SA retirement funds should have 12% of total assets invested in listed property.

Investment Solutions' chief investment officer Imtiaz Ahmed confirms that retirement funds are starting to see listed property as a superior proxy for cash and bonds. But he says that at this stage the size of the sector is the only factor preventing more aggressive investment from pension funds.

Though the sector's market cap already stands at R72bn (up from R13bn in 2002) the sector still represents only about 2% of the JSE's total market capitalisation.

**BYLAAG I: VOORBEELD VAN REGISTER WAT VAN ELKE UITGAWE
VAN FINWEEK GEHOU IS**

25 Mei 2006

FW11

ENGELS ALFABETIES	OOREENKOMSTIGE AFRIKAANS
Compelling but where is the cash flow	Interessant, maar . . .
Costly window shopping	Duur ekspedisie
Fraying paper tigers	Die Aspoestertjiekomoditeit
Geared to the market	Uitgelewer aan die mark
Indestructible platinum	Onvernietigbare platinum
Lion on the prowl	Die leeu brul
Merging opportunities	Dalk op pad boontoe
More than big four ton invest in	Lag saam met buiteperde bank toe
Profit growth in emerging markets	Wingsgewende groei in opkomende markte
Protected by platinum	Palladium ry op platinum se rug
Retire with bank shares	Tree af met bankaandele
Safer without the froth	Dis dalk beter so
Sell SA gold mines	Verkoop SA goud
Testing new heights	Die einde is nog nie in sig nie
The biscuit bellyache?	Sy oë was straks groter as sy maag
The buyback bulls	Die terugkoopbulle

AFRIKAANS ALFABETIES
Dalk op pad boontoe
Die Aspoestertjiekomoditeit
Die einde is nog nie in sig nie
Die leeu brul
Die terugkoopbulle
Dis dalk beter so
Duur ekspedisie
Interessant, maar
Lag saam met buiteperde bank toe
Onvernietigbare platinum
Palladium ry op platinum se rug
Sy oë was straks groter as sy maag
Tree af met bankaandele
Uitgelewer aan die mark
Verkoop SA goud
Wingsgewende groei in opkomende markte

BYLAAG J: DIE GROOT REGISTER VAN AL DIE AFRIKAANSE EN ENGELSE ARTIKELS

ENGELS	AFRIKAANS	Datum	Tydskrif nr.
A better bet	Daai data maak weer saak	4 Mei 2006	FW 8
A big hair day	Loop te koop met name	13 Julie 2006	FW 18
A bitter bill	'n Bitter pil	21 Sept 06	FW 28
A change of course	Wil nie meer so hoog vlieg nie	18 Mei 2006	FW 10
A crown jewel	'n Kroonjuweel vir jou portefeulje	9 Mrt 2006	FW 0
A crude crack on the future	Dis wat nie gesê word nie	23 Mrt 2006	FW 2
A debate for accountants	'n Debat vir die rekenmeesters	7 Sep 2006	FW 26
A Dubai listing in the offering?	Petroldollars trek SA goudmynmaatskappy	29 Junie 2006	FW 16
A fleet of opportunities	'n Vloot geleenthede	14 Sep-2006	FW 27
A higher payout	Groter uitbetaling	21 Sep-2006	FW 28
A list beckons	Notering voorgeskryf	4 Mei 2006	FW 8
A long time coming	Uithou en aanhou	16 Mrt 2006	FW 1
A major empowerment step	Bewonderenswaardige bemagtiging	5 Okt 2006	FW 30
A node to joy	Is die kool die sous werd	8 Junie 2006	FW 13
A point of growth	'n Groeistorie	7 Sept 2006	FW 26
A point to proof	Nie net vir Portugese nie	10 Aug 2006	FW 22
A pot of gold	'n Pot goud	31 Aug 2006	FW 25
A pricey done deal	Bemagtiging kom teen 'n prys	27 Apr 2006	FW 7
A rabbit in the hat	'n Haas in die hoed	18 Mei 2006	FW 10
A river runs through it	Prettige speelplek	6 Apr 2006	FW 4
A snake in the grass	'n Slang in die gras	28 Sep-2006	FW 29
A wealth of options	Ryke verskeidenheid van moontlikhede	11 Mei 2006	FW 9
A world of its own	Vervelig is soms goed	19 Okt 2006	FW 32
ABF is a sweetener	ABF is 'n versoeter	10 Aug 2006	FW 22
Absa board to fork out	Absa-direkteure speel saam	11 Mei 2006	FW 9
Absa steams ahead	Vier honde baklei	28 Sept 2006	FW 29
Absolutely unfabulous	Absoluut onoortuigend	4 Mei 2006	FW 8
Acc Ross looses Phosa	Acc Ross verkoop Phosa	17 Aug 2006	FW 23
Acquisition makes sense	Verkryging het sin	27 Apr 2006	FW 7
Adding value	Johncom het waarde bygevoeg	28 Sep-2006	FW 29
Adult education – why bother?	Volwasse onderrig: Plig of plesier	13 Apr 2006	FW 5
Affirmative action should be strategic	Regstellende aksie behoort strategies te wees	31 Aug 2006	FW 25
AFGRI to play catch-up	Afgri moet nog opvang	9 Mrt 2006	FW 0
Afrocentric	Afrosentries	17 Aug 2006	FW 23
Agave at the door already	Agave staan weer bakhand	18 Mei 2006	FW 10
All the young dudes	Daar's hope jong bloed	14 Sep-2006	FW 27
All wrapped up ...	Wat is binne-in	8 Junie 2006	FW 13
Alltech smells the roses	Oorverdowende verkrygingstilte	27 Apr 2006	FW 7
Amecor gives us more	Suinig met syfers	1 Junie 2006	FW 12
An ear for the east	Pryse het te ver geval	6 Julie 2006	FW 17
Anatomy of a brand Hansa Pilsner	Anatomie van 'n handelsmerk Hansa Pilsener	8 Junie 2006	FW 13
Angloplat yet to tackle BEE questions	Tweedrangse bemagtiging	10 Aug 2006	FW 22
Another dog wags its tail	Desperate poging	24 Aug 2006	FW 24
Another fat year lies ahead	Nog 'n vet jaar lê voor	6 Apr 2006	FW 4
Another money-spinner	Die wiel draai	21 Sep-2006	FW 28
Another property player heads for JSE	Eiendomsgroep vind tuiste op JSE	20 Apr 2006	FW 6
Another shot in the arm	Nog 'n inspuiting	4 Mei 2006	FW 8
Are you getting the signal?	Kry jy die sein?	30 Mrt 2006	FW 3

ARM/xtrata a powerful combo	'n Kragtige kwotastelsel	9 Mrt 2006	FW 0
Astrapak Is Lenco next	Hy wil nog inpak	29 Junie 2006	FW 16
Avoid until deregulation starts to kick in	Wag eers op reregulasie	22 Junie 2006	FW 15
Baby you can drive my car	Blink voertuig	4 Mei 2006	FW 8
Back in action	Terug na glips	4 Mei 2006	FW 8
Back to broking basics	Terug na die basiese dinge	5 Okt 2006	FW 30
Back wash Poolcop	Beleggers aan die diep kant	19 Okt 2006	FW 32
Banking and a new listing	Nog bankbedrywighede	29 Junie 2006	FW 16
Banking on bricks	Soek eerder ander boustene	13 Julie 2006	FW 18
Banking on new product	Ontluik saam met die mark	8 Junie 2006	FW 13
Banking on Old Mutual	Kolonisasie nie verby	14 Sept 2006	FW 27
Bare –knuckle time	Telkom se tweede poging	6 Apr 2006	FW 4
Bears still winning	Die bere wen nog.	28 Sept 2006	FW 29
Beat meat with broiler shares	Klop vleispryse met hoenderaande	18 Mei 2006	FW 10
Beget morbid fascination	Fassinierende opsie	6 Julie 2006	FW 17
Begget you pardon	Julle speel seker	7 Sept 2006	FW 26
Being old-fashioned	Hy draai sy sente om	16 Mrt 2006	FW 1
Bermuda triangle vanishing value	Verborgte waarde	24 Aug 2006	FW 24
Beware of the other Mutual	Pas op vir die ander Mutual	17 Aug 2006	FW 23
Bid still in play	Hou aan vir BCX	30 Mrt 2006	FW 3
Bidding for South Deep	Laaste juweel in die Wits-kom	17 Aug 2006	FW 23
Bidvest drops the bait	Bidvest katrol nog een in	18 Mei 2006	FW 10
Big hairy worm	Moenie nou verkoop	14 Sept 2006	FW 27
Biting into debt	Vir dié met 'n maag soos 'n volstruis	8 Junie 2006	FW 13
BJM directors opt for shares	Aandele vir opsies gesoek	3 Aug 2006	FW 21
Black magic	Swart betowering	5 Okt 2006	FW 30
Black pall over empowerment deal	Bemagtiging lastig	7-Sept 2006	FW 26
Bleak prospects for AngloGold	Vaal Vooruitsigte	6-Apr 2006	FW 4
Bleak prospects in store	Loop katvoet	13-Apr 2006	FW 5
Booted up	Reken nou net	12 Okt 2006	FW 31
Bowman succeeds Lippert in Poland	Bowman gaan Poolse filiaal uitbou	23 Mrt 2006	FW 2
Brainchild does its bit	SEB-geesteskind bring sy kant	13 Julie 2006	FW 18
Branching out	Afdraaipaaie	24 Aug 2006	FW 24
Braving a turnaround	Risikobeleggers moet wag	9 Mrt 2006	FW 0
Break it up	Verander liever die plan	12 Okt 2006	FW 31
Breaking down the profile recipe	Die bestanddele van die winsresep	20 Julie 2006	FW 19
Breaking free of the past	Nuwe bloed	30 Mrt 2006	FW 3
Brickbats for Kairos	Kairos kou klippe	16 Mrt 2006	FW 1
Bringing more blacks into sector	Pas op vir 'n swart merkie	9 Mrt 2006	FW 0
Builders' books topping	Konstruksie: Bouers se boeke lyk goed	5 Okt 2006	FW 30
Building a business case	Wins is nie alles nie	26 Okt 2006	FW 33
Building brands from the in side	Handelsmerk van binne gebou	14-Sept 2006	FW 27
Building hype	Op pad ALTX toe	12 Okt 2006	FW 31
Building like crazy	Dit bou dat dit bars	17 Aug 2006	FW 23
Bulked by R 9 bn	Raak eerder stil-stil weg	31 Aug 2006	FW 25
Bulking up nicely	'n Stewige kalant	4 Mei 2006	FW 8
Bulking up with cereal	'n Lekker happie	9 Mrt 2006	FW 0
Bushwhacked	Koop juis nou	21 Sept 2006	FW 28
Buy even though it's expensive	Koop al is hy duur	21 Sept 2006	FW 28
Buy Satrix as a hedge	Koop Satrix as verskanser	3 Aug 2006	FW 21
Buy this empowerment discount	Swart diskonto	9 Mrt 2006	FW 0
Buying the Sexwale smile	Koop daai glimlag	20-Apr 2006	FW 6

Calm falls on Lonmin for now	Net 'n kwessie van tyd	19 Okt 2006	FW 32
Can it get off the ground?	Gordel vas voor jy koop	20 Julie 2006	FW 19
Can it take a big step?	Het hy dit in hom?	12 Okt 2006	FW 31
Can teams work?	Werk spanwerk?	11 Mei 2006	FW 9
Caulking is chink	Dalk nog 'n spesiale dividend	26 Okt 2006	FW 33
Challenge wide open	BCX-opsie nog wyd oop	29 Junie 2006	FW 16
Chain store massacre at Pick'nPay	Titanic of Torpedo?	28 Sept 2006	FW29
Changing focus	Fokus veranderinge	6 Apr 2006	FW 4
Cheaper than Wiese	Goedkoper as Wiese	28 Sept 2006	FW 29
Christo rides again	Wat Wiese weet	19 Okt 2006	FW 32
Clearer line between plastic and glass	Verskillend verpak	17 Aug 2006	FW 23
Clocking big profits	Het Tradekor Digicore in sy versier?	28 Sept 2006	FW 29
Commodities, war weigh on Grinrod	Dit gaan nog voor die wind	25 Mei 2006	FW 11
Compelling as ever	Hou hom — genoteer ofte nie	19 Okt 2006	FW 32
Compelling but where is the cash flow	Interessant, maar	28 Sept 2006	FW 29
Confusing calculations	Dalk moet die JSE besin	21 Sept 2006	FW 28
Consolidation on track	Konsolidasie aan die kom	6 Apr 2006	FW 4
Continues delivering	Koop as jy kan kry	28 Sept 2006	FW 29
Controlling a new strategy	Goed op pad	25 Mei 2006	FW 11
Corvus lacks key detail	Stadig oor die klippe	22 Junie 2006	FW 15
Costly window shopping	Duur ekspedisie	30 Mrt 2006	FW 3
Credit were it's due	Gee hulle krediet	18 Mei 2006	FW 10
Credit where it's due	Operasie regruk	14 Sept 2006	FW 27
Crime goes underground	Diewe delf diep	19 Okt 2006	FW 32
Crime shock	Die misdadaadskok	22 Junie 2006	FW 15
Crowning your portfolio	Aanloklik	21 Sept 2006	FW 28
Curious and conservative	Watter eienaardige benadering	13-Apr 2006	FW 5
Cute junior miner	Oulike junior myner	9 Mrt 2006	FW 0
Dawn rider	Die opkoms van dawn	30 Mrt 2006	FW 3
Dealers race ahead	Karverkopers gee vet	13 Julie 2006	FW 18
Deals at CET's command	Eendrag maak mag	17 Aug 2006	FW 23
Deals with deals	Wie wil hom hê?	29 Junie 2006	FW 16
Delisting rip-off more apparent	Minderhede inderdaad ingeloopt	9 Mrt 2006	FW 0
Demanding dividends	Papi, ons wil dividende hê	28 Sept 2006	FW 29
Deserving their status	SA Maatskappye verdien hul aansien	28 Sept 2006	FW 29
Dialling up dividends	'n Nuwe groeisentrum	6-Apr 2006	FW 4
Diamond fever	Zungu kyk na diamante	18 Mei 2006	FW 10
Different offers, same plan	Almal het dieselfde idee	19 Okt 2006	FW 32
Different packages	Watter een is die beste verpak?	19 Okt 2006	FW 32
Dispute not yet solved	Geskil nog onopgelos	6 Julie 2006	FW 17
Dividing the spoils	Verdeling van die buit	24 Aug 2006	FW 24
Does a pleasant shock await?	'n Aangename verrassing	28 Sept 2006	FW 29
Don't touch it	Bly weg!	16 Mrt 2006	FW 1
Dorbyl's last ride	Dorbyl se laaste reis	11 Mei 2006	FW 9
Drink and be merry	Gesondheid	20 Apr 2006	FW 6
Dubai or not to buy	Voordele sal deursuur	27 Apr 2006	FW 7
Dynamic possibilities	Dinamiese moontlikhede	19 Okt 2006	FW 32
Easter sales	'n Stil Paasnaweek	4 Mei 2006	FW 8
Effective reward strategies go beyond pay	Geld is nie alles nie	18 Mei 2006	FW 10
End of these assets' bull market	Die einde van die bates se bulmark	22 Junie 2006	FW 15
Energetic solutions	Energieke oplossings	20 Julie 2006	FW 19
Entering uncharted waters	In onbevare waters	4 Mei 2006	FW 8

Etruscan considering JSE listing	Etruscan dalk op pad na die JSE	22 Junie 2006	FW 15
Everyone wants them	Almal soek hulle	28 Sept 2006	FW 29
Excellerate your pulse rate	Iets vir eendag	28 Sept 2006	FW 29
Extending its range	Netjiese nisrolspeler	10 Aug 2006	FW 22
Fact or fiction in business research	Feit of verdigsel	27 Apr 2006	FW 7
Falling too far, too fast?	Val dit te vinnig te ver?	22 Junie 2006	FW 15
Fight for price is not enough	Gerief word nie prysgegee nie	6 Apr 2006	FW 4
Firing on all cylinders	Onderworpe aan die mark	1 Junie 2006	FW 12
Fishing	Joffe die hengelaar	31 Aug 2006	FW 25
Flawed or floored	Gestruikel of geval	21 Sept 2006	FW 28
Flight of fancy	Op die wieke van die wind	11 Mei 2006	FW 9
Flogged by foreigners	Ernstige onvermoë	17 Aug 2006	FW 23
Foord compass clings to cash	Foord Compass klou aan kontant	24 Aug 2006	FW 24
Footing the bill	Mites oor direkteursvergoeding	14-Sept 2006	FW 27
For farm and fortune	Boer Vooruit	1 Junie 2006	FW 12
For life	Rede om langer te lewe	12 Okt 2006	FW 31
Foreign income protection	Bank blink uit in Brittanje	25 Mei 2006	FW 11
Forsaking MEM for a gem	MEM was 'n ramp	13 Apr 2006	FW 5
Fraying paper tigers	Die Aspoestertjekommoditeit	5 Okt 2006	FW 30
Furnish your portfolio	Meubileer jou portefeulje	12 Okt 2006	FW 31
Garek Oh silent one	Garek die Stille	25 Mei 2006	FW 11
Gathering pace	Nuwe lewe in nuwe markte	4 Mei 2006	FW 8
Geared to the market	Uitgelewer aan die mark	11 Mei 2006	FW 9
Generous to a fault?	Gee en julle sal ontvang	4 Mei 2006	FW 8
Gentlemen, take your partners	G'n appel en ei	18 Mei 2006	FW 10
Genuine progress	BBP is 'n enorme absurditeit	17 Aug 2006	FW 23
Get real	Hande tuis	24 Aug 2006	FW 24
Ghost from the past	Aansoek grawe lastige koeie uit	12 Okt 2006	FW 31
Giant behind the Sharemax offer	Reus agter die Sharemax-aanbod	29 Junie 2006	FW 16
Giving this small guys a break	Gee die kleintjies 'n kans	20-Apr 2006	FW 6
Going hell for lather	Bietjie lig	20-Apr 2006	FW 6
Going off the boil?	Versigtige moontlikheid	3 Aug 2006	FW 21
Going offshore again	Ons gaan al weer oorsee	6 Apr 2006	FW 4
Going where angels fear to tread	Sit jou geld in die bank	4 Mei 2006	FW 8
Gold's onward march	Belegging kry 'n goue randjie	6 Julie 2006	FW 17
Good at home	Hier gaan dit goed	21-Sept 2006	FW 28
Good bye Good Hope	Min hoop	31 Aug 2006	FW 25
Good day at the office, Mr Cockerill?	'n Lekker dag op kantoor	21 Sept 2006	FW 28
Good times for white goods	Koop gerus JD Group, Ellering en Lewis	5 Okt 2006	FW 30
Gordon's £420m Garden	Gordon se £421 miljoen tuin	7-Sept 2006	FW 26
Government's cunning royalties plan	Die regering se slim plan	4 Mei 2006	FW 8
Great Basin prepares to list	Great Basin reg vir groot dinge	13 Julie 2006	FW 18
Growth brings shareholder dilemma	Sanlam wil koop en PSG wil nie los nie	1 Junie 2006	FW 12
Growth to grow	Sterker anderkant uit	10 Aug 2006	FW 22
Happy ending for JSE soapie?	Gelukkige einde vir die JSE sepie	29 Junie 2006	FW 16
Hard times ahead	Rente boelie kleinhandelaars	4 Mei 2006	FW 8
Hardly a stellar performance	'n Flou liggie	29 Junie 2006	FW 16
Harmony mulls new golden structure	Harmony wil nuwe maatskappy stig	1 Junie 2006	FW 12
Harmony to press on with split	Die harmonie versteur	27 Apr 2006	FW 7
Has rub hard will hold for long term	Hou wat jy het	7 Sept 2006	FW 26
Has run hard, not yet toppish	Op loop maar nie te duur nie	20 Julie 2006	FW 19
Heading back to R112	Klim gerus in	20 Apr 2006	FW 6

Heading back to the top	Op pad terug boontoe	19 Okt 2006	FW 32
Heading for a bounce	Begin blinker lyk	26 Okt 2006	FW 33
Healthy debut	Gesonde debuut	20 Apr 2006	FW 6
Heard instinct	Hier's ons weer	13 Julie 2006	FW 18
Help from abroad	Nuwe lewe	14 Sept 2006	FW 27
HEPS worshippers beware	Wesensverdienste word hersien	6-Apr 2006	FW 4
Hidden problems lurk	Daar skuil probleme	19 Okt 2006	FW 32
High rollers, small margins	Groot geld in klein casino's	30 Mrt 2006	FW 3
Hobbling along	Sukkel voort	3 Aug 2006	FW 21
Hold on	Papierwinste onseker	20 Julie 2006	FW 19
Hold this sweet	Hou die soetigheid	7-Sept 2006	FW 26
Holding on	Hou hom in jou bouplan	12 Okt 2006	FW 31
HoM is where the heart is	HoM-notering lyk na malligheid	7 Sept 2006	FW 26
Hope floats	Impala bly vol hoop	27 Apr 2006	FW 7
How much longer?	Verby sy rakleeffyd	13 Apr 2006	FW 5
Hulami's new niche	Hulamin durf die JSE aan	5 Okt 2006	FW 30
Hunger builds for yellow cake	Energieke geesdrif	5 Okt 2006	FW 30
Idion has left the building	Idion groet die mark	14 Sept 2006	FW 27
Ignore the health warning	Wees kieskeurig	18 Mei 2006	FW 10
Iliad's odyssey	Is die kool die sous werd?	3 Aug 2006	FW 21
In deep trouble	South Deep diep in die moeilikheid	22 Junie 2006	FW 15
In good company	In goeie geselskap	25 Mei 2006	FW 11
In the ready mix	Hoop op groot dinge	6 Julie 2006	FW 17
Indestructible platinum	Onvernietigbare platinum	6 Apr 2006	FW 4
Industry engineers results	Nuwe woema uit ou ekonomie	6 Julie 2006	FW 17
Infowave applies its capital	Op pad boontoe	6 Julie 2006	FW 17
Interesting but illiquid	Interessant maar illikied	3 Aug 2006	FW 21
Investing in property	Eiendomsbelegging	24 Aug 2006	FW 24
Investing in property	Eiendomsbelegging	13 Julie 2006	FW 18
Investing in property	Eiendomsbelegging	20 Apr 2006	FW 6
Investing in property 1	Eiendomsbelegging	12 Okt 2006	FW 31
Investment patience is a virtue	Geduld word beloon	20 Julie 2006	FW 19
Investors plough in	Beleggers val soos seders	20 Apr 2006	FW 6
It's hurting	Onnodig hard geklap	29 Junie 2006	FW 16
JCI may not survive Keble fallout	JCI sal Keble se dinge dalk nie oorleef nie	21-Sept 2006	FW 28
JCI uninterested in Matodzi reinvention	JCI nie opgewonde oor Matodzi nie	6 Julie 2006	FW 17
Jewels' lost lustre	Wil jy aanhou?	29 Junie 2006	FW 16
Jittery	Teal ontgin opsies	22 Junie 2006	FW 15
Joh burgs thriving residential and retail proper	Geld in die townships	30 Mrt 2006	FW 3
JSE has a mountain to climb	Die JSE en Mouton	11 Mei 2006	FW 9
JSE to lure explorers	Die JSE wil eksplorieerders ontgin	10 Aug 2006	FW 22
Just Forza record	Forza vaar toe goed	29 Junie 2006	FW 16
Keeping a tight grip on the reins	Beperkte beweegruimte	28 Sept 2006	FW 29
Keeping the cork in	Neem 'n spekulatiewe slukkie	21-Sept 2006	FW 28
Keeping the ship on course	Die skip kry koers	6 Apr 2006	FW 4
Kish dons a mask	Prima vertoning	9 Mrt 2006	FW 0
Lack of imagination	Gebrek aan verbeelding	23 Mrt 2006	FW 2
Land ahoy	Eiendom speler	21 Sept 2006	FW 28
Leadership lessons from the battlefield	Strategiese verkryging	14 Sept 2006	FW 27
Let them roll	Laat die wiele rol	14 Sept 2006	FW 27
Letting the JSE go	Wie het gekoop	27 Apr 2006	FW 7
Life's a Beacham Then you buy	Beacham tot die redding	25 Mei 2006	FW 11

Likeable little fellow	Onder 70 c 'n logiese keuse	10 Aug 2006	FW 22
Limited payout	Dobbelgeld	30 Mrt 2006	FW 3
Lion on the prowl	Die leeu brul	17 Aug 2006	FW 23
Local is lekker in London	Swart ster skitter in Londen	16 Mrt 2006	FW 1
Locating the next big value bang	Waar die waarde vandaan gaan kom	28 Sept 2006	FW 29
Lockey's low-key	Iets lyk nie lekker nie	18 Mei 2006	FW 10
Logged on to prosper	Gryp dié groei aan	13 Julie 2006	FW 18
London listing paying off?	'n Heeltemal ander dier	1 Junie 2006	FW 12
Look before you sit	Kyk mooi voordat jy jou sit kry	3 Aug 2006	FW 21
Looking better as investors chicken out	Hier kan jy waarde oppik	22 Junie 2006	FW 15
Looking for opportunity	Lê op die loer	21-Sept 2006	FW 28
Looking more square than cubed	Daar's 'n slang in die gras	11 Mei 2006	FW 9
Love affair with metals not over	Liefdesverhouding nog aan die gang	23 Mrt 2006	FW 2
Lubricating the portfolio	Vir die dapperes	28 Sept 2006	FW 29
Luxurt still sells	Koop gerus	23 Mrt 2006	FW 2
Make a quick 10% profit	Maak vinnig wins van 10%	30 Mrt 2006	FW 3
Make that call	Skakel in op 11	20 Julie 2006	FW 19
Many rivers to (ac)cross	Wanhoopsmaatreël of slim alternatief	1 Junie 2006	FW 12
Material improvement	Opbouende vooruitsigte	8 Junie 2006	FW 13
Maybe time to jump in	Dalk tyd om terug te klim	28 Sept 2006	FW 29
Mbeki promotes debate	Mbeki bevorder debat	14 Sept 2006	FW 27
Meat & potatoes for investors	Beleggers kan maar proe	25 Mei 2006	FW 11
Meat and three veggies anyone?	'n Allegaartjie	17 Aug 2006	FW 23
Merger frenzy may isolate SA golds	SA groepe kan droëbek bly sit	16 Mrt 2006	FW 1
Merging opportunities	Dalk op pad boontoe	27 Julie 2006	FW 20
Metorex under takeover spotlight	Korporatiewe aksie kan die prys laat styg	28 Sept 2006	FW 29
Metrolife	Salig onbewus	8 Junie 2006	FW 13
Mine Kampf	Die omgewing is 'n mynveld	17 Aug 2006	FW 23
Monster in waiting	Sluimerende monster	5 Okt 2006	FW 30
More detail please	Praat duideliker, asseblief	25 Mei 2006	FW 11
More please	Hoekom oudits nog duurder word	3 Aug 2006	FW 21
More rope for Good Hope	Good Hope nie net sleg	30 Mrt 2006	FW 3
More that big four ton invest in	Lag saam met buiteperde bank toe	26 Okt 2006	FW 33
More travail for Kumba restructure	Kumba-knelpunte	28 Sept 2006	FW 29
More upside after the run	'n Eerste dividend wag dalk	28 Sept 2006	FW 29
More value as markets change	Nuwe lewe in nuwe markte	28 Sept 2006	FW 29
Mortgages lose their shine	Die hart is nie meer in die huis nie	29 Junie 2006	FW 16
Mvela mojo stirs again	Die gety draai	6 Julie 2006	FW 17
Mvela seeks Rio Tinto hook	Mvela oorweeg Rio Tinto	5 Okt 2006	FW 30
My ding a ling	Amper het sy uur geslaan	12 Okt 2006	FW 31
Naspers versus Johncom	Twee goeie vertonings	19 Okt 2006	FW 32
Nedbank's big ambition	Nedbank se strewe	1 Junie 2006	FW 12
Needs good drugs	Minder Mantra is die mantra	5 Okt 2006	FW 30
New casino listing on the cards?	Nie nou al nie	20 Apr 2006	FW 6
New contenders from old	Eendrag maak mag	7 Sept 2006	FW 26
New corporate cocktail	Korporatiewe versnit	16 Mrt 2006	FW 1
New Game	Nuwe spelreëls	18 Mei 2006	FW 10
New R1bn fund under wraps	Fonds van R1 miljard	13 Apr 2006	FW 5
Newco	Newco	20 Apr 2006	FW 6
No alarm bells here	Uitsondering op die reël	28 Sept 2006	FW 29
No compelling reason for a punt	Bedremmelde bankstate	5 Okt 2006	FW 30
No gamble	G'n dobbelspel nie	26 Okt 2006	FW 33

No operational turbulence	Stap gerus aan boord	6 Apr 2006	FW 4
No plastic money	Beslis nie plastiekgeld nie	24 Aug 2006	FW 24
No problem with Zeder	Die Zeder val nie	13 Julie 2006	FW 18
No shades of Nigeria	Begroot nie vir bomskuilings	28 Sept 2006	FW 29
No tiny amount for Lonrho	Lonrho	19 Okt 2006	FW 32
Not a moment too soon	Nie 'n oomblik te gou nie	13 Apr 2006	FW 5
Not selling, just balancing	Eufemismes versag die wegstap	20 Apr 2006	FW 6
Not to be taken in large dosages	Laat hom aansterk	20 Apr 2006	FW 6
Note the health warning	Gesondheidswaarskuwing	12 Okt 2006	FW 31
Now for the next round	Dit kan betaal om nou te koop	12 Okt 2006	FW 31
Nufcor considers AIM listing	Mik na Britse AIM	14 Sept 2006	FW 27
Occupational hazards	Minder gesond	14 Sept 2006	FW 27
Off the canvas and punching	Vuisvoos trust slaan terug	8 Junie 2006	FW 13
Offloading excess baggage	Van oortollige bagasie ontslae	14-Sept 2006	FW 27
Offshore listings ahoy?	Skeepsvragte kontant	16 Mrt 2006	FW 1
On (generic) steroids	Op (generiese) steroïde	27 Apr 2006	FW 7
On a wing and a prayer	Ontmoet die stigters	20 Julie 2006	FW 19
On the rebound	Effens gerestoureer	10 Aug 2006	FW 22
Opening all the stops	Draai die krane oop (Itatle)	9 Mrt 2006	FW 0
Operation empowerment	Operasie SEB	6 Julie 2006	FW 17
Opportunity or problem on the way?	Groot geleentheid of verleentheid kom	17 Aug 2006	FW 23
Out of steam (Nedbank)	Reeds te duur	29 Junie 2006	FW 16
Out of the dwang	Uit die verknorsing	26 Okt 2006	FW 33
Over a barrel	Die bierglas lyk halfleeg	6 Apr 2006	FW 4
Pan Africa	Pan Afrika	4 Mei 2006	FW 8
Paper money rules	Is dit die papier werd?	28 Sept 2006	FW 29
Paper, rock, scissors	In omstrede kringe	4 Mei 2006	FW 8
Pedro was part of the furniture	Pedro gee pad	10 Aug 2006	FW 22
Penthouse payouts	Maak dit jou eiendom	23 Mrt 2006	FW 2
Pepped up for a fight	Slaggereed	11 Mei 2006	FW 9
Personal wealth creation	Persoonlike welvaartskepping	12 Okt 2006	FW 31
Petmin aggressively seeking dealings.	Soek verkrygings sterk	17 Aug 2006	FW 23
Pick and Hold	Pik en Hou	24 Aug 2006	FW 24
Picking up the stitches	Rafel nie uit nie	28-Sept 2006	FW 29
Picking up stitches	Die steke word stadig opgetel	4 Mei 2006	FW 8
Please explain	Verduidelik asseblief	3 Aug 2006	FW 21
Plenty left to exploit	Nog heelwat om te ontgin	28-Sept 2006	FW 29
Plenty of sun but no hay	Hy kan die yster ook nie smee nie	19 Okt 2006	FW 32
Ploughing new prospects	Ploeg met agrisake	6 Apr 2006	FW 4
Political game swirls about Sasol	Politieke speletjies met Sasol	31 Aug 2006	FW 25
Positively profitable	Koop gerus	20 Julie 2006	FW 19
Power play	Powertech lewer kragtoer	12 Okt 2006	FW 31
Preferring tangible wealth	Koop eerder egte goud	25 Mei 2006	FW 11
Premier, the King(co) and the big fish	Premier bied iets om aan te Kingco	5 Okt 2006	FW 30
Pricing the credit	Kontant onttroon	25 Mei 2006	FW 11
Printing money	Radio is sy geldmaaklisensie	1 Junie 2006	FW 12
Profit growth in emerging markets	Wingsgewende groei in opkomende markte	29 Junie 2006	FW 16
Prospering but illiquid	'n Regte kanniedood	5 Okt 2006	FW 30
Protected by platinum	Palladium ry op platinum se rug	5 Okt 2006	FW 30
PSG Consult well spread	Goed versprei	3 Aug 2006	FW 21
Pulling new money	Tyd vir minderhede uitkoop dalk ryp	23 Mrt 2006	FW 2
Questions, questions	Wag tot die stof gaan lê	17 Aug 2006	FW 23

Quotas invite retaliation	Tito moes nog kwaaiër gewees het	6 Julie 2006	FW 17
Rand rules retailers	Kry so die beste kopies	13 Julie 2006	FW 18
Rated this way SA's shares still cheep	So bereken is ons aandele steeds goedkoop	7 Sept 2006	FW 26
Rediscovering the Harmony way	Sien is glo	6 Apr 2006	FW 4
Registrar waves a flag	Hulle word fyn dopgehou	28 Sept 2006	FW 29
Reinventing broking	'n Bedreigde spesie	22 Junie 2006	FW 15
Remgro takes the reins	Remgro oorheers die direksie	11 Mei 2006	FW 9
Resolved at last	Finaal geliasseer	25 Mei 2006	FW 11
Rest assured it's cash	Toemaar dis kontant	21 Sept 2006	FW 28
Retail therapy	Het geld — soek iets om te koop	16 Mrt 2006	FW 1
Retails that can't be ignored	Groot kleinhandeltendense	25 Mei 2006	FW 11
Retire with bank shares	Tree af met bankaandele	13 Julie 2006	FW 18
Rolling in cash	Rol in die geld	19 Okt 2006	FW 32
SA Profits offsets Australian risk	SA Wins vergoed vir Australiese risiko	20 Julie 2006	FW 19
Safer without the froth	Dis dalk beter so	18 Mei 2006	FW 10
Safety in these numbers?	Vasbyt betaal	12 Okt 2006	FW 31
Sanlam goes dilly for VENFIN	Sanlam wil weg	8 Junie 2006	FW 13
Save over the long term	Gaan uithaal en wys	17 Aug 2006	FW 23
Saving lives, saving costs	Red lewens en bespaar	1 Junie 2006	FW 12
Science fiction	'n Vreemde verhaal	25 Mei 2006	FW 11
Second round for bloodied life groups	Tweede ronde vir uisvoos lewensgroepe	30 Mrt 2006	FW 3
Second time lucky	'n Tweede kans	3 Aug 2006	FW 21
Securing more beachheads	Vestings in die buiteland	3 Aug 2006	FW 21
Sell SA gold mines	Verkoop SA goud	8 Junie 2006	FW 13
Serious international interest	Soete verleiding	22 Junie 2006	FW 15
Setting sights on bigger things	Sonder opportuniste	30 Mrt 2006	FW 3
Share price 'cent'sitive	'n 'Sent'sitiewe aandeelprys	21 Sept 2006	FW 28
Share price still in the rough	Aandeelprys steeds in die ruveld	24 Aug 2006	FW 24
Share price tells a story	Die prys vertel 'n storie	22 Junie 2006	FW 15
Shoot out at Simmers	Simmers toon al die simptome	13 Julie 2006	FW 18
Shop stocks	Pap aandeelpryse	31 Aug 2006	FW 25
Shuffling the pack	Die pak gekommel	28 Sept 2006	FW 29
Simmer sets 800 000 oz/year target	Beraam ambisieuse planne	4 Mei 2006	FW 8
Singing the blues	Te wonderlik vir woorde	31 Aug 2006	FW 25
Size matters	Hoe groter, hoe beter	20 Julie 2006	FW 19
Slick operator	Sit die tier in jou tenk	24 Aug 2006	FW 24
So far, so good	Kyk nou net	21-Sept 2006	FW 28
So many directors?	So baie direkteure?	9 Mrt 2006	FW 0
South Deep pencils in January opening	South Deep staan op uit dieptes	11 Mei 2006	FW 9
Spectre not yet laid to rest	Die spook loop nog	1 Junie 2006	FW 12
Squeezing out profits	Wins word weggevreet	18 Mei 2006	FW 10
Staff first	Ons mense 1ste	13 Julie 2006	FW 18
Starting to cost	Hy raak duur	5 Okt 2006	FW 30
Still bedding down	Die tafel is gedek vir nog meer	22 Junie 2006	FW 15
Still burning bright	Die tier hoort in jou tenk	4 Mei 2006	FW 8
Still in overdrive	Steeds in snelrat	11 Mei 2006	FW 9
Still in residence	Terug op die beurs	19 Okt 2006	FW 32
Still investigating	Nog speurwerk	27 Apr 2006	FW 7
Still looking healthy	Goeie prognose	31 Aug 2006	FW 25
Still more boom than bust	Die soet en die suur	28 Sept 2006	FW 29
Still on the acquisition trail?	Bou steeds deur verkryging	5 Okt 2006	FW 30
Still plenty of froth	Dit gaan bruisend	9 Mrt 2006	FW 0

Still rock solid	Staan steeds sterk	28 Sept 2006	FW 29
Still setting the standards	Stel steeds die standaarde	19 Okt 2006	FW 32
Still unconvincing	Steeds onoortuigend	6 Apr 2006	FW 4
Still worth accumulating	Jy kan maar nog koop	7 Sept 2006	FW 26
Stretching its rand exposure	Skrik nie vir die rand nie	23 Mrt 2006	FW 2
Stuck record	SA vaar net so goed soos Zimbabwe	29 Junie 2006	FW 16
Succeeding in style	Hy teel sukses	6 Julie 2006	FW 17
Sun City stays	Sun City bly	9 Mrt 2006	FW 0
Sun City blown away PE	Die son skyn in PE	7 Sept 2006	FW 26
Swanepoel under fire	Swanepoel haal ou streke uit	28-Sept 2006	FW 29
Sweet like a lemon	'n Eienaardige soet smaak	6 Apr 2006	FW 4
Sweet pickings	Die soet sonder die suur	13 Apr 2006	FW 5
Take a long term view	Stadig oor die klippe	21 Sept 2006	FW 28
Take advantage of lull	Benut die blaaskans	16 Mrt 2006	FW 1
Take cover in prefs	Veilige wegwrukplek	11 Mei 2006	FW 9
Takeover on track	G'n blapse nie	25 Mei 2006	FW 11
Targeting Telkom	Totale aanslag op Telkomtransaksie	6 Julie 2006	FW 17
Taxing times	Moses se dilemma	5 Okt 2006	FW 30
Tech sector shrinking	Tegnologiesektor word al hoe kleiner	7-Sept 2006	FW 26
Tee of terminated	Afslaan van die baan	25 Mei 2006	FW 11
Testing new heights	Die einde is nog nie in sig nie	25 Mei 2006	FW 11
Thank your lucky star	Wees dankbaar	4 Mei 2006	FW 8
That's my cash!	Dis my kontant!	21 Sept 2006	FW 28
The accelerated growth and initiative	Gaan die inisiatief vir versnelde gedeelde groei	22 Junie 2006	FW 15
The biscuit bellyache?	Sy oë was straks groter as sy maag	30 Mrt 2006	FW 3
The buyback bulls	Die terugkoop bulle	23 Mrt 2006	FW 2
The crop is on the way	Die oes is op pad	14 Sept 2006	FW 27
The DBA at Gibbs	Die DBA van Gibbs	10 Aug 2006	FW 22
The discordant clang of tills	Die klank van kasregisters	13 Apr 2006	FW 5
The effect of the strong rand on South Africa	Die gevolge van 'n sterk rand	18 Mei 2006	FW 10
The fruits of change	Die vrugte van verandering	5 Okt 2006	FW 30
The gleam of fresh capital	Kom ons kyk	28 Sept 2006	FW 29
The good the bad and the ugly	Skop skiet en donner	23 Mrt 2006	FW 2
The great conservationist	Bewaarder van formaat	24 Aug 2006	FW 24
The great trek	Die groot trek	5 Okt 2006	FW 30
The issues around quality	Dit gaan oor gehalte	27 Apr 2006	FW 7
The life of Brian	Brian se baie ponde	30 Mrt 2006	FW 3
The Net1 pot of gold	Profeet nie in sy eie land geëer	30 Mrt 2006	FW 3
The road to dilution	Die pad na verwatering	30 Mrt 2006	FW 3
The spoils of WAR	Gewig in goud werd	21-Sept 2006	FW 28
There ain't no time to wonder why	Moenie wonder nie koop net	19 Okt 2006	FW 32
There is LAF after death	Dit skop nog, dankie	13-Apr 2006	FW 5
There might be a new winner	Hier's 'n nuwe wenner	11 Mei 2006	FW 9
They brake the mould	Mouldmed se sake vrot	26 Okt 2006	FW 33
They dig the future	Opbouende nuus	6 Julie 2006	FW 17
Threat still lurks	Swaard oor sy kop	6 Julie 2006	FW 17
Time to cut back?	Trek die gordels stywer	11 Mei 2006	FW 9
To show or not to show	Haal uit en wys	31 Aug 2006	FW 25
Too much moolah?	Te veel kontant	29 Junie 2006	FW 16
Too much spice in the listing price	Noteringskos smaak te ryk.	18 Mei 2006	FW 10
Too rich by far	Te dik vir 'n daalder	8 Junie 2006	FW 13
Trust me I am a doctor shareholder	Ek's 'n dokter en aandeelhouer	17 Aug 2006	FW 23

Trying to curry favour?	'n Ompad beurs toe	10 Aug 2006	FW 22
Turnabout cemented	Nog nie te laat nie	12 Okt 2006	FW 31
Turning over a new leaf	Suiwerder syfers by suiwelgroep	9 Mrt 2006	FW 0
Two bird with one stone	Twee vlieë met een klap	10 Aug 2006	FW 22
Two giants send a signal	Twee reuse stuur 'n sein	13Apr 2006	FW 5
Unbundling or escape for minorities?	Intense korporatiewe politiekery	6 Julie 2006	FW 17
Upping market share	Wil vodka die stryd aansê	23 Mrt 2006	FW 2
Upping the dividends	Vrygewig met dividende	21 Sept 2006	FW 28
US takeover bid	Amper glashelder	30 Mrt 2006	FW 3
Use this one to build	Bou met die een	11 Mei 2006	FW 9
Value or growth ... or both?	Die beste van twee wêreld	27 Apr 2006	FW 7
Venfin pulls 'em in	Ou Venfin hou hulle Newco	13 Apr 2006	FW 5
Ventel	Ventel	13 Apr 2006	FW 5
Vulnerable family threads	Familiebande raak geskif	18 Mei 2006	FW 10
Wait a while before you board	Wag voordat jy aan boord stap	20 Julie 2006	FW 19
Waiting to exhale	Interessante bestanddele	13 Julie 2006	FW 18
Warning bells clang in DRC squabble	Waarskuwingsligte flikker in die DRK	13 Julie 2006	FW 18
Well developed	Mooi grootgeword	24 Aug 2006	FW 24
Well placed but full P E	Goed geplaas	7-Sept 2006	FW 26
What's HOT at Harmony	Harmony kan die mark ontgin	12 Okt 2006	FW 31
When it comes to transformation	Oor transformasie	21 Sept 2006	FW 28
Where buffalo roam	Hy sallie kopie	27 Apr 2006	FW 7
Where there's smoke	Waar 'n rokie is ...	14 Sept 2006	FW 27
Where there's smoke	Waar daar 'n rokie is	10 Aug 2006	FW 22
Where's it gone	Geoliede verdwyning	1 Junie 2006	FW 12
Who gets the best value?	Wie kry die beste waarde?	4 Mei 2006	FW 8
Why 99% of CEOs is hypocrites	Skynheiligheid in die sakewêreld	8 Junie 2006	FW 13
Wiese ploughs in	Wiese ploeg in	14 Sept 2006	FW 27
Will the centre hold	Gaan hy hou	8 Junie 2006	FW 13
Win some loose some	In veiliger hande	28 Sept 2006	FW 29
Wits Gold signals new listing trend	Ontleders sal mooi moet dink	19 Okt 2006	FW 32
Wits Gold to tap US market	Wil Amerikaanse mark ontgin	16 Mrt 2006	FW 1
Woman the untapped market	Vroue die onontginde mark	16 Mrt 2006	FW 1
Y'ello change	Veranderinge behoorlik aangedui	16 Mrt 2006	FW 1
You can leave your hat on - for now	Tekort vir Kersfees voorlopig afgeweer	8 Junie 2006	FW 13
Zeder's secrets	KWV gis oor Zeder	24 Aug 2006	FW 24

BYLAAG K: VOORBEELD VAN PARALLELE TEKSTE

<p>Die einde is nog nie in sig nie</p> <p>BELEGGERS kan nie kwalik geneem word as hulle wonder of genoteerde eiendomsaandele se pryse nóg kan styg. Dit is sê immers al van begin verlede jaar dat die sektor sy hoogtepunt bereik het ná die asemrowende vertoning van in sowel 2003 as 2004 is 'n algehele opbrengs van 41% aangeteken en verlede jaar 50%. Desondanks lyk dit sig is nie. Al het genoteerde eiendom verlede week effens teruggesak, word verwag dat dit sal voortstu op meeste eiendomsaandele beter as verwagte verdienstegroei aangeteken het. Die SA indeks vir genoteerde eiendomsaandele het verlede week 'n algehele opbrengs van 21% aangeteken. Dis meer as wat die meeste ontleders vir die maand tot einde April 'n algehele opbrengs van 21% aangeteken. Die sektor se voortgesette sterk vertoning volg op 'n beduidende herstel in die mark vir fisieke handels eiendomsaandele. Die verslag gedoen van 'n groeiende vraag na vloerruimte (veral in die kleinhandel en ny leegstand en meer verhuurings in hul onderliggende portefeuljes - wat duidelik weerspieël word deur die dubb wat 'n paar fondse in die laaste weke bekend gemaak het. Volgens die jongste syfers van Catalyst Fund Manag eerste vier maande van vanjaar die beste presteerder onder die JSE se 30 eiendomstruists en eiendomslenings opbrengs van 45%. Die eiendomsfondse wat die naasbeste gepresteerd het, was Freestone (36%), gevolg deur V (33%) en Hospitality A (32%). Onder aan die lys is die opgeskorte fonds MICC, met 'n negatiewe algehele opbre maande tot einde April, gevolg deur SA Retail (0,6%), Calulo (4%), Siyathenga (12%) en Sycom (13%). Die aandeelprysgroe sal hoofsaaklik deur verdienstegroei aangedryf word. Hy het onlangs sy voorspelling vir die se van 9,5% tot 10,3% vir die volgende 12 maande verhoog. Volgens Allison is Resilient, Growth- point, Hospita aandeel wat in die volgende 12 tot 24 maande waarskynlik die beste sal presteer. Hy reken ook dat Martprop, goed gevaar het nie, met goeie prestasie kan versterk - met uitkeringsgroe van 10% waarskynlik in die 2007-b potensibele strategiese voordele wat uit Ou Mutual se verkryging van Marriott en Martprop se swak prysvertoning nou uit 'n mediumtermynopgumpunt interessanter. Allison verwag dat al dié fondse in die volgende twee jaar 'n opbrengs van sowat 30% kan oplewer. Angelique de Rauville, uitvoerende hoof van Investec Genoteerde-e en 30% net vir vanjaar hoogs waarskynlik is. De Rauville sê Redefine, asook Resilient en Hyprop, waarin die kl en die Wapnick-bestuurde Octodec en Premium sal waarskynlik vanjaar se beste presteerders met verdienst toon die jongste syfers van die Vereniging vir Kollektiewe Beleggings dat die nuwe beleggingsvloei na gen eiendomsaandele in die eerste kwartaal van vanjaar effens verlangsaam het. Die algehele netto invloed na die sektor binnelandse eiendom het in die eerste kwartaal van vanjaar R1,087 miljard bedra - effens minder as die eerste kwartaal van verlede jaar. Ontleders sê egter aftreefondsebestuurders sal na verwagting hul bloots eiendom in die volgende paar maande verhoog nou dat Trevor Manuel, minister van finansies, aftreefondse se b inkomste van 18% tot 9% verlaag het. Dit het genoteerde eiendom se nabelaste inkomsteverspreiding in v algemene aandele verbeter. Onlangse navorsing deur Vuyani Bekwa, hoof vir institusionele beleggings van eiendomsbeleggings, toon dat pensioenfondse tans minder as 1,8% van hul bates in genoteerde eiendom h sowat 5%. Bekwa meen as die opbrengs op verskillende bateklasse op 'n risikogrondslag vergelyk w aftreefondse sowat 12% van hul bates in genoteerde eiendom te belê. Volgens hom is dit waarskynlik d blootstelling aan genoteerde eiendom in die volgende drie jaar sal verdubbel, mits die sektor eksponensieel v beleggingshoof van Investment Solutions, bevestig dat aftreefondse genoteerde eiendom as 'n beter opsie as k beskou. Hy sê in dié stadium beperk net die grootte van die sektor aggressiewer beleggings deur pensioenfond se markkapitalisasie al byna R72 miljard is (teenoor R13 miljard vier jaar gelede), verteenwoordig dit nog n markkapitalisasie.</p>	<p>Testing new highs</p> <p>Punters will be forgiven for questioning whether there could possibly be any upside left in listed all, many analysts have been calling the top of the sector since early last year following performance over the past three years: total returns of 41% were recorded in both 2003 and 2004. However, it seems that the end is not yet nigh. Despite a marginal pullback last week, listed power ahead on the back of better than expected earnings growth being reported by most p listed property index has already recorded total returns of 21% in the four months to end-4 have been reporting a growing demand for floor space (retail and industrial in particular) higher rentals in their underlying portfolios, which is clearly reflected in the double-digit earnin a number of funds in recent weeks. Latest figures from Catalyst Fund Managers show that the JSE's 30 listed PUTs and PLSSs so far this year has been Resilient, with total returns of 45% Next best performing property fund was Freestone (36%), followed by Vukile (36%), Hospitality A (32%). At the bottom of the pile is suspended fund MICC, with negative total retu four months to end-April, followed by SA Retail (0,6%), Calulo (4%), Siyathenga (12%) a question is which stocks will be the best performers going forward. First South Securities Allison says that further share price growth will be driven predominantly by earnings growth. H his forecast distribution growth for the sector from 9,5% to 10,3% over the next 12 months. A likely to outperform over the next 12 to 24 months are Resilient, Growthpoint, Hospitality B believes that Martprop - one of last year's poorer performers - can surprise on the upside, wit 10% likely next year. Combined with potential strategic benefits related to Old Mutual's acq Martprop's price underperformance, the share looks more interesting now on a medium-term all these funds to deliver total returns of around 30% cumulatively over the next two years. In Investments CEO Angelique de Rauville has a more optimistic view. She expects earnings g and 14% for the sector this year, implying that total returns of 25% and 30% are if year alone. De Rauville says that Redefine, retail-dominant funds Resilient and Hyprop, as managed Octodec and Premium, are likely to be this year's top performers in terms of earnin latest figures from the Association of Collective Investments show that new investment flow real estate focused unit trust funds has slowed somewhat in first quarter 2006. Total net inflow estate sector's 23 unit trust funds was R1,087bn in first quarter 2006, slightly down from R 2005. However, analysts say retirement fund managers are expected to up their exposure to next few months now that Finance Minister Trevor Manuel has cut retirement funds' tax rate c 18% to 9%, thereby improving the after-tax income distribution of listed property relative to th Recent research by Vuyani Bekwa, head of institutional investments at Investec Listed Prop that pension funds currently hold less than 1,8% of total assets in listed property. The overse but Bekwa argues that if returns of different asset classes are compared on a risk-related bas should have 12% of total assets invested in listed property. Investment Solutions' chief in Ahmed confirms that retirement funds are starting to see listed property as a superior proxy fo he says that at this stage the size of the sector is the only factor preventing more aggre pension funds. Though the sector's market cap already stands at R72bn (up from R13bn it represents only about 2% of the JSE's total market capitalisation.</p>
--	--

BYLAAG L: DIE VOORBEELDTEKSTE

Opskrif van artikel	Tydskif se verw.nr.
Afslaan van die baan	FW11A
Het Tracker Digicore in sy visier?	FW29A
Swaard oor sy kop	FW17A
Titanic of Torpedo	FW29A
Simmers toon al die simptome	FW18A
Strategiese verkrygings	FW27A
Shuffling the pack	FW29E
New Game	FW10E
Heading for a bounce	FW33E
It's hurting	FW16E
Second round for bloodless life groups	FW3E
Targeting Telkom	FW03E